

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Obor politologie

Disertační práce

Mgr. Michal Trčka

Fenomén deterritorializace: Vysílání pracovníků do České republiky

The Phenomenon of Deterritorialization: Posting of Workers to the Czech
Republic

Praha 2019

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Lánský, Ph.D.

Děkuji svému školiteli, PhDr. Ondřeji Lánskému, Ph.D., za ochotné, trpělivé a odborné vedení mé disertační práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4. června 2019

Michal Trčka

Abstrakt

Disertační práce se věnuje obecným problematickým aspektům mechanismu tzv. *vysílání pracovníků* v Evropské unii v souvislosti s návrhem Evropské komise na revizi směrnice 96/71/ES a analyzuje konstrukci vybraných diskurzů v debatě o návrhu na revizi této směrnice. Toto vysílání je zde pojato jako konkrétní projev fenoménu deteritorializace, přičemž je důraz kladen na vysílání pracovníků do České republiky. Fenomén deteritorializace je v disertační práci reflektován především ve třech základních podobách: za prvé jako deteritorializace moderního (evropského) státu, za druhé jako deteritorializace jeho hranic a konečně za třetí jako deteritorializace práce. V této disertační práci je uplatněna metoda *kritické diskurzivní analýzy* a použita metodika *diskurzivně-historického přístupu* vypracovaná Ruth Wodak. Disertační práce se zaměřuje na rozbor sociálního, historického a politického kontextu problematiky vysílání pracovníků (vybraným podobám fenoménu deteritorializace a vysílání pracovníků v EU) s využitím vybraných poznatků teorií, věnujících se fenoménu deteritorializace a vysílání pracovníků v EU. Hlavní částí práce je vlastní analýza reakcí a diskurzivních strategií vybraných českých aktérů na návrh na revizi směrnice 96/71/ES, především vybraných představitelů vlády České republiky. Cílem práce je doložit, na příkladu revize směrnice 96/71/ES, že nedochází k omezování suverenity moderního evropského státu, pouze k její proměně, a že mechanismus vysílání pracovníků přispívá k nadnárodní flexibilizaci práce, což se odráží jak v mechanismu vysílání pracovníků, tak v reakcích vybraných aktérů k návrhu na revizi směrnice 96/71/ES.

Klíčová slova: *deteritorializace; diskurzivní analýza; flexibilizace práce; suverenita; vysílání pracovníků*

Abstract

The thesis deals with the general problematic aspects of posting workers within the European Union in connection with the European Commission's proposal for a revision of Directive 96/71/EC and analyses the structure of selected discourse in the debate on the given proposal. Posting, in this thesis, is regarded as a specific manifestation of the phenomenon of deterritorialization, with an emphasis on posting workers to the Czech Republic. The phenomenon of deterritorialization is considered here in three basic forms: firstly, as the deterritorialization of the modern (European) state, secondly as the deterritorialization of its borders, and thirdly as the deterritorialization of labour. The thesis employs the method of *critical discourse analysis* and the *discourse-historical approach* developed by Ruth Wodak. It focuses on an analysis of the social, historical and political context of the issue of posting workers using selected theories dealing with the phenomenon of deterritorialization and posting workers in the EU. The main part of the thesis is an analysis of the reactions and discourse strategies of selected Czech stakeholders regarding the proposal for a revision of Directive 96/71/EC, in particular that of selected government representatives. The aim of the thesis is to demonstrate, using the revision of Directive 96/71/EC as an example, that the sovereignty of the modern European state is not being restricted, but only transformed, and that the mechanism of posting workers contributes to the transnational flexibility of labour, which is reflected in both the mechanism of posting workers and reactions of selected stakeholders to the proposed revision of Directive 96/71/EC.

Key words: *deterritorialization; discourse analysis; flexibilisation of work; sovereignty; posting of workers*

OBSAH

1. Úvod	7
2. Metodologie	10
2.1 Metodologická východiska	10
2.2 Metoda analýzy	12
2.2.1 Diskurzivně-historický přístup a vlastní analýza	12
2.2.2 Sběr dat, primární a sekundární zdroje	17
3. Sociální, politický a historický kontext	20
3.1 Fenomén deterritorializace: suverenita a hranice evropských států, práce a migrace	20
3.2 Vysílání pracovníků v Evropské unii	23
3.2.1 Mapování problematických aspektů vysílání pracovníků	25
3.2.2 Falešné vysílání a neregulérní pracovní migrace	30
3.2.3 Směrnice o vysílání pracovníků: vývoj a debata o revizi směrnice 96/71/ES v letech 2016–2018	31
4. Vysílání pracovníků do České republiky	36
4.1 Základní podoby vysílání pracovníků do ČR	36
4.1.1 Vysílání pracovníků do ČR	36
4.1.2 Neregulérní pracovní migrace a falešné vysílání pracovníků do ČR	40
4.2 Reakce vybraných aktérů na návrh revize směrnice 96/71/ES	44
4.2.1 Popis širšího společensko-politického a historického kontextu a identifikace specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2016	45
4.2.2 Analýza reakcí vybraných aktérů na návrh revize směrnice 96/71/ES v roce 2016	49
4.2.3 Popis širšího společensko-politického a historického kontextu a identifikace specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2017	67
4.2.4 Analýza reakcí vybraných aktérů na návrh revize směrnice 96/71/ES v roce 2017	72
4.2.5 Popis širšího společensko-politického a historického kontextu a identifikace specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2018	90
4.2.6 Analýza reakcí vybraných aktérů na návrh revize směrnice 96/71/ES v roce 2018	93
4.3 Shrnutí analýzy	103
5. Závěr	110
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	119
Analyzované materiály	129
Seznam zkratk	148
Přílohy	149
Příloha 1.	149
Příloha 2.	150
Příloha 3.	151
Příloha 4.	152
Příloha 5.	153

1. Úvod

Evropská komise dne 8. března 2016 předložila návrh na revizi směrnice 96/71/ES, která do té doby upravovala vysílání pracovníků v Evropské unii (Evropská komise 2016a).¹ Tento návrh, resp. především některé jeho části, jako je např. princip *stejně mzdy za stejnou práci ve stejné zemi*, vyvolaly vzrušenou debatu, a to nejen mezi poslanci Evropského parlamentu, ale rovněž mezi institucemi Evropské unie (EU) a některými členskými zeměmi. A to přesto, že vysílání pracovníků se na evropském trhu týká jen poměrně malého množství pracujících.² Mezi některými poslanci Evropského parlamentu, zástupci členských zemí nebo zástupci svazů zaměstnavatelů se objevovaly kritické hlasy, že země ze střední a východní Evropy ztratí svou konkurenceschopnost, že směrnice podporuje protekcionistické chování starších členských států apod. Představitelé České republiky se na jednáních o revizi směrnice připojili k této kritice.

Evropská komise chtěla návrhem na revizi směrnice 96/71/ES reagovat na problematiku jevy, jako je např. nedodržování pravidel vysílání pracovníků, které může sloužit ke zvýšení zisku firem vysílajících pracovníky. Tento jev je možné nazvat *falešným vysíláním*. Jedním z dalších problematických aspektů, které chtěla Evropská komise tímto návrhem řešit, byla strategie některých firem obsadit pracovní místo v zemi s vyššími mzdami vyslaným pracovníkem, který na vyšší mzdu ovšem neměl podle pravidel směrnice 96/71/ES nárok, pouze mu byla zaručena minimální mzda. Tento fenomén je možné označit jako projev deteritorializace práce. Právě těmto fenoménům se věnuje tato disertační práce a vedle nich se zaměřím také na další projevy fenoménu deteritorializace (který by se dal volně přeložit jako *odúzemňování*) v souvislosti s mechanismem vysílání pracovníků v EU a návrhu na revizi směrnice 96/71/ES, na deteritorializaci moderního (evropského) státu a deteritorializaci jeho hranic. Je totiž otázkou, do jaké míry návrh na revizi směrnice 96/71/ES ovlivňuje proměny suverenity moderního státu, jakým způsobem se na základě pravidel pro vysílání pracovníků proměňuje propustnost hranic evropských států a jak jsou případně tyto proměny pro členské země citlivými tématy.

Jak už je patrné z tohoto stručného výčtu vybraných problematických aspektů vysílání pracovníků v EU, netýká se tato problematika ve skutečnosti jen změny jedné směrnice. Toto téma

¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb (směrnice 96/71/ES) poskytla v prostoru EU specifický rámec pro mzdy a pracovní podmínky pro pracovníky, které vysílá zaměstnavatel k poskytování služeb (k dočasnému vykonávání pracovní povinnosti) v jiném členském státě. Pravidla pro vysílání pracovníků daná směrnicí 96/71/ES stanovila minimum podmínek, na které má vyslaný pracovník nárok, např. minimální mzdu, maximální délku pracovní doby apod. (více viz část 3.2).

² Například v roce 2015 bylo vyslaných pracovníků jen 0,9 % z celkového počtu zaměstnaných v EU (Evropský parlament 2017). Důkladné analýzy byly podle mého názoru a zjištění provedeny především před zveřejněním návrhu na revizi směrnice 96/71/ES, aktualizovaná data v podobě a rozsahu, v jakých byly zveřejněny v roce 2016, jsem již nedohledal.

bylo a stále je propojeno s řadou dalších témat, otázek a problémů. V období od předložení návrhu na revizi směrnice 96/71/ES v březnu 2016 do přijetí finální podoby této revize v červnu 2018 byla jednání o vysílání pracovníků doprovázena např. s projednáváním obecnějších témat, jako jsou protekcionistická opatření některých členských států, nebo s tematikou konvergence (mzdové, ekonomické, sociální) a kohezní politiky.

Hlavním cílem této disertační práce je analýza reakcí vybraných představitelů vlády České republiky (premiéři v daném období, Úřad vlády, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo dopravy) na návrh na revizi směrnice 96/71/ES a obecně vysílání pracovníků do České republiky. Vláda ČR byla totiž hlavním aktérem, který se zapojil za Českou republiku do vyjednávání o revizi směrnice 96/71/ES.

Fenomén vysílání pracovníků do České republiky jsem vybral z toho důvodu, že ČR patří mezi země, které jsou čistým příjemcem zahraničních pracovníků formou mechanismu vysílání (viz např. Chmelař a kol. 2016a) a v období od roku 2016 do roku 2018 bylo v ČR zaznamenáno poměrně velké množství případů, kdy se jednalo o zmíněné falešné vysílání pracovníků (především ukrajinských pracovníků skrze tzv. polská víza; viz např. SÚIP 2017c). Analýzu jsem z větší části zaměřil na reakce vlády ČR, protože její představitelé se účastnili vyjednávání mezi institucemi EU a členskými státy o revizi směrnice 96/71/ES, a byli tak hlavními českými aktéry, kteří prezentovali svá stanoviska k návrhu na změnu pravidel pro vysílání pracovníků. Jejich reakce budu místy porovnávat s dalšími aktivními českými aktéry prezentujícími zájmy zaměstnanců (Českomoravská konfederace odborových svazů – ČMKOS) a zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů (Hospodářská komora České republiky – HK ČR).

Základními výzkumnými otázkami, jsou: za prvé otázka, jak jsou vládou ČR hodnoceny jevy jako proměna suverenity států a zvýšení nadnárodní flexibilizace práce, které mohou být dány do souvislosti s vysíláním pracovníků? Za druhé, jak se vláda ČR staví k rozporu mezi ochranou práv a sociálních zájmů vyslaných pracovníků a zdůrazňováním svobody volného trhu? Jakým způsobem vybraní aktéři vlády ČR interpretují specifický projev vysílání pracovníků do České republiky – ukrajinských pracovníků skrze tzv. polská víza? Cílem práce je odpovědět na tyto základní otázky a doložit, že vybraný příklad revize směrnice 96/71/ES je ukázkou transformace suverenity moderního evropského státu a nadnárodní flexibilizace práce, což se odráží jak v mechanismu vysílání pracovníků, tak v reakcích vybraných aktérů k návrhu na revizi směrnice 96/71/ES.

Při hledání odpovědí na tyto otázky vycházím z metodologické tradice *kritické diskurzivní analýzy*, především pak z metodiky vypracované Ruth Wodak, z jejího *diskurzivně-historického*

přístupu, propojujícího analýzu diskurzů a textů s jednáním, sociálním polem, aktuálním i historickým kontextem (Wodak 2001a). Vybrané metodologii a metodice se věnuje druhá část, ve které je také popsán můj vlastní přístup k analýze, sběr dat, výběr primárních a sekundárních zdrojů.³ Ve třetí části se zaměřuji na rozbor sociálního, historického a politického kontextu problematiky vysílání pracovníků s využitím vybraných poznatků teorií, věnujících se fenoménu deteritorializace a vysílání pracovníků v EU. Ve čtvrté části se pak zaměřuji na vysílání pracovníků do České republiky. Nejprve na jeho základní podoby, následně pak na analýzu reakcí vybraných aktérů na návrh na revizi směrnice 96/71/ES. Tato kapitola je hlavní částí disertační práce a věnuji se v ní jak popisu širšího společensko-politického a historického kontextu a identifikaci specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR, tak rozboru vybraných typů diskurzivních strategií se zaměřením na analýzu argumentace a argumentačních schémat (tzv. *topoi*).

Jak téma vysílání pracovníků, tak obecnější téma deteritorializace jsou podle mého názoru, který se budu snažit v této disertační práci podpořit, součástí a dokladem něčeho hlubšího, a sice obecnější proměny v pojetí suverenity moderního (evropského) státu, jeho hranic, a dále dokladem určité podoby flexibilizace práce. Z tohoto úhlu pohledu by podle mého soudu mohla analýza problému vysílání pracovníků přispět k ověření platnosti, lepšímu pochopení či rozvíjení vybraných obecných teorií mezinárodních vztahů, věnujících se teoretickému uchopení evropské integrace (např. intergovernmentalismu a teorii víceúrovňového vládnutí), tedy reflexi významu státu a dalších subjektů v prostoru Evropské unie; nebo třeba k pochopení proměn v pojetí práce na evropském trhu. Analýza reakcí vybraných aktérů vlády ČR, odborů a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů pak může přispět k pochopení obecnějších zájmů těchto aktérů hájených na úrovni Evropské unie, k pochopení přístupu české politiky k pracovní migraci, k reflexi způsobu stanovování priorit a strategií nebo způsobu interpretace reality jednotlivými vybranými aktéry.

³ V této disertační práci vycházím z doporučeného způsobu odkazování a citací Ústavu politologie FF UK; viz: <http://upol.ff.cuni.cz/nalezitosti-pisemnych-praci/#disertace>.

2. Metodologie

2.1 Metodologická východiska

Tato disertační práce má v mnoha částech interdisciplinární charakter, jelikož problematika pracovní migrace, konkrétně otázka vysílání pracovníků, je komplexní oblastí, ve které je velmi často nutné využívat analýz různých společenských věd. V analýze vycházím z metodologické tradice a využívám postupů *kritické diskurzivní analýzy* (*Critical Discourse Analysis* – dále CDA). Hlavním zdrojem jsou pro mne metody *diskurzivně-historického přístupu* (*The Discourse-Historical Approach* – dále DHA), vypracované rakouskou lingvistkou Ruth Wodak.⁴ Vymezení obecnou charakteristiku metod ve sjednoceném pojmovém vymezení jako CDA není snadné, protože množství autorů pod tímto označením rozvíjí do značné míry odlišné metody (více viz např. Prokopová, Orságová, Martinková 2014, s. 6). Obecně metodologie CDA navazuje na dílo Michela Foucaulta (např. Foucault 1994; 2016), ale mnohdy významově i metodicky posouvá jeho pojetí *diskurzu*. Do metodologické tradice CDA spadají kromě Ruth Wodak autoři jako Norman Fairclough nebo Martin Reisigl, kteří pojímají diskurz jakožto formu sociální praxe či procesu (např. Fairclough 1989; Reisigl, Wodak 2001).⁵ Jejich konkrétní analýzy se zaměřují jak na psaný, tak i na mluvený diskurz, přičemž moje analýza se věnuje pouze rozboru psaných textů.

Vídeňská škola diskurzivní analýzy, která je spojena s metodologií DHA, využívanou v této disertační práci, pak z velké části vychází z tradice myšlení spjatého s Frankfurtskou školou nebo obecněji z myšlenkového okruhu tzv. *kritické teorie společnosti* (např. Horkheimer, Adorno, Marcuse, Habermas, Honneth; viz Wodak et al. 2009, s. 7). V tomto ohledu se mnoho autorů věnuje hodnotově orientovanému výzkumu, který by měl mít jako své vyústění rovněž nějakou konkrétní aktivitu (např. nějakou formu angažování se ve veřejném prostoru, navrhováním konkrétních řešení apod.) s cílem proměnit kritizované aspekty reality. Nicméně v této disertaci se této linii analýzy nevěnuji.

Pro přesnost popisu základních principů CDA uvádím shrnutí Wodak (2001a, s. 69–70; 2007, s. 187–188):

- 1) Přístup CDA je interdisciplinární, protože vztahy mezi jazykem a společností jsou tak složité a mnohostranné, že vyžadují interdisciplinární výzkum.
- 2) Tento přístup je zaměřen na vybranou problematiku, ne jen na konkrétní jazykové předměty.

⁴ Co se týče rozboru základních pojmů používaných v CDA, jako je diskurz, nebo popisu pojetí kritiky, těm jsem se podrobněji věnoval ve svém dřívějším textu: *Kritická analýza diskurzu a vnímání evropských hranic* (Trčka 2016).

⁵ Podle Wodak je diskurz otevřeným systémem (umožňuje vytvářet nová témata a interdiskurzivní vztahy) realizovaným v žánrech a textech, je to konkrétní způsob, jak ukazovat nějakou sociální praxi z určité perspektivy (Wodak 2001b, s. 66). Jednotlivé diskurzy jako lingvistické sociální praktiky jsou ovlivněny situací, institucionálním a sociálním prostředím, které zároveň ovlivňují (tamtéž, s. 66).

- 3) Teorie i metodologie jsou eklektické, tj. teorie a metody jsou vzájemně integrovány.
- 4) Výzkum zahrnuje terénní a etnografické zkoumání daného objektu.
- 5) Přístup je abduktivní: CDA využívá neustálý pohyb mezi teorií a empirickými daty.
- 6) Je studováno více žánrů, intertextuální a interdiskurzivní vztahy.
- 7) Historický kontext je analyzován a integrován do interpretace diskurzů a textů.
- 8) Kategorie a nástroje pro analýzu jsou definovány v souladu se všemi těmito kroky a postupy a také s konkrétním problémem, který je předmětem výzkumu.⁶
- 9) Je využíváno velkých teorií; v konkrétní analýze pak především teorií středního dosahu.
- 10) Výzkum je zaměřen na praxi a aplikaci – výsledky by měly být k dispozici odborníkům v různých oblastech, případně ke změně určité diskurzivní a sociální situace.

Hlavní metodou analýzy, se kterou pracuji v této disertační práci, je DHA, vytvořený a dále rozvíjený Ruth Wodak (a jejími spolupracovníky na Vídeňské univerzitě). Wodak propojuje analýzu diskurzů a textů s jednáním, sociálním polem, aktuálním i historickým kontextem (Wodak 2001a). V rámci disertace jde tedy o to, sledovat relace výpovědi k problematice *vysílání pracovníků a návrhu na revizi směrnice 96/71/ES*, v součinnosti s tím ovšem vnímat sociální situaci, historické uchopení této problematiky a širší kontext situace. Tím by měl být vytvořen obraz toho, jak se výpovědi proměňují v textově-diskurzivní, politické i sociální rovině (Prokopová, Orságová, Martinková 2014, s. 36). Autoři využívající DHA se pokouší propojit co nejvíce dostupných informací s historickými zdroji, v nichž jsou zakořeněny diskurzivní „události“, a případně sledovat změnu, kterou jednotlivé diskurzy procházejí během určitého časového úseku (Wodak et al. 2009, s. 7–8). V DHA jde přitom o propojení dat s teoretickými poznatky (v případě mé disertace především z oblasti politologie, sociologie a filozofie), o oscilaci mezi teoriemi a teoretickými poznatky, interpretací textů a jejich diskurzivní analýzou.

DHA také využívá etnografickou terénní práci (Wodak 2008a, s. 300), která v této disertační práci není použita přímo, pouze odkazují na své vybrané poznatky z účasti ve výzkumných projektech. Konkrétně na svou spolupráci s kolegy v mezinárodních projektech Multikulturního centra Praha. Především na projekty *Vymáhání pracovních práv u vysílaných pracovníků v EU* a *Za lepší vymáhání přeshraničního pracovního práva*⁷.

⁶ Definováním kategorií, které označují obsah specifických jevů (jako např. identita, legitimita, předsudky, diskriminace, moc atd.), je zamýšlen proces tvorby analytické kategorie, ne kategorizace v každodenních projevech, tj. kategorie „každodenního diskurzu“ (Wodak, Weiss 2005, s. 126).

⁷ *Vymáhání pracovních práv u vysílaných pracovníků v EU*; období realizace 1/2017–12/2018; MKC Praha (donor: Evropská komise – Program pro sociální inovace a zaměstnanost); viz: <http://mkc.cz/cz/projekty/protecting-mobility-through-improving-labour-rights-enforcement-in-europe-promo>; *Za lepší vymáhání přeshraničního pracovního práva*; období realizace 2/2017–7/2018; MKC Praha (donor: Mezinárodní visegrádský fond a Ministerstvo zahraničních věcí Nizozemského království); viz: <http://mkc.cz/cz/projekty/stronglab>.

V této disertaci tak využívám jen některé prvky analýzy DHA (analýza témat a kontextu, rekonstrukce klíčových argumentů, rozbor argumentačních schémat apod.; viz část 2.2.1). Navíc moje analýza nevychází na rozdíl od Wodak z lingvistického základu – nevěnuji se např. lingvistické analýze jazykových prostředků a realizací – a nemám ani tak silnou kriticko-teoretickou ambici navrhnout řešení. Zaměřuji se na popis širšího společensko-politického a historického kontextu problematiky vysílání pracovníků (části 3, 4.1, 4.2.1, 4.2.3, 4.2.5) a na rozbor základních diskurzivních strategií (části 4.2.2, 4.2.4, 4.2.6). Předem se snažím neupřednostnit žádnou variantu z vybraných interpretací či komentářů, informace nehierarchizovat, pouze co nejpřesněji popsat vyjádření všech vybraných aktérů a až posléze poukázat na problematická místa jejich interpretací či komentářů (především část 4.3 a Závěr).

2.2 Metoda analýzy

2.2.1 Diskurzivně-historický přístup a vlastní analýza

Jak už bylo zmíněno v úvodu, hlavním cílem této disertační práce je analýza reakcí vybraných aktérů (se zaměřením na představitele vlády České republiky – premiéry v daném období, Úřad vlády, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo dopravy; dále analyzuji reakce Hospodářské komory České republiky a Českomoravské konfederace odborových svazů) na vysílání pracovníků do České republiky – jako konkrétního projevu deterritorializace. Vláda ČR se účastnila vyjednávání mezi institucemi EU a členskými státy o revizi směrnice 96/71/ES, a byla tak hlavním aktérem v ČR, který prezentoval svá stanoviska nejen k návrhu revize směrnice, ale obecně k vysílání pracovníků. Proto se v disertaci zaměřuji především na rozbor reakcí vybraných představitelů vlády ČR. Vybraní představitelé vlády ČR byli zvoleni po rešerši materiálů na základě četnosti zveřejněných příspěvků souvisejících s návrhem na revizi směrnice 96/71/ES, vysíláním pracovníků nebo souvisejícími tématy. Ve vyjádřeních ČMKOS (jako největší odborové organizace v ČR hájící práva zaměstnanců) pak byly prezentovány zájmy odborů a zaměstnanců, a Hospodářskou komorou ČR byly prezentovány zájmy podnikatelů a zaměstnavatelů. Rozbor textů ČMKOS a HK ČR slouží v této disertaci především ke srovnání s pozicí vlády ČR (jako hlavního aktéra vyjednávání o revizi směrnice 96/71/ES).⁸

Za prvé, věnuji se analýze reakcí aktérů (vláda ČR, ČMKOS, HK ČR) na návrh EK na revizi směrnice 96/71/ES v období od návrhu na revizi směrnice v březnu 2016 do přijetí její

⁸ Nicméně nebylo možné zcela odlišit a porovnat postoje vlády Bohuslava Sobotky (ČSSD) a Andreje Babiše (ANO), protože jednání o revizi směrnice 96/71/ES už se v době Babišovy vlády zaměřovala primárně na jednání o podobě pravidel vysílání pracovníků v dopravě a byly stále ještě využívány způsoby argumentace Sobotkovy vlády. Z toho důvodu jsem se tomuto porovnání nevěnoval.

konečné podoby, ke kterému došlo v červnu 2018. Za druhé, tuto analýzu doplňuji o některé motivy, které u jednotlivých aktérů nalezneme v postojích k migraci pracovních sil do ČR (např. postoje k pracovní migraci z Ukrajiny, nelegální migraci skrze zastřené zaměstnávání apod.). V textových analýzách přitom rozebírám především základní argumentační schémata používaná jednotlivými vybranými aktéry (se zaměřením na vládu ČR). V této disertaci tak sleduji diskuse a konflikty, které se odehrály kolem hodnocení návrhu na revizi směrnice 96/71/ES. Jako dalším tématu se pak věnuji také tzv. falešnému vysílání, protože v debatách o revizi směrnice 96/71/ES hrálo důležitou roli.

Co se týče využití přístupu DHA (z vybraných analýz Wodak), snažím se propojovat analýzu diskurzů a textů (které pojmám jako určitý fragment širšího diskurzu a společenských vztahů a významů, které odráží) s širším společensko-politickým a historickým kontextem, do nějž jsou zkoumané diskurzivní praktiky zasazeny a k němuž se vztahují. Za prvé mi jde především o popis, rekonstrukci a analýzu základních argumentačních schémat (tzv. *topoi*) využívaných vybranými aktéry v tematice *vysílání pracovníků*. Topoi jsou obecně ustálené motivy, sdílená výrazová a myšlenková schémata nebo ustálené teze (Kopecký 2011; Kraus 1998, s. 40–41). Wodak je označuje jako argumentační schémata – *topoi* (falešná argumentační schémata, která porušují zásady argumentace, nazývá *falacie*) jsou části argumentace, které spojují argument/y se závěry, tvrzeními; nejsou přitom vždy vyjádřeny explicitně, ale mohou se stát explicitními ve formě podmiňovací nebo příčinné parafráze (Reisigl, Wodak 2001, s. 69–80; Prokopová, Orságová, Martinková 2014, s. 39). S pojmy *topoi* (plurálová podoba) a *topos* (singulární podoba) zacházím jako s neutrem (viz použití pojmů v českém jazyce Kopecký 2011). Za druhé mi jde o to, provést kritickou analýzu vybraných diskurzů vztahujících se k pojmu *vysílání pracovníků* a příbuzným pojmům v období od návrhu revize směrnice 96/71/ES po jejím schválení (březen 2016 – červen 2018).

Triangulační přístup, který používá Wodak a Vídeňská škola diskurzivní analýzy (Wodak 2001b, s. 67; Wodak 2007, s. 193) a kterého se držím také v disertační práci, předpokládá použití různých datových souborů (politických projevů, novinových článků, brožur, rozhovorů apod.) k vytvoření detailního obrazu. Tento triangulační přístup je založen na konceptu „kontextu“, který bere v úvahu čtyři úrovně: za prvé přímý, jazykový nebo textový interní kontext (slova obklopující vybraný pojem/tvrzení apod., která pomáhají určit smysl a vytváří kontext), za druhé intertextuální a interdiskurzivní vztah mezi výroky, texty, žánry a diskurzy, za třetí extralingvistické sociální/sociologické proměnné a institucionální rámce specifického „kontextu situace“ – využití teorií středního dosahu, za čtvrté širší společensko-politické a historické kontexty – využití velkých teorií.

V analýze v disertační práci jsem věnoval pozornost těmto obecným otázkám (sestaveným podle: Wodak 2007, s. 194; Wodak 2008a, s. 302; Prokopová, Orságová, Martinková 2014, s. 37–38):⁹

- 1) Jaké využití pojmů *revize směrnice 96/71/ES* a *vysílání pracovníků* (příbuzných pojmů) převládá v diskurzech jednotlivých aktérů?
- 2) Jaké jsou hlavní vztahy pojmů *revize směrnice 96/71/ES* a *vysílání pracovníků* k dalším tématům a podtématům?
- 3) Jak jsou pojmy *revize směrnice 96/71/ES* nebo *vysílání pracovníků* popisovány a jakými pojmy a jazykovými prostředky se k nim vztahuje?
- 4) Jaké argumenty a argumentační schémata (*topoi*), použité v diskusi o *revizi směrnice 96/71/ES* a *vysílání pracovníků*, se v textech používají?
- 5) Z jakého úhlu pohledu jsou tyto argumenty vystavěny?

Diskurzivně-analytický přístup u Wodak je trojdimenzionální. První dimenze je spojena se stanovením konkrétního obsahu nebo tématy vybraného diskurzu; v rámci druhé dimenze jsou zkoumány diskurzivní strategie (včetně argumentačních strategií); v rámci třetí dimenze jsou analyzovány jazykové prostředky a specifické, kontextově závislé jazykové realizace (Wodak 2007, s. 194). Ve své disertaci ovšem využívám pouze první dvě dimenze. Text analýzy reakce vybraných aktérů na návrh revize směrnice 96/71/ES je členěn na jednotlivé roky (2016 /část 4.2.2./, 2017 /část 4.2.4./, 2018 /část 4.2.6/).

Vlastní, mnou upravený postup DHA analýzy diskurzu (Wodak 2001b, s. 69–93; Wodak 2007, s. 195; Wodak 2008a, s. 302; Prokopová, Orságová, Martinková 2014, s. 40–41) pak v této disertaci vypadá takto:

Za prvé se věnuji popisu širšího společensko-politického a historického kontextu s cílem poskytnout podkladové informace, které jsou potřebné k pochopení zkoumané tematiky (např. významných jednání vybraných aktérů vztahujících se k tématu revize směrnice 96/71/ES), a identifikaci základních témat. V diskurzivně-historickém přístupu je totiž snahou propojit tzv. pole jednání na jedné straně a žánry, diskurzy a texty na straně druhé (Prokopová, Orságová, Martinková 2014, s. 54–55). Jazykové realizace takto zůstávají v analýze propojeny se sociálními situacemi, ze kterých vzešly (tamtéž). Tato metoda klade velký důraz na analýzu argumentace a také na kontext analyzovaného diskurzu, který je chápán v historických souvislostech, proto samotné analýze předchází popis širšího společensko-politického a historického kontextu.

Za druhé se věnuji rozboru základních diskurzivních strategií; popisu, rekonstrukci a analýze základních argumentačních schémat (*topoi*).

⁹ Tyto základní otázky byly upravovány a doplňovány dle konkrétních potřeb analýzy.

- a) Rozbor základních diskurzivních strategií (*nominace; argumentace; perspektivizace, framing* nebo *diskurzivní reprezentace*), které se podílejí na způsobu prezentace:

V souladu s výše položenými otázkami probíhá rozbor základních diskurzivních strategií, které se podílejí na způsobu prezentace (podrobněji viz přílohu 1).¹⁰ Strategií se obecně míní systematické způsoby užívání jazyka jako plánu praktik (včetně diskurzivních), přijatých k dosažení určitého sociálního, politického, psychologického nebo jazykového cíle (Wodak 2007, s. 195; Wodak 2008a, s. 302).

- b) Rozbor základních diskurzivních makrostrategií:

Při sledování základních diskurzivních makrostrategií využívám model Wodak. Sleduji tyto čtyři základní typy diskurzivních makrostrategií: za prvé *konstruktivní strategie* – systematické způsoby užívání jazyka zaměřené na budování (např. vyzdvižení určitého segmentu reality k dosažení určitého politického cíle), za druhé *konzervativní* nebo *ospravedlňující strategie* – zaměřené na zachování a reprodukci, za třetí *transformační strategie* – zaměřené na změnu a za čtvrté *destruktivní strategie* – zaměřené na demontáž (Wodak 2001a, s. 71–72).¹¹

- c) Popis, rekonstrukce a analýza základních argumentačních schémat (tzv. *topoi*) využívaných vybranými aktéry v tematice *vysílání pracovníků a revize směrnice 96/71/ES*:

V této části se jedná o doplnění analýzy argumentace o analýzu základních argumentačních schémat (*topoi*) a nesprávných typů argumentace (*falacií*). Sleduji tedy základní argumentační schémata, která náležejí mezi obligatorní premisy, nemusí však být vždy vyjádřena explicitně a slouží především k odůvodnění politického zařazení nebo vyloučení, preferenčního zacházení, pozitivních nebo negativních atribucí (Wodak 2001a, s. 73).

V analýze diskurzivních strategií okrajově poukazují rovněž na relace výpovědí k tematice vysílání pracovníků a návrhu na revizi směrnice 96/71/ES. Konkrétně se v pojmech Wodak (2008b, s. 3) jedná o *interdiskurzivní* a *intertextové* vztahy mezi výpověďmi, texty, žánry a diskurzy. *Interdiskurzivita* znamená propojení relativně otevřených diskurzů, které se týkají různých témat. V tomto smyslu jde tedy o to, vysledovat spojnice mezi diskurzem zaměřeným na problematiku vysílání pracovníků s tématy a podtématy dalších diskurzů. *Intertextovost* je

¹⁰ Na rozdíl od Wodak se nevěnuji rozboru diskurzivní strategie predikace a intenzifikace (nebo zeslabení), které mají blíže ke třetí dimenzi jejího přístupu. Té se v této práci nevěnuji na základě zjištění z mé pilotní analýzy, která ukázala, že z hlediska naplnění cílů mé práce tento druh analýzy nepřináší důležité poznatky.

¹¹ Více viz příslušné části. Rozbor *makrostrategií*, dále také *topoi*, Wodak např. využila při analýze nacionalistických a rasistických diskurzů v Rakousku, ale jejich obecné podoby je možné v upravené podobě dle mého názoru použít při analýze mnoha jiných témat, ve kterých se objevuje distinkce mezi kategoriemi „my“ a „oni“. Jelikož se v těchto jejích analýzách objevila také *topoi* spojená s tematikou zahraničních pracovníků, dá se využít také tento motiv při analýze charakterizování vysílaných pracovníků (jako specifické podoby pracovní migrace) vybranými aktéry (více k pojetí Wodak viz: Wodak 2009; Reisigl, Wodak 2001).

propojenost textů napříč časem, která se projevuje v odkazování různého typu (např. odkazování na jiný text, téma, aktéry, argumenty).¹²

Při analýze *topoi* jsem vycházel z tohoto předem připraveného seznamu argumentačních schémat (seznamu Wodak; tamtéž, s. 73–77), který jsem aplikoval na analyzované téma a přizpůsoboval podle výsledků analýzy základních argumentů:

- 1) *užitečnost, výhodnost* – argumentační schéma, kterým se přesvědčuje k nějakému jednání jeho výhodností pro „celek“ či „nás“, případně nevýhodnost pro ně;
- 2) *neužitečnost, nevýhodnost* – argumentační schéma, které je spojeno s tím, že když dané jednání (po)vede k nevýhodným výsledkům, mělo by se od něj upustit;
- 3) *definice a interpretace pojmu* (v mém případě *vysílaných pracovníků*) – toto topos je spojeno se zdůrazňováním implikace plynoucí z pojmenování či definice skupiny;
- 4) *nebezpečí, hrozba* – argumentační schéma, které vnáší do hry ohrožení, jež může z daného jednání plynout;
- 5) *humanitarismus* – argumentační schéma o neslučitelnosti daného jednání s lidskými právy nebo jeho možnými humanitárními důsledky;
- 6) *spravedlnost* – argumentační schéma odvolávající se na představu o rovnosti;
- 7) *zodpovědnost* – argumentační schéma poukazující k tomu, že podíl na způsobení špatné situace zavazuje k podílu na jejím odčinění a nápravě;
- 8) *břemeno, zátěž* – topos poukazující k omezení, které znemožňuje nějaké jednání;
- 9) *finance* – argumentační schéma zaměřené na upozornění na finanční náklady či ztráty;
- 10) *realita* – argumentování povahou reality, jíž se má jednání přizpůsobit;
- 11) *čísla* – v rámci tohoto argumentačního schématu se dokazuje počtem;
- 12) *zákon a právo* – argumentační schéma odkazující na psané normy, které činí rozhodování jednoznačným, na jejich porušení apod.;
- 13) *dějiny* – argumentační schéma spojené s nějakým „poučením z minulosti“;
- 14) *kultura, stát* – argumentační schéma spojené s charakterizováním kultury, typických postojů nebo způsobu jednání specifické skupiny (nebo určitého státu) jako zdrojem problémů;
- 15) *zneužívání* – argumentační schéma upozorňující na to, že pokud je nějaké právo dlouhodobě zneužíváno, je třeba ho změnit.

¹² V rámci *intertextovosti* navíc Wodak hovoří o dvou procesech, pohybech prvků mezi kontexty – *dekontextualizaci* (prvek je vyňat z kontextu) a *rekontextualizaci* (prvek je vložen do nového kontextu). Jedná se o hledání, stanovení a popis rámců diskurzů, diskurzivních praktik, posunu témat napříč diskurzy a vztahy tématu s dalšími prvky uvnitř diskurzu a napříč diskurzy nebo nabývání nových významů (Wodak 2008b, s. 3).

V závěrečné části celé analýzy (část 4.3) se věnuji změnám v čase, kterými jednotlivé diskurzy prošly od března 2016 do června 2018. V této části se dále věnuji shrnutí problematických míst interpretací či komentářů vybraných aktérů (např. shrnuji falešná argumentační schémata *falacie*). V samotném závěru pak odpovídám na otázky položené v úvodu práce a propojuji výsledky analýzy s teorií rozpracovanou ve třetí části práce.

2.2.2 Sběr dat, primární a sekundární zdroje

Ve své disertační práci kombinuji práci s primárními a sekundárními zdroji, sběr a analýzu dat, a to konkrétně jak kvalitativních údajů (kvalitativní rozbor textů), tak kvantitativních údajů (např. využití statistických údajů, základních informací o migraci pracovních sil, ročních trendů apod.). Dále pracuji s nejrůznějšími typy textů a dokumentů (právních norem, komentářů jednotlivých vybraných aktérů, tzv. policy dokumentů, veřejných prohlášení, tiskových zpráv, odborných studií z oblasti politologie, sociologie i jiných společenskovedních disciplín apod.), které se vážou k tematice vysílání pracovníků a návrhu na revizi směrnice 96/71/ES.

Zaměřil jsem se přitom především na ty informace, které jednotliví aktéři směřovali k veřejnosti nebo k nim veřejnost měla přístup. Z toho důvodu byly hlavním zdrojem dat také webové stránky jednotlivých aktérů (podrobněji viz tabulku č. 1). Při popisu širšího společensko-politického a historického kontextu k jednání o revizi směrnice 96/71/ES pak z velké části informace zveřejňované na webovém portálu Euroskop.¹³ Dále usnesení a doprovodné materiály projednávané na jednáních vlády¹⁴, vládní dokumenty a analýzy ke sledovanému tématu, legislativní dokumenty, tiskové zprávy, prohlášení, textové záznamy projevů aktérů, brožury a letáky nebo strategie prezentace témat EU.¹⁵ Nevyužíval jsem jako data pro analýzu výstupy v médiích, pokud na ně nebylo přímo odkazováno na webových stránkách jednotlivých aktérů, protože jsem se snažil odlišit zkoumání oficiálního politického zobrazení od mediálního zobrazení tematiky. I z toho důvodu jsem nakonec nezahrnul do analýzy mediální zobrazení vybrané

¹³ Webový portál Euroskop je součástí informační funkce Odboru komunikace o evropských záležitostech (OEZ) Úřadu vlády České republiky, který je součástí Sekce pro evropské záležitosti. Tu vede státní tajemník pro evropské záležitosti (ve sledovaném období: od února 2014 do března 2017 Tomáš Prouza; od června 2017 Aleš Chmelař). Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády zajišťuje potřebnou koordinaci evropských politik a plní také informační funkci. Odbor komunikace o evropských záležitostech skrze tzv. Integrovaný informační systém, který tvoří webový portál Euroskop, zprostředkovává široké veřejnosti informace o Evropské unii. Webový portál Euroskop pokrývá zpravodajství o EU, ale jeho součástí je také monitoring legislativy EU, včetně její implementace v českých zákonech. Jen pro představu, v roce 2018 analyzovaná problematika vysílání pracovníků spadala především mezi tyto komunikační priority portálu Euroskop: v rámci cíle „Mír a bezpečnost“ jako součást tematiky migrace do EU a v rámci cíle „Hospodářský rozvoj“ jako součást otázek prosperity v EU a prohlubování vnitřního trhu. Viz více portál Euroskop: <https://www.euroskop.cz/8793/sekce/o-nas/> a webové stránky Úřadu vlády – Evropské záležitosti: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/>.

¹⁴ Usnesení a doprovodné materiály z jednání vlády jsem sledoval od ledna 2016 do června 2018 přes aplikaci ODok: <https://apps.odok.cz/djv-agenda-list?year=2016>.

¹⁵ Celkový seznam zdrojů použitých k analýze v jednotlivých letech uvádím zvlášť za Seznamem použité literatury a zdrojů v části: Analyzované materiály.

problematiky, aby mohly být přesněji popsány způsoby argumentace samotných aktérů a jejich specifický způsob konstrukce diskurzů.

Z výše vyjmenovaných zdrojů také vyplývá, že byly vzaty v úvahu velmi různé stupně formality, formy a žánry výpovědí apod. (viz tabulka č. 1). Při vyhledávání dat byla nejprve použita různá kombinace obecných pojmů jako *vysílání pracovníků*, *revize směrnice o vysílání pracovníků* v různých tvarech, po identifikaci základních témat pak slov popisujících konkrétní témata, ke kterým se hlavní téma váže (v různých tvarech). Celkově se jednalo o 99 analyzovaných textů vybraných aktérů vlády ČR, 20 HK ČR (a Svazu průmyslu a dopravy ČR), 102 ČMKOS. Seznam analyzovaných textů je pro přehlednost uveden zvlášť (v oddíle s názvem Analyzované materiály), po Seznamu použité literatury a dalších zdrojů. Pokud byly informace z analyzovaných textů přímo využity v textu, je u nich uvedeno datum citace.

Tabulka č. 1: Základní typy, zdroje dat a žánrů

<p>Vláda ČR (Úřad vlády ČR; Ministerstvo vnitra; Ministerstvo práce a sociálních věcí; Ministerstvo zahraničních věcí; Ministerstvo průmyslu a obchodu; Ministerstvo dopravy)</p>	<p>Zástupci hlasu zaměstnavatelů (především Hospodářská komora ČR, doplněná o vybraná vyjádření Svazu průmyslu a dopravy ČR)</p>	<p>Zástupci hlasu zaměstnanců (především ČMKOS)</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● informace z webových stránek jednotlivých ministerstev a Úřadu vlády ČR (aktuality, zprávy, apod.); https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/; https://www.mvcr.cz/; https://www.mpsv.cz/cs/; https://www.mzv.cz/jnp/; https://www.mpo.cz/; https://www.mdcz.cz/ ● zpravodajství z webového portálu Euroskop; https://www.euroskop.cz/ ● prohlášení, doporučení, stanoviska, podkladové materiály, analýzy, tiskové zprávy, komentáře Úřadu vlády a jednotlivých ministerstev ● strategické dokumenty (včetně strategie prezentace témat o EU) ● záznamy debat (vyjádření) k návrhu na revizi směrnice o vysílání mezi Parlamentem ČR a Evropskou komisí z webových stránek Evropské komise; http://ec.europa.eu/dgs/secretariat-general/rerelations/rerelations_other/np/czech_republic/2016_en.htm ● usnesení a doprovodné materiály projednávané na jednáních vlády ČR ● legislativní dokumenty ● prohlášení ministrů a předsedů vlády ● textové záznamy projevů aktérů ● brožury a letáky ● sdílené zprávy z vybraných médií 	<ul style="list-style-type: none"> ● informace z webových stránek HK (aktuality, zprávy apod.); https://www.komora.cz/ ● tiskové zprávy ● stanoviska (včetně stanoviska Svazu průmyslu ČR k návrhu na revizi směrnice o vysílání pracovníků apod.) ● sdílené články z médií nebo od dalších aktérů (např. Ministerstva dopravy) ● komentáře ● zprávy o akcích HK 	<ul style="list-style-type: none"> ● informace z webových stránek ČMKOS (aktuality, zprávy apod.); https://www.cmkos.cz/ ● informace a zpravodajství z webových stránek Odbory Info; https://www.odbory.info/ ● zpravodajství z portálu e-Sondy; https://www.esondy.cz/ ● studie, analýzy, prognózy ČMKOS – Pohledy ● měsíčník ČMKOS Sondy Revue ● tiskové zprávy ● stanoviska ● sdílené články z médií nebo od dalších aktérů (např. MPSV) ● komentáře ● brožury

3. Sociální, politický a historický kontext

3.1 Fenomén deteritorializace: suverenity a hranice evropských států, práce a migrace

Pojem deteritorializace, který bývá využíván v odborných textech věnujících se tematice globalizace, obecně pojímám ve významu *odúzemňování*, tedy jako „[...] zmenšování vlivu zeměpisných omezení, distancí a fyzických prostorových ohraničení na sociální činnosti a vztahy. Neznamená doslova reálné zmizení fyzicko-geografických prostorů, nýbrž vyjadřuje rozmach možností, způsobů a nástrojů jejich překonávání.“ (Suša 2010, s. 20) Konkrétně je pak deteritorializace v této disertační práci reflektována především ve třech základních podobách, jako: za první deteritorializace moderního (evropského) státu; za druhé deteritorializace jeho hranic; za třetí deteritorializace práce.

Za první, v případě deteritorializace moderního (evropského) státu tímto označením poukazuji jak k politické dimenzi deteritorializace (např. proměny suverenity, evropská integrace apod.), tak k její ekonomické dimenzi (např. rušení bariér pro volný pohyb kapitálu, zboží a služeb).¹⁶ K vysvětlení slovního spojení „deteritorializace moderního (evropského) státu“ je nejprve nutné se vrátit ke specifické podobě suverenity a hranic moderního státu, který byl v podstatě ustaven až v rámci vestfálského systému v 17. století.¹⁷ Vestfálský mír (1648) totiž znamenal nejen ukončení náboženských válek, ale také ustavení teritoriální suverenity moderního (evropského) státu, vytvoření moderní podoby státní hranice jako geografické linie oddělující od sebe suverénní politické útvary moderních států a definující mez autority a koncentrované moci státu nad územím a obyvatelstvem (více viz např. Barša, Císař 2008, s. 386–387; Sørensen 2005).¹⁸ V 19. století, spolu se vznikem konceptu národa, pak postupně vzniká moderní národní stát, ve kterém se prosadila a utvrzovala představa, že by se hranice sociálního celku (nositele jedinečné kultury) a politického celku (moderního státu) měly překrývat (viz Grygar 2016, s. 21). Takto dochází k propojení vestfálského konceptu suverenity s konceptem občanství v podobě teritoriální identity.¹⁹ Zvyšování míry mezinárodních politických vztahů na celém světě ve 20. a 21. století vede k zpochybnění principu státní suverenity a rostoucí moci mezivládních organizací, což je

¹⁶ Rozvoj moderního pojmu *teritorium* (území) využívám v této práci především jako politický pojem odkazující na geografickou oblast politické entity. Co se týče tohoto vymezení, vycházím z politické filozofie Margaret Moore (Moore 2015, s. 15–33).

¹⁷ Pojem suverenity pojímám obdobně jako Georg Sørensen (2005, s. 169–171) jako soubor pravidel pro vnitrostátní a mezinárodní vztahy, který je podmíněn mocí nad třemi základními prvky: územím, obyvatelstvem a vládou.

¹⁸ Zajímavou ilustrací a svědectvím o procesu formování národních států je např. vývoj moderní kartografie, který ukazuje, jak nová mapovací technologie změnila způsob, jakým političtí aktéři vnímali politický prostor, politickou organizaci a politickou autoritu (Branch 2011, s. 1). Tematické teritoriální suverenity moderního evropského státu jsem se rovněž věnoval ve své knize *Ne-prostupné hranice Evropy* (viz Trčka 2017, např. s. 21–25).

¹⁹ Ovšem mezinárodní setkávání reprezentantů států už od doby uzavření vestfálského míru, stejně jako formulace mezinárodních pravidel k regulaci války, svědčí o tom, že státní suverenity (popsána výše) byla už od doby jejího definování transformována (Anderson 1996, s. 25).

doprovázeno proměnami jak regionálního, tak globálního řízení, a v tomto ohledu je tedy možno hovořit o deteritorializaci politiky, vlády a správy, která je doprovázena rovněž ekonomickou transnacionalizací, závislou ovšem na politických rozhodnutích a probíhající v konkrétních ekonomických souvislostech (Nádrag, Bala 2014, s. 645).

Konkrétním jevem sledovaným v mojí práci je deteritorializace moderního (evropského) státu a proměna jeho suverenity v souvislosti s problematikou vysílání pracovníků a návrhu na revizi směrnice 96/71/ES. Vysílání pracovníků je totiž příkladem zpochybnění „tradičního“ pojetí organizace politické, ekonomické a sociální sféry v moderním (evropském) státu skrze evropskou integraci, restrukturalizující vztahy mezi státy a dalšími aktéry (Wagner 2015, s. 26). Deteritorializace tak bývá v tomto ohledu např. popisována rovněž ve spojitosti s tím, jak přibývá rozhodnutí učiněných reálně mimo hranice státu a narůstá míra nadnárodní politické integrace, což může mít za následek vytvoření demokratického deficitu v národních státech a ztrátu odpovědnosti v politickém a institucionálním rozhodovacím procesu (Cauvet 2011, s. 79; nebo také Fraser 2007). Nicméně moderní stát zůstává politicky významný, nadále fungují národní regulační struktury, firmy jsou územně zakotveny, ekonomické, politické a kulturní praktiky se navíc odehrávají rovněž v domácnostech a komunitách (více viz např. Rankin 2003).

V případě ekonomické dimenze deteritorializace moderního (evropského) státu se budu věnovat tomu, jestli jsou procesy deteritorializace popisovány jako funkční integrace mezinárodně rozptýlených ekonomických aktivit, ne jen jako jednoduché rozšíření ekonomických aktivit přes státní hranice (Rankin 2003, s. 710). Dále mi půjde o reflexi transnacionální vzájemné závislosti, ve spojitosti s teoriemi, které tvrdí, že mnohé aktéry vyčleňuje nerovnoměrný geopolitický vývoj, především s ohledem na míru participace na utváření transnacionální ekonomiky (Balibar 2004; Cochrane, Pain 2000; Massey 1993; Sassen 1991) a také s ohledem na teorii, že ekonomická transnacionalizace může vést nejen ke vzájemné ekonomické závislosti států, ale také k novým formám geopolitické rivality mezi jejich vládami (Mraovic 2011). Jako poslední ekonomickou dimenzí se budu zabývat rozbořením těch souvislostí fenoménu vysílání pracovníků, které by mohly ukázat, jestli nadnárodní mobilita kapitálu podkopává a narušuje územní organizaci a místní nebo národní ekonomiky se pak musí přizpůsobit realitě této nové decentralizované a nadnárodní mobility kapitálu (Cauvet 2011, s. 79).

Za druhé, pokud se budu v textu věnovat deteritorializaci hranic, opět je nutné nejprve zmínit určitý širší kontext použitých vybraných teoretických přístupů. Studium hranic v uplynulých dvaceti letech přišlo s kritikou pojetí deteritorializace z 90. let (více k historii studia hranic viz např. Newman 2006). Autoři, věnující se studiu hranic, je vnímají jak ve spojitosti s jejich proměnou v důsledku různých dopadů globalizace na některé přeshraniční toky (např.

rychlejší a volnější pohyb kapitálu a zboží), tak ve spojitosti s tím, že stále žijeme ve světě hierarchického uspořádání a že hranice – ať již institucionální či sociální – jsou součástí našeho každodenního života v podobě neustále probíhajícího dynamického procesu ohraničování (např. v podobě migrační politiky, určující právo na vstup na území daného státu; viz Newman 2006, s. 156). Stejně tak jsou v procesu evropské integrace hranice neustále transformovány a konstruovány různými aktéry, např. státem nebo nadnárodními společnostmi, ani v rámci jednotného evropského vnitřního trhu nejsou zrušeny, ale spíše rekonstruovány (Wagner 2015, s. 31–32). Nicméně tento přístup ke studiu hranic odmítá předpoklad, který bývá označován jako metodologický nacionalismus, že moderní národní stát je základní jednotkou nebo přirozenou formou pro úvahy o migraci, mezinárodních vztazích apod. (více viz např. Szaló 2007).

V této disertační práci vycházím z rozlišení mezi institucionálními hranicemi (teritoriální, politické a právní hranice států; hranice *frontier*)²⁰ a mezi sociálními hranicemi (*boundary*)²¹. Vysílání pracovníků totiž nevnímám jen jako mechanismus, který ovlivňuje podobu institucionálních hranic, ale jako konkrétní sociální praxi, spojenou s hranicemi, jejich překračováním a propustností. Z hlediska deteritorializace hranic pak nesleduji jen jejich propustnost ve smyslu rušení bariér ve prospěch vyšší mobility kapitálu, služeb a pracovní migrace v podobě vysílání pracovníků. Pojem deteritorializace analyzuji také v souvislosti se státními hranicemi. Může podle mého názoru poukazovat také na to, že hranice není jen linií, na které se odehrává dělení prostoru, ale při odúzemnění hranic směrem dovnitř hranice zasahuje do vnitřního území teritoria (např. přesun celních kontrol do vnitrozemí) a při externalizaci hranic mimo něj (např. v podobě spolupráce mezi českým Státním úřadem inspekce práce a obdobnými institucemi v jednotlivých členských státech EU).²²

Za třetí, poslední sledovanou základní podobou deteritorializace je deteritorializace práce.²³ Pokud se opět nejprve vrátím k modernímu (evropskému) státu, obecně pro něj platí, že

²⁰ Hranice mohou být vnímány jako jedna ze základních politických institucí, ustavená politickými rozhodnutími a regulovaná právními texty, utvářející jejich teritoriální definici, která omezuje členství (Anderson 1996, s. 2; Wagner 2015, s. 31). Podle Malcolma Andersona hranice jako procesy jsou nástroji státní politiky, značkou identity, konceptem spjatým s diskurzem práva, diplomacie a politik (Anderson 1996, s. 2). Popis různých přístupů k pojetí hranic viz také např.: Mezzadra, Neilson 2013, s. 4–9.

²¹ Sociální hranice odkazují na sociální vazby, proměnlivou hranici mezi skupinami, sociální konstrukci hranic mezi „my“ a „oni“ apod. (více viz např. Grygar 2016). Využívám stejné rozlišení jako ve své knize *Ne-prostupné hranice Evropy* (Trčka 2017), jen jej aplikuji na téma vysílání pracovníků.

²² Jedním z témat rovněž bude sledování diskurzu mobility, jak je vnímáno a popisováno téma mobility sledovanými aktéry, jak se v něm odrážejí etnické, interkulturní a emocionální motivy, různé druhy nerovností apod. (k tematice mobility viz např.: Paradiso 2016). Hranice by měly být studovány také se zaměřením na jednotlivé pohraniční příběhy a zkušenosti, které odrážejí způsob, jakým hranice ovlivňují každodenní životní praktiky lidí (Newman 2006, s. 143).

²³ Při analýze této podoby deteritorializace jsem se inspiroval poznatky Sharryn Kasmir a Augusta Carbonelly (2014). Ti se ve svých studiích na poli antropologie práce zaměřují např. vytváření, oddělování a přetváření pracovních sil (politicky, kulturně a strukturálně) prostřednictvím odcizení a dezorganizace. To je podle nich rysem kapitálové expanze (Kasmir, Carbonella 2014, s. 5–8). Podle mého názoru je mechanismus vysílání pracovníků jedním z jevů, který dokládá tyto procesy.

vytvoření jeho hranic bylo zároveň nástrojem při vytváření regulace trhu práce a pracovně-právního modelu uvnitř státu (který zároveň zasahoval také do mezinárodních vztahů) pro zaměstnavatele a pracovníky v rámci jeho území. Moderní (evropský) stát tak měl monopol kontroly nad rozhodnutím o tom, kdo by se mohl podílet na jeho trhu práce (Wagner 2015, s. 26, 28). Např. autoři Gilles Deleuze a Félix Guattari (1972) deteritorializací v souvislosti s oblastí trhu práce označují uvolnění pracovní síly z konkrétních výrobních prostředků.²⁴ V rámci moderního státu je možné takto vnímat deteritorializaci práce jako uvolnění pracovníků ze vztahu k národnímu trhu práce a jejich transnacionální využití, transnacionalizaci vybraných pracovněprávních systémů, transnacionalizaci ekonomiky apod.²⁵ V rámci fungování globálního kapitalismu dochází k restrukturalizaci státní ekonomiky, objevují se nové formy ekonomické a společenské vzájemné závislosti apod. (Rankin 2003, s. 724).

Jednou ze specifických podob této rekonfigurace hranic na celoevropském pracovním trhu je právě vysílání pracovníků. Je tedy otázkou, jaké problematické aspekty a důsledky vyplývají z vysílání pracovníků, zasazeného do širšího kontextu deteritorializace státu. Jakým způsobem vysílání pracovníků podporuje proměnu suverenity států, regulační kapacitu států, nadnárodní flexibilizaci práce? Zda mezi volnotržní logikou, tedy volným pohybem pracovníků a poskytování služeb, na jedné straně a rozdílnými sociálními standardy ve vysílajících a přijímajících zemích na straně druhé není nějaký rozpor? Firmy totiž mohou řídit migraci pracovníků z domovské země (s příznivým regulačním režimem), ale vyslaní pracovníci jsou přitom do značné míry odpojeni od institucionálního systému a pracovních vztahů hostitelské země, ve které pracují (Wagner 2015, s. 27). Na tyto otázky budu dále v textu rovněž hledat odpovědi.

3.2 Vysílání pracovníků v Evropské unii

Vysílání pracovníků je zvláštním druhem přeshraniční mobility pracovních sil v EU. Vyslaný pracovník je zaměstnanec, kterého jeho zaměstnavatel dočasně vyslal vykonávat pracovní povinnosti do jiného členského státu (viz definice směrnice 96/71/ES čl. 2: „Pro účely této směrnice se ‚vyslaným pracovníkem‘ rozumí pracovník, který po omezenou dobu vykonává práci na území jiného členského státu než státu, ve kterém obvykle pracuje.“). Nejedná se tedy o klasickou pracovní migraci v rámci volného pohybu pracovníků v EU, kdy se na zaměstnance např. vztahuje sociální systém země, ve které pracuje, ale vysílání pracovníků je především

²⁴ Více k obecné definici pojmu deteritorializace u Deleuze a Guattariho viz jejich knihu *Tisíc plošin* (Deleuze, Guattari 2010, s. 579–580).

²⁵ Např. Arjun Appadurai k tomu dodává: „Obecně je deteritorializace jednou z hlavních sil v moderním světě, protože jejím prostřednictvím jsou pracující populace začleňovány do nižších tříd a do horších prostorů v rámci relativně bohatých společností [...]“ (Appadurai 2013, s. 91).

založeno na principu volného pohybu služeb (viz tabulka č. 2). Volný pohyb služeb, jako jeden ze základních principů jednotného trhu EU, má umožnit to, aby firmy a podnikatelé měli možnost v rámci EU nabízet své služby v jiné zemi, aniž by tam museli mít sídlo své firmy. Na jednu stranu je volný pohyb služeb obecně vnímán jako úspěšná alokace lidského kapitálu, ale na druhou stranu rovněž jako zdroj nejistoty a mzdového dumpingu, protože pracovní mobilita uvnitř EU je sporná z důvodu nerovnováhy v ekonomických strukturách a společenských podmínkách mezi jednotlivými členskými státy (Mussche, Corluy, Marx 2017, s. 2).

Debaty o podobě regulací vysílání pracovníků a jejich právech probíhaly již od 80. let 20. století. Až *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb* (dále jen směrnice 96/71/ES) poskytla v prostoru EU specifický rámec pro mzdy a pracovní podmínky pro pracovníky, které vysílá zaměstnavatel k poskytování služeb v jiném členském státě. Směrnice 96/71/ES měla zajistit spravedlivou hospodářskou soutěž a sociální ochranu pracovníků, aby mohli podniky i pracovníci plně využít možnosti vnitřního trhu.

Vysílání je definováno jako výjimka z pravidel pro pracovní migraci v rámci prostoru EU. Slouží vedle poskytování služeb k řešení nedostatku pracovních sil nebo přenášení odborných znalostí kvalifikovaných pracovníků. Může se jednat o vnitropodnikové vyslání, vyslání mezi firmami a vyslání agenturou. Pravidla pro vysílání pracovníků daná směrnicí 96/71/ES stanovila minimum podmínek, na které má vyslaný pracovník nárok, např. minimální mzdu, maximální délku pracovní doby a minimální délku dovolené apod. (více viz přílohu 2). Nicméně oproti klasické pracovní migraci v EU se na vyslaného pracovníka vztahuje sociální systém země, odkud byl vyslán.

Další směrnice k vysílání pracovníků, *Směrnice Evropského parlamentu a Rady o prosazování směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb ze dne 15. května 2014* (dále jen směrnice 2014/67/EU) se snažila odstranit předchozí právní nedostatky vytvořením společného právního rámce, ovšem nezabývala se věcnými aspekty, např. sociálními právy pracovníků. V březnu 2016 pak EK podala návrh na revizi směrnice 96/71/ES. Reforma směřuje především k tomu, aby bylo zamezeno nekalým praktikám (různým podobám obcházení pravidel směrnice 96/71/ES; viz níže část 3.2.1), aby byla posílena sociální práva vyslaných pracovníků a aby se zavedla stejná odměna za stejnou práci u místních i vyslaných pracovníků.²⁶

²⁶ Ke konkrétní podobě směrnic a debatě o podobě revize směrnice o vysílání pracovníků viz část 3.2.3 nebo také přílohu 2.

Tabulka č. 2: Pracovní mobilita uvnitř EU

Typ pracovní mobility	<i>Pracovní migrace</i>	<i>Přeshraniční práce</i>	<i>Vysílání pracovníků</i>
Charakteristika typu pracovní mobility	Migrace do jiné země, kde jedinec následně pracuje	Práce v jiné zemi, než ve které je místo bydliště pracovníka	Dočasná práce v jiné zemi, než ve které zaměstnanec obvykle pracuje
Mzda a pracovní podmínky	Mzda a pracovní podmínky země, ve které pracovník pracuje	Mzda a pracovní podmínky země, ve které pracovník pracuje	Mzda a pracovní podmínky země, ve které pracovník pracuje
Sociální pojištění	Sociální pojištění země, ve které pracovník pracuje	Sociální pojištění země, ve které pracovník pracuje	Sociální pojištění země, ze které byl pracovník vyslán (pokud pracuje méně než 24 měsíců)
Bydliště	Země, do které jedinec migruje	Jiná země, než ve které pracovník pracuje (sousední země)	Nemusí se jednat o zemi, ze které byl pracovník vyslán; nejen členský stát EU

Zdroj: Převzato a upraveno podle De Wispelaere, Pacolet 2017, s. 6.

3.2.1 Mapování problematických aspektů vysílání pracovníků

Díky mechanismu vysílání pracovníků mohou firmy sídlící v jednom členském státu dočasně vyslat své zaměstnance do jiného členského státu, pokud dodržují podmínky vysílání dané směrnicí 96/71/ES. Problematickým aspektem vysílání pracovníků se během let (od přijetí směrnice 96/71/ES) ukázalo být to, který regulační rámec se vztahuje na vyslané pracovníky na jejich pracovišti, protože vyslaní pracovníci jsou považováni za *pracovní sílu*, a jsou tedy regulováni (jak jejich pobyt na území hostitelského státu, tak jejich práce apod.; viz přílohu 2) v rámci volného pohybu služeb namísto volného pohybu osob, a tím pádem vysílající společnosti vytvářejí na území přijímající země „ostrovy cizího práva“ nebo „prostory výjimky“ (Wagner 2015, s. 16). Vysílání pracovníků je tedy možné považovat za specifickou podobu deteritorializace práce. Deteritorializace práce pak bývá v odborné literatuře označována rovněž jako delokalizace práce.²⁷

Vysílání pracovníků má však více podob. V odborné literatuře se rozlišuje tzv. normální vysílání, v rámci kterého se jedná o poskytnutí dočasných služeb v jiném členském státě dobře placených středně a více kvalifikovaných pracovníků z důvodu nedostatku pracovních sil nebo hledání know-how v hostitelské zemi, ale na druhé straně existují různé falešné dohody o vyslání pracovníků, kdy společnosti využívají vyslání pracovníků jako způsob, jak se vyhnout určitým pracovní právním předpisům v hostitelské zemi (viz např. Cremers 2011; nebo níže tabulku č. 3). U nízkokvalifikovaných pracovníků ze zemí s nižšími mzdami vyslaných do zemí s vyššími mzdami mohou firmy profitovat z existující mzdové diference mezi členskými státy (Keller

²⁷ Na specifčnost podoby deteritorializace práce u vysílání pracovníků poukazuje např. Jan Keller: „Zatímco v případě delokalizace je pracovní místo přesunuto ze země s vyššími mzdami do země se mzdami nižšími, v tomto případě zůstává pracovní místo i nadále v zemi s vyššími mzdami, je však obsazeno pracovníkem, který nemá na vyšší mzdu nárok. Ta odvětví, která nemohou být z různých důvodů delokalizována, se stávají lákadlem pro firmy, jež díky tomu, že působí v chudších zemích, disponují lacinější pracovní silou. Nejednou se jedná o dceřiné společnosti právě těch firem se sídlem v bohatších zemích, do nichž jsou pracovníci vysíláni.“ (Keller 2017a, s. 132).

2017a, s. 132). Co se týče klasifikace vyslaných pracovníků jako specifického druhu pracovní mobility uvnitř EU, difference mezi mobilní pracovní silou, vyslanou prací a samostatnou výdělečnou činností jsou mnohdy nejasné (Wagner 2015, s. 17).

Pokud se podíváme na počty vyslaných pracovníků v celounijním průměru, představují jen malou část pracovní síly (0,9 % z celkového počtu zaměstnaných v EU v roce 2015), nicméně i když jsou celkové počty vysílání pracovníků v rámci EU relativně malé, je jeho dopad důležitý pro politickou ekonomii EU, pro další sociální, politické a ekonomické jevy, jako je např. jednání o evropském pilíři sociálních práv (Kall, Lillie 2017, s. 16). Vysílání není nový fenomén, pracovníci jsou vysíláni jak mezi starými členskými státy (EU-15), tak mezi novými členskými státy, ovšem toky vyslaných pracovníků mezi členskými státy jsou nerovnoměrné, jak co se týče sektorů, tak co se týče zemí, do nichž a z nichž jsou pracovníci vysíláni. Podle údajů evropských institucí využití vysílání pracovníků narůstá (mezi lety 2010 a 2015 vzrostl počet vysílaných pracovníků o 41,3 %), týká se především starých členských států, do kterých bylo v roce 2015 směřováno 86 % všech vysílání pracovníků (nejčastěji do Německa, Francie a Belgie, které dohromady hostí zhruba polovinu všech vysílaných pracovníků v EU; viz Voss et al. 2016; Evropský parlament 2017). Nejvíce vysílají pracovníky firmy z Polska, Německa a Francie a vysílání pracovníků se využívá zejména v sektorech stavebnictví (42 % z celkového počtu vysílaných pracovníků) a výroby (21,8 %; tamtéž).

Přesná data jsou ovšem vzácná, protože nebyly vytvořeny vhodné systémy pro jejich shromažďování, ale také proto, že shromažďování údajů je považováno za možné porušování práva na volný pohyb služeb (Kall, Lillie 2017, s. 6). Základním zdrojem kvantitativních dat je tzv. formulář A1, který slouží jako přenosný doklad toho, že za zaměstnance jsou příspěvky na sociální zabezpečení hrazeny v místě, ze kterého byl vyslán, a nemusí tak činit v zemi, kde dočasně pracuje. Problémy s přesností dat ovšem spočívají v tom, že: za prvé, počet certifikátů může obsahovat duplikace (zaměstnavatel může požadovat během jednoho roku více než jeden formulář A1 do více členských států); za druhé, certifikáty nerozlišují mezi různými typy vysílání: prostřednictvím subdodavatele, pracovní agentury nebo v rámci jedné firmy; za třetí, někteří zaměstnavatelé neplní požadavek na podání žádosti o osvědčení pro zaměstnance; za čtvrté, národní údaje jsou k dispozici pouze v omezeném počtu zemí a navíc jsou shromažďovány podle různých kritérií a účelů (Wagner 2015, s. 18–20).²⁸ Kvalitativní studie o vysílání pracovníků rovněž nenabízí dostatek informací, protože jejich povaha a objem se liší mezi jednotlivými

²⁸ Jako nejpropracovanější systém bývá hodnocen povinný on-line systém registrace služeb v Belgii, nazvaný LIMOSA, v rámci kterého se musí předem zaregistrovat nejen každý vyslaný pracovník, ale také osoby samostatně výdělečně činné a stážisté. Viz webové stránky systému registrace služeb LIMOSA: https://www.socialsecurity.be/foreign/en/employer_limosa/home.html.

zeměmi a sektory (např. stavebnictví je velmi dobře studováno, na druhou stranu velmi málo studií pokrývá východní Evropu jako přijímající region; Kall, Lillie 2017, s. 6).

Přijetí směrnice v roce 1996 vypadalo jako dostatečné zavedení pravidel pro vysílání pracovníků, protože pracovníci byli vysíláni mezi zeměmi, ve kterých neexistovaly významné platové rozdíly (EU-15), ale po roce 2004, po přijetí deseti ekonomicky slabších zemí s nízkou mzdovou úrovní, se pro firmy a podnikatele objevila větší možnost využít rozdílů mezi zeměmi, především pak s ohledem na odměňování, protože podle směrnice 96/71/ES pracovníci měli nárok pouze na minimální mzdu vyplácenou v přijímající zemi za práci, kterou vykonávají (Keller 2017a, s. 133). Protože se ukázala nerovnováha mezi hodnotou práce vykonanou pracovníkem, zájmy firem a zájmy členských států, mechanismus vysílání pracovníků začal být vnímán (jak z pohledu institucí EU, jednotlivých členských států, tak v odborné literatuře) jako kontroverzní (Dumancic, Preloznjak 2018, s. 119). Kromě možnosti odměňovat pracovníky pouze na úrovni minimálních mezd platných pro dané odvětví v přijímající zemi se jako problematické ukázaly jednak platby za sociální zabezpečení, u kterých docházelo k jejich neplacení, nebo zaměstnavatel mohl získat na vnitřním trhu EU výhodu tím, že odvody byly v zemi vyslání nižší než v hostitelském státě. Mezi další reflektované problémy patřily porušování práv zaměstnanců nebo růst šedé ekonomiky, daný zapojením různých zprostředkovatelů práce. Tyto a další problémy spojené s vysíláním pracovníků poukazují na napětí mezi zájmy: za prvé firem a pracovníků, za druhé firem různých členských států, za třetí pracujících v různých zemích (Keller 2017a, s. 132–133).²⁹

Pokud jde o sociální dumping, který může nastat v případech, kdy pracovníci ze zemí s nižšími náklady na práci jsou vysláni do zemí s vyššími mzdovými náklady, volný pohyb pracovních sil skrze mechanismus vysílání pracovníků by mohl narušit spravedlivou hospodářskou soutěž, protože pokud jde o náklady na práci a pravidla týkající se pracovních podmínek (mimo minimální standardy vyžadované směrnicí o vysílání pracovníků), vyslaní pracovníci zůstávají zaměstnanci vysílajících firem, jejichž činnost je zčásti regulována pravidly spojenými se zemí vyslání (Cremers 2004, s. 8; Dumancic, Preloznjak 2018, s. 117).³⁰ Pravidla pro vysílání pracovníků tak umožnila např. zakládat firmy v zemích s nízkými regulačními požadavky (v rámci regulace trhu práce) a z nich pak vysílat pracovníky do zemí s vysokými nároky (např. na mzdu domácích pracovníků nebo vyššími příspěvky na sociální zabezpečení).³¹

²⁹ Napětí je podle Kellera dáno jak logikou maximalizace soukromého zisku, tak do jisté míry rovněž snahou o co nejvyšší účinnost fungování systému vnitřního trhu (Keller 2017a, s. 132–133).

³⁰ Samotný pojem sociálního dumpingu je přitom využíván různě. Např. se vztahuje na neoprávněnou výhodu získanou z důvodu rozdílů mezi členskými státy v sociálním zabezpečení, sociálních předpisech a podmínkách (Dumancic, Preloznjak 2018, s. 117).

³¹ Jak ale dodává např. sociolog Jan Keller: „Pokud bychom byli zcela důslední, pak bychom za jeden velký sociální dumping museli považovat situaci, která dnes funguje v rámci jednotného ekonomického trhu, jenž sdružuje jak země s vysokou, tak země s výrazně nízkou cenou pracovní síly. Nikoliv jednotlivci, jako je tomu v případě švarcsystému,

Spor o výši mezd a sociální dumping v rámci vysílání pracovníků byl důležitý z toho důvodu, že překročil problematiku vysílání pracovníků a stal se součástí širší debaty o ekonomických a sociálních nerovnostech mezi členskými státy.

Co se týče pracovních práv vysílaných pracovníků, vysílání je založeno na svobodě pohybu služeb a usazování, ale individuální pohyb pracovníků je založen na právu volného pohybu práce (tedy pracovníků), z čehož vyplývá, že na rozdíl od osob, které se přemístily za prací a jejichž práva jsou spojena se zemí, v níž vykonávají práci, pro vyslané pracovníky jejich práva pocházejí v první řadě ze země, odkud jsou vysláni (Kall, Lillie 2017, s. 7). Vysílání pracovníků se tak stalo symbolem nejen ekonomické, ale i sociální nerovnosti, protože regulační rámec umožňuje společností dočasně vysílat své zaměstnance do hostitelského členského státu, aniž by firmy byly nuceny dodržovat místní regulaci práce (Dumancic, Preloznjak 2018, s. 116).

Mnoho členských států přijalo různá legislativní opatření v reakci na rozsáhlé zneužívání mechanismu vysílání pracovníků, ale prosazování práv pracovníků se ukázalo jako obtížné, protože právní mechanismy bylo nelehké prosazovat přes hranice jednotlivých členských států (Haidinger et al. 2018, s. 8). Z toho tedy vyplývá, že vyslaní pracovníci se částečně stali výjimkou ze zásad územní suverenity, spojenou s vlastními pracovními předpisy států k zajištění bezpečnosti pracovníků, sociálního zabezpečení, ale také zastoupení odborů (Lillie 2016).³² Vysílání pracovníků způsobuje konflikt mezi volným pohybem služeb (a pracovní síly) a základními sociálními právy (v podobě nediskriminace a rovného zacházení s pracovníky nebo práva na sdružování Kall, Lillie 2017, s. 7). Problémem je také to, že ani vyslaní pracovníci, ani zaměstnavatelé si nemusí být na základě nedostatečné informovanosti jisti, jaká práva se k nim v rámci mechanismu vysílání vztahují.

Mobilita vysílaných pracovníků podkopává také tzv. průmyslové občanství (*industrial citizenship*)³³, které chrání práva pracovníků a zajišťuje jejich účast v národních politických systémech, protože europeizace trhů práce potlačuje vztah mezi státem, jeho územím a občany, což omezuje kolektivismus pracovníků a zastupování (např. skrze odbory), které v transnacionální povaze vnitřního trhu EU nejsou dosud adekvátně nahrazeny (Haidinger et al. 2018). Přestože

nýbrž dceřiné společnosti umístěné v zemích s nižší cenou pracovní síly a celá odvětví v zemích, ze kterých se staly montovny, fungují dnes jako obrovský rezervoár laciné práce, který umožňuje velkým investorům jednak dosahovat vyšších zisků, jednak dopřávat svým zaměstnancům o něco vyšší mzdy v porovnání se mzdami subdodavatelů.“ (Keller 2017a, s. 139–140)

³² Vyslaní pracovníci většinou nepatří k odborovým svazům ani v zemích, odkud jsou vysláni, ani v hostitelských členských státech (Haidinger et al. 2018, s. 8).

³³ Průmyslové občanství (*industrial citizenship*) je začlenění občanů do institucí ekonomické demokracie (*economic democracy*), tedy participace na kontrole ekonomické moci (např. participace zaměstnanců ve společnosti či na pracovišti), v současnosti nejčastěji prostřednictvím odborových organizací. Toto pojetí vychází z konceptu T. H. Marshalla. V disertaci pracuji s pojetím podle: Haidinger et al. 2018; Standing 2015.

pracovníci získávají nové možnosti mobility, nezískali ovšem např. nové nástroje pro vyjednání smlouvy, které by reagovaly na jejich situaci mobilního pracovníka.

Podle autorů Ninke Mussche, Vincenta Corluyho a Iva Marxe (2017) volný pohyb služeb vytváří hybridní jednotný evropský trh práce, evropský trh tedy podle nich není jednotný. Vysoká úroveň krátkodobé mobility služeb je totiž na evropském trhu významnější než dlouhodobá pracovní migrace a platí pro ni odlišná pravidla, a proto je potřeba podle Mussche, Corluyho a Iva Marxe vnímat odlišně hybridní jednotný evropský trh práce spojený s krátkodobou mobilitou služeb od jednotného evropského trhu práce spojeného s volným pohybem pracovních sil (tamtéž, s. 2–3). Podle těchto autorů je možné považovat vysílání pracovníků za jednu z hnacích sil hybridního jednotného evropského trhu práce. Vysílání pracovníků není přitom problémem jen z důvodu nerovností mezi starými a novými členskými státy, protože vysílání pracovníků se týká všech členských států. Je populární formou ekonomické migrace, především kvůli výhodám, které nabízí pro zaměstnavatele a dodavatele, ale také pro pracovníky, nejvíce pak z tzv. třetích zemí, kteří díky tomuto mechanismu nepotřebují ke vstupu do členských států tradiční pracovní povolení (tamtéž, s. 11–12).³⁴

³⁴ Třetí země je označení pro ty státy, které nejsou členy EU (mezi země EU se v tomto ohledu navíc započítávají zároveň Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko).

Tabulka č. 3: Základní metody přeshraničního nábory pracovníků s využitím mechanismu vysílání

Normální vysílání	<ul style="list-style-type: none"> • běžné vysílání pracovníků v rámci jedné firmy nebo prostřednictvím specializovaných subdodavatelů, kteří poskytují dočasné služby dobře placených kvalifikovaných pracovníků v jiném členském státě
Legální vysílání	<ul style="list-style-type: none"> • vysílání formou subdodávky práce, v rámci které se porovnává výhodnost mezi zapojením domácí pracovní síly a přivedením pracovní síly ze zahraničí v rámci volného poskytování služeb • může být zpochybněna legální povaha vysílání pracovníků, pokud je spojeno s dlouhou pracovní dobou a špatnými pracovními podmínkami
Zpochybnitelné praktiky „legálního vysílání“	<ul style="list-style-type: none"> • nábor zaměstnanců je spojen s porušováním směrnic o vysílání pracovníků (96/71/ES; 2014/67/EU); např. s odpočtem za administrativní náklady, ubytování a dopravu, s daňovými odpočty a nedodržením povinné návratnosti (po návratu domů) (minimálních) mzdových plateb
Falešné vysílání	<ul style="list-style-type: none"> • různé typy „falešného vysílání“ • používání falešných formulářů A1; nábor skrze mechanismus fiktivně založených firem (tzv. letter-box firem); využívání neověřitelných faktur za poskytování služeb; nábor vyslaných pracovníků, kteří se již nacházejí v hostitelské zemi; využití pracovníků, kteří se stali falešnými samostatně výdělečně činnými osobami (ve skutečnosti je mezi zaměstnavatelem a pracovníkem zaměstnanecký vztah)

Zdroj: Převzato a upraveno podle Cremers 2018, s. 3–4.

3.2.2 Falešné vysílání a neregulérní pracovní migrace

O falešném vysílání můžeme hovořit tehdy, pokud vysílání pracovníků nenaplnuje definici stanovenou směrnicemi 96/71/ES a 2014/67/EU. Konkrétně tedy při vysílání pracovníků nelze prokázat za prvé činnost vysílající firmy ve státě EU, ze kterého je pracovník vyslán, za druhé existenci přímého pracovního poměru v zemi vyslání nebo za třetí vyslání pracovníka není dočasné, případně za čtvrté vyslaný pracovník nezůstává při výkonu práce podřízen vysílající společnosti. Dalšími způsoby falešného vysílání může být využití falešných formulářů A1, využití neověřitelných faktur za poskytování služeb, nábor vyslaných pracovníků, kteří se již nacházejí v hostitelské zemi apod. (Cremers 2018, s. 3–4). Obecně je možné falešné vysílání zařadit mezi další mechanismy zneužívání neregulérní práce imigrantů (Cremers 2011a, 2011b, 2018).

Pravděpodobně dochází k velkému počtu regulérně vyslaných pracovníků (viz část 3.2.1), ale vysílání pracovníků je také využíváno firmami, které se snaží vyhnout pracovním předpisům v daných státech. Konkrétní data, vzhledem k neregulérní povaze falešného vysílání, není prakticky možné získat (Kall, Lillie 2017, s. 6.). Vedle nevědomého porušování pravidel vysílání z důvodu nízké míry informovanosti firem lze na základě četné literatury (viz např. Cremers 2013, 2018; Kall, Lillie 2017; Keller 2017a; Mussche, Corluy, Marx 2017; Wagner 2015) identifikovat příklady falešného vysílání (více viz přílohu 3), které dokládají, že firmy využívají poměrně komplikovaného mechanismu vysílání pracovníků k tomu, aby vytvářely prostředí, které je náročné regulovat skrze odbory a inspektoráty práce. Pro kontrolní instituce členských států, jako jsou inspektoráty práce, je obtížné účinně čelit podvodům a vymáhat pokuty u firem usídlených v jiných členských státech z důvodu mezinárodní povahy fenoménu vysílání

pracovníků, což jen podporuje atraktivitu falešného vysílání. Pokuty za porušení pravidel vysílání pracovníků mohou být navíc vnímány jako celkem nízké, a to vzhledem k možnosti zisku plynoucího z obcházení pravidel vysílání pracovníků (viz např. Čaněk 2018, s. 5–7).

Pokud dojde k falešnému vysílání u zaměstnávání pracovníků ze třetích zemí, kteří nesplňují podmínky vysílání a nemají povolení k zaměstnání potřebné v daném členském státě, jedná se v mnoha členských státech nejen o nelegální zaměstnávání, ale zároveň také o nelegální migraci (např. v ČR). V textu rozlišuji nejen mezi legalitou a ilegalitou, ale mezi různými podobami ilegality. Ilegální je však pouze právní situace osoby, ne osoba sama. Ilegální (nelegální), neregulérní, kvazi- či pololegální migraci vnímám jako různé podoby ilegality.³⁵ Termín neregulérní migrace v odborné literatuře většinou nahrazuje termín ilegální (nelegální) migrace z toho důvodu, že druhý pojem bývá spojován s kriminalitou, ke které ovšem nutně nemusí dojít (viz Drbohlav 2008, s. 30–32). Regulérnost pobytu tak, např. vedle kvalifikace, slouží k další diferenciaci mezi pracovníky, která může mít dopad na výši mzdy, pracovní podmínky nebo vlastní jednání pracovníků. V případě vysílání pracovníků se tedy jedná o ty, kteří vstoupí do země nebo zůstanou v zemi, ve které nemají občanství, a přitom nějakým způsobem poruší právo daného členského státu, ale zároveň také o ty, kteří poruší pravidla vysílání pracovníků, která jsou národnímu právu nadřazena (např. migranti, kteří zůstávají v zemi bez oprávnění po překročení lhůty dočasné práce nebo nebyli zaměstnání v zemi, ze které byli vysláni). Pracovník se tak může dostat do situace, která bývá označována jako „částečná legalita“ (semi-legal)³⁶. Jedná se o situaci, kdy migrant pracuje v rozporu s některými podmínkami spojenými s jeho aktuálním statutem migranta, přestože legálně pobývá na území daného státu (Rush, Anderson 2010).³⁷

3.2.3 Směrnice o vysílání pracovníků: vývoj a debata o revizi směrnice 96/71/ES v letech 2016–2018

Debata o vysílání pracovníků, o němž se diskutuje od konce 80. let minulého století, byla spojena především se snahou o stanovení základního právního rámce pro přeshraniční pracovní mobilitu ve formě vysílání pracovníků a zásad rovného zacházení s vysílanými pracovníky do jiného členského státu. Od prvního návrhu směrnice o vysílání pracovníků v roce 1991 trvalo pět let, než bylo dosaženo dohody o konečné podobě této směrnice (směrnice 96/71/ES), přičemž některé země (konkrétně Francie, Německo a Rakousko) vytvořily před přijetím směrnice vlastní vnitrostátní ustanovení, která upravovala např. pracovní podmínky vyslaných pracovníků ze zahraničí (více k debatě viz např. Cremers 2004, s. 4; Evju, Novitz 2014, s. 23–26).

³⁵ V tomto odstavci vycházím ze své dřívější studie (viz Trčka 2017, s. 109–117).

³⁶ Co se týče překladu, tento pojem není v českém akademickém prostředí ustálený.

³⁷ Tyto kategorie však nejsou stabilní.

Směrnice 96/71/ES vymezila jednak územní působnost (vztahuje se na zaměstnavatele usazené v členském státě EU vysílající zaměstnance v rámci poskytování služeb na území jiného členského státu)³⁸, věcnou působnost (poskytování služeb ve třech podobách: v rámci jedné firmy, prostřednictvím subdodavatele a pracovní agentury, viz čl. 1. odst. 3), osobní působnost (pro zaměstnavatele a zaměstnance) a v čl. 3. odst. 1 stanovila minimální garantované pracovní podmínky pro vyslané zaměstnance (více viz např. Štefko 2009, s. 46–60). Hlavním principem směrnice 96/71/ES mělo být rovné zacházení s pracovníky a podniky v hostitelském státě a státě, odkud jsou pracovníci vysláni, přičemž ve směrnici 96/71/ES byla zvláštní pozornost (v příloze směrnice) věnována odvětví stavebnictví (více viz např. Cremers 2004). Pracovníci vyslaní do jiného členského státu zůstali zaměstnanci vysílající společnosti, ale zároveň jim byl zajištěn soubor základních práv a minimálních podmínek (zaměstnavatelé mohou, ale nemusí pracovníkům poskytnout příznivější podmínky), na které mají právo i v hostitelském státě.³⁹

Mezi problematické aspekty směrnice 96/71/ES, které byly dále diskutovány jak institucemi EU, tak jednotlivými členskými státy nebo dalšími aktéry (např. odborovými organizacemi), patřilo především to, že za prvé v jednotlivých členských státech se vysílání pracovníků provádí odlišně, za druhé směrnice neposkytuje jasné definice pojmů „vyslaný pracovník“ nebo „vysílání“,⁴⁰ za třetí směrnice nestanovuje maximální dobu trvání vyslání, za čtvrté implementace směrnice 96/71/ES je nedostatečná při neexistenci zákonné minimální mzdy nebo mezd stanovených obecně platnými kolektivními smlouvami, za páté není jasné určeno, kdy mohou sociální partneři vyjednávat a požadovat vyšší sazby odměňování a lepší pracovní podmínky pro vyslané pracovníky apod. (viz např. Dumancic, Preloznjak 2018, s. 118). Kritika vůči mechanismu vysílání pracovníků směřovala také k tomu, že směrnice namísto principu rovného zacházení se všemi pracovníky a podniky byla podle některých interpretací (Cremers 2016, s. 3) spíše spojena s prioritou konkurenceschopnosti a pravidel volného obchodu, protože otevřela prostor pro dominanci ekonomických zájmů a pravidel volného pohybu v oblasti sociální politiky, pracovních norem a rovného zacházení s pracovníky.

Důležitými soudními rozhodnutími, která ovlivnila debaty o problematických aspektech směrnice 96/71/ES a obecněji o transnacionalizaci ekonomiky a pracovních právech, byla rovněž rozhodnutí Evropského soudního dvora (dále ESD) v případech *Laval un Partneri Ltd (C-341/05)*;

³⁸ A obdobně se aplikuje také na další smluvní státy Evropského hospodářského prostoru, Norska, Lichtenštejska, Islandu a Švýcarska.

³⁹ Směrnice o vysílání pracovníků se nezabývala aspekty sociálního zabezpečení, které upravuje nařízení č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

⁴⁰ Směrnici 96/71/ES je vyslaný pracovník definován pouze obecně jako: „[...] pracovník, který po omezenou dobu vykonává práci na území jiného členského státu než státu, ve kterém obvykle pracuje.“ (čl. 2 odst. 1) Není v ní přesně definováno, co znamená, že pracovník vykonává práci v hostitelském státě „na omezenou dobu“, a co znamená, že ve státě, ze kterého je vyslán, „obvykle pracuje“.

Viking (C-438/05); Rüffert (C-346/06) a Commission v. Luxembourg (C-319/06).⁴¹ Co se týče případu Laval, jak jej popisuje např. Kall a Lillie (2017, s. 9–11), jednalo se o situaci, kdy v roce 2004 vyslala lotyšská společnost Laval un Partneri Ltd pracovníky z Lotyšska, aby pracovali ve švédském stavebním sektoru, nicméně místní švédští stavební dělníci se rozhodli se společností jednat o rozšíření kolektivní smlouvy na úrovni sektoru i na vyslané pracovníky. Místo toho ale Laval podepsal dohodu s lotyšskou unií a švédská unie stavebních dělníků jako protiakci zahájila blokády na staveništích firmy Laval. Společnost Laval pak podala žalobu k švédskému pracovnímu soudu, který její požadavky odmítl a věc v roce 2005 postoupila k ESD. Ten v roce 2007 vydal rozhodnutí, že protestní akce švédských odborů porušují svobodu poskytování služeb, a švédský pracovní soud tedy poté rozhodl, že protestní akce jsou protiprávní, odbory musí zaplatit náhradu škody a později bylo omezeno právo odborů na obdobné akce namířené proti zahraničním zaměstnavatelům (tamtéž). Tento a další rozsudky tak ukázaly, že kolektivní akce mohou být považovány za omezení svobody poskytování služeb a usazování, pokud nejsou „přiměřené“ a neusilují o prosazování minimálních standardů v souladu se směrnicí 96/71/ES (tamtéž). „Zejména rozhodnutí Laval a Rüffert otevírají problém, zda hostitelský stát může požadovat garanci totožných pracovních a mzdových podmínek, jako požaduje po zaměstnavatelích usídlených na svém území. Některé (vysokopříjmové) členské státy proto považují zmíněná rozhodnutí ESD za konec národních trhů práce a diktát (prohlášení) minimálních pracovních podmínek platných v hostitelských státech za všeobecně použitelný.“ (Štefko 2009, s. 60–61).

Přijetí směrnice 2014/67/EU, která měla být implementována členskými státy do národních právních systémů do 18. června 2016 (viz směrnice 2014/67/EU čl. 23 odst. 1), bylo důležitou změnou v pravidlech vysílání pracovníků. Jejím cílem totiž bylo odstranit předchozí právní nedostatky vytvořením společného právního rámce s cílem zamezit obcházení pravidel, ovšem nezabývala se věcnými aspekty, jako např. sociálními právy pracovníků. Jejím cílem bylo tedy zlepšit provádění a prosazování směrnice 96/71/ES v praxi, stanovením rámce opatření a kontrolních mechanismů. Konkrétně např. tím, že definuje povinnosti a možnosti členských států, co se týče kontroly plnění pravidel pro vysílání pracovníků a přiměřených správních požadavků, která mohou členské státy uplatňovat při monitorování dodržování pracovních podmínek vztahujících se na vyslané pracovníky. Dále stanovila za první požadavky na zajištění transparentnosti informací pro vysílající společnosti, za druhé rámec pro posílení spolupráce mezi členskými státy a vnitrostátními orgány odpovědnými za vysílání pracovníků nebo za třetí podmínky pro podávání stížností a přijímání právních či správních kroků vůči zaměstnavatelům

⁴¹ Tato soudní rozhodnutí zde uvádím rovněž z toho důvodu, že je do své argumentace, kterou budu analyzovat, zahrnul také české odbory.

vyslaných pracovníků porušujícím jejich práva, přičemž v tomto ohledu zmocnila rovněž odborové svazy (viz více směrnice 2014/67/EU). Nicméně co se týče účinnosti těchto opatření, v praxi závisí na tom, jak jsou interpretována a uplatňována v konkrétním národním kontextu (Kall, Lillie 2017, s. 12).

Ještě dříve, než vypršela lhůta pro implementaci směrnice 2014/67/EU jednotlivými členskými státy, EK předložila 8. března návrh na revizi směrnice 96/71/ES (*Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb*), ve kterém se vedle přezkumu nekalých praktik, především z důvodu zabránění sociálnímu dumpingu (čímž doplňuje směrnici 2014/67/EU), objevil také nový požadavek na prosazení zásady „stejně mzdy za stejnou práci ve stejné zemi“ (Evropská komise 2016a). Důvodem pro revizi bylo také to, že legislativní rámec z roku 1996 není schopen reagovat na změny, které během let od jeho přijetí nastaly na trhu práce a v hospodářské situaci v EU, a zároveň se zvýšil počet vyslaných pracovníků (mezi lety 2010 a 2015 takřka o 41 %; viz Evropská komise 2016c). Další novinkou byl návrh, aby bylo možné kolektivní smlouvy uplatnit na vyslané pracovníky nejen ve stavebnictví, ale ve všech sektorech a odvětvích (Evropská komise 2016a).⁴² Nicméně ne všichni poslanci Evropského parlamentu podpořili první návrh EK. Především podle středopravých poslanců by revize mohla mít dopad na konkurenceschopnost malých a středních podniků, zatímco především středoleví poslanci návrh hodnotili z toho hlediska, zda je dostatečným prostředkem k omezení vykořisťování pracovníků (viz Evropský parlament 2016).

Tento návrh na revizi dosavadních pravidel vyvolal celou řadu dalších kritických ohlasů, a to nejen u středopravých poslanců Evropského parlamentu. Kritika se zaměřila např. na to, že země ze střední a východní Evropy ztratí svou konkurenceschopnost, a tím pádem že směrnice podporuje protekcionistické chování starších členských států, nebo že firmy budou muset studovat příliš velké množství zákonů platných v ostatních zemích. V diskusích mezi zástupci jednotlivých členských států, zástupců firem a odborů bylo možné sledovat spor mezi těmi, kteří kritizují devaluaci pracovních norem (především odborové organizace a některé členské státy; více viz např. Kall, Lillie 2017, s. 3, Keller 2017a, s. 135). Zatímco podporovatelé revize (většinou přijímající země, staré členské státy a odborové organizace) tvrdili, že by přijetí nové směrnice pomohlo vytvořit rovné podmínky a pomáhat v boji proti sociálnímu dumpingu, oponenti (většinou vysílající země, nové členské státy a někteří zástupci zaměstnavatelů) namítali, že rovné odměňování by mohlo z ekonomických důvodů narušit možnosti vysílání pracovníků (především

⁴² „Tato cílená revize přináší změny ve třech hlavních oblastech: odměňování vyslaných pracovníků, včetně případů subdodávek, pravidla týkající se zaměstnanců agentur práce a dlouhodobého vysílání pracovníků.“ (Evropská komise 2016b)

pro malé a střední podniky, které by si nemohly dovolit platit administrativní náklady a vyšší mzdy; více viz např. Kall, Lillie 2017, s. 10).

Vnitrostátní parlamenty jedenácti členských států zaslaly v květnu 2016 Komisi odůvodněná stanoviska, podle kterých návrh Komise na revizi směrnice o vysílání pracovníků předložený dne 8. března 2016 není v souladu se zásadou subsidiarity (Evropská komise 2016d; s. 2).⁴³ Komise však nakonec dospěla k závěru, že její návrh v souladu se zásadou subsidiarity je, stažení ani změna nejsou zapotřebí, a pokračovala ve vyjednávání a politickém dialogu s vnitrostátními parlamenty, Evropským parlamentem a Radou (Evropská komise 2016d; s. 2). V roce 2017 (16. října) bylo Výborem pro zaměstnanost Evropského parlamentu přijato kompromisní znění návrhu (Evropská komise 2016c). V listopadu 2017 pak byla zahájena jednání mezi Radou a Evropským parlamentem (Evropská rada, Rada EU 2018). V následujícím roce zástupci Rady, Komise a Evropského parlamentu dosáhli dohody o nové směrnici a výsledkem jednání rovněž bylo to, že se nebude vztahovat na sektor dopravy (Evropská komise 2018). V dubnu téhož roku velvyslanci při EU schválili kompromisní znění revize směrnice 96/71/ES, vyjednané s Evropským parlamentem, a v květnu byl Evropským parlamentem schválen návrh finální podoby směrnice, kterou 21. června 2018 přijala rovněž Rada (Evropská rada, Rada EU 2018).⁴⁴

⁴³ Jednalo se konkrétně o: rumunskou Poslaneckou sněmovnu, rumunský Senát, českou Poslaneckou sněmovnu, český Senát, polský Sejm, polský Senát, Seimas Litevské republiky, dánský parlament, chorvatský parlament, lotyšský Saeima, bulharské Národní shromáždění, maďarské Národní shromáždění, estonský parlament a Národní radu Slovenské republiky (Evropská komise 2016d; s. 3). Tento krok vedl navíc ke spuštění postupu tzv. žluté karty, v rámci kterého má Komise povinnost návrh přezkoumat a rozhodnout, zda na něm bude trvat, či zda jej přepracuje nebo stáhne.

⁴⁴ Hlavní body směrnic z roku 1996, 2014, návrhu na revizi z roku 2016 a směrnice z roku 2018 viz příloha 2.

4. Vysílání pracovníků do České republiky

V této kapitole se věnuji hlavnímu cíli disertační práce, analýze reakcí vybraných aktérů (vybraní představitelé vlády ČR; HK ČR; ČMKOS) na návrh EK na revizi směrnice 96/71/ES. Tu spojuji rovněž s popisem širšího kontextu pracovní migrace do ČR, jehož je vysílání pracovníků do ČR součástí a specifickým případem. Následující tabulka (tabulka č. 4) shrnuje nové nejdůležitější pojmy, se kterými pracuji v této části.

Tabulka č. 4: Vymezení základních pojmů

Pojem	Vymezení pojmu
<i>cizinec</i> (v ČR)	<ul style="list-style-type: none">podle zákona o pobytu cizinců na území ČR je to fyzická osoba, která není státním občanem ČR nebo občanem EUněkdy obecně rovněž používáno pro občana ze zemí EU, Švýcarska, Lotyšska, Norska a Islandu
<i>pracovní migrant</i>	<ul style="list-style-type: none">osoba, která se přesouvá za účelem práce nebo začala vykonávat zaměstnání později po vstupu na území českého státu (např. žadatelé o mezinárodní ochranu)
<i>nelegální migrace</i> (<i>neregulérní</i>)	<ul style="list-style-type: none">neoprávněný vstup nebo pobyt na území ČR nebo jeho neoprávněné opuštění (podle MV ČR)
<i>částečně legální migrace</i> (<i>kvazi legální; pololegální</i>)	<ul style="list-style-type: none">situace, kdy cizinec pobývá na území hostitelského státu legálně, ale zároveň porušuje jiné předpisy (např. nemá potřebná povolení pro zaměstnání)toto označení nekoresponduje s definicemi MV ČR (podle MV ČR se jedná o nelegální migraci)
<i>migrační politika</i> (migrační politika ČR/EU)	<ul style="list-style-type: none">soubor pravidel nebo strategií, které regulují, upravují nebo navrhuje úpravy na vstup a pobyt státních příslušníků jiných (třetích) zemí na území ČR / států EU
<i>trh práce</i>	<ul style="list-style-type: none">místo střetu nabídky práce a poptávky po nítrh práce, který je založený na nelegální práci, je možné označit jako nelegální, neregulérní, neoficiální či neformální trh práce
<i>nelegální práce</i>	<ul style="list-style-type: none">situace, kdy fyzická osoba nevykonává pro právnickou či jinou fyzickou osobu práci na základě pracovněprávního vztahu či jiné smlouvy, v případě cizince pak ještě v rozporu s legislativou upravující zaměstnávání cizinců nebo v případě najímání cizinců za účelem podnikání na zaměstnanecké pozici (falešné OSVČ)označována také jako nedeklarovaná práce nebo (v českém kontextu) také jako práce na černo

Zdroj: Čížinský et al. 2014, s. 21–25.

4.1 Základní podoby vysílání pracovníků do ČR

4.1.1 Vysílání pracovníků do ČR

Příznivý ekonomický vývoj v posledních letech, nízká nezaměstnanost (od roku 2014 klesající) a dobrá prognóza makroekonomických ukazatelů pro roky 2016, 2017 a 2018 (viz např. ČSÚ 2018, MPO 2017, 2018) ovlivnily v letech 2016–2018 v ČR poptávku po práci zahraničních pracovníků.⁴⁵ V roce 2016 byl v oblasti migrace a integrace zaznamenán nejvyšší nárůst cizinců

⁴⁵ Ke konci roku 2016 vzrostla celková zaměstnanost v ČR meziročně o 111,6 tisíce osob (MPO 2017, s. 13); ke konci roku 2017 o 75,3 tisíce osob (MPO 2018, s. 14). Z pohledu OECD je nicméně aktivní politika nezaměstnanosti v ČR nedostatečná, protože má příliš široký záběr, namísto zacílení na ohrožené kategorie (jako jsou nekvalifikované

v oblasti pracovní migrace od odeznění ekonomické krize v roce 2011 (o cca 6 % cizinců více; MV 2017, s. 198). V letech 2016 a 2017 byl největší zájem o vstup na území ČR na základě dlouhodobých pobytových oprávnění za účelem ekonomických aktivit, které se týkají zejména zaměstnání, oproti roku 2016 jejich počet stoupl o více než 90 % (MV 2017, s. 198; MV 2018, s. 210). Zaměstnavatelé v této situaci hledali cesty, jak zahraničním pracovníkům zajistit přístup na český pracovní trh. Jednou z cest bylo využití mechanismu vysílání pracovníků. Tento mechanismus bylo možné v ČR využít už od vstupu do EU.

Česká republika implementovala směrnici o vysílání pracovníků 96/71/ES do svého právního řádu ještě před vstupem do EU, nejprve zákonem č. 155/2000 Sb., kterým se měnil zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce (Ptáčková 2014, s. 68). Zákoník práce však nejprve chybně upravoval vyslání do ČR i z ČR do jiných členských států EU, což bylo napraveno přijetím zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (Joklová, Ryšavá 2009, s. 185). Od 1. ledna 2007, kdy tento nový zákoník práce nabyl účinnosti, se na vyslané pracovníky začal vztahovat také soubor minimálních pracovních podmínek, které vycházejí ze směrnice o vysílání pracovníků 96/71/ES (Ptáčková 2014, s. 69).⁴⁶ Podle právních předpisů České republiky je vysílání zaměstnanců v rámci poskytování služeb regulováno také zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (SÚIP 2018b).

Česká úprava reguluje vysílání pracovníků v situaci, kdy se jedná o poskytování služeb, ve všech třech podobách daných směrnicí 96/71/ES: v rámci jedné firmy, prostřednictvím subdodavatele a pracovní agentury. Pro přístup na český pracovní trh v případě využití mechanismu vysílání pracovníků má právnická nebo fyzická osoba také informační povinnost vůči Úřadu práce ČR (ÚP ČR) o zahájení (projednání počtů, profese a doby trvání; nejpozději v den nástupu) a ukončení vysílání (Štefko 2009, s. 186).⁴⁷ Zaměstnavatel, který vysílá své pracovníky na území jiného členského státu, za ně i nadále nese zodpovědnost, proto se pracovní smlouva, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení řídí zpravidla předpisy platnými v zemi, ze které byl

a starší osoby) a mimo jiné v důsledku velkých zahraničních investic (téměř výhradně do průmyslu) nedochází k významnějším strukturálním proměnám pracovních sil (Večerník 2016, s. 42–43).

⁴⁶ Česká úprava se na vyslání zaměstnance z jiného členského státu EU do ČR vztahuje (za podmínky, že je pro něj výhodnější), pokud jde o: za prvé maximální délku pracovní doby a minimální dobu odpočinku, za druhé minimální délku dovolené, za třetí minimální mzdu, příslušnou nejnižší úroveň zaručené mzdy a příplatky za práci přesčas, za čtvrté bezpečnost a ochranu zdraví při práci, za páté pracovní podmínky těhotných zaměstnankyň, zaměstnankyň, které kojí, a zaměstnankyň do konce devátého měsíce po porodu a mladistvých zaměstnanců, za šesté rovné zacházení se zaměstnanci a zaměstnankyněmi a zákaz diskriminace, za sedmé pracovní podmínky při agenturním zaměstnávání (SÚIP 2018b). Ochrana je zajištěna všem vyslaným zaměstnancům během vykonávání jejich pracovních úkonů na území ČR a česká úprava je specifická tím, že jednoznačně určuje stát, jehož právní řád je nutno zohlednit, protože českou úpravu je nutno porovnat s právy vyplývajícími z právních předpisů vysílajícího členského státu (Štefko 2009, s. 196).

⁴⁷ ÚP ČR zastává klíčovou pozici pro zaměstnavatele zaměstnávající cizince na trhu práce ČR v oblasti evidenční, poradensko-konzultační, informační a v oblasti zprostředkování (Schebelle, Kubát 2016, s. 101).

zaměstnanec zaměstnavatelem vyslán (MPSV 2018c).⁴⁸ Vyslání zaměstnance je podmíněno několika faktory: za prvé, jedná se o jednostranný pokyn zahraničního zaměstnavatele, kterým zaměstnanec vysílá na přechodnou dobu k výkonu práce, poskytování služeb na území ČR; za druhé, musí se jednat o vyslání na dobu určitou nebo na dobu plnění určitých časově omezených prací; za třetí, mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem musí být po celou dobu platný pracovněprávní vztah; za čtvrté, zaměstnavatel přitom musí být aktivní ve vysílajícím státě (Štefko 2009, s. 189–190). Nicméně podle české úpravy směrnice o vysílání pracovníků (v souladu s judikaturou ESD) není vyžadováno, aby byl vyslaný pracovník zaměstnán před vysláním u vysílajícího zaměstnavatele minimálně po dobu jednoho roku (tamtéž, s. 190).

Co se týče směrnice 2014/67/EU, ta byla v České republice implementována až v roce 2017, nebyla tedy dodržena stanovená lhůta implementace před 18. červnem 2016 (více viz část 3.2.2). V rámci implementace byly provedeny změny zákonů o zaměstnanosti, zákoníku práce a inspekci práce a dalších právních předpisů.⁴⁹

ČR je jediným novým členským státem, který je čistým příjemcem zahraničních pracovníků formou vysílání pracovníků (v roce 2014 pracovalo v ČR 17,2 tisíce pracovníků a do zahraničí české firmy vysílaly 10,4 tisíce pracovníků; viz Chmelař et al. 2016a, s. 1). Podle počtu vydaných formulářů A1 bylo do České republiky v roce 2016 legálně vysláno 22 743 pracovníků (nejvíce ze Slovenska a Polska; především odvětví stavebnictví nebo průmyslu) a počet dále meziročně roste (Hofmannová, Čaněk 2018, s. 2). Vysílání pracovníků je však celkově na evropské úrovni spíše druhotný způsob zaměstnávání zahraničních pracovníků z jiných členských států a stejně tak z pohledu vlády ČR byl dopad vysílání pracovníků na českou ekonomiku popisován jako malý (Chmelař a kol. 2016a, s. 6).⁵⁰

⁴⁸ „Pro vnitropodnikové převádění zaměstnanců na pozicích manažerů, specialistů a zaměstnaných stážistů v rámci odštěpného závodu nebo obchodní korporace existuje zvláštní právní úprava.“ (MPSV 2018c); viz: https://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/vnitropodnikove-prevadeni.

⁴⁹ Zákon č. 206 ze dne 8. června 2017 změnil zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (novela nabyla účinnosti 29. července 2017). Vzhledem ke sledovanému tématu byly důležité především změny související s tzv. falešným vysláním: za prvé nová definice tzv. zastřehného zprostředkování zaměstnání bez platného povolení (činnost právnické osoby nebo fyzické osoby spočívající v pronájmu pracovní síly právnické osobě nebo fyzické osobě, aniž by byly dodrženy podmínky pro zprostředkování zaměstnání); za druhé zpřehlednění úpravy povolení ke zprostředkování zaměstnání; za třetí stanovení kauce ve výši 500 000 Kč ke zprostředkování zaměstnání s cílem eliminovat vznik účelově založených agentur práce; za čtvrté stanovení horní hranice sankce ve výši 5 000 000 Kč pro fyzickou osobu a 10 000 000 Kč, nejméně však ve výši 50 000 Kč, pro právnickou osobu nebo podnikající fyzickou osobu za protiprávní jednání zastřehného zprostředkování zaměstnání bez platného povolení; za páté zavedení nové úpravy agenturního zaměstnávání: zvýšení faktické odpovědnosti za skutečnost, že na pracovišti zaměstnavatele není dodržována rovnost v pracovních a mzdových podmínkách mezi srovnatelným zaměstnancem a dočasně přiděleným zaměstnancem, spolu se zavedením sankce až do výše 1 000 000 Kč (Bičáková 2017, s. XI–XII).

⁵⁰ Jen pro srovnání, v roce 2016 bylo na trhu práce v ČR evidováno téměř 100 tisíc zahraničních pracovníků ze zemí mimo EU, nejčastěji státní příslušníci Ukrajiny, Ruska a Vietnamu (ČSÚ 2016). Dalších cca 280 tisíc tvořili pracovníci ze členských států EU/EHP a Švýcarska s volným vstupem na trh práce. V roce 2017 bylo evidováno v postavení zaměstnanců přes 470 tisíc cizinců, státní příslušníci třetích zemí tvořili přes 30 % (MV 2018, s. 210). Ke dni 31. 12. 2017 bylo krajskými pobočkami ÚP ČR evidováno v postavení zaměstnanců celkem 101 489 cizinců ze

Pokud jde o kontroly dodržování pravidel vysílání a pracovních práv, které jsou s mechanismem vysílání pracovníků spojeny, hlavní institucí v ČR, pod jejíž kompetence spadá tato činnost, je Státní úřad inspekce práce (dále jen SÚIP). Na SÚIP se mohou obracet jak sami vyslaní pracovníci, tak instituce z jiných států, které se účastní prosazování pracovních práv v oblasti vysílání pracovníků.⁵¹

Na dodržování pravidel vysílání a prosazování pracovních práv vysílaných pracovníků mohou rovněž dohlížet odbory, zejména tedy Českomoravská konfederace odborových svazů (ČMKOS), která je největší odborovou organizací v ČR a spolupracuje nejen v tomto ohledu se SÚIP. Nicméně pro ČMKOS nepatří vysílání pracovníků mezi hlavní témata zájmu. ČMKOS nemá kampaň, která by se tematikou vysílání zabývala, ani nějakou specifickou strategii pro začlenění vysílaných pracovníků do odborů. Nicméně v roce 2015 ČMKOS zařadila tematiku vysílání pracovníků do svého programu na roky 2014–2018 (ČMKOS 2015a) a v textu *Postoj ČMKOS k revizi směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES o vysílání pracovníků* (ČMKOS 2017d) podpořila návrh na revizi směrnice 96/71/ES, především pak princip stejné odměny za stejnou práci na stejném místě. Vysílání pracovníků jako takové se většinou nezmiňuje ani ve vyjednaných odvětvových kolektivních smlouvách (Hofmannová, Čaněk 2018, s. 2).

Mezi další důležité aktéry, kteří mohou dohlížet na dodržování pravidel vysílaných pracovníků a prosazování jejich práv, patří nevládní organizace zabývající se migrací. V ČR v posledních letech fungují také malé neformální sítě dobrovolníků, organizující protestní akce na podporu nejen zahraničních pracovníků, nicméně jejich dopad je minimální.⁵² Dalšími aktéry, kteří se mohou zapojit do prosazování práv vyslaných pracovníků, jsou neformální zprostředkovatelé, kteří v některých případech (především u pracovníků z Ukrajiny) organizují různé části procesu zaměstnání vyslaných zahraničních pracovníků (cestu, ubytování, vstup do zaměstnání, činnost na pracovišti), nebo vymahači, kteří za provizi nabízejí vyplacení nezaplacené mzdy (viz např. Čermáková 2008).⁵³

třetích zemí; mezi zahraničními pracovníky, kteří na trh práce vstupují na základě pracovního povolení, 24 753 držitelů zaměstnaneckých karet, 15 162 držitelů povolení k zaměstnání, 413 držitelů modrých karet a 7 držitelů zelených karet (MV ČR 2018, s. 3).

⁵¹ Nadnárodní spolupráce SÚIP s dalšími institucemi členských států (podporovaná EK) má několik základních podob: za prvé přímé „sdílení informací“ mezi národními inspekcemi práce (především prostřednictvím Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu / IMI); za druhé vzájemné uznávání sankcí a pokut; za třetí „organizační spolupráce“ (např. Výbor vrchních inspektorů práce / SLIC) a bilaterální spolupráce (Hartlapp, Heidbreder 2017 podle Čaněk 2018, s. 3).

⁵² Těto tematické jsem se věnoval ve výzkumech Multikulturního centra Praha. Např. Pražská solidární síť SOL!S; v období 2016–2018 se jednalo jen o několik případů úspěšných kampaní na podporu zahraničních pracovníků, především za vyplacení mezd (více viz Trčka et al. 2018a, 2018b; Moskvina, Trčka 2018).

⁵³ Tomuto fenoménu jsem se rovněž věnoval ve výzkumech Multikulturního centra Praha (viz Trčka et al. 2018a, 2018b).

Mezi základní problémy a bariéry při prosazování pracovních práv vyslaných pracovníků patří to, že: za první, pracovníci nejsou aktivně v kontaktu s žádnou organizací, mají jen malé povědomí (nebo žádné) o jejich činnosti a aktivně se k nim také nevztahuje většina zmíněných institucí; za druhé, SÚIP má omezené kompetence a nemůže prosazovat individuální práva (např. vymáhat nezaplacené mzdy); za třetí, české odbory jsou někdy zahraničními pracovníky vnímány jako nepřístupné; za čtvrté, mezi sociálními partnery není dostatečná spolupráce (Hofmannová, Čaněk 2018, s. 7).

4.1.2 Neregulární pracovní migrace a falešné vysílání pracovníků do ČR

Mezi neregulární pracovní migraci v ČR je možné zařadit také různé podoby falešného vysílání pracovníků (viz také část 3.2.2 nebo příloha 3 a 4). Neregulární migrace má v ČR několik různých základních podob: za první se jedná o osoby pobývající na území oprávněně, které ovšem pracují nebo podnikají v rozporu se svým pobytovým statutem (nebo vykonávají nedeklarovanou práci), za druhé o přistěhovalce, kteří po legálním vstupu ztratili svůj původní regulární status a dále setrvávají na území ČR, za třetí o migranty, jejichž vstup byl nelegální a ČR je pro ně pouze tranzitní zemí nebo přicházejí z ekonomických důvodů (viz více Drbohlav 2008).⁵⁴ Nelegální ekonomické aktivity cizinců v ČR mají několik významných důvodů, mezi které patří především: za první silná poptávka po levných a flexibilních zahraničních pracovnících v nekvalifikovaných zaměstnáních a rozvinutý systém zprostředkovatelů, za druhé celospolečenská tolerance neregistrované práce; za třetí obtíže při vyřizování žádostí o povolení k práci a pobytu, nedostatek programů pro dočasné zaměstnávání cizinců, za čtvrté problematické situace ve zdrojových zemích (Drbohlav 2010 et al., s. 46–47).

U nelegální migrace, a stejně tak u falešného vysílání, je charakteristické, že nelze přesně určit, kolik cizinců v neoprávněném postavení v ČR působí. Odhad počtu neregistrovaných přistěhovalců je náročný například z toho důvodu, že v průběhu času dochází k posunům mezi legálním a nelegálním statutem migrantů, dále neexistuje dostatek případových studií nebo objektivní údaje o nelegálních osobách apod. (Drbohlav 2003, s. 209; více k této problematice viz Bernard, Leontiyeva 2013). Nicméně z dostupných údajů (obecně MV ČR, především pak PČR – Služba cizinecké policie) vyplývá, že nejdůležitější zdrojovou zemí v oblasti nelegální ekonomické migrace do ČR je Ukrajina (viz níže konkrétní data k situaci v letech 2016–2018). Mezi nejčastější formy nelegality (Drbohlav et al. 2010, s. 153, 278) patří: za první provozování

⁵⁴ Výsledky dotazníkového šetření Drbohlava a Džúrové (2013) provedeného s 99 migranty, kteří překročili české státní hranice (nebo se o to pokusili) a byli zadrženi Policií ČR a poté umístěni do detenčních center, ukazují, že migranti, kteří se dostali do ČR nelegálně, mají některé specifické vlastnosti a modely chování ve srovnání s migranty, kteří přišli do země legálně: za první byli výrazně mladší, za druhé častěji svobodní, za třetí získali výrazně nižší úroveň vzdělání, za čtvrté byli méně schopní mluvit česky, za páté pro vstup do země měli výrazně ekonomické důvody.

zastřeného zaměstnávání a předstírání samostatné výdělečné činnosti (*švarcsystém*), za druhé nelegální či kvazi legální práce vykonávaná přes zprostředkovatele, za třetí porušování účelu pobytu, za čtvrté nelegální práce při a po propadlém turistickém vízu, za páté založení právnické osoby s mnoha společníky-cizinci, kteří neoprávněně vykonávají závislou činnost.

Vedle těchto forem nelegality se objevuje také kriminalita cizinců a organizovaný zločin, mezi nimiž nejvýrazněji vynikl v devadesátých letech tzv. *klientský systém* (Čermáková 2008; Nekorjak 2006). Pojem *klient* v kontextu ukrajinské migrace označuje „[...] člověka, který organizuje ukrajinskou pracovní sílu a za účelem vlastního výdělku ji nabízí na českém pracovním trhu“ (Nekorjak 2006, s. 90). Nejedná se ovšem o klasické zprostředkovatelské služby, ale je za nimi: „[...] logika vztahů organizovaného zločinu, který na pracovní migraci Ukrajinců také participuje. A to tak významně, že byl schopen své označení, svou logiku, ‚vnutit‘ i ostatním. I těm, kteří o vazbách na organizovaný zločin nevědí nic nebo o nich mají jen mlhavé představy.“ (tamtéž) Toto vymezení pojmu se především v devadesátých letech vžilo jak v odborné literatuře, tak mezi Ukrajinci. Dnes se i nadále používá, ale nemusí se nutně jednat o napojení na organizovaný zločin, a tak má pojem *klient* většinou blízko k pojmu *prostředník* nebo *zprostředkovatel*. Ten ovšem může zprostředkovávat také práci neregulérním migrantům. Některá praxe se však od devadesátých let příliš nemění, např. ta, že klienti zakládají nebo organizují zakládání různých firem, které je těžké reálně vyhledat (v souvislosti s problematikou vysílání pracovníků např. v podobě zmíněných *letter-box* firem). Nebo jsou firmy napsány na osoby (např. bezdomovce), od nichž je těžké vymáhat nějaké prostředky (např. sankce SÚIP), a přes tyto firmy se vedou bezhotovostní platby, které směřují ke klientovi, který z nich vyplácí bez účetního dokladu peníze migrantům (Čermáková 2008, s. 170).

Konkrétní situace v letech 2016–2018 byla taková, že v roce 2016 byl zaznamenán výrazný pokles nelegální migrace (o cca 40 %) vzhledem k roku 2015 (MV 2017).⁵⁵ Ovšem mimo rok 2015 se stále jednalo do té doby o druhý největší počet zadržených nelegálních migrantů za rok od vstupu ČR do schengenského prostoru (PČR 2017). V roce 2017 dominantní skupinou cizinců v nelegálním postavení byli ti, kteří na území ČR obvykle legálně vstoupili, avšak překročili povolenou dobu pobytu (celkový počet zjištěných nelegálních migrantů byl 4738 osob; viz PČR 2018a). Ovšem k výraznému nárůstu počtu nelegálních migrantů došlo v oblasti nelegálního zaměstnávání: oproti roku 2016 se jednalo o 100% nárůst; celkem bylo rozhodnuto o správním vyhoštění u 3111 osob; nejpočetnější skupinou cizinců byli občané Ukrajiny – celkem 84 % ze všech vyhoštěných osob z důvodu nelegálního zaměstnávání (PČR 2018a). Podle odhadů

⁵⁵ Z hlediska státní příslušnosti se v roce 2016 v rámci nelegální migrace jednalo nejčastěji o nelegální migranty z Ukrajiny, Ruska a Kuvajtu (MV 2017).

inspektorátů práce a cizinecké policie od roku 2017 nově v oblasti nelegální práce hraje důležitou úlohu také bezvízový styk pro ukrajinské občany (platný od června 2017), který umožňuje snadnější cestu do ČR, protože pro držitele biometrických pasů zrušil vízovou povinnost v rámci krátkodobých pobytů za účelem jiným než výdělečným (PČR 2018a). Také v první polovině roku 2018 mezi zadrženými osobami z důvodu nelegální migrace byli nejvíce zastoupeni občané z Ukrajiny a z celkového počtu 2376 zadržených osob převládali občané ze třetích zemí (2152 osob, tj. 96,7 %) nad občany EU (PČR 2018b).

Kontroly vysílaných pracovníků z ČR do jiného členského státu EU, ověřující status pracovníků a další požadované skutečnosti sloužící k případnému zjednání nápravy či postihu v případě nedodržení podmínek směrnic o vysílání, probíhají převážně na základě požadavku zahraničních inspekcí (např. v roce 2015 celkem 27 žádostí a provedených kontrol, 15 žádostí ze Slovenska, 6 z Belgie, 3 z Bulharska a Rakouska; Chmelař et al. 2016a, s. 14). Česká inspekce práce zaslala v roce 2015 celkem 10 žádostí o spolupráci jiným členským státům EU, ze kterých byli vysláni pracovníci (8 do Slovenské republiky, 1 do Německa a 1 do Polska; tamtéž). SÚIP se při kontrolách vysílání pracovníků z jiných členských států do ČR (v období 2016–2018; viz SÚIP 2016, 2017, 2018a) zaměřoval především na kontrolu nelegálního zaměstnávání v souvislosti s vysíláním pracovníků ze třetích zemí (především Ukrajiny) na český trh práce.⁵⁶

Nicméně v oblasti kontrol SÚIP, které se věnovaly nelegální pracovní migraci (a rovněž falešnému vysílání), lze sledovat několik problematických oblastí souvisejících s uplatňováním práv pracovníků: za prvé, kontroly SÚIP se zaměřovaly především na zákonnost zaměstnání a regulérnost vysílání, ale mzdové a pracovní podmínky nebyly v centru pozornosti; za druhé, inspektoři věnující se bezpečnosti a ochraně zdraví při práci byli zapojeni pouze v menší míře; za třetí, v kontextu legislativy byla v roce 2016 nedostatečná sankce pro konečné uživatele (Čaněk 2018, s. 5, 8). Je otázkou, jaký reálný dopad měly změny v legislativě z půlky roku 2017 na jednání aktérů v druhé půlce roku 2017 a v roce 2018, protože výše zmíněné počty ukazují nárůst zjištěných osob při nelegální práci (nicméně bylo provedeno větší množství kontrol).

Jedním z hlavních problémů na pracovním trhu ČR je zneužívání subdodavatelských vztahů, které se projevuje také u problematiky falešného vysílání. Především v podobě agenturního zaměstnávání (s povolením ke zprostředkování práce nebo u zastřených agentur práce bez povolení ke zprostředkování), kdy nejsou zajištěny adekvátní pracovní podmínky, agentura se odvolává na pravidla vysílání pracovníků, ale ve skutečnosti je nedodržuje, např. se ve skutečnosti

⁵⁶ Za rok 2016 se celkem jednalo o 9308 kontrol v oblasti nelegálního zaměstnávání, při kterých bylo zjištěno celkem 2290 osob vykonávajících nelegální práci, z toho 997 osob byli státní příslušností občané Ukrajiny; za rok 2017 se jednalo o 9707 kontrol, počet osob zjištěných při nelegální práci byl 2918, z toho 1917 cizinců a z nich 1563 osob z Ukrajiny (SÚIP 2018, s. 65).

jedná o zastřené zaměstnání (Chmelař et al. 2016a, s. 13). Mezi další jevy spojené se zneužíváním subdodavatelských vztahů patří zakládání několika agentur práce jedním podnikatelem. Podnikatel pak vysílá jednoho zaměstnance ke stejnému uživateli přes tyto různé agentury, a tím se snaží obejít povinnost odvádět za zaměstnance zdravotní a sociální pojištění, která neplatí v případě tzv. zaměstnání malého rozsahu (Bičáková 2017, s. XII).⁵⁷ Obecně lze říci, že u subdodavatelských vztahů spojených s řetěžením firem (mezi zaměstnavatelem a uživatelem existují řetězce společností zprostředkovávající pracovníky) se jedná o snahu zakrýt nelegální zaměstnání a obcházet pracovněprávní legislativu (MPSV 2017c).

Specifickým fenoménem v ČR bylo vysílání pracovníků z Ukrajiny. V letech 2016–2018 mělo využívání vysílání ukrajinských pracovníků vzestupnou tendenci. V roce 2015 bylo podle oficiálních čísel ÚP ČR vycházejících z počtu formulářů A1 vysláno přibližně 500 ukrajinských pracovníků, ke konci roku 2017 už kolem 7000 (Hofmannová, Čaněk 2018, s. 2; Čaněk et al. 2018, s. 29). Vysílání pracovníků z Ukrajiny do ČR probíhalo ale také prostřednictvím tzv. polských víz (schengenských víz typu C nebo národních víz typu D vydávaných v Polsku) spolu s pracovním povolením nebo prohlášením zaměstnavatele z Polska. Vyslaný pracovník ze třetí země nemusí mít v ČR pracovní povolení, pokud je jako zaměstnanec vyslán z členského státu EU do ČR. Tuto praxi potvrzuje rovněž několik soudních rozhodnutí, podle kterých by se jednalo o omezení svobody poskytování služeb, pokud by daný členský stát požadoval dodatečné pracovní povolení pro občany tzv. třetích zemí, kteří jsou vysláni společností z jiného členského státu (např. Rozhodnutí C-113/89 Rush Portuguesa, C-43/93 Vander Elst).⁵⁸ Tím pádem by k vyslání mohlo stačit také tzv. polské vízum.

Při kontrole případů vysílaných ukrajinských pracovníků převážně z Polska do Česka však SÚIP zjistil jen velmi málo lidí, kteří by splnili správnou definici vyslání, respektive podmínky umožňující využít mechanismus vysílání pracovníků.⁵⁹ V rámci kontrol inspekce práce docházelo k odhalení výše zmíněného falešného vyslání, a to především prostřednictvím polských firem (SÚIP 2017, 2018a).⁶⁰ Firmy sídlící v Polsku vysílaly pracovníky z Ukrajiny za prvé na výkon práce, která ale nebyla dočasná; nebo za druhé se nejednalo o službu, ale zastřené zprostředkování

⁵⁷ Zaměstnání, ve kterém započitatelný příjem zaměstnance za kalendářní měsíc je sjednaný v částce nižší než 2500 Kč.

⁵⁸ Příklady těchto rozhodnutí přejímám ze svého textu vypracovaného v rámci výzkumu Multikulturního centra Praha (Trčka et al. 2018a, s. 8).

⁵⁹ Např. tzv. *umowa zlecenia*, což je občanskoprávní smlouva, která není pracovněprávním dokumentem (druh tzv. příkazní smlouvy, která se řídí polským občanským zákoníkem). U těchto smluv se v některých případech neplatí sociální pojištění a častokrát dochází k porušování pravidel o minimální mzdě. Tento typ smlouvy nenaplnuje podmínky vysílání pracovníků, slouží k vytvoření fiktivního vyslání. Ve skutečnosti se tedy jedná o zastřené zprostředkování zaměstnání.

⁶⁰ Nicméně není možné doložit přesné počty, protože SÚIP nevede informace pouze o falešném vyslání, které řadí obecně mezi nelegální práci zahraničních pracovníků. Celkové počty zjištěných nelegálních pracovníků (migrantů) uvádím výše.

zaměstnání (jednalo se o závislou práci u cílového subjektu); za třetí docházelo také k nesplnění povinnosti informovat ÚP ČR o zahájení a ukončení vyslání; nebo pracovníci přijížděli do ČR přímo z Ukrajiny; nebo za páté byli v ČR přeposíláni mezi různými firmami apod. (viz přílohu 5).

Domnívám se, že v případě uplatnění polských víz se z několika důvodů jedná o kategorii částečné legality. Jednak z toho důvodu, že ukrajinští pracovníci mají možnost pobytu na území ČR, ale bez potřebného povolení už nemohou vykonávat pracovní činnost. U polských víz existuje však ještě specifikum v tom, že mnozí ukrajinští pracovníci dodržují určitá pravidla spojená s krátkodobým vysíláním – např. po skončení platnosti polského víza odjedou zpět na Ukrajinu, zajistí si nové vízum (které je dle interpretace státních orgánů nedostatečné) a pak se teprve zase vrátí pracovat do ČR.⁶¹ Přikláním se ovšem rovněž ke konstatování, že polských víz se v mnohých případech (ne-li ve většině případů) využívá k záměrnému obcházení pravidel pro pracovní migraci do ČR (nejen ze strany pracovníků, ale také ze strany zprostředkovatelů a zaměstnavatelů) (SÚIP 2016, 2017, 2018a; Hofmannová, Čaněk 2018; Čaněk 2018; Čaněk et al. 2018).

Vedle nelegality je dalším problematickým důsledkem používání polských víz také oslabení právní odpovědnosti za zaměstnance v subdodavatelských řetězcích a úspora pro zprostředkovatele a zaměstnavatele v oblasti sociálního zabezpečení a dalších plateb (Čaněk 2018, s. 5; více viz přílohu 4). Základní práva této skupiny vyslaných pracovníků nejsou zaručena, naopak jsou mnohdy porušována, protože spadají do kategorie nelegální práce a z důvodu svého statusu nelegálních migrantů (případně částečně legálních) se pracovníci nemohou u institucí státu dožadovat uplatnění svých práv (Hofmannová, Čaněk 2018, s. 7).

4.2 Reakce vybraných aktérů na návrh revize směrnice 96/71/ES

Jak už bylo uvedeno ve třetí kapitole, Evropská komise (EK) 8. března 2016 představila revizi pravidel pro vysílání pracovníků⁶² s cílem usnadnit vysílání pracovníků, zajistit dodržování jejich práv a spravedlivých platových podmínek, stejně jako rovných podmínek pro vysílající společnosti a pro místní společnosti v hostitelské zemi, včetně případů subdodávek, pravidel týkajících se zaměstnanců agentur práce a dlouhodobého vysílání pracovníků (Evropská komise 2016c). Hlavní novinkou, která se stala předmětem diskuse také mezi sledovanými vybranými aktéry v ČR, byl požadavek, aby vysílání pracovníci vyslaní do společnosti v hostitelské zemi dostávali za stejnou práci odměnu srovnatelnou s odměnou domácích pracovníků.

⁶¹ Těchto zjištění jsem nabyt např. v rámci rozhovorů s ukrajinskými pracovníky ve výzkumech pro Multikulturální centrum Praha (viz Trčka et al 2018a, 2018b).

⁶² *Revize Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb.*

V této části se věnuji vlastní analýze reakcí vybraných aktérů na problematiku vysílání pracovníků, především s ohledem na popsání návrhu revize směrnice 96/71/ES.⁶³ Zkoumanými aktéry (výběr je blíže popsán v části 2.2.1) jsou především vybraní představitelé vlády České republiky (premiéři v daném období, vybraní představitelé Úřadu vlády, Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva dopravy – věnuji se rozboru postojů těchto institucí prezentovaných na webových stránkách aktérů a v hlavních textových dokumentech spojených s tematikou vysílání pracovníků) jako představitelé pozice státu.⁶⁴ Jejich výroky a argumentaci pak porovnávám s argumentací Hospodářské komory České republiky (HK ČR) jako hlasem zaměstnavatelů a podnikatelů (částečně doplňuji vybrané reakce představitelů Svazu průmyslu a dopravy ČR); a s výroky a argumentací Českomoravské konfederace odborových svazů, což je pro mne reprezentant zaměstnanců (ČMKOS).⁶⁵

4.2.1 Popis širšího společensko-politického a historického kontextu a identifikace specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2016

Postoje a reakce představitelů vlády ČR na snahy EK o reformu pravidel vysílání pracovníků byly jejími jednotlivými aktéry formulovány a prezentovány už před samotným představením návrhu na revizi směrnice 96/71/ES. Klíčová specifická témata v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2016 shrnuji v tabulce č. 6 na konci této části (4.2.1). Jednalo se obecně především o odmítavá vyjádření k této snaze EK.⁶⁶ Jednou z důležitých událostí, která to dosvědčuje, bylo dne 16. února 2016 vystoupení ministryně práce a sociálních věcí Michaely Marksové (ČSSD) na prvním společném jednání zástupců tripartit států Visegrádské skupiny (V4). V tiskové zprávě MPSV byl návrh na revizi směrnice 96/71/ES (v té době ještě nezveřejněný) označen za „kontroverzní“ a podle názoru MPSV by měla být nejprve důkladně ve všech zemích EU zavedena směrnice 2014/67/EU (Habáň 2016).⁶⁷ Tuto směrnici měly členské země EU

⁶³ Seznam analyzovaných textů je pro přehlednost uveden zvlášť (v oddíle s názvem Analyzované materiály), po Seznamu použité literatury a dalších zdrojů. Pokud byly informace z analyzovaných textů přímo využity v textu, je u nich uvedeno datum citace.

⁶⁴ Konkrétně se ve sledovaném období od března 2016 do června 2018 jedná o vládu Bohuslava Sobotky (29. 1. 2014 – 13. 12. 2017); první vládu Andreje Babiše (13. 12. 2017 – 27. 6. 2018) a pouze okrajově druhou vládu Andreje Babiše (úřadující od 27. 6. 2018). Ve sledovaných vyjádřeních v rámci jednotlivých ministerstev vystupovali jmenovitě především: ministryně práce a sociálních věcí ČR Michaela Marksová (ČSSD) 29. 1. 2014 – 13. 12. 2017 (vláda Bohuslava Sobotky); ministr průmyslu a obchodu ČR Jan Mládek (ČSSD) 29. 1. 2014 – 28. 2. 2017 (vláda Bohuslava Sobotky); ministr dopravy ČR Dan Ťok (ANO) od 4. 12. 2017 (první vláda Andreje Babiše; druhá vláda Andreje Babiše).

⁶⁵ Po celé sledované období byl předsedou ČMKOS Josef Středula, který je předsedou od roku 2014.

⁶⁶ Na druhou stranu Úřad vlády ČR kriticky reagoval na dezinterpretace celé věci v českém mediálním prostoru. Např. státní tajemník pro evropské záležitosti při Úřadu vlády ČR Tomáš Prouza (státním tajemníkem pro evropské záležitosti v období od února 2014 do března 2017) v článku *Jak (ne)informovat o EU* upozornil na zavádějící informace, poukázal na několik chyb a kritizoval nepřesnosti v článku z 2. srpna na serveru iDNES.cz s názvem *Německá minimální mzda i pro Čechy. Plán Evropské komise děsí české firmy* (Prouza 2016).

⁶⁷ Petr Habáň byl v době sledování tematiky ředitelem odboru komunikace a tiskovým mluvčím MPSV.

implementovat do národních právních řádů do poloviny června 2016 (viz část 3.2.3). Tento postoj odpovídal i dalším vyjádřením představitelů vlády ČR v následujících měsících, doprovázený dalšími námitkami: např. že nové znění směrnice by mohlo ohrozit konkurenceschopnost místních firem (z důvodu mzdového srovnání) nebo že tuto obavu vláda ČR sdílí se zeměmi střední a východní Evropy (Euroskop 2016a, 2016b; MPO 2016b). Obdobnou pozici na tomto jednání zástupců tripartit států V4 zaujímal rovněž zástupci podnikatelů a zaměstnavatelů, na rozdíl od odborů, které vyjádřily podporu návrhu na revizi směrnice 96/71/ES a uplatnění principu *stejně mzdy za stejnou práci na stejném místě* (viz např. Kašparová 2016).

Tyto postoje (vlády ČR, zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů, ČMKOS) byly obdobným způsobem rovněž prezentovány 1. dubna 2016 v rámci Kulatého stolu Národního konventu o EU,⁶⁸ který se věnoval otázce pracovní mobility v EU a mimo jiné také návrhu revize směrnice 96/71/ES.⁶⁹ Státní tajemník pro evropské záležitosti při Úřadu vlády Tomáš Prouza zmínil další důležitý aspekt postoje vlády ČR k této otázce v roce 2016, kterým byla kritika „starých členských států“ v tom smyslu, že snahy o vyrovnání rozdílné úrovně mezd jsou pouze jejich zájmem (viz např. Bydžovská 2016a).⁷⁰

Na úrovni EU tuto pozici zopakoval 26. května 2016 na pravidelném zasedání Rady pro konkurenceschopnost ministr průmyslu a obchodu za ČSSD Jan Mládek (MPO 2016c), který se přidal k zamítavému postoji proti návrhu na revizi směrnice 96/71/ES dalších členských států⁷¹. Národní parlamenty jedenácti členských států včetně ČR vystavily EK v květnu 2016 tzv. žlutou kartu na základě svých tvrzení, že návrh na revizi směrnice 96/71/ES je v rozporu se zásadou subsidiarity.⁷² Z toho důvodu požadovaly stažení návrhu. Přes tyto výhrady EK návrh nestáhla a vyhodnotila, že není v rozporu se zásadou subsidiarity (Evropská komise 2016d).⁷³

⁶⁸ Národní konvent o Evropské unii je diskusní platforma pro debatu o evropských otázkách v ČR, koordinovaná Úřadem vlády ČR. Účastní se jí zástupci vlády, obou komor Parlamentu ČR, odborná veřejnost a další aktéři. Více viz: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/narodni-konvent/narodni-konvent-125731/>; nebo: <https://www.narodnikonvent.eu/o-nas/>.

⁶⁹ Viz: <https://www.narodnikonvent.eu/2016/04/01/kulaty-stul-12/>.

⁷⁰ Národní konvent 27. dubna 2016 vydal doporučení (Kraffer 2016) k tematice pracovní mobility a zveřejnil také podkladový materiál Úřadu vlády (Chmelař a kol. 2016a). Tyto podkladové materiály byly zahrnuty do analýzy (viz níže).

⁷¹ Bulharsko, ČR, Dánsko, Estonsko, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko. Více viz níže.

⁷² Tento mechanismus karty umožňuje zemím EU udělit tzv. žlutou kartu EK, pokud podle nich návrh EK porušuje princip subsidiarity (EK řeší témata, která by bylo lepší řešit na národní úrovni). EK má pak povinnost návrh přezkoumat a rozhodnout, zda na něm bude trvat, či zda jej přepracuje nebo stáhne. Musí rovněž uvést důvody svého rozhodnutí.

⁷³ Rovněž podle hodnocení parlamentů Francie, Itálie, Portugalska, Spojeného království a Španělska byl předložený návrh revize v souladu se zásadou subsidiarity. Komise mimo obecné sdělení z 20. července 2016 zaslala jednotlivým členským státům také individuální odpovědi, v nichž se zabývá jejich konkrétními připomínkami (viz Timmermans, Thyssen 2017). Více viz např. komunikace Poslanecké sněmovny ČR s Evropskou komisí (Benešík 2016; Timmermans, Thyssen 2017).

Tato výše zmíněná témata se objevila rovněž (začleněna do širšího kontextu) při přípravě prezentace společného postoje předsedů vlád zemí V4 (uskutečněna dne 21. července 2016) před zářijovým summitem lídrů EU v Bratislavě o odchodu Velké Británie z EU a o reformě EU. Podle tehdejšího společného stanoviska předsedů vlád V4 bylo nutné posílit kontrolu národních parlamentů nad tvorbou evropské legislativy a v této souvislosti polská premiérka Beata Szydło kritizovala rozhodnutí EK pokračovat v revizi směrnice o vysílání pracovníků, přestože došlo k využití mechanismu žluté karty (Bydžovská 2016b). Dne 16. září 2016 pak vydali předsedové vlád V4 společné prohlášení, ve kterém se vymezili proti protekcionismu v EU (Úřad vlády 2016).

Ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová (ČSSD) 13. října 2016 v Lucemburku jednala s eurokomisařkou pro zaměstnanost a sociální věci Marianne Thyssen o vynucování minimální mzdy v dopravě (MPSV 2016b). Kromě české kritiky vynucování minimální mzdy Francií a Německem (proti jejichž národním legislativám o minimální mzdě v oblasti mezinárodní dopravy a jejich dopadům zahájila v září evropská exekutiva řízení)⁷⁴ ministryně Marksová prezentovala přístup ČR k oblasti mezinárodní dopravy: vyjmout dopravu ze směrnice o vysílání pracovníků (tamtéž).

Téma vysílání pracovníků a revize směrnice, na jejíž podobu se do konce roku 2016 mezi zeměmi EU nepodařilo najít shodu, se rovněž objevilo v diskusích o připravovaném evropském pilíři sociálních práv. Dne 8. prosince 2016 na jednání Rady EU pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele (EPSCO) ministryně práce a sociálních věcí Marksová (ČSSD) opět zdůraznila, že by neměly být vytvářeny překážky na volném trhu, mezi které zařadila také snahu o revizi směrnice 96/71/ES (MZV 2016c). Podle ministryně Marksové návrh EK neřeší hlavní problémy spojené s vysíláním pracovníků, mezi které patří nelegální práce, falešná samostatná výdělečná činnost a vytváření fingovaných společností (letter-box firem), což je podle ní především problém starých členských států (tamtéž).

⁷⁴ Ochranná opatření v podobě německého zákona o minimální mzdě MiLoG či prováděcí vyhlášky francouzského reformního zákona Loi Macron vláda ČR hodnotila jako disproporční, jdoucí za hranice evropského práva (Prouza 2016). Francouzský zákon č. 990/2015 o podpoře růstu, ekonomických aktivit a rovných příležitostí, známý jako „Loi Macron“, byl přijat 10. července 2015 a vedle dalších oblastí upravuje činnost zahraničních dopravců. Podle nové úpravy má mít od 1. července 2016 profesionální řidič zahraničního dopravce obdobné pracovní a sociální podmínky jako francouzský (Radová 2016). Více viz: <https://www.ecologique-solidaire.gouv.fr/formalites-declaratives-applicables-au-detachement-dans-transport-routier>.

Tabulka č. 6: Identifikace specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2016

1. Současná podoba vysílání pracovníků a směrnice 2014/67/EU	10. Rozdílná pozice mezi členskými státy (staré – západoevropské země vs. nové – středo- a východoevropské; chudší vs. bohatší členské státy); fragmentace EU
2. Návrh na revizi směrnice 96/71/ES	11. Protekcionistická opatření některých členských států
3. Revize směrnice 96/71/ES a oblast mezinárodní dopravy	12. Principy subsidiarity a proporcionality
4. Sociální dumping	13. Principy vnitřního trhu; volný pohyb služeb a pracovníků, mobilita v EU, integrace pracovních trhů
5. Obcházení a zneužívání pravidel vysílání pracovníků; vymahatelnost příslušných směrnic	14. Konvergence (mzdová, ekonomická, sociální), kohezní politika
6. Agenturní zaměstnávání	15. Vztahy mezi evropskými institucemi, členskými státy a občany
7. Podniková úroveň vysílání pracovníků (konkurenceschopnost podniků; dopady na malé a střední podniky v zemích s nižšími mzdami)	16. Silnější role pro národní parlamenty, posílení hlasu členských států, zachování různorodosti členských států
8. Personální úroveň vysílání pracovníků (úroveň pracovníků, jejich pracovní podmínky apod.)	17. Spolupráce, dialog, hledání shody mezi členskými státy
9. Dopady revize směrnice na třetí země	18. Evropský pilíř sociálních práv

4.2.2 Analýza reakcí vybraných aktérů na návrh revize směrnice 96/71/ES v roce 2016

V rámci analýzy reakcí vybraných aktérů na problematiku vysílání pracovníků, především s ohledem na popsání návrh revize směrnice 96/71/ES, se budu držet postupu popsaného v části věnující se metodologii (především pak v části 2.2.1). Nejprve se zaměřuji na popis a rozbor základních diskurzivních strategií (část a), poté se věnuji popisu a rozboru základních makrostrategií (část b) a argumentačních schémat *topoi* (část c).

a. Rozbor základních diskurzivních strategií (*nominace; argumentace; perspektivizace, framing nebo diskurzivní reprezentace*), které se podílejí na způsobu prezentace⁷⁵

Při sledování diskurzivních strategií *nominace* a *perspektivizace* (*framingu* nebo *diskurzivní reprezentace*)⁷⁶ nejvýrazněji v analyzovaných textech vystupovalo utváření kategorizace a polarizace kategorií „my“ a „oni“ (konstrukce *in-groups* a *out-groups*). V případě „mluvčích“ či spíše produktorů u vybraných představitelů vlády ČR bylo možné sledovat, že texty vykazují interdiskurzivní a intertextuální vztahy (viz část 2.2.1) mezi texty/projevy/diskurzy vybraných představitelů, opakující se postoje a argumenty, takže bylo možné jako jednoho mluvčího či produktora vnímat vládu ČR jako celek.⁷⁷

Do kategorie „my“ vláda ČR v roce 2016 řadila ty, kteří odmítali návrh na revizi směrnice 96/71/ES. Konkrétně se v textech objevují země V4, nové členské státy, středoevropské členské státy, chudší členské státy, malé a střední podniky v zemích s nižšími mzdami, zaměstnavatelé a podnikatelé z těchto zemí, Svaz průmyslu a dopravy ČR, občané ČR. Co se týče prostorového rozměru konstrukce kategorie „my“, byla vymezena oblastí střední a východní Evropy. Nicméně se nejednalo v důsledku fungování mechanismu vysílání pracovníků o celý reálný prostor, protože i v něm mohli působit ti (kteří spadali pod kategorii „oni“), kteří vysílali pracovníky do prostoru střední a východní Evropy a podle interpretace vlády ČR přitom obcházel stávající pravidla vysílání pracovníků. Kolektivní označení „my“ bylo použito pro všechny země EU, pouze pokud se jednalo o obhajobu volného pohybu, vnitřního trhu bez bariér apod.

⁷⁵ Zaměřuji se především na strategii *argumentace*, protože hlavním cílem analýzy je popis a rozbor základních argumentačních schémat (*topoi*). K analýze *argumentace* jsem využil především poznatky z těchto titulů: Besnard, Hunter 2008; Eemeren, Greebe 2004; Svobodová 2017; Švandová 1999a, 1999b; Tindale 2007.

⁷⁶ Inspirací pro tuto část analýzy je vedle textů Ruth Wodak navíc text Tomáše Samka *Tahle země je naše. Český a německý prostor v deiktické perspektivě* (Samek 2016). Práce Tomáše Samka se však pohybuje v oblasti lingvistické antropologie, proto se jedná pouze o volnou inspiraci. Inspiruji se především jeho poukazem na to, že kategorizace při vytváření kategorií „my“ a „oni“ nemusí vytvářet ostrou binární dichotomii, opozici či protiklad, ale může se jednat o polarizaci, tedy vytyčení dvou krajních pólů, mezi nimiž mohou být aktéři rozprostřeni.

⁷⁷ Co se týče *intertextovosti*, tedy propojenosti textů projevujících se v odkazování různého typu (např. odkazování na jiný text, téma, aktéry, argumenty), objevuje se jak mezi jednotlivými ministerstvy (např. srov. MPO 2016c a MZV 2016a), tak mezi zpravodajským portálem Euroskop a ministerstvy (např. srov. Euroskop 2016a a MPO 2016b).

Kategorie „oni“ měla v analyzovaných textech dvě základní podoby. První byla skupina (podle mého pojmenování) *oni – prosazovatelé a podporovatelé revize směrnice 96/71/ES*, do které byli zahrnuti: Evropská komise, staré členské státy, západoevropské státy (především Francie a Německo). Druhou skupinou byli (podle mého pojmenování) *oni – ti, kteří obcházejí a zneužívají stávající pravidla vysílání pracovníků*. Jedná se o západní firmy, které se podle vlády ČR nejčastěji dopouštěly obcházení pravidel (tím, že si fiktivně založily pobočku v jiném členském státě s nižší úrovní mezd; např. tzv. letter-box firmy apod.), a pracovní agentury.

Co se týče časového rámce, v textech se objevoval nejprve časový horizont definování volného pohybu osob v Římských smlouvách (1957), který vláda ČR na rozdíl od revize směrnice 96/71/ES nezpochybňovala, ale naopak ho vnímala jako zásadní výdobytek integrace evropských států. Dalším důležitým časovým horizontem bylo v textech přijetí deseti nových členských států do EU (2004), které bylo pro sledované představitele české vlády svědectvím rostoucí integrace Evropy. Třetím časovým horizontem byla současnost (rok 2016), ve které probíhala debata o revizi směrnice 96/71/ES. Tato současná debata byla vládou ČR popisovaná jako problematická, protože podle představitelů vlády v období vymezeném *vstupem nových členských států – současnost* za prvé nedošlo k dostatečné integraci EU a za druhé bylo možné sledovat rozdílné pozice v politické i hospodářské oblasti mezi starými členskými státy (západoevropskými zeměmi) a novými členskými státy (středo- a východoevropskými zeměmi). Mezi nimi podle vlády ČR nacházíme také dělicí linii mezi bohatšími a chudšími členskými státy, která je nebezpečná z důvodu možné budoucí fragmentace EU. Současnost byla vymezena jako období, ve kterém probíhá debata o revizi vysílací směrnice 96/71/ES, která byla navíc součástí širší debaty o budoucnosti celé EU. Budoucnost jako čtvrtý časový horizont se tak v textech objevovala ve dvou možných podobách. Za prvé jako období možné fragmentace EU, ke které by mohlo přispět rovněž přijetí revize směrnice 96/71/ES, nebo za druhé jako období, ve kterém budou naplněny snahy o ekonomickou a sociální konvergenci a kohezi mezi starými a novými zeměmi EU.

Argumentační postup vlády ČR byl, co se týče rozboru jednotného hájení zájmů vlády ČR jejími vybranými představiteli, v roce 2016 víceméně jednotný, argumenty a hlavní teze se po celé sledované období v roce 2016 často opakovaly nebo doplňovaly. Nedošlo k žádným výrazným názorovým obrátům nebo posunům, pouze k doplňování a prohlubování argumentace. V následujícím rozboru budu nejprve analyzovat argumentaci vlády ČR, poté navážu popisem argumentačních pozic HK ČR a ČMKOS⁷⁸.

⁷⁸ Nicméně u HK ČR a ČMKOS pouze rekonstruuji základní argumentaci. Nevěnuji se již hlubší analýze jejich argumentace, protože má sloužit pouze ke srovnání s postoji vlády ČR.

Vybraní představitelé vlády ČR v roce 2016 obecně argumentovali proti návrhu na revizi směrnice 96/71/ES. Návrh představoval hlavní objekt hodnocení. V prvé řadě argumentovali tím, že návrh není nutný, protože stávající regulační rámec je dostatečný a zajišťuje pracovníkům adekvátní ochranu jejich sociálních práv: „MPO se vynasnaží minimalizovat negativní dopady na české podnikatele, neboť považuje stávající regulační rámec, který zajišťuje pracovníkům adekvátní ochranu jejich sociálních práv s ohledem na rozdílnou ekonomickou situaci mezi členskými státy, za dostatečný.“ (MPO 2016b). Současná podoba pravidel vysílání pracovníků (podle směrnic 96/71/ES a 2014/67/EU) byla podle vlády ČR vyváženým kompromisem mezi principem volného pohybu služeb a ochranou vyslaných pracovníků (např. Euroskop 2016a). Pokud neuplynula doba pro implementaci směrnice 2014/67/EU, není podle vlády ČR vhodné revidovat pravidla vysílání pracovníků (např. Euroskop 2016a) a měly by být nejprve využity nástroje směrnice 2014/67/EU (např. Habáň 2016).

V tomto druhu argumentace se tedy představitelé vlády ČR odvolávali na podmínky minulosti (směrnici 96/71/ES a 2014/71/EU a s nimi spjatý právní rámec) a jejich dostatečnost pro řešení problémů současného stavu. Odmítali tak zdůvodnění EK, že by bylo potřeba vytvářet nová řešení. Svou argumentací vláda ČR útočila přímo na základní tezi EK a „starých členských států“ odvolávající se na její potřebnost nebo nutnost. Zároveň byla v této argumentaci přítomna časová rovina budoucnosti: zhodnotit nejprve směrnici 2014/67/EU po její implementaci ve všech členských státech a až následně (případně) vytvářet další opatření. Přestože se jednalo o argumentaci *ad rem* (k věci), v argumentaci chyběly důkazy či doklady potvrzující hlavní tvrzení a zdůvodnění argumentace. Argumentace by z toho důvodu mohla být označena za poziční (informování o názorech aktéra), subjektivní, hypotetickou či spekulativní. Informace byly příliš obecné, vyjma konkrétní námitky, že ještě neuplynula doba pro implementaci směrnice 2014/67/EU.

Další důležitý typ argumentace vlády ČR se věnoval odůvodnění návrhu revize směrnice 96/71/ES, kterým byl sociální dumping.⁷⁹ Vláda ČR nepovažovala rozdílnou úroveň mezd za projev sociálního dumpingu (např. Euroskop 2016a). Tím se však podle svých slov nevyhýbá této problematice, protože „ČR podporuje celou řadu dosavadních unijních opatření zaměřených proti tzv. sociálnímu dumpingu – tj. obcházení platných pravidel vysílání pracovníků, které poškozuje jejich pracovní a sociální práva [...]“ (Habáň 2016). Právě zneužívání stávajících pravidel bylo

⁷⁹ K jeho definici viz např.: „Sociální dumping je definován jako ‚tlak na snížení sociálních podmínek v důsledku hospodářské soutěže ze zemí s nižšími sociálními podmínkami‘. Vzhledem k tomu, že vnitřní trh funguje na principu volné soutěže bez tarifních i netarifních bariér, pak i obchod se zbožím a prakticky jakékoli fungování vnitřního trhu by dle této definice mohlo být sociálním dumpingem. Téma proto otevírá širší otázky po potřebě mzdové konvergence uvnitř Evropské unie a souvztažnosti s dlouhodobou udržitelností současných klíčových principů fungování vnitřního trhu.“ (Chmelař et al. 2016a, s. 2)

prezentováno jako *největší současný problém* v oblasti vysílání pracovníků, který však podle vlády ČR návrh na revizi směrnice 96/71/ES neřeší (např. Prouza 2016).

V tomto druhu argumentace se jednalo o změnu v pojetí sociálního dumpingu jako jednoho z hlavních problémů prezentovaných EK. Vláda ČR ho prezentovala ve smyslu snížení sociálních podmínek obcházením pravidel a také jako problém konvergence uvnitř EU, nikoliv jako odlišné nastavení mzdového ohodnocení domácích zaměstnanců a zaměstnanců z jiných členských států. Význam argumentu o sociálním dumpingu EK a starých členských států je takto transformován do odlišné významové roviny.⁸⁰ Tato argumentace tím pádem (podle mého soudu) může být hodnocena jako druh tzv. argumentace falešné stopy (angl. red herring; odvedení pozornosti od tématu), protože odváděla pozornost od pojetí sociálního dumpingu v argumentaci EK, kterou je možné považovat za širší či obecnější.

Návrh na revizi směrnice 96/71/ES byl dále popisován jako nesystémový, komplikující pohyb na vnitřním trhu EU a nerovnoměrně dopadající na různé členské státy (např. MPO 2016b). Především bylo v textech upozorňováno na to, že: „Navrhovaná úprava by ohrozila konkurenceschopnost malých a středních podniků z ekonomicky slabších členských států, neboť z velké části ignoruje administrativní náklady a náklady spojené s pobytem pracovníků v zahraničí.“ (MPO 2016c) Vyplácením mzdy obvyklé v sektoru a v zemi vyslání se, podle představitelů vlády ČR, výrazným způsobem omezí atraktivita firem a pracovníků z chudších států EU (např. Prouza 2016). Zmíněna byla také obava, že země ze střední a východní Evropy by byly nuceny platit svým zaměstnancům v zahraničí vyšší mzdy (např. Euroskop 2016a). Navrhovaná opatření by navíc, podle představitelů vlády ČR, mohla motivovat k obcházení pravidel a vést k prohlubování příkopů jak mezi členskými státy, tak mezi sociálními a hospodářskými partnery (MPO 2016c).

Při této argumentaci bylo použito argumentačních prostředků, jako jsou: hodnotící výrazy (např. *nesystémový*), které mají funkci předpojatých slov; argumentace nepřiměřených břemen; hypotetická či spekulativní argumentace při poukazování na negativní důsledky v budoucnosti. Vláda ČR opět používá tezí bez zdůvodnění a zejména důkazů. Argumentace je podle mého soudu z toho důvodu neúplná, příliš obecná a vágní.

Dalším typem argumentace bylo poukazování na nedůležitost případné revize směrnice 96/71/ES vzhledem k důležitosti jiných problémů. Podle vlády ČR se jedná jen o jednu drobnou část z debaty o fungování pracovního trhu v EU, kde je mnohem méně problémů než v řadě jiných

⁸⁰ Tato argumentace byla spojena také s tím, že vysílání pracovníků by mělo být především vnímáno spíše jako nástroj podniků, jak expandovat za hranice, než jako systematický způsob vytěžování mzdového rozdílu v nastavení minimálních mezd jednotlivých členských států (protože v cílové zemi vyslání nelze najít souvislost mezi počtem volných pracovních míst a reakcí v podobě vyslání pracovníků; viz Chmelař et al. 2016a, s. 2, 11).

oblastí (např. Bydžovská 2016a). „Ze studie Úřadu vlády vyplývá, že vysílání pracovníků je na evropské úrovni spíše druhotný způsob zaměstnávání rezidentů ostatních členských států.“ (tamtéž) Z pohledu vlády ČR byl dopad ohodnocen jako ještě menší, protože ČR je jediným novým členským státem, který je čistým příjemcem pracovníků vysílaných z jiných zemí EU (např. Chmelař et al. 2016a, s. 6). Jako důležitý problém evropského trhu byla prezentována nízká mobilita zaměstnanců např. v porovnání s USA nebo agenturní práce (Bydžovská 2016a).

Na jednu stranu bylo tedy možné sledovat argumentaci, ve které byla minimalizována jak důležitost celého návrhu vzhledem k dalším problémům (včetně využívání důkazů s uváděním procentuálního množství; argumentace tak oproti předchozím příkladům obsahuje konkrétní informace), tak rozsah vysílání pracovníků a s tím i nepřímo spjatý rozsah potenciálních škod plynoucích z tohoto typu pracovní mobility. Na druhou stranu bylo opět využito argumentace s cílem odvést pozornost jinam, tedy dle aktérů k důležitějším obecnějším problémům, jako je např. agenturní zaměstnávání nebo nízká mobilita evropských zaměstnanců.

Návrh komise byl navíc vládou ČR prezentován jako reakce na tlak některých starých členských států, které chtějí řešit své vlastní problémy (např. Bydžovská 2016a). Primárně byly mezi ně zařazeny západoevropské země, jmenovitě Německo, Francie a Belgie (např. Euroskop 2016a). V souvislosti s nejasnostmi ohledně nastavení pravidel pro sektor mezinárodní dopravy bylo vládou ČR poukazováno také na to, že některé státy se uchylují k přijímání jednostranných protekcionistických opatření (jmenovitě Německo a Francie; viz např. Prouza 2016). Takováto opatření byla vnímána českou vládou jako disproporční a jejich aplikace by byla podle této interpretace za hranicemi evropského práva (tamtéž).⁸¹ Vláda ČR byla navíc toho názoru, že oblast dopravy by měla být z revize směrnice 96/71/ES vyňata, protože její ustanovení není možné na tuto oblast aplikovat (např. MPSV 2016b). Zneužívání stávajících pravidel bylo navíc dáno do té souvislosti, že se ho nejčastěji dopouštějí západní firmy, které si fiktivně založí pobočku v jiném členském státě s nižší úrovní mezd, aby díky ní mohly obcházet domácí pracovní-mzdové zákonodárství (např. Prouza 2016).

Novým druhem způsobu vedení argumentace bylo v tomto případě použití typu argumentace *ad hominem* (individuální apel; slovní útok na osobu či skupinu), která patří mezi příklady chybných argumentů (viz např. Švandová 1999b, s. 164–177). Kromě poukázání na reálná protekcionistická opatření v Německu a Francii argumentace postrádala konkrétní příklady či doklady při obviňování a napadání západoevropských zemí a firem. Podle mne lze v tomto

⁸¹ Jak v tomto ohledu napsal např. státní tajemník pro evropské záležitosti Tomáš Prouza: „Podle představ úřadů by např. řidiči měli mít ve vozidle doklady, které prokážou, že za každý úsek své cesty po různých státech EU dostali místní minimální mzdu nebo její ekvivalent. Němečtí a francouzští zadavatelé českých dopravních firem ovšem odmítají zvýšit ceny, které za přepravu platí, aby tím umožnili dopravcům vyplácet svým zaměstnancům vyšší mzdy.“ (Prouza 2016)

případě hovořit o nepřímé agresivitě (Svobodová 2017, s. 319), kdy se předmětem zájmu stává přímo protivník, u kterého je poukazováno na jeho vlastní nedostatky, a protivník je takto dehonestován v očích recipienta sdělení. Vzhledem k tomu, že se napříč texty tento druh argumentace často opakoval, je možné rovněž hovořit o utváření stereotypních představ o západních zemích a firmách. Tato argumentace podporovala výše popsané dělení na kategorie „my“ a „oni“. Představitelé vlády ČR tak opět prováděli prostorové a situační srovnání mezi členskými státy, „nekalé praktiky“ přitom spojili s jednáním firem ze západních členských států.

Nicméně další argumenty, které se objevily v souvislosti s návrhem na revizi směrnice 96/71/ES, ukazují, že vláda ČR sledovala v roce 2016 kromě kritiky návrhu na revizi směrnice 69/71/ES také obhajobu EU, kterou podle mé analýzy vnímala jako důležitější téma, nadřazené kritice návrhu zmíněné směrnice. V tomto ohledu se v textech objevil např. důraz na nutnost pravdivě a přesně informovat o dění v Evropě (např. Prouza 2016). Kritika EU by podle české vlády měla být věcná, přesná a opřená o argumenty, protože zavádějící zpravodajství o EU nepřispívá k lepšímu povědomí o její roli (tamtéž). Na druhou stranu obhajoba EU svědčí o určité nekonzistenci v argumentaci vlády ČR, protože přestože vyzývala k věcné, pravdivé a přesné argumentaci, sama podle mne v otázce vysílání pracovníků využívala argumentaci *ad hominem*, nedostatečně podložená zobecnění, předpojatá slova a další typy falacií.

Mezi dalšími vyššími společnými hodnotami, sdílenými principy a myšlenkami všech zemí EU, které je důležité chránit, se v textech vlády ČR objevily především: za první volný pohyb jako základ evropské integrace a jeden ze základních bodů Římských smluv z roku 1957 (např. Bydžovská 2016a), za druhé vnitřní trh bez překážek (např. Prouza 2016), za třetí hospodářský růst a za čtvrté sblížení životní úrovně mezi starými a novými členskými státy EU (např. Bydžovská 2016b). Tyto priority se objevily rovněž v řadě strategických dokumentů vypracovaných vládou ČR, např. byly součástí cílů na unijní úrovni ve *Strategii migrační politiky České republiky*, vypracované Ministerstvem vnitra – viz např. cíl „Zachování stávající úrovně volného pohybu osob v Evropské unii za současné podpory opatření proti jeho zneužívání“ (MV 2015, s. 18). Prohlubování vnitřního trhu EU bylo zařazeno mezi pět priorit ČR v EU v textu *Koncepce politiky ČR v EU: Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě* (Úřad vlády 2015a). Vláda např. poukazovala na to, že členství v EU posílilo mezinárodní postavení, zvýšilo bezpečnost ČR, přispělo k rozvoji hospodářství ČR, české podniky nyní mají přístup na největší trh světa, představující téměř pětinu světového HDP a čítající půl miliardy spotřebitelů (tamtéž). V těchto tezí se tak znovu ukázala pozice vlády ČR jako vlády proevropské, která ztotožňovala řadu zájmů EU se svými vlastními zájmy a poukazovala přitom ke sdíleným hodnotám a preferovaným principům.

Při popisu debaty o evropském pilíři sociálních práv vládou ČR se objevily pouze obecné teze a argumenty: pilíř by neměl vést k vytváření překážek na volném trhu, ale měl by se stát základem pro sbližování sociálních práv, posilování hospodářské a sociální soudržnosti členských států a měl by podporovat důstojné pracovní a životní podmínky (MZV 2016c). Diskuse o sociálním pilíři byla spojena s vysíláním pracovníků v tom smyslu, že přijetí návrhu na revizi směrnice 96/71/ES by mohlo vést k omezení volného pohybu služeb v rámci jednotného trhu EU, což by mohlo mít významné negativní dopady zejména na malé a střední podniky v zemích s nižšími mzdami, tím pádem i negativní vliv na možnosti směřovat k sociální soudržnosti mezi členskými státy (tamtéž).

K hledání společného řešení neshod mezi členskými státy a institucemi EU kolem návrhu na revizi směrnice 96/71/ES a souvisejících témat bylo vládou ČR prezentováno několik návrhových tezí a s nimi spojených argumentů⁸². Za prvé je jako preferovaná cesta zmiňováno uskutečnění dialogu mezi státy, zaměstnavateli a zaměstnanci (a to nejen v otázce debaty kolem návrhu na revizi směrnice 96/71/ES), který byl podle vlády ČR klíčový pro dlouhodobě udržitelný ekonomický a sociální rozvoj střední Evropy (např. Habáň 2016). Tento dialog byl českou vládou hodnocen jako důležitý také z toho důvodu, aby se zabránilo možné fragmentaci EU (Bydžovská 2016b). Proto by se členské státy a instituce EU měly vyhnout všem návrhům, které členské státy rozdělují (tamtéž). Mezi nimi tedy i návrhu na revizi směrnice 96/71/ES.

Za druhé bylo podle vlády ČR, která se odvolávala také na společná stanoviska se zeměmi V4, nutné posilovat demokratickou legitimitu EU (argumentace zdůrazňující rovnost mezi členskými státy a institucemi EU): posílit roli národních parlamentů, zachovat a respektovat různorodost členských států, rovněž uplatňovat právní předpisy a principy subsidiarity a proporcionality (např. Úřad vlády 2016). „Vláda je přesvědčena, že především národní zákonodárci mají jedinečný potenciál učinit z evropské integrace vnitropolitické téma a zabránit tak dalšímu odcizování unijních politik od občanů.“ (tamtéž)

Za třetí, mezi dalšími návrhovými tezemi a s nimi spojenou argumentací se v textech vlády ČR objevila již zmíněná obhajoba sdílených hodnot a principů EU, mezi které patřily: za prvé důraz na prosperitu, hospodářský růst, sbližování životní úrovně mezi starými a novými členskými státy EU, za druhé prohlubování vnitřního trhu EU, za třetí posílení konkurenceschopnosti, investic, inovací, reciproční obchodní politiky EU a odpovědné fiskální politiky (např. Bydžovská 2016b; Chmelař et al. 2016b, s. 13). Jednotný trh byl prezentován jako sjednocující projekt, přinášející výhody všem členským státům EU, přispívající k sociální a hospodářské kohezi,

⁸² Návrhovými tezemi mám na mysli takové teze, ve kterých se objevuje, „co by se mělo nebo nemělo dělat“, v nichž tedy aktér navrhuje nějaké řešení.

k obnově konvergence a ve svém důsledku rovněž k blahobytu občanů, neboť přináší růst a pracovní místa (Úřad vlády 2016). K tomu, aby došlo k prohloubení vnitřního trhu, bude podle Úřadu vlády ČR zapotřebí hlubší integrace pracovních trhů, mj. umožněním vyšší pracovní mobility, lepším uznáváním profesních kvalifikací nebo lepší koordinací systémů sociálního zabezpečení (Chmelař et al. 2016b, s. 13).⁸³

U návrhových tezí se objevila argumentace opírající se o výhody pro občany, kterou je možné dle mého názoru v některých případech označit jako argumentaci *ad populum* (k davu; dožadování se přízně davu; viz Švandová 1999b, s. 166), např.: za prvé zaměření se na návrhy s konkrétními výhodami pro občany (Bydžovská 2016b), za druhé přiblížit evropskou myšlenku občanům a získat zpět jejich důvěru (Úřad vlády 2016), za třetí překlenout stávající propast mezi evropskými institucemi a očekáváním lidí (Bydžovská 2016b) apod.

Pokud porovnám vyjádření představitelů vlády ČR se zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů (především se zaměřuji na HK ČR, okrajově zmiňuji Svaz průmyslu a dopravy ČR – SP ČR) v analyzovaných textech, rovněž vyjadřovali nedůvěru k návrhu na revizi směrnice 96/71/ES a odmítali ho. HK ČR i SP ČR využívali velmi podobné rozhraničení na „my“ vs. „oni“ jako vláda ČR, ale s tím rozdílem, že do kategorie „my“ v textech nezahrnovali občany. HK ČR se odvolávala navíc také na pozici organizace Eurochambres (sdružující hospodářské komory ze 43 zemí z EU i mimo ní a reprezentující více než 20 milionů podnikatelů), která podpořila pozici HK ČR a postavila se proti navržené revizi směrnice 96/71/ES i svým jménem, a na Českou podnikatelskou reprezentaci při EU (CEBRE). Tyto dvě organizace tedy HK ČR připojila mezi prezentovanou názorovou skupinu „my“ (viz HK ČR 2016d).

Mezi „oni“, jako prosazovatele a podporovatele revize směrnice 69/71/ES, představitelé HK ČR zahrnovali vedle EK a starých členských států oproti vládě ČR rovněž odbory. Poukazovali např. na vliv západních odborových centrál: „Návrh tak de facto zavádí nereálný princip stejné odměny za stejnou práci na stejném místě prosazovaný západními odborovými centrály a zásadu rovného zacházení s místními zaměstnanci pracovních agentur (pro vyslané agenturní zaměstnance se uplatní stejná pravidla jako pro vyslané zaměstnance).“ (Mastantuono 2016)⁸⁴

⁸³ Pozice MPO byla v tomto ohledu poněkud odlišná, protože doporučuje větší diverzifikaci českých vývozu mimo EU (MPO 2016a). Stejná pozice byla MPO zmíněna už daleko dříve v dokumentu *Exportní strategie České republiky pro období 2012–2020*, ve kterém se píše, že: „Stávající vysoká orientace českých exportních odvětví na trhy EU a zároveň rostoucí míra odvětvové specializace a nízký objem exportu služeb s vysokou přidanou hodnotou je potenciální hrozbou pro českou ekonomiku. Proexportní nástroje musejí aktivně působit k tomu, aby čeští vývozci pronikali na trhy mimo krizí zmítanou EU a rovněž aby se zvyšoval podíl exportů založených na vyšší přidané hodnotě.“ (MPO 2012) U této argumentace se tedy dá sledovat delší časový horizont a propojenost s dlouhodobými postoji MPO. Tento typ argumentace je typický právě pro MPO, nezaznamenal jsem ho u žádných dalších aktérů vlády ČR.

⁸⁴ Alena Mastantuono byla v této době vedoucí kanceláře CEBRE.

HK ČR využívala ve velké míře stejnou nebo podobnou argumentaci jako vláda ČR. Za prvé, podle ní návrh na revizi směrnice 96/71/ES ohrožuje stávající kompromis mezi podporou volného pohybu služeb a přiměřenou ochranou vyslaných pracovníků a rozděluje Evropu na východní a západní (Mastantuono 2016). Sociální dumping může podle HK ČR navíc sloužit jako ideologický konstrukt (Zahradník 2016a).⁸⁵ „[M]zdové náklady odráží reálnou ekonomickou situaci v dané zemi, produktivitu práce, sociální a zdravotní odvody včetně daní. Mzdová politika patří do kompetence členských států, což jednoznačně vyplývá z diverzity členských států a je mimochodem předpokladem zdravé hospodářské soutěže na vnitřním trhu.“ (Mastantuono 2016)

Za druhé se u HK ČR stejně jako u vlády ČR objevila kritika postupu EK. Podle HK ČR v rámci procesu přijímání legislativního návrhu EK nejednala dle standardních pravidel a opomenula konzultovat iniciativu před jejím zveřejněním se sociálními partnery (Mastantuono 2016). HK ČR stejně jako česká vláda využila argumentaci, že návrh EK na revizi směrnice 96/71/ES byl předčasný, protože ještě nebyla plně transponována a posouzena směrnice 2014/67/EU (tamtéž). Navíc byl návrh EK podle HK ČR v rozporu s primárním právem EU (HK ČR 2016f).

Za třetí, podle HK ČR může rozšíření směrnice 96/71/ES zkomplikovat situaci v odvětvích se specifickými charakteristikami (např. v silniční dopravě). S ohledem na specifika sektoru dopravy HK ČR vyžadovala (stejně jako vláda ČR) sektor dopravy ze směrnice o vysílání pracovníků vyjmout a připravit alternativní úpravu, což podpořila navíc argumentem, že podniky ze třetích zemí (pokud by měly přístup na evropský trh) budou v případě schválení směrnice ve výhodnějším postavení (HK ČR 2016f).

Za čtvrté, HK ČR zmiňovala jako důvody odmítnutí návrhu na revizi směrnice 96/71/ES to, že přinese zvýšení nákladů a právní nejistoty zaměstnavatelům využívajícím mechanismu vysílání pracovníků, naruší vnitřní trh a významně omezí poskytování služeb (HK ČR 2016b, 2016d). Tuto argumentaci rozvíjela ještě více než vláda ČR. Revize směrnice 96/71/ES dle HK ČR nezohlednila výdaje zaměstnavatelů, jako jsou: ubytování, doprava, stravné atp., které zaměstnavatelům vznikají při vysílání jejich pracovníků (HK ČR 2016b, 2016d; Mastantuono 2016). Mezi dalšími nezapočtenými náklady se v textech objevily náklady vyplývající z nových pravidel: náklady na dodržování pravidel a ztráty způsobené (podle hodnocení HK ČR) masivnějším obcházením nově navržené restriktivní regulace v podobě neohlášené práce nebo zastření zaměstnaneckého vztahu (Mastantuono 2016).

Novým typem argumentace, který byl odlišný od vyjádření vlády ČR, typickým pro HK ČR a SP ČR, bylo odvolávání se na přirozenost procesu vývoje trhů. Mzdová konvergence je podle

⁸⁵ Petr Zahradník byl v této době poradcem prezidenta HK ČR Vladimíra Dlouhého.

těchto aktérů proces trvající dlouhou dobu, příjmová diferenciacie je přirozená a umělé stanovení limitů a administrativních požadavků představuje vážnou překážku nejen k přirozenému vyrovnání mzdové úrovně, ale zvláště pak pro intenzivnější volný pohyb pracovníků v rámci EU (Zahradník 2016a). Podle interpretace HK ČR platí, že „[...] příjmová diferenciacie v jednom tržním prostoru je přirozená a vnučená nivelizace – dle historické zkušenosti ČR – vede k negativním jevům v ekonomice.“ (HK ČR 2016f)

Celkové shrnutí základní pozice HK ČR bylo obsaženo v argumentech (viz např. HK ČR 2016f), které poukazují na rozdílné pozice zástupců zaměstnanců, byznysu a států z východní Evropy⁸⁶, a vnímání EK a států ze západní Evropy⁸⁷. V tomto ohledu má argumentace HK ČR blízko k argumentaci vlády ČR. Rozdíl byl však v tom, že u popisu problematiky vysílání pracovníků HK ČR obecně argumentaci orientovala především tržně (orientace na tržní principy a hodnoty): „Téma vysílání pracovníků do jiných členských států EU představuje zcela praktický a současně naprosto zásadní a navíc vůbec ne triviální problém; k jeho racionálnímu vyřešení je nutné primárně přistoupit tržně (mzda jako cena práce na příslušném trhu), teprve sekundárně pak ochránářsky.“ (Zahradník 2016b)

Oproti sdíleným základním postojům vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů měla ČMKOS, jako největší odborová organizace v ČR hájící práva zaměstnanců, odlišný postoj k tematice vysílání pracovníků a revizi směrnice 96/71/ES. Už v roce 2015 zařadila problematiku vysílání pracovníků do svého programu na roky 2014 až 2018 (ČMKOS 2015a).⁸⁸ Důležitým postojem pro ČMKOS v rámci tohoto programu, který pravděpodobně ovlivňoval rovněž hodnocení návrhu na revizi směrnice 96/71/ES, byl programový příslib prosazovat odpovídající úroveň a způsob poskytování mezd a platů (tamtéž).

V dichotomii „my“ a „oni“ zařadila ČMKOS do kategorie „my“ ostatní členy Evropské odborové konfederace; částečně také ty struktury EU, kde působili jejich sociální partneři nebo jim bylo blízké zaměření programu ČMKOS (konkrétní jednotlivci v Evropském hospodářském a sociálním výboru, poslanci Evropského parlamentu, Evropští sociální demokraté)⁸⁹, a odbory sousedních, ale i dalších zemí (ČMKOS 2015a). U problematiky vysílání pracovníků byly explicitně zmíněny také odbory zemí V4 v souvislosti se schůzkou zástupců tripartit zemí V4

⁸⁶ Obhajoba principu svobody podnikání, víra ve fungování tržních mechanismů, upozornění na vysokou administrativní zátěž a obavy ze ztráty konkurenceschopnosti vůči zemím s vyšší platovou úrovní a vůči třetím zemím.

⁸⁷ Poukazují na potřebu sociální korekce tržního hospodářství a negativních důsledků platových rozdílů mezi Západem a Východem, včetně ztráty pracovních míst v západních zemích, nebo na odliv kvalifikovaných pracovníků ze zemí střední a východní Evropy.

⁸⁸ „ČMKOS bude proto sledovat a aktivně ovlivňovat vývoj legislativy Evropské unie, zejména Směrnice o pracovní době, Směrnice o vysílání zaměstnanců a Směrnice o službách na vnitřním trhu, aby při jejich případných revizích nedošlo ke zhoršení postavení zaměstnanců.“ (ČMKOS 2015a)

⁸⁹ Konkrétní jména se v textech neobjevila.

(Kašparová 2016); dále také organizace Spravedlivá doprava v Evropě (FTE) a Evropský odborový institut (ETUI) (Keller 2016d, 2016g)⁹⁰. Na rozdíl od vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů ČMKOS podpořila návrh na revizi směrnice 96/71/ES, a přihlásila se tak ke kategorii (podle mého pojmenování) *my – prosazovatelé a podporovatelé revize směrnice 96/71/ES*.

Do kategorie „oni“ ČMKOS řadila jak českou vládu (především se pak objevila kritika ministryně práce a sociálních věcí Michaely Marksové /ČSSD/), tak zástupce zaměstnavatelů a podnikatelů na české i evropské úrovni, především pak politiky a firmy ze středu a východu Evropy. Kategorie (podle mého pojmenování) *oni – ti, kteří obcházejí a zneužívají stávající pravidla vysílání pracovníků* byla však definována jinak než v případě jejího použití vládou ČR. Nejednalo se už o západní firmy, ale v textech se hovořilo o mnohých podnikatelích bez národnostního určení. Pokud se národnostní označení používalo, pak ve vztahu k českým podnikatelům. Ti si podle ČMKOS zvykli např. na omezování mzdových nákladů jako na cestu k získání snadného zisku, což vede k nesouladu mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce, který pak zaměstnavatelé řeší dovozem levné pracovní síly ze zahraničí (např. z Ukrajiny) přes personální agentury (Janíčko 2016). Podle zástupců odborů se tak prohlubuje vedle sociálního i mzdový dumping (tamtéž). Odbory tedy vlastně přijímaly v tomto ohledu argumentaci EK i západních členských států. Nicméně je možné si všimnout, že touto argumentací také mířily proti levné práci zahraničních pracovníků. Do kategorie „oni“ byly také místy řazeny staré členské státy, jednak protože podniky z těchto zemí vyplácejí podle ČMKOS v ČR nízké mzdy a jednak protože rozdíl (ekonomické, v životní úrovni) mezi starými a novými zeměmi EU přetrvávají nebo se prohlubují (ČMKOS 2016b).

Souhrmně řečeno ČMKOS tedy vítala návrh na revizi směrnice 96/71/ES, stejně jako Evropská konfederace odborových svazů a západní státy (zejména pak Rakousko, Belgie, Francie, Německo, Lucembursko, Nizozemsko a Švédsko) a sdílela rovněž argumentaci, že vysílání pracovníci jsou obětí sociálního dumpingu (ČMKOS 2016ch). Stávající normy by měly být nahrazeny, protože jsou obcházeny a zneužívány ze strany zahraničních zaměstnavatelů a podkopávají pracovní právo (Janíčko 2016). Svá zdůvodnění ČMKOS také doplňovala o argument, že současnou směrnicí podkopalo několik evropských soudních rozhodnutí (tamtéž). Návrh na revizi směrnice 96/71/ES byl navíc podle mého názoru v souladu s důležitými

⁹⁰ Nejčastěji se k tematice vysílání pracovníků v roce 2016 v rámci prezentace ČMKOS (v porovnání četnosti příspěvků na sledovaných portálech, webových stránkách, tištěných textových materiálech) vyjadřoval europoslanec a sociolog Jan Keller v odborářském časopise *Sondy revue*. Přestože Jan Keller byl v období 2016–2018 europoslancem, ne zástupcem odborů, v analýze mi šlo o to, reflektovat konstrukci diskurzu u vybraných aktérů, proto jeho texty, obsažené ve zdrojích ČMKOS, podle mého názoru mohou být analyzovány jako součást konstrukce diskurzů ČMKOS k tematice vysílání pracovníků, revize směrnice 96/71/ES a souvisejících témat.

dokumenty ČMKOS, jako je např. *Vize změny hospodářské strategie České republiky* (2015b). V roce 2016 však problematika vysílání pracovníků nevzbuzovala u ČMKOS velkou pozornost v tom smyslu, že by šlo o téma, které by se brzy mělo zásadně týkat ČR a ovlivnit chod místní ekonomiky. V textech ČMKOS byla zvažována především budoucnost, která dle odhadu odborů bude pravděpodobně ve znamení zvýšení pracovní mobility.

V roce 2016 se nejčastěji objevovala kritika postojů prezentovaných ministryní práce a sociálních věcí Michaelou Marksovou (Keller 2016a; Keller 2016c; ČMKOS 2016b; Kašparová 2016). Viz např. slova Josefa Středuly: „Velmi mě mrzí, že názor zaměstnavatelů obhajuje i ministryně Michaela Marksová. Tímto postojem z lidí dělá zaměstnance druhé kategorie a podporuje setrvání ČR jako druhořadé země v EU. Nepůsobí důvěryhodně, když ministryně práce a sociálních věcí ‚pečuje‘ o sociální dumping [...].“ (ČMKOS 2016b) Kritizován byl také postup českého parlamentu, který spolu s dalšími zeměmi vystavil EK žlutou kartu (Keller 2016c).

Odbory se dále vymezily proti argumentaci vlády ČR a SP ČR na podporu minimálních mezd pro české pracovníky v cizině.⁹¹ Odbory také nepřijaly argumentaci, která se zaměřovala na požadavek vyčlenění sektoru dopravy z navrhovaných úprav, protože např. podle Jana Kellera: za prvé, v EU je v něm zaměstnáno více než 11 milionů lidí, za druhé, pracovní podmínky řidičů patří k těm nejnáročnějším, za třetí, extrémně zdravotně ohroženi jsou řidiči mezinárodní dopravy – kamionové i dálkové osobní, jsou vystaveni velkému tlaku a za čtvrté, záruky v jejich pracovních smlouvách jsou nedostatečné (Keller 2016d).

U postojů k české vládě ovšem nebyla vyjádření odborů po celý rok 2016 pouze kritická či negativní. Objevovaly se také poznámky (především ke konci roku 2016), že postoj české vlády se postupně mění, vláda mírní svou rétoriku a původní stanovisko (Keller 2016f). Také byla přivítána činnost české vlády při implementaci směrnice 2014/67/EU (ČMKOS 2016h).⁹² Konkrétně v textech odborů byly v této souvislosti zmíněny především návrhy vlády ČR (konkrétně MPSV) na tato pravidla: za prvé, zamezující praxi, kdy zaměstnavatelé posílají své pracovníky do zahraničí za účelem snížení nákladů, za druhé, na zamezení zakládání schránkových společností v zemích s nižšími náklady na sociální výdaje zaměstnanců, za třetí, na zakotvení

⁹¹ Argumentace vlády ČR a SP ČR a protiargumentace ČMKOS byla shrnuta např. europoslancem Janem Kellerem v časopise ČMKOS *Sondy revue*. Podle jeho interpretace vláda ČR a zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů tvrdí, že: za prvé, pro střední a malé podniky by mohlo být vyplácení mezd obvyklých v zemi vyslání likvidační; za druhé, i při minimální mzdě v zemích, jako je Německo a Francie, vydělá český zaměstnanec více než v ČR; za třetí, pro českou ekonomiku představují nízké mzdy jednu z důležitých konkurenčních výhod (Keller 2016b). Jako protiargumenty odborů uvádí, že: za prvé, nikdo malé a střední podniky nenutí vysílat své pracovníky do ciziny, měly by se věnovat aktivitám, které pro ně nejsou likvidační, za druhé, většina vyslaných pracovníků jsou lidé ve stavebnictví a v dalších odvětvích s podprůměrnými mzdami, za třetí, nemůžeme za výhodu ČR považovat praktiky, které budou stlačovat mzdu i těm, kdo jsou v dané zemi (do které jsou pracovníci vysláni) doma (tamtéž).

⁹² Česká vláda koncem roku 2016 schválila návrh na zavedení pravidel v rámci implementace směrnice 2014/67/EU, která však měla být schválena a začleněna do českého práva do června 2016.

institutu ručení za úhradu dlužné odměny subjektem, ke kterému byl zaměstnanec vyslán (ČMKOS 2016h, 2016ch).

Podle mého názoru se ČMKOS stavěla proti tržní logice a obhajobě ekonomické svobody a co největší liberalizaci světového obchodu, přičemž tyto pozice se nepřekvapivě objevily zejména u zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů. V tomto ohledu se odbory hlásily k pozici evropských a světových odborů. Nejjasněji to bylo vidět v jejich starším textu (na který odkazovaly i v roce 2016), a to v *Programu ČMKOS 2014–2018*, kde odbory vyjádřily podporu pro rozšiřování sociálních práv a sociální ochrany, standardy slušné práce a lidských práv, svobodu odborového sdružování a ochranu práv zaměstnanců vyplývajících z kolektivních smluv (ČMKOS 2015a).

Jako vedlejší téma v textech odborů vztahujících se k problematice vysílání pracovníků se objevila upozornění na nepotřebnost zahraničních pracovníků (obecně) pro český trh. ČMKOS uveřejnila např. čtenářský příspěvek v časopise *Sondy revue*, který odmítal opakovaná tvrzení, že na trhu práce je nedostatek kvalifikovaných pracovníků, což slouží jako odůvodnění přijímání pracovníků ze zahraničí, místo toho, aby se firmy podílely na výchově vlastních pracovníků (ČMKOS 2016d). Tato problematika se dostala také do jejich celorepublikové kampaně „Konec levné práce“⁹³ a byla přítomna i v některých zveřejněných reakcích na tzv. uprchlickou krizi nebo ekonomickou migraci: „Hodně se dnes v souvislosti s masovou vlnou migrace hovoří o nutnosti solidarity. Jak ale být solidární s cizími uprchlíky, pocházejícími ze vzdálených zemí, jestliže nebudeme solidární s našimi vlastními lidmi, kteří na určitou dobu v ne tak vzdálených zemích tvrdě pracují?“ (Keller 2016a)

Podle návrhových tezí ČMKOS je potřeba vymanit českou ekonomiku z přetrvávajícího hospodářského konceptu nízkých mezd: v ČR musí dojít k urychlení reálné konvergence na základě zrychlení ekonomického růstu a vyrovnání mzdových úrovní s nejbližšími vyspělými sousedy (ČMKOS 2015b, s. 10). Nicméně např. Jan Keller poukazoval na to, že teorie konvergence z 60. let o postupném splývání kapitalismu a socialismu se ukázala být mylná (Keller 2016e).⁹⁴ Pro ČMKOS byl důležitým návrhem rovněž návrh evropského pilíře sociálních práv. Vedle jeho přivítání se v textech Jana Kellera v časopise *Sondy revue* (s odkazem např. na vyjádření Evropského odborového institutu /ETUI/) ale objevila také obava, že EK má tendenci přistupovat k otázce sociálních práv čistě účelově (Keller 2016g).

⁹³ Viz: <https://www.cmkos.cz/cs/hledani/konec%20levn%C3%A9%20pr%C3%A1ce>.

⁹⁴ „Při tomto tempu sblížení mezd bude příjmové sblížení Východu se Západem pro několik příštích generací prakticky nepostřehnutelné.“ (Keller 2016f)

b. Rozbor základních diskurzivních makrostrategií⁹⁵

V roce 2018 se v analyzovaných textech objevily tyto použité makrostrategie:

Konstruktivní strategie

- vláda ČR a HK ČR: obrana, zachování a budování vnitřního trhu a jeho základních principů (liberalizace obchodu, ekonomická svoboda); posilování dialogu mezi členskými státy, EU a sociálními partnery
- vláda ČR: sbližování životní úrovně, sociálních práv a sociální soudržnosti mezi starými a novými členskými státy
- ČMKOS: za prvé podpora přijetí revize směrnice 96/71/ES a principu stejné mzdy za stejnou práci na stejném místě, za druhé podpora připravované implementace směrnice 2014/67/EU v ČR, za třetí urychlení reálné konvergence na základě zrychlení ekonomického růstu, za čtvrté, vyrovnání mzdových úrovní s nejbližšími vyspělými sousedy, za páté, posilování sociálních práv zaměstnanců

Konzervativní nebo ospravedlňující strategie

- vláda ČR a HK ČR: zachování a reprodukce stávající podoby pravidel vysílání pracovníků podle směrnice 96/71/ES a směrnice 2014/67/EU
- ČMKOS: uchování dobrých vztahů s vládou; udržení sociálního dialogu mezi vládou i zaměstnavateli; zachování rámce společných schůzek tripartit zemí V4

Transformační strategie

- vláda ČR: změna v nerovnostech (hospodářských, sociálních a politických) mezi členskými státy (mezi sebou) a mezi členskými státy a EK (návrh na revizi směrnice 96/71/ES na všech úrovních tyto nerovnosti prohlubuje)
- HK ČR: přirozenost procesu vývoje trhů; tržní (ne ochranářské) řešení problematiky spjaté s vysíláním pracovníků; pro sektor dopravy je potřeba připravit alternativní úpravu
- ČMKOS: přijetí revize směrnice, která je součástí širší transformační snahy o rozšiřování sociálních práv a sociální ochrany, zajištění standardů důstojné práce a ochrany práv zaměstnanců; vyrovnání mzdových úrovní a konvergence; možným (ne nutným) nástrojem pro změnu je evropský pilíř sociálních práv

Destruktivní strategie

- vláda ČR a HK ČR: demontáž snahy o revizi směrnice o vysílání a vymýcení protekcionismu uvnitř EU
- vláda ČR: odstranění širších rozdílů mezi členskými státy a EU

⁹⁵ Vlastní zpracování vycházející z předcházející analýzy a pojmenování makrostrategií Ruth Wodak (2001a).

- ČMKOS: narušit udržování nízké mzdy v ČR; demontáž sociálního i mzdového dumpingu a levné práce zahraničních pracovníků; nahrazení směrnice 96/71/ES

c. Popis, rekonstrukce a analýza základních argumentačních schémat (tzv. *topoi*) využívaných vybranými aktéry v tematice *vysílání pracovníků a revize směrnice 96/71/ES*

Při popisu použitých *topoi* mi opět nešlo o lingvistickou analýzu, ale stejně jako u rozboru použité argumentace o stanovení významu argumentačních schémat v daném diskurzu, zkoumání povahy argumentace, charakterizování argumentačních schémat spojených s analyzovanou problematikou vysílání pracovníků (viz část 2.2.1).

1. *Užitečnost, výhodnost.* Toto topos mělo v argumentaci vlády ČR v roce 2016 dvě základní podoby. První podoba: *užitečnost, výhodnost stávajícího regulačního rámce.* Tento regulační rámec (směrnice 96/71/ES a 2014/67/EU) byl podle vlády ČR dostatečný pro dodržování podmínek vysílání pracovníků a zajištění ochrany práv pracovníků. Druhá podoba se přímo nevázala na téma vysílání pracovníků: *užitečnost, výhodnost členství v EU* (posílení mezinárodního postavení, zvýšení bezpečnosti, rozvoj hospodářství). S tím byl přímo spjatý podtyp tohoto topos *užitečnost, výhodnost prohlubování vnitřního trhu EU.* Jednotný trh byl vládou ČR hodnocen jako výhodný, protože je sjednocujícím projektem, který přispívá k sociální a hospodářské kohezi, k obnovení konvergence a k blahobytu občanů (přináší růst a pracovní místa). Prohlubování vnitřního trhu má navíc vést k dalšímu hospodářskému růstu a sblížení životní úrovně mezi starými a novými členskými státy EU apod. ČMKOS naopak užitečnost spojovala s topos v podobě: *užitečnost, výhodnost návrhu na revizi směrnice 96/71/ES,* což bylo v souladu s jejich programovým příslibem prosazovat nárůst mezd a platů v ČR, ale také s prosazováním ochrany pracovníků.

2. *Neužitečnost, nevýhodnost.* Vláda hodnotila jednání v podobě snahy o revizi směrnice 96/71/ES tak, že bude mít nevýhodné důsledky. Toto topos mělo podobu: *neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES.* Podle vlády ČR neužitečnost spočívala ve dvou aspektech: za prvé, stávající regulační rámec je podle vlády dostatečný a za druhé, revize by mohla motivovat k obcházení pravidel, a vést tak k prohlubování různých příkopů mezi členskými státy i sociálními a hospodářskými partnery (názorové střety, odlišné mzdy apod.). ČMKOS naopak neužitečnost a nevýhodnost spojovala s topos v podobě: *neužitečnost a nevýhodnost stávajícího regulačního rámce.* Stávající regulační rámec podle odborů umožňuje praktiky, které stlačují mzdy (např. využívání aktuálního mechanismu k placení minimální mzdy vyslaným pracovníkům).

3. *Definice a interpretace (pojmu vysílaných pracovníků).* Toto topos nebylo v roce 2016 vládou ČR a zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů takřka využíváno. Dalo by se popsat

v podobě: z *definice a interpretace vysílaných pracovníků* vyplývá *krátkodobost jejich práce*. V textech vlády ČR se objevilo, že práce vysílaných pracovníků je v cílové zemi pouze krátkodobá, jedná se o rozhodnutí zaměstnavatelů, nejedná se tedy o klasickou pracovní migraci. Vysílání pracovníků už podle české vlády bylo jasně definováno a vyřešeno v rámci směrnice 96/71/ES, proto není potřeba vytvářet ani novou definici, ani nová pravidla. Odlišný byl popis odborů, které k definici vysílaných pracovníků (obsaženou v aktuálních verzích směrnic o vysílání) přidávaly charakteristiku, že jsou to především lidé z odvětví s podprůměrnými mzdami, vystavení nedůstojným pracovním podmínkám apod. Navíc doplnily tezi, že současné nastavení umožňuje např. u vyslaných českých zaměstnanců do členské země EU, aby pobírali nižší mzdu než místní pracovníci. Topos má tuto podobu: *ze současné definice a interpretace vysílaných pracovníků vyplývá legitimizace jejich vykořisťování*.

4. *Nebezpečí, hrozba*. Ustavení nových pravidel podle návrhu na revizi 96/71/ES by mohlo podle vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů vést k negativním důsledkům, a proto by od něj mělo být upuštěno. Topos v podobě: *Nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění nových pravidel* bylo konkrétně spjato s ohrožením konkurenceschopnosti malých a středních podniků z ekonomicky slabších členských států – především ze střední a východní Evropy. Podtypem tohoto topos bylo: *nebezpečí, hrozba plynoucí z vyplácení stejné mzdy* (mzdy obvyklé v sektoru a v zemi vyslání), což by podle vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů mohlo vést k omezení atraktivity firem a pracovníků z chudších států EU, narušit proces sbližování životní úrovně a omezit volný pohyb služeb v rámci jednotného trhu EU. Topos odborů naopak vypadalo takto: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze stávajícího regulačního rámce*. ČMKOS se odvolávala na to, že činnost většiny vyslaných pracovníků je spjatá s fenoménem sociálního dumpingu apod.

5. *Humanitarismus*. V analyzovaných textech jsem se dále zaměřil na topos humanitarismu spojeného s argumentací o neslučitelnosti daného jednání s lidskými právy nebo jeho možnými humanitárními důsledky. U vlády ČR se objevovalo jen okrajově v debatě o evropském sociálním pilíři a sbližování sociálních práv, posilování hospodářské a sociální soudržnosti členských států a v tomto ohledu tedy také podpoře důstojných pracovních a životních podmínek. Argumentační schéma humanitarismu bylo explicitně přítomno pouze u odborů v podobě topos: *současné nastavení vysílání pracovníků je spjato s nedůstojnými podmínkami, porušováním práv a vykořisťováním*.

6. *Spravedlnost*. Návrh na revizi směrnice 96/71/ES EK nespĺňuje podle vlády ČR ani podle zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů jejich představy o rovnosti v rámci vnitřního trhu a rovnosti mezi členskými státy a institucemi EU. Návrh EK byl v textech prezentován jako reakce

na tlak některých starých členských států, které chtějí pomocí směrnice 96/71/ES řešit své vlastní problémy. Topos mělo podobu: *spravedlnost jako rovnost mezi členskými státy, institucemi EU a sociálními partnery*. Jeho dalším významem bylo to, že by měla být zachována a respektována různorodost členských států a zároveň by uplatňování právních předpisů a principů subsidiarity a proporcionality mělo splňovat pravidlo rovnosti. U odborů bylo téma spravedlnosti spojováno s hlavním principem návrhu na revizi směrnice v podobě topos: *spravedlnost jako uplatnění principu stejné mzdy za stejnou práci na stejném místě*.

7. *Zodpovědnost*. Topos odkazující k zodpovědnosti bylo vládou ČR a zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů použito v podobě: *zodpovědnost západních firem a států* (za zneužívání stávajících pravidel). Mělo přitom ten význam, že podle interpretace vlády ČR se zneužívání pravidel nejčastěji dopouštějí západní firmy (např. zakládáním fiktivních poboček v jiném členském státě /letter-box firmy/). Západní státy (zejména Francie, Německo) by tedy podle vlády ČR a HK ČR měly zrušit vlastní protekcionistická opatření, dohlížet na dodržování pravidel vysílání pracovníků a západní firmy by měly tato pravidla dodržovat. Vláda ČR však ještě uplatňovala jeden druh tohoto topos v podobě: *zodpovědnost pravdivě a přesně informovat o EU*. Tentokrát se odbory do jisté míry shodovaly s vládou ČR v topos použitým vládou ČR *zodpovědnost západních firem a států*, protože souhlasily s kritikou (vlády ČR) rozdílů mezi starými a novými členskými státy. Navíc upozorňovaly na nebezpečí nízké ceny práce. K tomuto postoji přidávají také topos v podobě: *zodpovědnost českých firem a českého státu*. Současné vládě ČR (v roce 2016) i vládám minulým vyčítají argumentaci opírající se o nízké mzdy jako konkurenční výhodu a v tomto ohledu kritizují české firmy, které tento princip svým jednáním naplňují.

8. *Břemeno, zátěž*. S případným přijetím návrhu na revizi směrnice 96/71/ES bylo spojeno očekávání vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů, že by mohlo dojít k vytváření dalších překážek volnému pohybu služeb (např. administrativních) a pracovníků a narušovat konkurenceschopnost podniků. Topos mělo v roce 2016 tuto podobu: *břemeno, zátěž z vytváření překážek pro fungování vnitřního trhu*. U ČMKOS se topos objevilo v podobě: *břemeno, zátěž plynoucí z nízkých mezd*.

9. *Finance*. Co se týče upozornění na finanční náklady či ztráty, topos v podobě: *finance pokrývající náklady spojené s administrativou a pracovníky* (pobyt, mzdy) bylo v argumentaci vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů spojeno především s ohrožením konkurenceschopnosti malých a středních podniků z ekonomicky slabších členských států, ze kterého vyplývají opět již několikrát zmíněné problémy, jako je omezení atraktivity firem a pracovníků z chudších států EU apod. Odbory zastávaly dvě základní stanoviska. Jednak

používají topos *finance pokrývající nezapočtené náklady* k upozornění na finanční náklady či ztráty plynoucí z toho, že vyslaný pracovník může čelit vyšší míře sociální nejistoty, nižším odvodům na sociální pojištění apod. Ale také se objevuje topos v podobě: *finanční ztráty plynoucí ze zaměstnávání zahraničních pracovníků a obcházení pravidel jejich zaměstnání*.

10. *Realita*. Toposem odkazujícím k realitě použitým vládou ČR v podobě: *návrh na revizi směrnice 96/71/ES neřeší realitu zneužívání stávajících pravidel* poukazovala česká vláda k tomu, že nová pravidla nejsou formulována za tímto účelem. Podle vlády ČR by se mělo jednání o revizi směrnice 96/71/ES přizpůsobit největšímu aktuálnímu problému, tedy zneužívání stávajících pravidel, k čemuž by ovšem byla dostačující směrnice 2014/67/EU. Podle zástupců odborů by stávající normy naopak měly být nahrazeny, protože jsou obcházeny a zneužívány ze strany zahraničních zaměstnavatelů a podkopávají pracovní právo. Jejich topos mělo tedy zcela opačnou podobu: *návrh revizi směrnice 96/71/ES je řešením reality zneužívání stávajících pravidel*.

11. *Číslo*. V rámci argumentace pracující s čísly/počty vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů se dokazovala nedůležitost revize směrnice 96/71/ES především nízkým počtem vysílaných pracovníků (méně než procento pracovníků) v EU, a proto by mělo být upuštěno od tohoto sporného návrhu. EK a členské státy by se měly věnovat jiným oblastem a důležitějším problémům. Topos mělo podobu: *nízký počet vysílaných pracovníků*. U odborů se tento typ argumentačního postupu objevoval jen částečně, když upozorňovaly na více než 11 milionů pracovníků v dopravě, kteří jsou obětí vykořisťování. Používají tedy topos v podobě: *vysoký počet vykořisťovaných vysílaných pracovníků*.

12. *Zákon a právo*. Při využití tohoto typu argumentačního schématu, spojeného s odkazem na normy zákonů a práva, vláda ČR a zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů operovali ve dvou základních modech. Jednak upozorňovali na zneužívání stávajících pravidel směrnice 96/71/ES, které se týká především západních firem a států, tedy používali topos v podobě: *porušení zákonů západními firmami* a dále topos v podobě: *protiprávnost protekcionistických opatření západních států*. Dalším typem argumentačního schématu používaného těmito aktéry bylo: *rovné uplatňování právních předpisů, důraz na principy subsidiarity a proporcionality*. Odbory porušování práv a zákonů spojovaly se současnou podobou nastavení mechanismu vysílání pracovníků, neztotožňovaly ho pouze se západními firmami a státy. Topos pak vypadalo takto: *porušování a obcházení pravidel vysílání pracovníků, která podkopávají pracovní právo*.

13. *Dějiny*. Argumentační schéma typu „poučení z minulosti“ se přímo neobjevilo u žádného ze sledovaných aktérů. Nicméně tento typ argumentačního schématu byl částečně

využíván v požadavku vlády ČR a HK ČR o nutnosti nejprve změřit dopady směrnice 2014/67/EU; v podobě topos: *nejprve posuďme dopad směrnice 2014/67/EU*.

14. *Kultura, stát*. V argumentaci vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů se neobjevilo využití topos s poukazem na zdroj problémů spojený s kulturou určité specifické skupiny. Nicméně jako zdroj problémů tito aktéři identifikovali praktiky spojené se západními státy a firmami pocházejícími z těchto států. Topos v podobě: *problémy kolem vysílání pracovníků jsou spojeny s praktikami západních států a firem* bylo použito při argumentaci proti protekcionistickým opatřením a obcházení stávajících pravidel vysílání pracovníků. Do jisté míry se odbory k tomuto pohledu připojily, když podniky ze starých členských států kritizovaly za vyplácení nízkých mezd v ČR a upozorňovaly, že rozdíly mezi starými a novými zeměmi EU stagnují nebo se prohlubují. Ale toto topos nepatřilo mezi jejich hlavní argumentační schémata.

15. *Zneužívání*. Topos v podobě: *zneužití svých pravomocí k přijímání protekcionistických opatření* bylo nejvyužívanějším příkladem topos tohoto typu v argumentaci vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů. Pro odbory bylo zneužívání spjato obecně s těmi podnikateli, kteří používají nekalé praktiky, bez ohledu na jejich státní příslušnost, tedy v podobě: *zneužívání stávajících pravidel vysílání pracovníků mnohými podnikateli*. Jako blízký typ argumentace bylo u odborů možné vnímat také kritiku levné práce zahraničních pracovníků v podobě topos: *zneužívání zahraničních pracovníků k levné práci a sociálnímu a mzdovému dumpingu* (v případě ČR např. z Ukrajiny).

4.2.3 Popis širšího společensko-politického a historického kontextu a identifikace specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2017

Evropská komise upozornila začátkem roku 2017 (v přehledu údajů o případech porušení právních předpisů) na nesplnění povinnosti implementovat směrnici 2014/67/EU ve vnitrostátních právních předpisech (měla být uvedena v účinnost 18. června 2016) některými členskými státy, mezi nimiž byla uvedena rovněž Česká republika (Evropská komise 2017).⁹⁶ Vláda ČR tuto neuskutečněnou transpozici směrnice 2014/67/EU zařadila na rok 2017 mezi návrhy transpozičních zákonů, kterými mají být jednotlivé směrnice s uplynulou transpoziční lhůtou provedeny do českého právního řádu (Úřad vlády 2017b). Předkladatelem návrhu transpozice směrnice 2014/67/EU, včetně změny nařízení (EU) č. 1024/2012 o správní spolupráci prostřednictvím systému pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI), byla ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová (ČSSD). Na základě tohoto návrhu pak došlo v roce 2017

⁹⁶ EK oslovila konkrétně Českou republiku, Kypr, Španělsko, Chorvatsko, Lucembursko, Portugalsko, Rumunsko, Švédsko a Slovinsko.

ke změně zákona o zaměstnanosti, o inspekci práce a zákoníku práce (viz více část 4.1.2 nebo např. Habáň 2017b).⁹⁷

V prvních měsících roku 2017 se udála dvě důležitá jednání ministryně práce a sociálních věcí Michaely Marksové (ČSSD) k revizi směrnice 96/71/ES. První z těchto jednání proběhlo 21. února 2017, kdy se česká ministryně setkala s francouzskou ministryní práce, zaměstnanosti, profesního vzdělávání a sociálního dialogu Myriam El Khomri. Jejich shoda panovala v tom, že je potřeba najít celoevropské řešení revize směrnice 96/71/ES a že mezi hlavní problémy s vysíláním pracovníků patří zneužívání mechanismu vysílání pracovníků (konkrétně skrze letter-box firmy) a komplikace u vysílání agenturních zaměstnanců (Habáň 2017a). Ministryně Marksová (ČSSD) navíc prezentovala postoj vlády ČR, podle kterého by odměňování vysílaných pracovníků mělo reflektovat a respektovat rozdílnou ekonomickou úroveň jednotlivých členských států EU (tamtéž).

Druhé důležité jednání ministryně Michaely Marksové (ČSSD) proběhlo 3. března 2017 na zasedání Rady EU pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele (Rada EPSCO). Hlavním tématem jednání byla revize nařízení o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, ale proběhla také jednání k problematice vysílání pracovníků. Opět nedošlo k nalezení kompromisu k revizi směrnice 96/71/ES. Ministryně Marksová na jednání prezentovala dvě hlavní teze: za první, že by úprava odměňování neměla být překážkou konkurenceschopnosti; za druhé, že sektor dopravy by měl být vyjmut z působnosti nové směrnice (MZV 2017b).

Dne 30. března 2017 se na zámku Štiřín uskutečnilo druhé společné zasedání Rad hospodářské a sociální dohody České a Slovenské republiky, a to na společném zasedání české a slovenské tripartity v zastoupení představitelů české a slovenské vlády, odborů a zaměstnavatelů (Úřad vlády 2017a, 2017b, 2017d). Jedním z probíraných témat bylo opět vysílání pracovníků. Jako nejspornější body byly zástupci vlády ČR prezentovány za první nová pravidla pro odměňování a za druhé aplikace pravidel revidované směrnice 96/71/ES na sektor dopravy (Úřad vlády 2017d). Předseda vlády ČR Bohuslav Sobotka (ČSSD) na tiskové konferenci vyzdvihl důležitost spolupráce v rámci V4, zdůraznil nutnost hledání kompromisu mezi členskými státy ve sporných otázkách návrhu na revizi směrnice 96/71/ES a věnoval se ve své řeči také brexitu (Úřad vlády 2017b). Brexit totiž podle něj souvisel s volným pohybem pracovních sil v EU, rovněž s otázkami kolem vysílání pracovníků a problematikou sociálního dumpingu (tamtéž).

Oblast pravidel pro řidiče kamionů v souvislosti s revizí směrnice 96/71/ES a návrhu tzv. balíčku mobility (specifických pravidel pro vysílání řidičů, která budou odlišná od obecných

⁹⁷ Tak jako v části 4.2.1 souhrn klíčových témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2017 shrnuje tabulka na konci této podkapitoly (tabulka č. 8).

pravidel revidované směrnice 96/71/ES) se objevila jako jedno z hlavních témat jednání Rady EU pro dopravu, telekomunikace a energetiku (TTE) ministrů dopravy, konaného 8. června 2017 v Lucemburku. Návrh EK na minimální mzdu pro řidiče kamionů (podle země, v níž se pohybují; pokud pracují tři a více dní v měsíci v jiném členském státě) byl odmítnut několika ministry členských států, včetně českého ministra dopravy Dana Ťoka (ANO) (MD 2017b).⁹⁸ Ten se ohradil proti protekcionismu některých členských států,⁹⁹ ovšem ocenil některá pragmatická řešení balíčku mobility, jako např. zpřísnění pravidel proti letter-box firmám (tamtéž). Na zasedání Rady EPSCO 15. června 2017 v Lucemburku byla pak problematika vysílání v sektoru dopravy opět zmíněna ministryní práce a sociálních věcí Michaelou Marksovou (ČSSD), která uvedla, že ČR klade důraz „[...] na nalezení vyváženého řešení, které umožní dostatečnou sociálních ochranu vysílaných pracovníků a zároveň nebude vytvářet překážky na vnitřním trhu.“ (MZV 2017d)

Jednou z hlavních událostí roku 2017 (nejen v souvislosti s výše pojednávanými tématy) byla pro vládu ČR a vlády zemí V4 série setkání s francouzským prezidentem Emmanuelem Macronem.¹⁰⁰ Macron projevil zájem o intenzivnější diskusi se zeměmi střední Evropy (např. z toho důvodu, aby došlo k dohodě o revizi směrnice 96/71/ES) a český premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD) navíc francouzského prezidenta vyzval, aby se pokusil přesvědčit francouzské firmy k rychlejšímu zvyšování platů v ČR (Bydžovská 2017).

Emmanuel Macron byl hostem na jednáních Slavkovského formátu 23. srpna 2017 v Salzburgu.¹⁰¹ Na tomto setkání proběhla rovněž dvě bilaterální jednání mezi předsedou vlády ČR Sobotkou (ČSSD) a francouzským prezidentem Macronem a dále českým premiérem a rakouským kancléřem Christianem Kernem (MZV 2017e). Jednání se vedle hlavního tématu hospodářské a sociální konvergence pohybovala kolem témat jako budoucnost EU, migrace, společná obrana, ale také vysílání pracovníků (Úřad vlády 2017k). Premiér Sobotka (ČSSD), na rozdíl od argumentace v roce 2016, za společný problém EU i ČR označil sociální dumping (tamtéž). Český premiér také na rozdíl od minulého roku hovořil o tom, že si pracovníci zaslouží stejnou mzdu za stejnou práci na stejném místě, ovšem jako hlavní problematiku k řešení na celoevropské úrovni viděl obecně socioekonomické rozdíly v různých částech EU (Úřad vlády

⁹⁸ ČR se připojila ke společnému prohlášení Bulharska, Maďarska, Lotyšska, Litvy, Polska, Rumunska, Slovenska, ale kromě nich své výhrady vyslovili také zástupci Finska, Portugalska nebo Španělska (MZV 2017c).

⁹⁹ Tuto argumentaci použilo ministerstvo dopravy již dříve. Např. dne 9. března 2017 na konferenci Sdružení automobilových dopravců ČESMAD s názvem *Konec volného trhu pro silniční dopravu v EU?* v Brně (MD 2017a).

¹⁰⁰ Co se týče prezentace Macronových názorů na problematiku vysílání pracovníků a revizi směrnice 96/71/ES vybranými aktéry vlády ČR, ta byla spojena především s těmito tvrzeními o jeho postojích: za prvé, že už před svým zvolením slíbil, že prosadí zpřísnění legislativy o vysílání pracovníků (Chlebounová 2017a); za druhé, že podporuje princip stejné mzdy za stejnou práci na stejném místě (Euroskop 2017b); za třetí, že daňový dumping, kterému může čelit směrnice upravující vysílání pracovníků, prezentuje jako nebezpečí, které může zapříčinit rozklad EU (Euroskop 2017e).

¹⁰¹ Slavkovský formát je formou regionální spolupráce mezi zeměmi střední Evropy: Českou republikou, Slovenskou republikou a Rakouskou republikou.

2017m; Chlebounová 2017a).¹⁰² Dále zastával společné stanovisko zemí V4 o vyjmutí oblasti kamionové dopravy z připravované revize směrnice 96/71/ES (Chlebounová 2017a).

Ve druhé půlce roku 2017 došlo k překonání neshod ohledně podoby revize směrnice 96/71/ES. Ve dnech 23. a 24. října proběhlo zásadní jednání roku 2017 o problematice vysílání pracovníků a revizi směrnice 96/71/ES v rámci zasedání Rady EPSCO v Lucemburku (Euroskop 2017h). Členské země totiž dospěly ke kompromisní podobě revize směrnice 96/71/ES (Euroskop 2017c). Zástupcům ČR se podařilo prosadit výjimku v pravidlech pro vysílání pracovníků v oblasti silniční dopravy. Podle této výjimky se pravidla nebudou týkat řidičů, dokud nedojde ke schválení balíčku mobility, který bude obsahovat specifické úpravy k jejich vysílání (MPSV 2017b).

Navazující jednání k balíčku mobility se uskutečnilo 5. prosince 2017 v Bruselu na zasedání Rady EU ministrů dopravy, kterého se za ČR zúčastnil ministr dopravy za ANO Dan Ťok (MZV 2017g). Ministr Ťok (ANO) opakoval tezi, že ČR je připravena přispět k nalezení kompromisů a celoevropského řešení. Dále informoval o kontrolní akci uskutečněné MD ve spolupráci s MPSV v září 2017, která byla zaměřena na plnění administrativních povinností pro vysílané pracovníky v sektoru dopravy a ukázala, že jsou to západoevropští řidiči a jejich zaměstnavatelé, kdo většinou netuší, jaké doklady jsou potřeba podle platných evropských předpisů (viz více MD 2017d). Všechna základní témata týkající se postoje vlády ČR ke zkoumanému problému v roce 2017 shrnuje tabulka č. 7.

¹⁰² Na tiskové konferenci po bilanční schůzce premiéra Bohuslava Sobotky (ČSSD) se státním tajemníkem pro evropské záležitosti Alešem Chmelařem (ČSSD) 28. září 2017 (Úřad vlády 2017n) premiér Sobotka vystoupil s projevem, ve kterém vyzdvihl roli ČR v jednáních o tématech sociální a mzdové konvergence v EU, revize směrnice 96/71/ES, ve spolupráci nejen v rámci zemí V4, ale také např. v rámci Slavkovského formátu, v komunikaci s Německem, Francií, Itálií, Švédskem a dalšími zeměmi (stejně jako obecně při formulaci společné evropské politiky) (Úřad vlády 2017o). Státní tajemník pro evropské záležitosti Chmelař navíc doplnil, že právě jednání o problematice vysílání pracovníků je v rámci evropské agendy jedním z hlavních závazků Sobotkovy vlády (tamtéž).

Tabulka č. 7: Identifikace specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2017

1. Návrh na revizi směrnice 96/71/ES	10. Principy vnitřního trhu, volný pohyb služeb a pracovníků, mobilita v EU, integrace pracovních trhů
2. Aplikace revize směrnice 96/71/ES v dopravě – tzv. balíček mobility	11. Konvergence (mzdová, ekonomická, sociální), kohezní politika
3. Sociální dumping	12. Silnější role pro národní parlamenty, posílení hlasu členských států, zachování různorodosti členských států
4. Obcházení a zneužívání pravidel vysílání pracovníků (letter-box firmy, především v sektoru dopravy) a agenturní práce	13. Spolupráce, dialog, hledání shody mezi členskými státy
5. Vysílání ukrajinských občanů do ČR (jako případ tzv. falešného vysílání)	14. Evropský pilíř sociálních práv
6. Podniková úroveň vysílání pracovníků – především v sektoru dopravy (konkurenceschopnost podniků; dopady na malé a střední podniky v zemích s nižšími mzdami)	15. Brexit a fragmentace EU
7. Personální úroveň vysílání pracovníků (úroveň pracovníků, jejich pracovní podmínky apod.)	16. Transpozice směrnice 2014/67/EU a s ní spjatá změna zákona o zaměstnanosti, o inspekci práce a zákoníku práce
8. Rozdílná pozice mezi členskými státy (ekonomicko-sociálně-politické rozdíly; staré – západoevropské země vs. nové – středo- a východoevropské; chudší vs. bohatší členské státy)	17. Česko-francouzské vztahy a jednání s francouzským prezidentem Macronem
9. Protekcionistická opatření některých členských států	18. Globalizace a směřování k modelu světového obchodu (odbourávání celních bariér)

4.2.4 Analýza reakcí vybraných aktérů na návrh revize směrnice 96/71/ES v roce 2017

V této části postupuji podle stejné metodologie jako v části 4.2.2, kde jsem analyzoval reakce vybraných aktérů na problematiku vysílání pracovníků v roce 2016 (především s ohledem na popsání návrhu reformy směrnice 96/71/ES).

a. Rozbor základních diskurzivních strategií (*nominace; argumentace; perspektivizace, framing* nebo *diskurzivní reprezentace*), které se podílejí na způsobu prezentace

V roce 2017 došlo k výrazným změnám téměř ve všech typech diskurzivních strategií. Při sledování diskurzivních strategií nominace a perspektivizace (framingu nebo diskurzivní reprezentace) jsem zaznamenal posun v rámci kategorizace a polarizace „my“ a „oni“. Opět přitom platí, tak jako u analyzovaných reakcí v minulém roce (2016), že v případě mluvčích či produktorů u vybraných představitelů vlády ČR bylo možné jako jednoho mluvčího vnímat vládu ČR jako celek, protože texty vykazovaly interdiskurzivní a intertextuální vztahy, opakující se postoje a argumenty konkrétních vybraných představitelů.¹⁰³

V analyzovaných textech se objevovalo rozprostření aktérů kategorie „my“ od krajního pólu, u kterého byli umístěni kritici revize směrnice sdílející pozice české vlády, až po všechny členské státy, které spojují jak základní hodnoty EU (i ty země, které nejsou součástí EU, ale sdílejí její hodnoty; viz Úřad vlády 2017c), tak (v interpretaci vlády ČR) také cíl všech členských států: hospodářská a sociální konvergence (viz např. MZV 2017d). U krajního pólu (v nejužším okruhu pomyslné množiny kategorie „my“) byly v textech zahrnuty především země V4, výrazněji pak Slovensko (viz např. Úřad vlády 2017f). Místy se ještě objevovala zmínka o nových členských státech, středo- a východoevropských členských státech, chudších členských státech, ale už ne v takové míře jako ve sledovaném období roku 2016. Především se takto vymezené státy v analyzovaných textech objevovaly ve spojení s dopravci ze střední a východní Evropy (především s českými dopravci, na které by navrhovaná opatření mohla mít diskriminační dopady; viz např. MD 2017a).

¹⁰³ *Intertextovost* se objevuje jak mezi jednotlivými ministerstvy (MD 2017b a MZV 2017c; nebo MPSV 2017b a MZV 2017f; nebo MZV 2017g a MD 2017d), tak mezi zpravodajským portálem Euroskop a ministerstvy (Euroskop 2017a a MPSV 2017a). Zpravodajství vybraných aktérů vlády ČR všeobecně vykazovalo velkou provázanost a největší pak u tématu česko-francouzských vztahů, Macronových postojů k vysílání a jednání s Macronem (Úřad vlády 2017k; Úřad vlády 2017l; Euroskop 24. 8. 2017; Chlebounová 2017a; MZV 2017e; Euroskop 2017b; Pospíšil 2017; Euroskop 2017e). V roce 2017 se dále objevilo velké množství případů přejímání informačních materiálů k vysílání ukrajinských občanů (a obecně vysílání občanů třetích států) do ČR k výkonu práce z jiného členského státu EU (SÚIP 2017b, 2017c). Jednak je sdíleli všichni aktéři, kteří se podíleli na jejich realizaci (MPSV, Úřad práce ČR, SÚIP, MV, Policie ČR – Služba cizinecké policie, Celní správa ČR), ale texty se objevily také na různých dalších webových stránkách (např. Asociace pracovních agentur; ARROWS advisory group; krajských poboček hospodářské komory apod.).

Daleko výrazněji než v roce 2016 se v analyzovaných textech z roku 2017 objevovala prezentace žádoucího celoevropského cíle: „jednota jako princip naší spolupráce“ (viz např. Úřad vlády 2017c). Vláda ČR se prezentovala jako aktivní mediátor při hledání kompromisu všech členských států EU (MD 2017b; MZV 2017c; Úřad vlády 2017b). Také z toho důvodu byly postupně během roku 2016 mezi aktéry do kategorie „my“ zahrnuty země jako Francie a Rakousko (v souvislosti s jednáním v rámci Slavkovského formátu a schůzek s prezidentem Emmanuelem Macronem; viz např. Úřad vlády 2017j nebo Bydžovská 2017).¹⁰⁴ Dále také Belgie, Nizozemsko a Lucembursko (Bydžovská 2017), navíc také Německo, Itálie, Švédsko – co se týče formulace společné evropské politiky (Úřad vlády 2017n), okrajově rovněž Portugalsko (Úřad vlády 2017l). Z představitelů institucí EU pak např. předseda Evropské rady Donald Tusk (Euroskop 2017g).

Při konstrukci kategorie „my“ byl stále uplatňován prostorový rozměr, v rámci kterého byla konstrukce nejužšího „my“ vymezena oblastí střední a východní Evropy, ale kategorie „my“ byla mnohem častěji než v roce 2016 uplatňována pro všechny země EU (pokud se jedná o obhajobu volného pohybu, vnitřního trhu bez bariér apod.). Konstrukce kategorie „my“ měla navíc časový rozměr, protože se kategorie „my“ (všechny země EU) používala obecně jako cílový bod (jako jednota členských států EU), nejen v otázce hledání kompromisu při jednáních o revizi směrnice 96/71/ES (ten byl nakonec ke spokojenosti vlády ČR nalezen a její pozornost se ke konci roku 2017 přesunula pouze k balíčku mobility, který byl nejvýraznějším prezentovaným tématem v celém roce 2017), ale všeobecně jako stav jednoty, který by měl „[...]“ zaručit, aby Evropská unie byla i nadále globálním hráčem“ (Úřad vlády 2017c).¹⁰⁵

Co se tedy týče časového rámce a kontextu, opět se ve vyjádřeních vybraných aktérů vlády ČR v roce 2017 pracovalo s časovým horizontem definování volného pohybu osob v Římských smlouvách (1957) jako zásadním výdobytkem integrace evropských států.¹⁰⁶ Druhým časovým horizontem byla současnost (2016–2017), ve které probíhá debata mezi členskými státy a institucemi EU o revizi směrnice 96/71/ES, která je propojena s širší debatou o konvergenci, kohezní politice, evropském pilíři sociálních práv. Současnost byla pro vládu ČR tedy jakýmsi

¹⁰⁴ Francie se v textech objevila hned z několika důvodů: jednak byly dohodnuty schůzky s francouzským prezidentem Emmanuelem Macronem, který problematiku vysílání pracovníků zahrnul mezi svá důležitá témata, která by chtěl projednávat na evropské úrovni, a jednak byla v textech také vyzdvihována ekonomická důležitost Francie pro ČR (*pátý nejvýznamnější* exportní trh a z hlediska dovozu *osmý největší* dovozce) a navíc se Francie týkal jeden ze sporů o protekcionistická opatření, konkrétně spor ohledně francouzského zákona upravujícího minimální mzdy řidičů kamionů (Pospíšil 2017). Francouzský zájem řešit sociální dumping byl označen jako společný zájem. Označení společného zájmu přitom vláda ČR použila k tomu, aby se řešil problém nízkých mezd v nových členských státech (Úřad vlády 2017j).

¹⁰⁵ V tomto ohledu je zmíněna také komplementarita mezi EU a NATO; posílení transatlantických vztahů a spolupráce se Spojeným královstvím (Úřad vlády 2017c).

¹⁰⁶ Vzhledem k 60. výročí podpisu Římských smluv bylo v roce 2017 toto výročí vymezeno jako jedno z hlavních témat komunikační strategie Úřadu vlády, spojené s informováním veřejnosti o fungování EU nebo s prezentací evropských hodnot apod. (Úřad vlády 2017a, s. 10).

milníkem, který může být krokem k narušení dělicí linie mezi bohatšími a chudšími členskými státy. Budoucnost, jako třetí časový horizont, byla opět popsána ve dvou možných podobách jako ve sledovaném období roku 2016. Za prvé, jako období možné fragmentace EU, která už ovšem nebyla tak silně spojena s přijetím revize směrnice 96/71/ES, spíše jen jejích vybraných prvků – např. ve zmíněné oblasti sektoru dopravy. Za druhé, jako období, ve kterém budou naplněny snahy o konvergenci a kohezní politiku. To bylo vládou ČR prezentováno jako cíl ČR, který je zároveň společným cílem členských států (viz např. MZV 2017d).

Kategorie „oni“ měla ve sledovaných textech opět dvě podoby (s odlišným významovým vymezením než v roce 2016). Do první kategorie „oni“ byly zahrnuty především staré členské státy, západoevropské státy (opět zmíněny Francie a Německo, ale také Rakousko, Itálie a Nizozemsko; viz např. MD 2017a). Důvody byly podobné jako v roce 2016 (především protekcionistická politika; viz např. MD 2017a, 2017b), ale na druhou stranu byl, oproti roku 2016, např. sociální dumping prezentován jako společný problém členských států (viz např. Úřad vlády 2017k). Druhou skupinou byla stejně jako v minulém roce pomyslná množina kategorie, kterou označují jako: *oni – ti, kteří obcházejí a zneužívají stávajících pravidel vysílání pracovníků*. Ovšem s tím rozdílem, že byla umírněna rétorika zdůrazňující, že se jedná o západní firmy, které se nejčastěji dopouštějí obcházení pravidel (tím, že si fiktivně založí pobočku v jiném členském státě s nižší úrovní mezd; např. skrze tzv. letter-box firmy /více viz část 3.2.2/, apod.), a pracovní agentury. Ovšem celkové vyznění bylo takové, že česká vláda, včetně ministerstva dopravy (které se stalo výraznějším aktérem než v předchozím roce), prezentovala, že tato polarizace nemá být jakousi binární dichotomií, nemá tedy směřovat k „boji Východu proti Západu“ (viz např. MD 2017b).

V roce 2016 v argumentaci vlády ČR posílila argumentační schémata spojená s hledáním dialogu napříč členskými státy a kompromisu při vyjednávání finální podoby revize směrnice 96/71/ES. Vzhledem k tomu, že po celý rok 2017 bylo téma vysílání pracovníků spojeno především s vyjednáváním o balíčku mobility, vybraní představitelé vlády ČR v roce 2017 obecně argumentovali tím způsobem, aby dosáhli vyloučení pravidel pro sektor dopravy z chystané revize směrnice 96/71/ES, ale už se nestavěli proti samotnému návrhu na revizi této směrnice. Jejich argumentační postupy (co se týče rozboru jednotného hájení zájmů vlády ČR jejími vybranými představiteli) byly po celé sledované období víceméně jednotné. Okrajově ještě zaznívaly argumenty o nebezpečích plynoucích ze směrnice, ale objevila se argumentace zaměřená spíše na důvody, proč je potřeba najít kompromis a proč je potřeba nezahrnout do revidované směrnice 96/71/ES sektor dopravy. Hlavním objektem hodnocení byla tedy opatření týkající se dopravy, ale argumentace byla propojena také s dalšími tématy (podrobněji viz níže).

Co se týče argumentace spojené s návrhem na revizi směrnice 96/71/ES, který byl z pohledu vlády ČR zcela zásadní (MZV 2017b), stále bylo okrajově zmiňováno, že podstatným způsobem mění rozsah pravidel pro odměňování vysílaných pracovníků, přičemž ČR byla vládou ČR zařazena mezi země, které upozorňují na možné dopady revize směrnice na zaměstnanost zejména v malých a středních podnicích, ovšem tuto argumentaci opět specifikovala v sektoru dopravy (viz např. MZV 2017d).

Nejspornějšími body návrhu byly z pohledu vlády ČR mzdová pravidla a především aplikace pravidel revidované směrnice 96/71/ES na sektor dopravy (Úřad vlády 2017d).¹⁰⁷ Vláda ČR se tedy ještě počátkem roku stavěla k návrhu odmítavě z důvodu „[...] neproporcionality navrhovaných opatření, nesouladu s principy vnitřního trhu, ale i z důvodu absence konsenzu mezi členskými státy i sociálními partnery [...]“ (Úřad vlády 2017e). Jelikož vláda ČR především požadovala vyjmutí pravidel pro sektor dopravy z návrhu na revizi směrnice 96/71/ES, jako výtky bylo zmíněno také to, že směrnice nerozlišuje mezi služební cestou a vysláním pracovníka (MPSV 2017a).¹⁰⁸

Ovšem vedle těchto výtek se objevily také hodnotové posuny v argumentaci sledovaných aktérů. První hodnotový posun v argumentaci byl ten, že vláda ČR souhlasila se změnami např. v oblasti odpovědnosti firem za ubytování vyslaných pracovníků (viz např. MZV 2017b). V textech se rovněž objevilo ocenění pragmatických řešení některých konkrétních problémů, jako posílení a zefektivnění spolupráce mezi členskými státy v otázkách vymáhání pravidel nebo zpřísnění pravidel proti letter-box firmám (MZV 2017c; MD 2017b).

Opět se objevila argumentace spojená s problémy se zneužíváním mechanismu vysílání pracovníků, přičemž mezi ty nejpalcivější byly zařazeny problémy s účelovým zakládáním letter-box firem a dále vysílání agenturních zaměstnanců (viz např. Habáň 2017a; v této zprávě z počátku roku je ještě použito prostorové označení, že se jedná o západoevropské podniky v zemích střední a východní Evropy). Podle ministryně Michaely Marksové (ČSSD) „[...] má změnu v nerovných podmínkách pro kmenové a agenturní dělníky přinést novela zákona o zaměstnanosti.“ (MPSV 2017a)

Argumentace zaměřující se na porušování pravidel vysílání pracovníků se vedle těchto zmíněných problémů orientovala na ochranná opatření (zdůvodněná např. obcházením pravidel ve formě mechanismu letter-box firem a všeobecně sociálním dumpingem) některých západoevropských států (Německo, Francie, Rakousko, Itálie a Nizozemsko), které podle vlády

¹⁰⁷ Česká republika (v zastoupení vybraných sledovaných aktérů) spolu s Bulharskem, Maďarskem, Lotyšskem, Litvou, Polskem, Rumunskem a Slovenskem požadovaly zajištění konkurenčního tržního prostředí v oblasti silniční dopravy, ale udržení jednoty vnitřního trhu EU (MZV 2017c).

¹⁰⁸ Mezi konkrétními výhradami se objevilo např. to, že návrh EK počítá pouze s krátkým časovým rozsahem (třemi dny v měsíci), ve kterém se na řidiče v mezinárodní dopravě směrnice nebude vztahovat (MD 2017b; MZV 2017c).

ČR hrubě narušují fungování evropského vnitřního trhu (MD 2017a; 2017b). Objevovала se rovněž argumentace, ve které byl boj proti sociálnímu dumpingu nově popsán jako snaha ubránit se levnější pracovní síle z východu EU a zajistit pobírání minimální mzdy (Bydžovská 2017) nebo nově popsán jako problém v ČR (Úřad vlády 2017k). Premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD) už od svých prvních vyjádření v roce 2017 označil problémy, na které reagují západní státy, jako reálné a podporoval jejich řešení, aby situace nevedla k fragmentaci či rozpadu EU, přičemž použil jako výstražný příklad, který v sobě obsahuje analogie, situaci kolem brexitu (Euroskop 2017a). Nejednalo se přitom jen o vyjádření premiéra nebo Úřadu vlády ČR, ale tato argumentace se v různé míře objevovала také u dalších představitelů vlády: např. ministryně Michaela Marksová (ČSSD) vyjádřila podporu Francii v boji proti podvodným praktikám (Habán 2017a).

Argumentace zaměřená na problematiku sociálního dumpingu bylo především použito k poukázání na to, že zahraniční společnosti na zaměstnancích v ČR šetří, že francouzské (nebo třeba také rakouské) firmy platí třicet čtyřicet procent toho, co platí v mateřských zemích, a že podstatou problému nejsou vysílání pracovníci (představují jen *malé* procento evropských zaměstnanců), ale *obrovské* rozdíly v různých částech EU (Chlebounová 2017a). Podle premiéra Bohuslava Sobotky (ČSSD) „[...] [j]e to řešení nerovností mezi zaměstnanci z různých zemí, ale neřeší to otázku hladiny životní úrovně v jednotlivých státech“. (Úřad vlády 2017h) Tuto argumentaci tedy představitelé vlády ČR spojili s otázkami jednoty EU, jejích principů a pravidel, tedy že z vnitřního trhu musí všechny členské státy čerpat podobně (Pospíšil 2017). Rovné podmínky pro občany různých členských států by se podle vyjádření vlády ČR měly odrážet v různých oblastech, ne jen v oblasti, kterou řeší návrh na revizi směrnice 96/71/ES (MZV 2017b).

Vedlejším tématem v souvislosti se zneužíváním mechanismu vysílání pracovníků bylo v roce 2017 téma vysílání ukrajinských pracovníků do ČR. K tomuto tématu byly vytvořeny dva důležité letáky, které seznamovaly se stanoviskem státních orgánů všeobecně k problematice vysílání občanů třetích států do ČR a konkrétněji s vysíláním ukrajinských občanů (SÚIP 2017b; 2017c).¹⁰⁹ Vyjádření v těchto letácích se stavěla proti obcházení pravidel (falešnému vysílání), které bylo ztotožněno s nelegální prací.

Jako nebezpečí pro volný trh byla vládou ČR prezentována již výše zmíněná ochranná opatření některých západoevropských států (MD 2017a). Vnitřní trh byl označován za zásadní projekt pro všechny členské státy, jejich ekonomiky, jejich obyvatele, „[...] pro sociální, teritoriální a hospodářskou soudržnost EU.“ (Úřad vlády 2017c) Vedle toho se tento druh vyjádření a argumentace opět využíval v sektoru dopravy, kdy ministr dopravy Dan Ťok (ANO) spolu se

¹⁰⁹ Konkrétně se stanoviskem státních orgánů s řídicí i kontrolní pravomocí v oblasti pracovní migrace: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad práce ČR, Státní úřad inspekce práce, Ministerstvo vnitra, Policie ČR – Služba cizinecké policie, Celní správa ČR (SÚIP 2017b).

zástupci dalších jedenácti států předložil nesouhlas se zaváděním ochranných opatření (zaváděných především Francií a Německem) eurokomisařce Violetě Bulc, rámovaný argumentací, že pravidla v silniční dopravě by měla být regulována jednotně na evropské úrovni (MD 2017a). Vedle toho se ale objevila také pohružka ministryně Michaely Marksové (ČSSD): „Můžeme jim oplatit stejnou mincí. Jakmile přejede hranici třeba rakouský řidič kamionu, tak po něm budeme chtít to samé, co oni teď chtějí po nás.“ (MPSV 2017a)¹¹⁰

Jak je z výše uvedeného patrné, zásadním tématem, které prostupovalo velkou částí veškeré argumentace, spjaté s návrhem na revizi směrnice 96/71/ES, byla aplikace pravidel této směrnice na vysílání pracovníků v sektoru dopravy. Aplikace pravidel revidované směrnice 96/71/ES na sektor dopravy (spolu s pravidly pro odměňování) byla označena jako nejspornější (Úřad vlády 2017d). MD odmítlo jak ochranná opatření v silniční dopravě, tak požadovalo, aby sektor dopravy byl vyjmut z působnosti směrnice, což ve svých vyjádřeních podpořilo nejprve také MPSV. Tato pozice se postupně stala také všeobecně zastávaným stanoviskem vlády ČR (MD 2017a; Habáň 2017a; MZV 2017b). Tento postoj vlády ČR, který byl pak spojen s požadavkem na vytvoření speciálního balíčku pravidel pro sektor dopravy (balíček mobility), podpořily také země V4 (Euroskop 2017d, 2017h; Chlebounová 2017a). Na druhou stranu se i při zvažování této otázky objevila strategie vlády ČR o hledání kompromisů mezi členskými státy, takže zástupci ČR souhlasili se zvýšením sociálních podmínek řidičů, pokud tím nedojde k ohrožení konkurenceschopnosti českých dopravců (viz konkrétně MD 2017d; MZV 2017g). S výsledkem vyjednávání byla česká strana, zastoupená na zasedání Rady EPSCO v Lucemburku ministryní práce a sociálních věcí Michaelou Marksovou (ČSSD), spokojená a uznala, že státy jako Francie a Německo přišly s kompromisem, v rámci kterého hodně ustoupily (MPSV 2017b; MZV 2017f; Chlebounová 2017b).

Podle mého soudu v roce 2017 ve srovnání s rokem 2016 u vlády ČR výrazně ubylo účinnější argumentace a využívání falacií typu *ad hominem* nebo používání předpojatých slov.

¹¹⁰ Tyto kontroly se opravdu odehrály a jejich zjištění se stala faktickým základem pro další argumentaci vlády ČR, zaměřenou na kritiku pravidel vysílání pracovníků v sektoru dopravy. Tyto kontroly byly využívány i při dalších vyjednáváních a pro prezentaci tematiky veřejnosti. V této argumentaci bylo opět použito dělení na staré a nové členské státy: „Nejzásadnějším zjištěním bylo porušení povinností všech zaměstnavatelů z takzvaných starých členských států EU, které přitom paradoxně nejvíce zdůrazňují porušování pravidel dopravci a řidiči z nových členských zemí. Žádný z řidičů, ať už z Německa, Rakouska, Itálie či dalších zemí, navíc o povinnostech při vysílání neměl ani základní informace; podívovali se, kolik dokumentů navíc by s sebou museli vozit (a zajistit překlad). Naproti tomu všichni řidiči z nových členských států EU měli k dispozici pracovní smlouvy v několika evropských jazycích, což naznačuje, že na území západních sousedů se kontrolují výhradně východní řidiči, a pravidla pro vysílání tak západní státy zneužívají pouze pro ochranu vlastního trhu, nikoliv k ochraně práv zaměstnanců, jimiž nové povinnosti hájí při jednáních. Zjištěná porušení využije ČR při vyjednávání o podobě Balíčku mobility a předá příslušným ministrům ze zemí s největším počtem odhalených nedostatků.“ (MD 2017c) Tyto kontroly byly velmi specifické tím, že v případě zjištění nedostatku řidičů nebyl pokutován, ale pouze upozorněn na své povinnosti, a navíc mu byla předána informační brožura (SÚIP 2017a), která byla vyhotovena ve čtyřech jazykových verzích – češtině, angličtině, němčině a francouzštině (MZV 2017g; MD 2017c, 2017d).

Argumentace typu *ad hominem* bylo stále ještě používáno např. u hodnocení francouzských firem, ale tento typ argumentace byl např. doplněn o věcnou argumentaci, využívající reálných dat, která ukazovala na pomalé tempo konvergence. Argumenty předložené vládou ČR byly daleko více vzájemně propojeny, představitelé vlády ČR více v textech pracovali s konkrétními čísly a daleko více se objevovaly věcné argumenty typu *ad rem*. Premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD) použil argument z analogie (viz Švandová 1999a, s. 143), když na příkladu brexitu ukazoval nebezpečí fragmentace EU, které by mohlo vyplynout z problémů spjatých s pracovní mobilitou. Nicméně jako falacie v podobě argumentů pomocí příkladů by mohlo být hodnoceno poukazování na kontroly řidičů, které měly dokázat, že jsou to západní dopravci, kteří nedodržují pravidla. Jednak je podle mého mínění v argumentaci přítomen určitý lokálpatriotismus (místní skutečnost je prezentována jako všeobecně platná) a argumentace by mohla být označena za nedostatečně podložené či unáhlené zobecnění. Jako argumentaci typu *ad hominem*, spojenou s nepřímou agresivitou, by se daly dle mého názoru hodnotit výroky ministryně Michaely Marksové (ČSSD), která vyhrožovala použitím moci (zavádění českých protekcionistických opatření), pokud nebudou odstraněna protekcionistická opatření některých států (Německo a Francie).

Mezi hlavní typy návrhových tezí vlády ČR v roce 2017 patřily zejména: za prvé hledání společných řešení nejen v problematice vysílání pracovníků (MPSV 2017a). Sociální dialog by měl podle vlády ČR překračovat hranice a do budoucna fungovat na úrovni celé EU (Úřad vlády 2017h). Tento postoj se promítl také do argumentace ohledně problematiky vysílání pracovníků v silniční dopravě, v rámci kterého vláda ČR prezentovala snahu najít evropské řešení (MZV 2017g; MD 2017d). Vláda ČR navíc vyjádřila vůli hrát aktivní roli mediátora v tomto dialogu, nejen při vyjednávání revize směrnice 96/71/ES (MZV 2017c; Úřad vlády 2017o; MD 2017b; Euroskop 2017b).

Za druhé, objevila se návrhová teze o uchování pravidel jednotného vnitřního trhu a odstranění překážek pro volný pohyb služeb (MD 2017a; Euroskop 2017g). V textech byl např. vznášen požadavek, aby z vnitřního trhu všechny členské státy čerpaly podobně (Úřad vlády 2017j). Premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD) prezentoval názor, že udržení volného pohybu pracovních sil je podmínkou k udržení volného trhu, proto obhajoval vyslyšení západních argumentů a potřebu nalezení společného řešení u revize směrnice 96/71/ES (Euroskop 2017a).

Další, třetí typ návrhových tezí souvisel s otázkami kolem mzdové, sociální a ekonomické konvergence (na jejíž podporu by měl být využit nástroj kohezní politiky a také trestání porušování platné legislativy). Konvergence zde byla prezentována čtyřmi způsoby: za prvé jako podmínka, aby se neprohloubilo rozdělení EU, za druhé jako cíl společné evropské politiky, za třetí jako klíč k udržitelné prosperitě a za čtvrté jako motor dalšího růstu (Úřad vlády 2017k, 2017n; MZV

2017d; Bydžovská 2017). Dále Bohuslav Sobotka (ČSSD) tvrdil, že by vyrovnávání rozdílů mezi centrem a periferií bylo možné, pokud by existoval stabilní ekonomický a právní rámec hospodářského růstu a spravedlivá distribuce zisků (Chlebounová 2017a). Premiér Sobotka (ČSSD) také vyzval k diskusi o sblížení mezd mezi jednotlivými členskými státy (Úřad vlády 2017k, 2017l).¹¹¹ Vláda ČR v tomto ohledu prezentovala interní propočty toho, jak vypadá mzdová konvergence mezi Českem a Francií. Z něj vyplývalo, že pokud by vše probíhalo současným tempem, pak by trvalo zhruba 222 let, než by české mzdy dohnaly mzdy francouzské (Úřad vlády 2017j).

Čtvrtý typ návrhových tezí byl spojen s evropským pilířem sociálních práv, který by měl podle vlády ČR pomoci k rovným podmínkám na unijním trhu práce (včetně mezd) a jeho hlavní složkou by měla být konvergence mezi jednotlivými členskými státy (Úřad vlády 2017h; MPSV 2017a; Euroskop 2017a). Premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD) tematiku evropského pilíře sociálních práv propojil s principem sblížení příjmů a životní úrovně jako se základním principem sociální Evropy, což byla podle něj po brexitu snad nejvýznamnější problematická oblast fungování EU (Úřad vlády 2017h). Sociální Evropa nemá jen garantovat určitý standard zaměstnancům, ale má podle něj zaručit také určitý standard hospodářské kondice, úrovně sociálních práv v jednotlivých členských státech, protože jinak „[...] zůstane nedořešená otázka pracovní migrace a problémů, které přináší [...]“. Tyto problémy se projevují v sociálních systémech cílových států a na druhé straně v „odlivu mozků“ u zemí, ze kterých lidé odcházejí. A tyto země, ze kterých lidé odcházejí, tím přicházejí o své elity, o skupiny lidí s potenciálně velkým přínosem pro další rozvoj.“ (tamtéž)

Podle pátého typu návrhových tezí byla EU se svými obecnými principy a hodnotami (volný trh, pravidla pro obchod, principy právního státu, demokratického dialogu, dodržování vysokého standardu lidských a sociálních práv) vládou ČR popisována jako nejlepší nástroj, jakým je možné čelit současným výzvám, a měla by zůstat otevřena všem zemím, které sdílejí její hodnoty (Úřad vlády 2017c; 2017h).¹¹² Jednotná, propojená Evropa se podle vlády ČR musí zabývat také širšími souvislostmi rychle se proměňujícího globálního geopolitického prostředí,

¹¹¹ Tuto pozici zopakoval a rozvinul také ve svém projevu při příležitosti zahájení sněmu Svazu průmyslu a dopravy ČR v Brně 9. října 2017 (Úřad vlády 2017p), ve kterém se rovněž objevily argumenty korespondující s pozicí ČMKOS: „[...] strategickým cílem by mělo být posunout ekonomiku od ekonomiky založené na komparativní výhodě levnější práce k ekonomice založené na průmyslové výrobě a službách s vysokou mírou přidané hodnoty. Potřebujeme u nás takové ekonomické prostředí, které podpoří naši rychlou konvergenci s těmi nejvíce vyspělými částmi eurozóny. Je nutno počítat s tím, že důležitou součástí tohoto přibližování bude i růst platů [...]“. Sobotka se přitom dostal nejen k tematice udržení a prohlubování společného trhu EU nebo k otázce vstupu ČR do eurozóny, ale také k tematice odbourávání cel na širší mezinárodní úrovni.

¹¹² Argumentace zaměřená na vztahy mezi členskými státy, posílení principů demokracie v EU a obnovení důvěry občanů v evropský projekt byla nejvýraznější ve společném prohlášení předsedů vlád zemí V4 s názvem „Silná Evropa – důvěryhodná a akceschopná Unie“ z 2. března 2017 (Úřad vlády 2017c).

neustále se přizpůsobovat době (Úřad vlády 2017c). V globálním prostředí by podle vlády ČR mělo být ambicí zaručit, aby se stala EU globálním hráčem tak, aby byla „[...] připravena reagovat na změny v globálním vládnutí a zaujmout proaktivní vůdčí pozici v globálních otázkách, jež se dotýkají evropských zájmů.“ (tamtéž)

Ve vyjádřeních zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů (HK ČR a SP ČR) se objevily dvě výrazné změny. Za prvé, ubyl počet zveřejněných tiskových zpráv, za druhé, vláda ČR byla zahrnuta mezi kategorii „oni“. V tomto ohledu nejzajímavějším shrnujícím textem, ve kterém se odráží tato změna, byla tisková zpráva Svazu průmyslu a dopravy ČR (SP ČR 2017) s názvem *Komentář SP ČR k evropské úpravě o vysílání pracovníků*. V tomto textu byla posílena argumentace zaměřující se na kritiku revize směrnice 96/71/ES, která byla označena za „[...] potenciálně nebezpečné regulace, které ohrožují fungování Evropské unie“. (tamtéž) SP ČR dále vyjádřil překvapení, že vláda ČR, která v roce 2016 sdílela tento postoj zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů, „ustoupila ve jménu tzv. evropského kompromisu“ a vnímala ho jako úspěšné řešení vyjednávání namísto toho, aby se zdržela podpory nebo se postavila po boku států, které se k dohodě nepřipojily. SP ČR také kritizoval českou vládu za to, že nekonzultovala proměnu svého postoje s podnikatelskou sférou. Samotný kompromis ve vyjednávání o revizi směrnice 96/71/ES byl v tiskové zprávě označen za „zprísňení regulace“ a stav vyjednávání evropského silničního balíčku (balíčku mobility) označen za „neuspokojivý a silně diskriminační“ pro české dopravce (tamtéž).

ČMKOS v roce 2017 prezentovala svůj postoj k návrhu na revizi směrnice 96/71/ES především ve spojitosti s otázkami kolem odměňování, agenturní práce, kolektivních smluv, což byla zároveň místa, která propojovala její argumentaci s dalšími oblastmi, kterým se odbory v roce 2017 věnovaly jako samostatným tématům.

V textech ČMKOS se mezi pomyslnou množinou kategorie „my“ objevily především odborové organizace a jejich zástupci z dalších zemí.¹¹³ Vedle toho do kategorie „my“ byly zařazeny také instituce EU jako Evropský parlament a Rada, Soudní dvůr EU (ČMKOS 2017d). Podle výsledků mé analýzy zde byla v roce 2017 nepřímou zahrnuta vláda ČR jako celek a především premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD).

Nicméně do kategorie „oni“ byla obdobně jako v minulém roce 2016 zařazena ministryně Michaela Marksová (ČSSD) a MPSV. Podle interpretace odborů totiž podporovaly snahy českých zaměstnavatelů (také zařazených do kategorie „oni“) udržet v ČR nízkou cenu práce a nízké

¹¹³ Konkrétně se jednalo o předsedu rakouské odborové centrály ÖGB Ericha Foglara, předsedu německé odborové centrály DGB Reiner Hoffmanna, generálního tajemníka Evropské odborové konfederace (dále jen ETUC) Lucu Visentiniho (Vonderka 2017a, 2017b; Presová 2017a). ETUC byla zároveň zmíněna v souvislosti s kampaní ČMKOS Konec levné práce, protože se stala vzorem pro její vlastní kampaň (Kolev 2017a).

nemzdové náklady jako konkurenční výhodu (tamtéž). Další skupinou, která byla zařazena do této kategorie, byly pracovní agentury, jejichž způsob zaměstnávání byl podle ČMKOS spojený se špatnými pracovními podmínkami a nízkými mzdami (ČMKOS 2017f, 2017g). Dále zde figurovaly firmy zneužívající zahraniční pracovníky v rámci mechanismu vysílání k obcházení jejich pravidel (především firmy z třetích států vysílající pracovníky do ČR, konkrétně z Polska; viz např. ČMKOS 2017j) a všeobecně firmy, které využívaly zahraničních pracovníků, aby mohly i nadále nabízet nízké mzdy (ČMKOS 2017l). Vedle toho se pozornost ČMKOS obrátila také na Francii a jejího prezidenta Emmanuela Macrona. ČMKOS kritizovala francouzské firmy, které platí nízké mzdy (viz např. také Úřad vlády 2017j), a politiku francouzského prezidenta, která podle jejich vyjádření může narušit kvalitu sociálního zabezpečení a pracovních podmínek (Keller 2017g). Francouzské firmy byly však uvedeny jen jako příklad obecného postoje ČMKOS k západním státům a jejich firmám, které na českém trhu platí nižší mzdy než v zemích, kde sídlí jejich mateřské firmy, což vytváří prostředí vícerychlostní Evropy a „železnou oponu“ mezi východem a západem EU (Sondy Revue 2017c; Kašparová 2017a; Keller 2017d, 2017h).

Nejdůležitějším textem, vydaným k problematice vysílání pracovníků, bylo stanovisko ČMKOS s názvem *Postoj ČMKOS k revizi směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES o vysílání pracovníků* (ČMKOS 2017d). Tento návrh na revizi směrnice 96/71/ES byl ČMKOS pozitivně přijat. Jednak se v tomto vyjádření ČMKOS poukazyvalo na to, že Soudní dvůr EU několikrát potvrdil, že vysílaných pracovníků by se měl týkat v cílové zemi princip stejné odměny a že nemohou být využíváni ke snižování nákladů za práci, což vede ke mzdovému a sociálnímu dumpingu (např. v případech Viking, Laval ad.; viz část 3.2.3). Odbory tedy opět podpořily základní princip navrhovaných změn – stejnou odměnu za stejnou práci na stejném místě, dále nahrazení pojmu *minimální mzdy* pojmem *odměňování* a ČMKOS dále požadovala, „[...] aby byly na odměňování vysílaných pracovníků, pokud jde o situaci, kdy pracovní a mzdové podmínky hostitelské země jsou výhodnější než ve vysílající zemi, aplikovány výhodnější podmínky hostitelské země“. (tamtéž) ČMKOS vyjádřila dále podporu požadavku, aby doba vysílání nepřekračovala 24 měsíců a podpořila návrhy, „[...] které povedou k rozšíření závaznosti obecně platných kolektivních smluv v hostitelské zemi i na vysílané pracovníky, pokud jsou podmínky zakotvené v těchto kolektivních smlouvách pro vysílané zaměstnance výhodnější“. (tamtéž) Nicméně ani v tomto dokumentu ani v dalších vyjádřeních se, podle mého názoru překvapivě, u ČMKOS neobjevila nějaká zásadnější kritika nebo obsáhlejší komentáře k vyjmutí sektoru dopravy z návrhu na revizi směrnice 96/71/ES (v roce 2016 byly špatné podmínky pracovníků v kamionové dopravě kritizovány samotnými odbory).

ČMKOS se rovněž vedle hodnocení samotného návrhu na revizi směrnice 96/71/ES věnovala prezentaci porušování stávajících pravidel vysílání pracovníků, které propojila s nelegálním zaměstnáváním zahraničních pracovníků. Upozorňovala především na kontroly inspekce práce, které odhalily zneužívání zahraničních zaměstnanců (ČMKOS 2017j). Předseda ČMKOS Josef Středula např. prezentoval postoj, že přijímání zahraničních pracovníků podporuje kriminální jednání (ČMKOS 2017i).

V tomto ohledu byla pro ČMKOS rovněž důležitým tématem novela zákona o zaměstnanosti, kterou odbory přivítaly, a to především z důvodu zavedení postihu za zastřené zprostředkování zaměstnání, spojeného s odvoláním na nárůst přestupků, kterých se podle ČMKOS dopouštěli zahraniční pracovníci v některých průmyslových zónách (ČMKOS 2017f), a zpřísnění agenturního zaměstnávání (ČMKOS 2017g). Nicméně novela zákona o zaměstnanosti nebyla dávana přímo do souvislosti s vysíláním pracovníků, přestože se ho týkala.

Samostatným tématem v textech ČMKOS byly v roce 2017 ukrajinští pracovníci, zmiňovaní už v roce minulém, ale až v tomto roce dávaní častěji do souvislosti také s vysíláním pracovníků a všeobecně s problematikou levné práce v ČR, kterou dle ČMKOS využívání ukrajinských pracovníků „zakonzervuje“ (Sondy Revue 2017a). Podle odborů mnohým firmám chyběli pracovníci především z toho důvodu, že firmy nabízely nízké mzdy, a proto nelze nedostatek pracovníků řešit příchodem zahraničních pracovníků, který navíc doprovázelo podezření z obcházení zákonů (ČMKOS 2017i). Podle vyjádření ČMKOS přitom bylo na domácím trhu ještě dost volných zaměstnanců (Kašparová 2017b, s. 12). Odbory navíc v rámci zaměstnávání cizinců poukazyvaly na situaci v Německu v 60. letech minulého století, kdy došlo k přesunu zhruba milionu Turků do německých průmyslových center (ČMKOS 2017p). Podle odborů se jednak nepočítalo s jejich integrací a ta se pak také nepovedla (Rašek 2017). Předseda ČMKOS Josef Středula se stavěl proti zaměstnávání cizinců v ČR na nekvalifikovaných pozicích, pro které zaměstnavatelé využívají pracovníky ze zemí s nižší cenou práce k tomu, aby mohli vyplácet nižší mzdy, udrželi nízké mzdové náklady, což má za důsledek zastavení růstu mezd všem pracovníkům v ČR (Cerqueirová 2017a). Místopředseda ČMKOS Vít Samek, stejně jako premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD), použil argumentaci poukazující na to, že brexit byl způsobený příchodem zahraničních pracovníků, proto by podle Sameka mělo být zváženo jejich přijímání (tamtéž).

Vysílání pracovníků bylo ČMKOS všeobecně spojeno s otázkami a problémy kolem zaměstnávání zahraničních pracovníků, novelou zákona o zaměstnanosti, ale hlavní argumentační linií, která byla dominantním tématem ČMKOS, byla výše mezd v ČR. Odbory kritizovaly všeobecně to, že za prvé, ČR konkuruje levnou prací a daňovým dumpingem (Kašparová 2017e),

za druhé, že náklady na práci jsou hluboko pod průměrem EU, a za třetí, že poměr mezd na HDP přizpůsobený zaměstnanosti v ČR je zhruba o 20 % nižší než v zemích západní Evropy (Sondy Revue 2017b; Kašparová 2017b). Nebo dále za čtvrté, např. že: „[...] i přesto, že v zemích bývalé západní Evropy dostávají zaměstnanci z vytvořeného bohatství díl stále menší, je to v průměru více, než na co mají nárok zaměstnanci v zemích střední a východní Evropy. Jinými slovy: jsme kapitalističtější než Západ.“ (Keller 2017f) Při této argumentaci se objevila také metafora *mzdová železná opona* mezi starými a novými členskými státy (Sondy Revue 2017d).

Problematiku sociálního dumpingu odbory spojily jednak s nízkými mzdami vyplácenými západními firmami, ale také se zakonzervováním levné práce některými českými podnikateli a využíváním ukrajinské pracovní síly (Kašparová 2017a). Mzdová otázka byla spojena tedy s výše zmíněnou metaforou mzdové železné opony, kterou odbory poukazovaly na realitu vícerychlostní Evropy – především v rovině mezd nebo na úrovni sociálního zabezpečení (Keller 2017d; Staněk 2017), ale i zapojení odborů a vyjednávání se zaměstnavateli (Sondy Revue 2017c).

Také z těchto důvodů bylo pro ČMKOS důležitým tématem jednání o evropském pilíři sociálních práv a všeobecně o sociální politice EU, která by reagovala na velkou sociální nerovnost mezi členskými státy (ČMKOS 2017a). Pouze výjimečně bylo vysílání pracovníků přímo spojeno s tématem evropského pilíře sociálních práv. Ten byl navíc odbory prezentován jako smysluplný, pouze „[...] pokud bude snižovat sociální a ekonomické nerovnosti napříč společenskými skupinami a napříč Evropou“. (ČMKOS 2017e)¹¹⁴

b. Rozbor základních diskurzivních makrostrategií

V roce 2017 chybělo jasné vyjádření zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů prezentované směrem k veřejnosti s ohledem na stanovené soubory dat určených pro analýzu, vyjma tiskové zprávy SP ČR (2017) s názvem *Komentář SP ČR k evropské úpravě o vysílání pracovníků*, ve které ovšem chyběla jasnější vodítka k vytvoření obecného popisu základních diskurzivních makrostrategií. Nicméně podle analyzovaných vyjádření v textech z roku 2017 se podle mého soudu dá odhadnout, že se příliš neměnily, jen byly v podstatě oslabené co do možnosti uplatnění, protože je vláda ČR přestala sdílet (na rozdíl od roku 2016) a podílela se na vytvoření evropského kompromisu revize směrnice 96/71/ES. Co se týče odborů, základní diskurzivní makrostrategie zůstaly v podstatě stejné; z toho důvodu je rovněž neuvádím. Následující výčet je tedy zaměřen pouze na makrostrategie vlády ČR identifikované v analyzovaných textech z roku 2017.

Konstruktivní strategie

- obrana, zachování a budování vnitřního trhu a jeho základních principů

¹¹⁴ K tématu se nejvíce vyjadřoval Jan Keller v odborářském časopise *Sondy Revue* (viz Keller 2017b, 2017c, 2017e).

- posilování dialogu mezi členskými státy, EU a sociálními partnery (vláda ČR chtěla mít roli mediátora při hledání kompromisu o revizi směrnice 96/71/ES)
- prezentace témat mzdové, ekonomické, sociální konvergence a kohezní politiky

Konzervativní nebo ospravedlňující strategie

- udržení výdobytků EU, její soudržnosti, konkurenceschopnosti členských států, svobod vnitřního trhu a volného pohybu osob

Transformační strategie

- změna v nerovnostech (hospodářských, sociálních a politických) mezi členskými státy (mezi sebou) a mezi členskými státy a EK (návrh na revizi směrnice 96/71/ES nevede k vyřešení nerovností, protože neřeší otázku hladiny životní úrovně v jednotlivých členských státech)
- další odstranění stávajících bariér, redukce protekcionismu uvnitř i mimo EU, posílení strukturálních reforem, konkurenceschopnosti a vnitřního trhu, k urychlení sblížení ekonomik členských států (pak bude následovat také společenská proměna)

Destruktivní strategie

- demontáž snahy o aplikaci pravidel revize směrnice 96/71/ES v oblasti dopravy (se zaměřením na kamionovou dopravu)
- odstranění širších rozdílů mezi členskými státy a EU

c. Popis, rekonstrukce a analýza základních argumentačních schémat (tzv. *topoi*), využívaných vybranými aktéry v tematice *vysílání pracovníků a revize směrnice 96/71/ES*

Při rozboru *topoi* jsem opět postupoval stejným způsobem jako v analýze *topoi* použitých v roce 2016, pouze s tím rozdílem, že tam, kde to bylo důležité, jsem upozornil také na proměny argumentace v analyzovaných textech oproti roku 2016.

1. *Užitečnost, výhodnost*. Stejně jako v minulém roce (2016) bylo vládou ČR využito toto *topos* v podobě: *užitečnost, výhodnost členství v EU* (spojeno s posílením mezinárodního postavení ČR, zvýšením bezpečnosti, rozvojem hospodářství) a s ním spojený podtyp tohoto *topos* v podobě: *užitečnost, výhodnost prohlubování vnitřního trhu EU*. Dále se objevovalo toto *topos* v podobě: *užitečnost, výhodnost hledání kompromisu mezi postoji členských států a institucí EU* (zdůvodnění vlády ČR: jinak by mohlo dojít k fragmentaci EU, opakování brexitu v nových podobách apod.) a podtyp tohoto *topos* v podobě: *užitečnost, výhodnost hledání kompromisu při revizi směrnice 96/71/ES*. Jako součást celoevropského cíle české zahraniční politiky v podobě *topos: užitečnost, výhodnost konvergence a kohezní politiky* (to bylo propojeno s prezentací postoje vlády ČR, aby byla EU jednotná, a tak mohla být i nadále globálním hráčem) vláda ČR

v rámci argumentace o nastavení ekonomické strategie v ČR nově používala podtyp tohoto topos v podobě: *užitečnost, výhodnost posunu k ekonomice založené na průmyslové výrobě a službách s vysokou mírou přidané hodnoty*. ČMKOS se stejně jako v minulém roce držela tohoto topos v podobě: *užitečnost, výhodnost návrhu na revizi směrnice 96/71/ES*, které spojovala s prosazováním nárůstu mezd a platů v ČR a ochranou pracovníků.

2. *Neužitečnost, nevýhodnost*. Oproti minulému roku 2016, kdy bylo toto topos vládou ČR použito v podobě: *neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES*, bylo přeformulováno na dvě topoi v podobě: *neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES v případě pravidel pro odměňování* (nebylo využíváno příliš často) a především pak v podobě: *neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES v případě aplikace pravidel na sektor dopravy*, které bylo během celého roku 2017 propojováno s různými dalšími argumentačními schémata. Zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů zůstali u používání tohoto topos v podobě: *neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES*. ČMKOS opět navázala na toto topos v podobě: *neužitečnost a nevýhodnost stávajícího regulačního rámce* (který podle interpretace odborů umožňuje praktiky, které stlačují výši mezd). Ovšem už se téměř vůbec nesoustředila na pravidla vysílání pracovníků, ale téměř výlučně na problematiku nerovností mezi starými a novými členskými státy a nízkých mezd vyplácených západními firmami českým zaměstnancům.

3. *Definice a interpretace (pojmu vysílaných pracovníků)*. Toto topos opět nebylo vládou ČR využito přímo, ale bylo možné ho do jisté míry odvodit z analyzovaných textů. Mělo pak tuto podobu: *definice a interpretace vysílaných pracovníků nerozlišuje mezi vysláním zaměstnance do ciziny za práci a služební cestou*. ČMKOS v roce 2017 používala toto topos v podobě: *ze současné definice a interpretace vysílaných pracovníků vyplývá legitimizace jejich vykořisťování*, ale nebylo to tak časté argumentační schéma jako v roce 2016, mělo spíše podobu: *ze současné definice a interpretace vysílaných pracovníků vyplývá legitimizace jejich využívání ke snižování nákladů za práci*.

4. *Nebezpečí, hrozba*. S tímto argumentačním schématem byla, ve vyjádřeních vlády ČR v roce 2017, spojována např. tato zdůvodnění: za prvé, nová pravidla zásadním způsobem přehlížejí odlišnou ekonomickou realitu v členských státech, za druhé, jsou v nesouladu s principy vnitřního trhu, za třetí, existují obavy, že pravidla budou mít neblahé důsledky na malé a střední podniky, které poskytují služby v zahraničí a nedopouštějí se nekalých praktik. Toto topos v podobě z roku 2016: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění nových pravidel* bylo v roce 2017 transformováno do podoby: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění některých nových pravidel*. Toto topos mělo v roce 2017 dva podtypy, za prvé se objevovalo v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění nových pravidel odměňování* a za druhé v podobě: *nebezpečí, hrozba*

plynoucí z aplikace některých nových pravidel na sektor dopravy. Dále bylo využíváno toto topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění ochranných opatření některými členskými státy* spojené s tezí, že tato opatření hrubě narušují fungování evropského vnitřního trhu. Nicméně i při těchto výtkách bylo uplatňováno toto topos v podobě: *užitečnost, výhodnost hledání kompromisu mezi postoji členských států a institucí EU* (a jeho podtyp v podobě: *užitečnost, výhodnost hledání kompromisu při revizi směrnice 96/71/ES*). V rámci hledání kompromisů mezi členskými státy zástupci ČR souhlasili např. se zvýšením sociálních podmínek řidičů, pokud tím nedojde k ohrožení konkurenceschopnosti českých dopravců apod. Poukazování na důležitost hledání kompromisu mezi členskými státy a institucemi EU mělo také podobu topos: *nebezpečí, hrozba fragmentace EU*, spojeného s různými důležitými jednáními o budoucnosti EU, včetně jednání o revizi směrnice 96/71/ES nebo s problematikou konvergence a kohezní politiky. Vláda ČR uznala, že některá nová navrhovaná pravidla revize směrnice 96/71/ES jsou důležitá, což se projevilo při využívání tohoto topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí z porušování a obcházení pravidel vysílání pracovníků*. Konkrétně bylo toto topos spojeno s těmito problémy: za první s letter-box firmami, za druhé s problémy s vysíláním agenturních zaměstnanců, ale také za třetí s obcházením pravidel v podobě nelegální práce u vysílání ukrajinských pracovníků do ČR. Navíc došlo k posunu využití pojmu sociálního dumpingu. Vláda ČR využívala toto topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze sociálního dumpingu* k označení reálných problémů, které je potřeba řešit z důvodu udržení volného pohybu pracovních sil a společného trhu. Zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů zůstali u používání tohoto topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění nových pravidel*, které podle nich ohrožují fungování EU. Kompromis označili za „zprísňení regulace“ a vyjednávání evropského silničního balíčku za neuspokojivé a silně diskriminační pro české dopravce. ČMKOS pracovala s motivem sociálního dumpingu daleko více než v roce 2016. Stejně jako vláda ČR využívala toto topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze sociálního dumpingu*.

5. *Humanitarismus.* Stejně jako v předchozím roce se toto topos u vlády ČR objevovalo v roce 2017 jen okrajově, především pak v debatě o evropském sociálním pilíři a sbližování sociálních práv. Argumentační schéma humanitarismu se objevovalo u ČMKOS v podobě: *současné nastavení vysílání pracovníků je spjato s nedůstojnými podmínkami a mzdami pracovníků*.

6. *Spravedlnost.* Toto topos dostává ve vyjádřeních vlády ČR poněkud jiný obsah než v roce 2016. Představa o rovnosti se už tolik nevyužívala ke kritice „současného stavu“, jako spíše k poukázání na ideální stav, kterého má být dosaženo. Při používání tohoto topos se opakovalo to, že by měla být zachována a respektována různorodost členských států a rovně uplatňovány právní

předpisy a principy subsidiarity a proporcionality. Nově byl např. francouzský pokus, jak řešit sociální dumping, označen za společný zájem. Označení společného zájmu bylo přitom vládou ČR využito k tomu, aby se na úrovni EU řešil problém nízkých mezd a obecně kohezní politika. S tímto argumentačním schématem byla také spojována problematika jednoty EU, jejích principů a pravidel (např. že z vnitřního trhu musí všechny členské státy čerpat podobně). Stejně podmínky pro občany různých členských států by se podle vyjádření vlády ČR měly tedy odrážet v různých oblastech, ne jen v oblasti, kterou řeší návrh na revizi směrnice 96/71/ES. Toto topos bylo oproti podobě z roku 2016 upraveno do podoby: *spravedlnost jako rovnost mezi členskými státy v ekonomické, sociální i politické rovině*. U odborů byla problematika spravedlnosti v rámci sledované otázky vysílání pracovníků opět použita v podobě tohoto topos: *spravedlnost jako uplatnění principu stejné mzdy za stejnou práci na stejném místě*. Odbory dále využívaly, stejně jako vláda ČR, toto topos v podobě: *spravedlnost jako rovnost mezi členskými státy v ekonomické, sociální i politické rovině*, jen v argumentaci nekladly oproti vládě ČR takový důraz na politickou rovinu, ale především na rovinu ekonomickou a sociální.

7. *Zodpovědnost*. V roce 2017 se ve vyjádřeních vlády ČR objevilo toto topos v podobě: *zodpovědnost některých evropských firem* spojené se zneužíváním stávajících pravidel a sociálním dumpingem, protože západní firmy podle vlády ČR platí zaměstnancům ve východní a střední Evropě nižší mzdy než zaměstnancům v mateřských společnostech. Dále bylo využíváno toto topos v podobě: *zodpovědnost západních států EU*, se kterým byla spojena argumentace, že zahraniční společnosti na zaměstnancích v ČR šetří, a proto by měly také členské státy, jejichž firem se toto jednání týká, vyjednávat o nápravě situace, aby mohlo dojít ke mzdové a sociální konvergenci. ČMKOS se v roce 2017 u tohoto topos shodují s pozicí vlády ČR v podobě topos: *zodpovědnost některých evropských firem; zodpovědnost západních států* a opakují podobu topos z minulého roku: *zodpovědnost českých firem a českého státu* (především MPSV, ale z dlouhodobější perspektivy obecně českého státu a jeho vlád, které přispěly k držení mezd na nízké úrovni).

8. *Břemeno, zátěž*. Oproti minulému roku 2016 bylo využití tohoto topos vládou ČR spojeno především s aplikací pravidel obsažených v návrhu na revizi směrnice 96/71/ES na sektor dopravy v podobě topos: *břemeno, zátěž vytváření překážek vnitřnímu trhu vyplývající z aplikace pravidel revidované směrnice 96/71/ES v dopravě* (zdůvodnění vlády ČR: vytváření překážek volnému pohybu služeb a pracovníků, narušování konkurenceschopnosti podniků). Zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů setrvali u využití tohoto topos v podobě: *břemeno, zátěž vytváření překážek vnitřnímu trhu*. ČMKOS zůstala i v tomto roce u využití tohoto topos v podobě: *břemeno, zátěž plynoucí z nízkých mezd*.

9. *Finance*. Toto topos v podobě *problém nízkých mezd v některých členských státech* (především u členských států z východní Evropy) a s ním spojené topos v podobě: *vyrovnávání rozdílů mezi centrem a periferií* bylo vládou ČR využito při argumentaci o sociálním dumpingu. Šlo o poukázání na to, že zahraniční společnosti (francouzské nebo třeba rakouské) na zaměstnancích v ČR šetří a platí jim jen přibližně třetinu toho, co platí v mateřských zemích. Odbory v roce 2017 používaly pouze jednu podobu tohoto topos z minulého roku: *finanční ztráty plynoucí ze zaměstnávání zahraničních pracovníků a obcházení pravidel jejich zaměstnání*. S vládou ČR se shodovaly ve využití tohoto topos v podobě: *problém nízkých mezd v některých členských státech* a stejně tak ve využití tohoto topos v podobě: *vyrovnávání rozdílů mezi centrem a periferií*.

10. *Realita*. Toto topos v podobě z roku 2016: *návrh na revizi směrnice 96/71/ES neřeší realitu zneužívání stávajících pravidel* bylo v roce 2017 vládou ČR změněno do podoby: *návrh na revizi směrnice 96/71/ES přehlíží odlišnou ekonomickou realitu v členských státech*. U ČMKOS se opakovalo využití tohoto topos v podobě z roku 2016: *návrh na revizi směrnice 96/71/ES je řešením reality zneužívání stávajících pravidel* a obecněji využívala argumentační schémata upozorňující na nerovnosti mezi členskými státy v podobě topos: *realita současné vícerychlostní Evropy*.

11. *Číslo*. V rámci argumentace operující s tímto topos vláda ČR v roce 2017 opět využila toto topos v podobě: *nízký počet vysílaných pracovníků*. Nicméně nebylo použito ke konstatování, že by mělo být upuštěno od návrhu na revizi směrnice 96/71/ES, ale vláda ČR upozorňovala na důležitější problémy, které jsou spojeny s problematikou vysílání pracovníků, mezi které patří velké rozdíly (mzdové, ekonomické) mezi jednotlivými členskými státy, které by mohly vést k fragmentaci EU. Vláda ČR dále využívala toto topos v podobě: *pomalé tempo konvergence* spojené se zdůvodněním, že např. (co se týče mzdové konvergence mezi Českem a Francií, jak jsem již uvedl výše) pokud by se ekonomika vyvíjela současným tempem, pak by trvalo zhruba 222 let, než by české mzdy dohnaly mzdy francouzské. Odbory se v roce 2017 oproti minulému roku tolik nezaměřovaly na vysílané pracovníky, ale na problematiku blízkou topos vlády ČR v podobě: *pomalé tempo konvergence*. Hlavní argumentační linie, která byla dominantním tématem ČMKOS, se soustředila na výši mezd a dalších nákladů spojených s prací v ČR v podobě topos: *nízké náklady na práci v nových členských státech – pod průměrem EU*.

12. *Zákon a právo*. Vláda ČR upozorňovala na zneužívání pravidel vysílání v souvislosti s letter-box firmami, ale nikoliv již pouze v souvislosti se západními firmami, ale v podobě obecného topos: *zamezení porušování platné legislativy*. I v tomto roce bylo využíváno topos v podobě: *protiprávnost protekcionistických opatření západních států*, orientované ovšem

na sektor dopravy, tedy v podobě topos: *protiprávnost protekcionistických opatření západních států v sektoru dopravy*. Zároveň se vybraní aktéři vlády ČR orientovali na obecné hodnoty EU, využívali toto topos v podobě: *dodržování principů právního státu*. Jako první podtyp tohoto topos (*dodržování principů právního státu*), v souvislosti se zaváděním pravidel směrnice 2014/67/EU a budoucích pravidel spojených s revizí směrnice 96/71/ES, vláda ČR využívala topos v podobě: *transparentnost národních právních úprav* (zdůvodnění vlády ČR: jinak není možné vysílající podniky hnát k zodpovědnosti za porušení pravidel). V souvislosti se změnou zákona o zaměstnanosti v ČR pak (druhý podtyp topos *dodržování principů právního státu*) topos v podobě: *řešení nerovných podmínek pro kmenové a agenturní pracovníky novelou zákona o zaměstnanosti*. ČMKOS na porušování práva a zákonů upozorňovala jednak obecně jako v minulém roce (2016) v podobě topos: *porušování a obcházení pravidel vysílání pracovníků, která podkopávají pracovní právo*, ale co se týče jeho obsahu, odbory kladly více důrazu na argumentaci odvolávající se na nelegální práci zahraničních pracovníků.

13. *Dějiny*. Oproti roku 2016 se ve vyjádřeních vlády ČR a ČMKOS nově objevila argumentace typu *poučení z minulosti*. Premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD) totiž poukazoval na to, že problémy spojené s volným pohybem pracovních sil a poměrně velký příliv pracovníků z východu Evropy a ze středu Evropy do Velké Británie podpořily určité negativní nálady vůči EU a byly jedním z kořenů brexitu. Toto topos odkazující na dějiny mělo podobu: *poučení plynoucí z brexitu*. ČMKOS také využívala tento typ argumentačního schématu, odkazující na poučení z minulosti, ale v podobě metafory tzv. „gastarbeiterů“. Odbory poukazyvaly na situaci v Německu v 60. letech 20. století, kdy byl významný nedostatek pracovníků, který zažívá v „současnosti“ ČR (v letech 2016 a 2017), řešen organizovaným přesunem pracovníků z Turecka. Mnoho tureckých pracovníků pak na území Německa zůstalo a podle interpretace odborů se přitom zcela nepodařila jejich integrace. Toto topos odborů tedy může být popsáno v podobě: *poučení plynoucí ze situace v Německu v 60. letech a zaměstnávání gastarbeiterů*.

14. *Kultura, stát*. Také v tomto roce vláda ČR jako zdroj problémů ukazovala praktiky spojené s určitými státy a firmami, pocházejícími z těchto států, ovšem především ve spojitosti se sektorem dopravy, tedy v podobě topos: *problémy kolem vysílání v dopravě jsou spojeny s praktikami západních států a firem*. Stejně jako v roce 2017 vláda ČR využívala topos v podobě: *západní státy vytvářejí protekcionistická opatření*. Odbory obdobně jako v předešlém roce upozorňovaly i v roce 2017 na velké rozdíly mezi starými a novými členskými státy v podobě topos: *propastné rozdíly ve mzdách mezi západními členskými státy a členskými státy z východní a střední Evropy*. ČMKOS pracovala v argumentaci tohoto druhu s metaforou „mzdová železná opona“, pomocí které upozorňovala na významné rozdíly ve mzdách mezi členskými státy a na

sociální a mzdový dumping, který způsobují západní firmy v nových členských státech nízkými mzdami. Tedy opět použila topos v podobě: *realita současné vícerychlostní Evropy*. Oproti minulému roku se toto topos stalo jedním z hlavních argumentačních schémat.

15. *Zneužívání*. Toto topos v podobě: *zneužití svých pravomocí k přijímání protekcionistických opatření* bylo pravděpodobně tím nejčastěji využívaným příkladem topos tohoto typu v argumentaci vlády ČR a zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů. Na druhou stranu např. sociální dumping byl vládou ČR v roce 2017 už rovněž prezentován jako společný problém členských států, proto se rovněž objevilo topos v podobě: *zneužívání pravidel vysílání pracovníků některými firmami*. V sektoru dopravy pak v podobě topos: *zneužívání pravidel vysílání v sektoru dopravy některými západními firmami*. ČMKOS v tomto ohledu zůstala u použití topoi v podobách z roku 2016: *zneužívání stávajících pravidel vysílání pracovníků mnohými podnikateli a zneužívání zahraničních pracovníků k levné práci a sociálnímu a mzdovému dumpingu*.

4.2.5 Popis širšího společensko-politického a historického kontextu a identifikace specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2018

Už ke konci roku 2017 se vyprofilovalo jako nejdůležitější téma jednání o návrhu na revizi směrnice 96/71/ES (nejen z perspektivy vybraných aktérů v ČR) vysílání řidičů v mezinárodní silniční dopravě (identifikaci základních specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2018 uvádím v tabulce č. 8). V říjnu 2017 se členské země shodly na kompromisu ohledně obecných pravidel vysílání pracovníků do zahraničí. Členské státy ze střední a východní Evropy (včetně ČR) prosadily, aby sektor silniční dopravy a pravidla pro řidiče mezinárodní dopravy byly prozatím z nových pravidel vyňaty a aby vše vyjasnil až balíček mobility (někdy označován také jako silniční balíček). Nicméně návrhy EK opět vzbudily u některých států kritiku, protože se v rámci nich objevil požadavek, aby řidič, který stráví při své cestě více než tři dny v jiné zemi, byl považován za vyslaného pracovníka, tím pádem měl rovněž nárok na tamní minimální mzdu (Chlebounová 2018a). Čeští představitelé ministerstva dopravy a čeští provozovatelé dopravních firem odmítli tento požadavek a označili ho za diskriminaci zahraničních řidičů (tamtéž).

V únoru 2018 ministr dopravy Dan Ťok (ANO) odmítl požadavky EK a současnou podobu navrhované revize směrnice 96/71/ES označil za narušení volného pohybu zboží a služeb a za likvidační opatření pro české dopravce (Euroskop 2018a). Na podporu výhrad proti aplikaci pravidel, obsažených v návrhu na revizi směrnice 96/71/ES na sektor dopravy, bylo při jednáních mezi členskými státy a institucemi EU českou stranou znovu využito zjištění z preventivní kontrolní akce MPSV a MD, že řidiči ze západních států často nemají ani základní informace o svých povinnostech při vysílání (tamtéž). Zástupci ČR se ve svých vyjádřeních k této problematice opět orientovali zejména na požadavek, aby byly dopravní služby z návrhu obecných

pravidel vysílání pracovníků vyjmuty a aby dálková tranzitní doprava nepodléhala regulaci (Euroskop 2018a, 2018d; Úřad vlády 2018a).¹¹⁵

Při dalších jednáních o nové podobě směrnice o vysílání pracovníků 28. února 2018 zástupci Rady, Komise a Evropského parlamentu dospěli k dohodě, v rámci které byla dálková kamionová doprava vyňata.¹¹⁶ Bylo tak vyhověno nejen ČR, ale i dalším zemím ze střední a východní Evropy, Portugalsku a Španělsku (Euroskop 2018b). V květnu byl Evropským parlamentem schválen návrh finální podoby směrnice (kompromisní znění návrhu na revizi směrnice 96/71/ES; více viz kapitolu 3.2.3), kterou 21. června 2018 přijala rovněž Rada EU (Evropská rada, Rada EU 2018).

¹¹⁵ Co se týče postojů premiéra Andreje Babiše (ANO) k revizi směrnice 96/71/ES, použil stejně jako už před ním ministr dopravy Dan Ťok (ANO) argumentaci, že by se nová směrnice o vysílání pracovníků neměla vztahovat na dopravu, protože by byla pro české dopravce likvidační (Euroskop 2018d). Cílem ČR jsou podle něj taková pravidla, která by neohrožovala integritu vnitřního trhu (Úřad vlády 2018a).

¹¹⁶ Více viz kapitolu 3.2.3 nebo např.:

http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-18-1405_en.htm.

Tabulka č. 8: Identifikace specifických témat v analyzovaných textech vlády ČR v roce 2018

1. Návrh na revizi směrnice 96/71/ES	10. Principy vnitřního trhu, volný pohyb služeb a pracovníků, mobilita v EU, integrace pracovních trhů
2. Aplikace revize směrnice 96/71/ES v dopravě – tzv. balíček mobility	11. Konvergence (mzdová, ekonomická, sociální), kohezní politika
3. Sociální dumping	12. Silnější role pro národní parlamenty, posílení hlasu členských států, zachování různorodosti členských států
4. Obcházení a zneužívání pravidel vysílání pracovníků (především v dopravě) a agenturní práce	13. Spolupráce, dialog, hledání shody mezi členskými státy
5. Vysílání ukrajinských občanů do ČR (jako případ tzv. falešného vysílání)	14. Evropský pilíř sociálních práv
6. Podniková úroveň vysílání pracovníků – především v sektoru dopravy (konkurenceschopnost podniků; dopady na malé a střední podniky v zemích s nižšími mzdami)	15. Fragmentace EU
7. Personální úroveň vysílání pracovníků (úroveň pracovníků, jejich pracovní podmínky apod.)	16. Návrh EK ustavit Evropský orgán pro pracovní záležitosti (ELA)
8. Rozdílná pozice mezi členskými státy (ekonomicko-sociálně-politické rozdíly; staré – západoevropské země vs. nové – středo- a východoevropské; chudší vs. bohatší členské státy)	17. Další nové návrhy regulací (v oblasti přeshraničního výkonu práce a v oblasti sociální politiky)
9. Protekcionistická opatření některých členských států	18. Rozvoj flexibilních pracovních modelů

4.2.6 Analýza reakcí vybraných aktérů na návrh revize směrnice 96/71/ES v roce 2018

Stejně jako v analýze reakcí vybraných aktérů na problematiku vysílání pracovníků v roce 2016 a 2017 (především s ohledem na popsany návrh revize směrnice 96/71/ES) se i v analýze vyjádření vybraných aktérů v roce 2018 budu držet podobného postupu.

a. Rozbor základních diskurzivních strategií (*nominace; argumentace; perspektivizace, framing* nebo *diskurzivní reprezentace*), které se podílejí na způsobu prezentace

Diskurzivní strategie uplatňované v roce 2018 prošly proměnou (ve srovnání s rokem 2017). V rámci diskurzivních strategií nominace a perspektivizace (*framingu* nebo *diskurzivní reprezentace*) se tato proměna týkala především posunu v rámci kategorizace a polarizace „my“ a „oni“ v rámci hlavního tématu sledovaného období roku 2018, kterým bylo vysílání řidičů v mezinárodní dopravě a s ním spojených jednání o balíčku mobility. V případě „mluvčích“ či produktorů u vybraných představitelů vlády ČR lze opět na základě interdiskurzivních a intertextuálních vztahů, opakujících se postojů a argumentů konkrétních vybraných aktérů vnímat jako jednoho mluvčího vládu ČR jako celek, ovšem s tím rozdílem, že klíčovou roli při konstrukci argumentace mělo ministerstvo dopravy (viz např. Euroskop 2018d).¹¹⁷

Konstrukce kategorie „my“ a „oni“ vládou ČR v roce 2018 měly blíže k vymezení z roku 2016 než z roku 2017. Vláda ČR mezi „my“ zahrnovala především země střední a východní Evropy (stejně jako i další podobně smýšlející země), které prosazovaly, aby byla silniční doprava prozatím z nových pravidel vysílání pracovníků vyňata (Chlebounová 2018a; MD 2018a).¹¹⁸ Vedle vládou prezentovaného společného zájmu těchto zemí se objevovala také teze o hájení českých zájmů (Euroskop 2018a; MD 2018a). Mezi kategorií „my“ byli zahrnuti také čeští dopravci, majitelé dopravních firem, okrajově pak řidiči z nových členských států (Euroskop 2018a).

Kategorie „oni“ měla opět jako v minulých dvou letech dvě podoby. Tato kategorizace měla opět blíže k vymezení z roku 2016 než z roku 2017. Do první skupiny byly zahrnuty země, pro které obecná pravidla slouží jako ochranná opatření (Euroskop 2018a). V silniční dopravě se podle vlády ČR jednalo o západní země, zejména Francii (MD 2018a) a Německo (Euroskop 2018d). Druhou skupinou byla stejně jako v minulém roce kategorie v podobě: *oni – ti, kteří obcházejí a zneužívají stávajících pravidel vysílání pracovníků*, ovšem s tím rozdílem, že tato

¹¹⁷ Co se týče *intertextovosti*, ta se v tomto roce objevila opět jak mezi jednotlivými ministerstvy (MZV 2018a a MPSV 2018a; nebo MD 2018b a MZV 2018b); tak mezi zpravodajským portálem Euroskop a ministerstvy nebo Úřadem vlády (Euroskop 2018a a MD 2018a; nebo Euroskop 2018d a Úřad vlády 2018a). Opět platilo, že zprávy všeobecně vykazovaly velkou provázanost a největší pak u tématu pravidel pro sektor dopravy kolem balíčku mobility apod.

¹¹⁸ Konkrétně byly zmíněny země Visegrádské skupiny, Pobaltí, Rumunsko, Chorvatsko, Irsko, Malta, Portugalsko, Španělsko a Slovinsko (Euroskop 2018c).

kategorizace byla používána minimálně, především při argumentaci týkající se dopravy, a v rámci ní byly opět zmíněny kontroly na území ČR, které podle interpretace vlády ČR poukazují na porušení pravidel v mezinárodní dopravě u řidičů ze starých členských států (Euroskop 2018a).

Podobně jako v roce 2016 byla používána vcelku výrazná polarizace, uplatněná především v oblasti dopravy a vyjednávání o balíček mobility. Stejně jako v roce 2016 byl vládou ČR využíván motiv sporu o vymezení sociálního dumpingu a motiv protekcionistické politiky, které podle sledovaných představitelů vlády ČR rozdělují EU na dva tábory (MD 2018a). Ministerstvo dopravy ve svých textech přitom upozornilo, že téma vysílání řidičů rozděluje EU dlouhodobě (MD 2018b; MZV 2018b). Stejně tak další návrhy v oblasti přeshraničního výkonu práce (jako např. návrh EK ustavit Evropský orgán pro pracovní záležitosti) byly vládou ČR dány do spojitosti s možnou eskalací již několik let trvajících sporů o pravidlech pro výkon práce v zahraničí, které rozdělují členské státy na východ a západ EU (Matera 2018). Přestože byla rétorika vlády ČR podle mého soudu celkově poněkud více polarizující než v minulém roce, stále byla ještě uplatňována (jen v menší míře než v roce 2017) teze o hledání konstruktivního řešení, dialogu se západními státy a nalezení kompromisu přijatelného pro všechny (MD 2018a, 2018b; MZV 2018b).

Podoba navrhovaných pravidel pro sektor dopravy byla v roce 2018 vládou ČR všeobecně prezentována jako nevyhovující pro sektor dopravy nebo nebezpečná až likvidační pro mnohé majitele dopravních firem, především z východní a střední Evropy. Proto byl vládou ČR vznesen požadavek na vytvoření výjimky pro mezinárodní dopravu, aby doprava měla kvůli svojí specifické povaze a vysoké mobilitě řidičů vlastní pravidla (Euroskop 2018d; Úřad vlády 2018a) tak, aby odpovídala reálné situaci na trhu (Euroskop 2018b). Pokud by k tomu nedošlo a nová pravidla pro dopravce by byla příliš přísná, vedlo by to podle ministra dopravy Dana Ťoka (ANO) k obcházení pravidel, např. prostřednictvím tzv. švarc systému, protože OSVČ byly z působnosti návrhů vyjmuty (MD 2018b; MZV 2018b). Tuto argumentaci představitelé vlády ČR používali po celé analyzované období do června roku 2018. Příslib uplatňování specifických pravidel pro mezinárodní automobilovou dopravu, vzešlý z jednání především během první poloviny roku 2018, připomněli zástupci ČR a Slovenska také po finálním schválení návrhu na revizi směrnice 96/71/ES (Euroskop 2018g).

Už na počátku roku 2018 čeští majitelé dopravních firem odmítali návrhy EK, např. aby řidič, který stráví při své cestě více než tři dny v jiné zemi, byl považován za vyslaného pracovníka a měl nárok na tamní minimální mzdu (Chlebounová 2018a), což podpořila také vláda ČR, která po celé sledované období roku 2018 chtěla vyjmout dopravu z návrhu na revizi směrnice 96/71/ES (Euroskop 2018a, 2018b). Aplikace obecných pravidel na sektor dopravy jde podle představitelů

české vlády na ruku Západu; přičemž znění textu se podle MD za celé dva roky vyjednávání výrazně přiblížilo potřebám západoevropských zemí (zejména Francie), které si jen chtěly zajistit ochranu svého národního trhu před levnou konkurencí ze střední a východní Evropy (MD 2018a). V tomto ohledu je podle mého názoru možné tedy opět hovořit o využití argumentace *ad hominem*. Vláda ČR dále v analyzovaných textech uváděla, že spory o sociálním dumpingu či protekcionistické politice, stejně jako téma vysílání řidičů, dlouhodobě rozdělují EU (MD 2018b; MZV 2018b).

Jako konkrétní příklad negativních důsledků, které mohou vyplynout z aplikace pravidel z návrhu na revizi směrnice 96/71/ES na sektor dopravy, byl několikrát použit případ českého řidiče Jiřího Gabrhela, který si v Německu vymohl doplacení mzdy na tamější úroveň. Tento případ by podle představitelů vlády ČR mohl být precedentem pro další žaloby, případně sloužit pro nátlak odborů, které by mohly způsobit negativní dopad na fungování mnohých firem, které si dopravu do zahraničí objednávají, nebo způsobit jejich krach, a zasažena by tak mohla být celá česká ekonomika (MD 2018a, 2018b; MZV 2018b; Euroskop 2018d; Úřad vlády 2018a). V tomto případě vláda ČR využívala argumentaci pomocí příkladu, u kterého je, podle mého soudu, možné hovořit o nedostatečně podloženém či dokonce unáhleném zobecnění. Pravidla pro vysílání pracovníků v mezinárodní dopravě by měla být podle vlády ČR vyňata také z toho důvodu, že zaměstnavatelé by byli aplikací těchto pravidel vystaveni *neúměrné* administrativní zátěži, protože toto odvětví je charakteristické vysokou mírou mobility pracovníků (Euroskop 2018b, 2018c). Mezi hlavní obavy vlády ČR v roce 2018 patřilo to, že by mohlo dojít k ohrožení konkurenceschopnosti českých dopravců na evropském trhu (Euroskop 2018d; Úřad vlády 2018a). Jedná se podle mého názoru o subjektivní, hypotetickou či spekulativní argumentaci, protože vláda ČR nedodává dostatek důkazů, které by její tvrzení podložily, pouze používá toto jednoduché konstatování o ohrožení konkurenceschopnosti.

V rámci rétoriky kritizující západoevropské státy se opět stejně jako v roce 2017 objevilo využití výsledků kontrol (MPSV a MD) řidičů mezinárodní dopravy, u kterých bylo zjištěno, že řidiči ze západoevropských zemí často nemají základní informace o povinnostech při vysílání pracovníků (Euroskop 2018a, 2018d; MD 2018a).¹¹⁹ Stejně jako v minulém roce 2017 je v tomto případě podle mého názoru v argumentaci přítomen určitý lokálpatriotismus a argumentace by mohla být označena za nedostatečně podložené či unáhlené zobecnění.

¹¹⁹ Tyto kontroly byly navíc později zopakovány na přelomu července a srpna 2018 a ministr dopravy Dan Ťok (ANO) řekl, že je využije i při dalších vyjednáváních o konečné podobě balíčku mobility, jelikož ve sledovaném období došlo pouze k nalezení kompromisu návrhu na revizi směrnice o vysílání pracovníků, ale už ne specifických podmínek pro dopravu (MD 2018c).

Česká vláda (oproti minulému roku 2017) v roce 2018 hájila především české zájmy (Euroskop 2018a; MD 2018a), i když se místy ještě objevily teze vyzývající k dialogu mezi členskými státy a institucemi EU a hledání kompromisu přijatelného pro všechny (MD 2018a).¹²⁰ V případě obhajoby českých zájmů je tedy možné argumentaci označit jako poziční argumentaci, která pracuje s argumenty lokálpatriotismu. Byly to tedy opět západoevropské země v čele s Francií, kterým byla vládou ČR přisouzena role těch, kteří vedou dlouhé spory o sociálním dumpingu, vyjednávání přibližují svým potřebám, a tím rozdělují EU na dva tábory (tamtéž). V tomto ohledu tedy vláda ČR využívala argumentaci *ad hominem*. Nicméně finální rozhodnutí, kdy z konečné podoby návrhu na revizi směrnice byl vyřazen sektor dopravy, bylo označeno jako kompromis (Krutílek 2018; Euroskop 2018b).

Debata o revizi směrnice 96/71/ES se navíc stala součástí širší diskuse o přeshraničním výkonu práce a sociální politice mezi členskými státy a institucemi EU.¹²¹ Z pohledu vlády ČR mezi nejzásadnější návrhy EK v oblasti přeshraničního výkonu práce patřil návrh EK ustavit Evropský orgán pro pracovní záležitosti (dále jen ELA), který stejně jako další kontroverzní pravidla může vést k dalším sporům mezi členskými státy, tvoření bariér na vnitřním trhu apod. (Matera 2018). Tvrzení vlády ČR však opět nejsou nějak výrazně podložena důkazy, jedná se tedy podle mého soudu o subjektivní, hypotetickou či spekulativní argumentaci. Při jednáních o politice zaměstnanosti a sociální politice EU vláda ČR především podporovala ekonomickou a sociální konvergenci a kohezní politiku (MZV 2018a). V textech vlády ČR se dále objevovala doporučení směřující k flexibilizaci pracovních úvazků a forem práce (MZV 2018a; MPSV 2018a).

V případě zástupců zaměstnavatelů se v roce 2018 v rámci sledovaných dokumentů a výstupů objevilo především jedno důležité vyjádření, které shrnulo pozici Hospodářské komory ČR (HK ČR) k závěrečnému projednávání diskutovaného návrhu EK s názvem *Revize směrnice o vysílání pracovníků* (HK ČR 2018). V podstatě HK ČR opět pracovala s argumentací, že vysílání pracovníků se týká jen malé části pracovníků, a to navíc hlavně v sektoru stavebnictví. HK ČR prezentovala, že chce hledat takové řešení, „[...] které by minimalizovalo negativní dopady regulace vysílání pracovníků v dopravě na české přepravce“. (tamtéž) Z dokumentu v podstatě vyplývá, že dosavadní podoby návrhu na revizi směrnice 96/71/ES byly spojeny se zpřísněním požadavků na zaměstnavatele, protože pravidla jsou spojena s nadměrnou administrativní zátěží, což pro některé české podnikatele může mít destruktivní důsledky.

¹²⁰ Někteří zástupci ČR, jako např. Aleš Chmelař (ČSSD), vyzdvihli český přínos k celé debatě o revizi směrnice o vysílání pracovníků tím, že ji zástupci ČR moderovali a dokázali tuto citlivou a vášnivou celoevropskou debatu uklidnit a sjednotit země na určitém kompromisu (Chlebounová 2018b).

¹²¹ Např. doporučení Rady o přístupu k sociální ochraně pro osoby ve všech formách výdělečné činnosti a sdělení Komise o sledování implementace evropského pilíře sociálních práv; *Návrh revize nařízení o koordinaci systémů sociálního zabezpečení*; *Návrh směrnice o transparentních a předvídatelných pracovních podmínkách*; *Návrh směrnice o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem* (viz např. MZV 2018c).

V kategorizacích „my“ a „oni“ se mezi pomyslnou množinou kategorie „my“ v roce 2018 objevili především EK a Evropský parlament, firmy ze západní Evropy, odbory, zaměstnanci a řidiči kamionů. Mezi pomyslnou množinou kategorie „oni“ pak zástupci zaměstnavatelů, firmy a dopravci ze střední a východní Evropy a agentury práce využívající nekalé praktiky k obcházení pravidel vysílání pracovníků.

Odbory přivítaly novou směrnicí o vysílání pracovníků (především pak princip stejné mzdy za stejnou práci na stejném místě), kterou vnímaly jako předstupeň k prosazení závazného evropského pilíře sociálních práv a nastavení k sociálněji Evropě „se spravedlivější hospodářskou soutěží mezi podniky a lepšími právy pracujících“ (ČMKOS 2018i). ČR byla jedinou zemí východní Evropy, která více vysílaných pracovníků přijímá, než kolik jich sama vysílá – měla by tedy podle ČMKOS chápat obavy zaměstnanců na západ od našich hranic z hrozícího snižování mezd, což minulá vláda nedělala, protože vystavila spolu s dalšími zeměmi EK žlutou kartu a na jasné reakce té současné (2018) odbory ještě čekají (Keller 2018d).

Bylo zajímavé, že ČMKOS, co se týče pravidel v dopravě, zveřejňovala také stanoviska dopravců (ČMKOS 2018g), ale na druhou stranu se objevila též kritika praktik v kamionové dopravě. Konkrétně se opět jednalo o případ šoféra Jiřího Gabrhela (na ten upozornilo i MD), který na německé poště vysoudil víc než čtvrt milionu korun jako dorovnání do německé minimální mzdy (ČMKOS 2018f). Ovšem odboráři upozornili, že ani německý zákon o minimální mzdě, ani evropská směrnice, ze které vychází, vůbec neřeší řidiče živnostníky, kterým „[...] hrozí obcházení pravidel pomocí takzvaného švarcsystému.“ (tamtéž)

Odbory rovněž uveřejnily texty věnující se kauzám upozorňujícím na obcházení pravidel vysílání pracovníků a porušování standardů pracovních podmínek. Mezi praktikami, které jsou zastíráním agenturního zaměstnávání a obcházením zákoníku práce, ČMKOS zmínila: za první, dodávání zaměstnanců sesterským společnostem, které u zaměstnanců vykazují pouze pracovní cestu a zastírají tím vysílání, za druhé, dodávání zahraničních pracovníků bez pracovního povolení do firem na základě smlouvy o dílo nebo smlouvy o poskytování služeb, za třetí, pronajímání stroje firmě, která dodává agenturního zaměstnance, kdy mezi firmou, která vlastní stroj, a zaměstnancem, který u stroje pracuje, není žádný pracovněprávní vztah (ČMKOS 2018c). Kromě těchto praktik se v textech prezentovaných ČMKOS objevila obecně kritika agenturní práce. Podle ČMKOS velké počty agentur poskytují zahraniční pracovníky na dočasnou, málo placenou a nepříliš kvalifikovanou práci, a dále poukazovala na sporné praktiky agentur jako: za první podepisování smluv psaných jazykem, který pracovníci neznají, za druhé seznámení s podmínkami práce až na místě, za třetí neproplacené přesčasy a práce o víkendech, za čtvrté nevhodné hygienické podmínky (např. Keller 2018a). Vedle kritiky agenturní práce se objevila

také kritika rozvoje flexibilních pracovních modelů (např. zkrácených pracovních úvazků), mezi které je podle ČMKOS možné zařadit také vysílání pracovníků (ČMKOS 2018d). Zaměstnanecký poměr je podle představitelů ČMKOS nahrazován vztahem objednavatele a dodavatele určitého zboží či služby, což vede k přehlížení požadavků daných zákoníkem práce s odvoláním na aplikaci a dodržování pravidel obchodního zákoníku (Keller 2018b).

Jako samostatné téma se opět stejně jako v minulém roce objevilo vysílání pracovníků z Ukrajiny, především tedy v podobě falešného vysílání přes polská víza. To bylo rámováno obecnější tematikou zvýšení dovozu pracovníků z Ukrajiny, Mongolska a Filipín (ČMKOS 2018b). V této souvislosti např. předseda ČMKOS Josef Středula varoval „[...] před bezpečnostními riziky a zároveň říká, že ‚dovoz‘ Ukrajinců přispěje spíše k zaostávání české ekonomiky.“ (ČMKOS 2018e)

Josef Středula svými výroky sledoval obecnější tematiku nízkých mezd a špatného postavení zaměstnanců vzhledem k ostatním zemím EU (viz např. také články jako ČMKOS 2018l; Kolev 2018; Pavelka 2018, s. 10–13). Vedle problematiky levné práce se ČMKOS (po nárůstu průměrné mzdy v ČR) začala v kampani Konec levné práce (viz např. Kašparová 2018) věnovat jako další důležité problematice také tomu, že čeští pracovníci nejen že jsou levní, ale pracují déle než např. v sousedním Německu (viz např. Středula 2018).

Jak už bylo zmíněno výše, pro ČMKOS bylo jednání o vysílání pracovníků jakýmsi předstupněm jednání o evropském pilíři sociálních práv. Proto ČMKOS uvítala schválení evropského pilíře sociálních práv jako průlom, podle kterého by měla být formulována budoucí evropská politika, i když zatím se jedná jen o soubor doporučení, který nemá právní závaznost, proto ČMKOS stejně jako Evropská odborová konfederace prezentovala, že chce usilovat, aby byl pilíř ještě posílen (ČMKOS 2018a). Odbory se dále vyjadřovaly také k dalším novým návrhům regulací v oblasti přeshraničního výkonu práce a v oblasti sociální politiky (Presová 2018).¹²² K plánu EK ustavit Evropský orgán pro pracovní záležitosti (ELA) se v textech ČMKOS objevilo např. to, že ELA by měl mít hlavně potřebné kompetence, aby „[...] nevznikl jen drahý nefunkční kompromis“ (Keller 2018e) a aby se nestal jen nástrojem vnitřního trhu, který nerespektuje vztahy v národních ekonomikách (Presová 2018).

V textech ČMKOS se objevily pochvalné komentáře k evropské politice a vedle nich kritika českých politiků, kteří zneužívají kritického postoje k EU některých občanů ČR k tomu, aby je získali jako své voliče (Rašek 2018). Na druhou stranu se u ČMKOS vedle obhajoby EU objevily výzvy, jak EU dále reformovat. Kritika odborů poukazovala v souvislosti s vysíláním

¹²² Ke směrnici o transparentních a předvídatelných pracovních podmínkách (Keller 2018b); směrnici o sladování pracovního a rodinného života (Popelková 2018; Keller 2018c).

pracovníků na to, že dosud mohly vzniknout stovky tisíc firem s fiktivním sídlem (tzv. letter-box firem; viz např. Čáp 2018). Josef Středula se jako předseda za ČMKOS připojil k evropské výzvě, v rámci které se požadovala realizace pěti reforem, které se dotýkají rovněž tematiky vysílání pracovníků.¹²³ Jen pro doplnění názorů ČMKOS na fungování EU, které už ovšem přesahují problematiku vysílání pracovníků, bych chtěl uvést, že přes výzvy k propojování Evropy se ČMKOS vyjadřovala odmítavě k možnosti přistoupení ČR k eurozóně v dohledné době se zdůvodněním, že „[n]aše doporučení, zda v nejbližší době přejít na euro, proto spočívá v tom, aby si česká hospodářská politika ponechala dosavadní míru samostatnosti rozhodování. Právě taková míra samostatnosti, která je nejen výrazem zdravého národního sebevědomí, ale umožňuje i respektovat národní zájmy, by měla zaručovat rychlejší překonání dosavadních rozdílů v ekonomické výkonnosti a také zvyšování blahobytu českých občanů.“ (Fassman, Ungerman, 2018, s. 71)

b. Rozbor základních diskurzivních makrostrategií

V roce 2018 se u vyjádření zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů víceméně opakovala situace z předešlého roku: chybělo více vyjádření prezentovaných směrem k veřejnosti tak, aby bylo možné v rámci analýzy přistoupit k vytvoření obecného popisu základních diskurzivních makrostrategií zástupců zaměstnavatelů a podnikatelů. Opět se dá, podle mého soudu, na základě analyzovaných textů odhadnout, že se diskurzivní makrostrategie příliš neměnily. Co se týče odborů, stejně jako v analýze dat z roku 2017 platilo, že základní diskurzivní makrostrategie zůstaly v podstatě stejné, proto je již níže neuvádím. Tak jako v analýze makrostrategií v textech z roku 2017 tedy uvádím pouze výčet základních makrostrategií vlády ČR.

Konstruktivní strategie

- obrana, zachování a budování vnitřního trhu a jeho základních principů
- posilování dialogu mezi členskými státy, EU a sociálními partnery (v tomto roce pouze okrajově)
- vytvoření kompromisní verze balíčku mobility, který by byl vhodný pro všechny zastoupené strany

Konzervativní nebo ospravedlňující strategie

- udržení konkurenceschopnosti členských států, svobod vnitřního trhu a volného pohybu osob

Transformační strategie

¹²³ Za prvé prosazovat reálnou ekonomiku (vytvořit přísná omezení pro fiktivní firmy nebo převody firemních sídel a nastavit pravidla zamezující obcházení placení daní); za druhé vytvořit nezávislý orgán dohlížející na mobilitu zaměstnanců v EU; za třetí posílit participaci zaměstnanců ve firmách; za čtvrté vytvořit povinnost pro subdodavatele pečovat o zaměstnance; za páté vytvořit závazný informační rámec (Čáp 2018). Více viz webové stránky výzvy: <http://european-appeal.org/>.

- změna v nerovnostech (hospodářských, sociálních a politických) mezi členskými státy (mezi sebou) a mezi členskými státy a EK
- vytvoření kompromisní podoby balíčku mobility, který by byl součástí obecnějších změn, dotýkajících se odstranění stávajících bariér, redukce protekcionismu uvnitř i mimo EU, posílení konkurenceschopnosti a vnitřního trhu

Destruktivní strategie

- demontáž snahy o aplikaci pravidel revize směrnice 96/71/ES v oblasti dopravy
- destrukce všech pravidel, která by byla utvářena v podobném duchu jako obecná pravidla návrhu na revizi směrnice o vysílání pracovníků (v souvislosti s debatou o aplikaci pravidel na sektor dopravy)

c. Popis, rekonstrukce a analýza základních argumentačních schémat (tzv. *topoi*), využívaných vybranými aktéry v tematicke vysílání pracovníků a revize směrnice 96/71/ES.

Při analýze *topoi* jsem opět postupoval stejným způsobem jako v analýze textů z roku 2017 a 2016.

1. *Užitečnost, výhodnost.* Stejně jako v letech 2016 a 2017, ale ne tak výrazně, bylo vládou ČR využito toto topos v podobě: *užitečnost, výhodnost členství v EU*, především pak s ním spojený podtyp tohoto topos v podobě: *užitečnost, výhodnost prohlubování vnitřního trhu EU*. Objevuje se i topos z roku 2017 v podobě: *užitečnost, výhodnost hledání kompromisu mezi postoji členských států a institucí EU* a jeho podtyp v podobě: *užitečnost, výhodnost hledání kompromisu při revizi směrnice 96/71/ES* (především pak v souvislosti s jednáním o sektoru dopravy v podobě: *užitečnost, výhodnost hledání kompromisu při jednání o balíčku mobility* a s ním souvisejí topos v podobě: *užitečnost, výhodnost vyjmutí sektoru dopravy z obecných pravidel vysílání pracovníků*). V argumentaci vlády ČR se v roce 2018 opět objevilo topos v podobě: *užitečnost, výhodnost konvergence a kohezní politiky*. ČMKOS kromě topos v podobě: *užitečnost, výhodnost návrhu na revizi směrnice 96/71/ES*, kterého se držela po celé sledované období (2016–2018), využívala v roce 2018 rovněž topos v podobě: *užitečnost, výhodnost dalších regulací v oblasti přeshraničního výkonu práce a v oblasti sociální politiky* a také obecnější topos v podobě: *užitečnost, výhodnost dalších reforem EU*.

2. *Neužitečnost, nevýhodnost.* V tomto roce bylo vládou ČR obdobným způsobem využíváno tohoto topos jako v roce 2017, tedy v podobě topos: *neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES v případě pravidel pro odměňování* (není využíváno příliš často), především pak v podobě topos: *neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES v případě aplikace pravidel na sektor dopravy*. Zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů opět zůstali u používání tohoto topos v podobě: *neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES*. ČMKOS opět jako

v minulém roce (2017) využila tohoto topos v podobě: *neužitečnost a nevýhodnost stávajícího regulačního rámce* a spojovala ho (už ale spíše nepřímo) s dalšími tématy: např. za prvé s tematikou nerovností mezi starými a novými členskými státy, za druhé nerovných mezd vyplácených západními firmami, za třetí nově s tematikou většího počtu odpracovaných hodin českých zaměstnanců v porovnání se zaměstnanci ze západní Evropy.

3. *Definice a interpretace (pojmu vysílaných pracovníků)*. Stejně jako v minulých letech opět vláda ČR nevyužívala toto topos přímo. Topos mělo podobu: *definice a interpretace vysílaných pracovníků se vztahuje k pracovníkům v sektoru stavebnictví, ne v sektoru dopravy*. ČMKOS používala toto topos v podobě: *ze současné definice a interpretace vysílaných pracovníků v dopravě vyplývá jejich vykořisťování z důvodu možnosti obcházení pravidel*. V souvislosti s tematikou vysílání ukrajinských pracovníků přes polská víza (tedy v souvislosti s falešným vysíláním) se pak nově objevilo u ČMKOS toto topos v podobě: *z definice a interpretace falešného vysílání pracovníků vyplývá jejich vykořisťování*.

4. *Nebezpečí, hrozba*. Toto topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění některých nových pravidel* v tomto roce vláda ČR spojovala s novými návrhy v oblasti přeshraničního výkonu práce a v oblasti sociální politiky. Především pak byl v tomto ohledu využíván podtyp tohoto topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí z návrhu EK ustavit Evropský orgán pro pracovní záležitosti*. Sektor dopravy byl v argumentaci vlády ČR daleko více zviditelněn než v minulém roce v podobě topos: *nebezpečí, hrozba plynoucí z aplikace některých nových pravidel na sektor dopravy*. Opět se objevilo topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění ochranných opatření některými členskými státy* a při poukazování na nutnost najít kompromis topos v podobě: *nebezpečí, hrozba fragmentace EU*, spojené s různými důležitými jednáními o budoucnosti EU, včetně jednání o revizi směrnice 96/71/ES (a později už jen o balíček mobility). Zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů se drželi tohoto topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění nových pravidel*, ČMKOS především tohoto topos v podobě: *nebezpečí, hrozba plynoucí z obcházení pravidel vysílání*.

5. *Humanitarismus*. Toto topos se objevilo pouze v argumentaci ČMKOS. V souvislosti s tematikou vysílání pracovníků mělo podobu: *obcházení vysílání pracovníků je spjato s nedůstojnými podmínkami, porušováním práv a vykořisťováním*.

6. *Spravedlnost*. Stejně jako v roce 2017 vláda ČR využívala podobně jako v roce 2017 toto topos v podobě: *spravedlnost jako rovnost mezi členskými státy v ekonomické, sociální i politické rovině*. U odborů se opět objevilo toto topos v podobě: *spravedlnost jako uplatnění principu stejné mzdy za stejnou práci na stejném místě*, dále využívaly rovněž topos vlády ČR v podobě: *spravedlnost jako rovnost mezi členskými státy v ekonomické, sociální i politické rovině*

a nově se objevilo toto topos v podobě: *spravedlnost jako rovnost mezi členskými státy, EU a sociálními partnery*.

7. *Zodpovědnost*. V roce 2018 se u představitelů vlády ČR opět objevilo využití tohoto topos v podobě: *zodpovědnost některých evropských firem* spojené se zneužíváním stávajících pravidel a rovněž bylo použito: *zodpovědnost západních států*, především pak s ohledem na situaci v dopravě a s hledáním kompromisů nejen v rámci vysílání pracovníků a balíčku mobility, ale také dalších jednání o regulacích a reformách EU. ČMKOS se držela stejných topoi jako v roce 2017: za prvé *zodpovědnost některých evropských firem*, za druhé *zodpovědnost západních států*, za třetí *zodpovědnost českých firem a českého státu*. Nově také topos v podobě: *zodpovědnost EU* (v souvislosti s požadavky na její další reformy).

8. *Břemeno, zátěž*. Stejně jako v minulém roce bylo toto topos vládou ČR využíváno především v podobě: *břemeno, zátěž vytváření překážek vnitřnímu trhu vyplývající z aplikace pravidel v dopravě*. Zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů i nadále využívali toto topos v podobě: *břemeno, zátěž vytváření překážek na vnitřním trhu* a ČMKOS zůstalo i v tomto roce u použití tohoto topos v podobě: *břemeno, zátěž plynoucí z nízkých mezd* a nově využívala toto topos v podobě: *břemeno, zátěž plynoucí z většího množství odpracovaných hodin českých zaměstnanců*.

9. *Finance*. Topos zaměřující se na finance se v argumentaci vlády ČR v tomto roce (2018) objevovalo především v podobě: *finance pokrývající náklady spojené s administrativou a pracovníky v sektoru dopravy*. Odbory používaly v roce 2018 pouze jeden typ tohoto topos z předešlého roku, a to topos v podobě *finanční ztráty plynoucí ze zaměstnávání zahraničních pracovníků a obcházení pravidel jejich zaměstnání*. A dále využívaly topos v podobě: *problém nízkých mezd v některých členských státech* a také topos v podobě: *vyrovnávání rozdílů mezi centrem a periferií*.

10. *Realita*. Topos vztahující se k realitě bylo opět vládou ČR v roce 2018 využito především ve spojení s tematikou balíčku mobility a sektorem dopravy. Jeho podoba tedy byla: *návrh na revizi směrnice 96/71/ES neodpovídá realitě v sektoru dopravy*. U ČMKOS bylo možné sledovat obecnější argumentační schémata upozorňující na nerovnosti mezi členskými státy v podobě topos: *realita současné vícerychlostní Evropy*.

11. *Číslo*. Zástupci vlády ČR opět využili tohoto topos v podobě z let 2016 a 2017: *nízký počet vysílaných pracovníků*. Odbory opět využily toto topos v podobě z roku 2017: *pomalé tempo konvergence a nízké náklady na práci v nových členských státech – pod průměrem EU*.

12. *Zákon a právo*. Tento druh argumentace se u představitelů vlády ČR vyskytoval v podobě topos: *zamezení porušování platné legislativy v sektoru dopravy*, byl využit (podle vlády ČR) za prvé v souvislosti s nekalými praktikami západních firem v sektoru dopravy, za druhé jako

argument proti zavádění obecných pravidel vysílání pracovníků v dopravě a za třetí na podporu jednání o balíčku mobility. Také v tomto roce, jako v roce 2017, bylo využíváno tohoto topos v podobě: *protiprávnost protekcionistických opatření západních států v sektoru dopravy*. ČMKOS využívala toto topos jako v roce 2017 v podobě: *porušování a obcházení pravidel vysílání pracovníků, která podkopávají pracovní právo*.

13. *Dějiny*. Argumentace typu „poučení z minulosti“ se neobjevila u žádného z aktérů.

14. *Kultura, stát*. Také v tomto roce se ve vyjádřeních vlády ČR opakovalo toto argumentační schéma. Jako zdroj problémů byly označeny praktiky západních států a firem pocházejících z těchto států, ovšem pouze v sektoru dopravy. Tedy v podobě topos: *problémy kolem vysílání v dopravě jsou spojeny s praktikami západních států a firem*. Vláda ČR rovněž využívala toto topos v podobě: *západní státy vytvářejí protekcionistická opatření*, i když v menší míře než v roce 2017. ČMKOS využívala v argumentaci tohoto druhu metafory „mzdové železné opony“, kterou upozorňovala na velké ekonomické a sociální rozdíly mezi členskými státy a na sociální a mzdový dumping, který způsobují západní firmy v nových členských státech nízkými mzdami. V podstatě tedy ČMKOS využívala variantu výše popsaného topos v podobě: *realita současné vícerychlostní Evropy*. Oproti minulému roku se toto topos stalo jedním z hlavních argumentačních schémat.

15. *Zneužívání*. Stejně jako v minulém roce bylo zástupci vlády ČR využito toto topos v podobě: *zneužití svých pravomocí k přijímání protekcionistických opatření*, ale už jen okrajově a jako dominantní argumentační schéma tohoto typu bylo využíváno toto topos v podobě: *zneužívání pravidel vysílání v sektoru dopravy některými západními firmami*. ČMKOS zůstalo u použití tohoto topos v podobě z minulých let: *zneužívání stávajících pravidel vysílání pracovníků mnohými podnikateli* a dále v podobě: *zneužívání zahraničních pracovníků k levné práci a sociálnímu a mzdovému dumpingu*.

4.3 Shrnutí analýzy

V analyzovaném období od března roku 2016 do června 2018 jsem u vybraných představitelů vlády ČR (stejně tak i HK ČR, případně SP ČR, a ČMKOS) zaznamenal jak propojení některých argumentů nebo argumentačních schémat, tak výraznou dílčí (v některých typech argumentace i celkovou) diachronní změnu (vývoj v čase), kterou prošly jednotlivé diskurzy. Po celou dobu (2016–2018) v případě „mluvčích“ či produktorů u vybraných představitelů vlády ČR texty vykazovaly interdiskurzivní a intertextuální vztahy mezi jednotlivými texty/projevy/diskurzy konkrétních vybraných aktérů, opakující se postoje a argumenty (nejčastěji pak opět stejný způsob argumentace bez přímé citace či parafráze), proto bylo možné po celou dobu jako jednoho mluvčího či produktora vnímat vládu ČR jako celek.

Nicméně vyjádření a způsoby argumentace některých představitelů vlády ČR byly v jednotlivých letech v analyzovaných textech výraznější a častější. Konkrétně to v roce 2016 byly především texty reflektující jednání ministryně práce a sociálních věcí Michaely Marksové (ČSSD) anebo její vlastní vyjádření, dále pak premiéra Bohuslava Sobotky (ČSSD) a ministra průmyslu a obchodu Jana Mládka (ČSSD). V roce 2017 stále hrály důležitou roli vyjádření a argumentace MPSV, ovšem ještě výrazněji než v minulém roce vystupoval premiér Sobotka (a zástupci Úřadu vlády ČR), který (spolu se zástupci Úřadu vlády ČR) dle mého názoru napomohl k celkové diachronní změně (vývoji v čase) analyzovaných diskurzů. Nově, oproti roku 2016, měly v roce 2017 větší důležitost vyjádření a argumentace ministerstva dopravy a ministra dopravy Dana Ťoka (ANO), kteří vstoupili v podstatě jako jeden aktér do debaty o podobě balíčku mobility. V roce 2018 se stali hlavním aktérem, protože jednání mezi členskými státy a institucemi EU o revizi směrnice 96/71/ES už se věnovala především otázkám uplatnění pravidel vysílání pracovníků v sektoru dopravy a vytvoření speciální úpravy pravidel v rámci balíčku mobility.

Jako důležitý jev z pohledu rozboru *intertextovosti* bylo podle mého názoru propojení textů vlády ČR k tematice vysílání pracovníků a návrhu na revizi směrnice 96/71/ES s aktuálními i staršími koncepcemi a strategiemi vlády: např. mezi *Koncepcí zahraniční politiky ČR*, *Bezpečnostní strategií ČR*, strategií informování o EU *Otevřeně o Evropě. Komunikační strategie o evropských záležitostech* a vládou schválené *Strategie podpory Čechů v institucích EU* (viz např. Úřad vlády 2015a, s. 1, 9). Na tyto strategické dokumenty bylo odkazováno především v roce 2017 a podle mého názoru tedy napomohly k proměně, která byla pro rok 2017 typická, tedy k prohloubení celkové argumentace, preferování komunikace ve formě dialogu (mezi členskými státy a institucemi EU) namísto preferování kritiky jako v roce 2016, využívání většího množství argumentace typu *ad rem* a ve velké míře upuštění od argumentace typu *ad hominem* apod. V roce 2018 nijak významně nepřibylo nové argumentace, argumenty se opakovaly, nešly tolik do hloubky jako v roce 2017 a mnohdy byl opuštěn způsob vedení argumentace z roku 2017. Především MD v roce 2018 navazovalo na způsoby vedení argumentace z roku 2016.

Hlavními tématy argumentačních strategií vlády ČR byly v celém období: za prvé, návrh na revizi směrnice 96/71/ES a v letech 2017 a 2018 především aplikace pravidel revize směrnice 96/71/ES v sektoru dopravy (balíček mobility). Za druhé, obcházení a zneužívání pravidel vysílání pracovníků (v roce 2018 především v dopravě) a agenturní práce. Pro základní diskurzivní makrostrategie v podstatě platí, že kromě drobných rozdílů zůstaly u HK ČR a ČMKOS během období 2016–2018 takřka stejné. Rozdíly byly zaznamenané více u vlády ČR.

Vláda ČR se v roce 2016 obecně vyjadřovala kriticky či odmítavě ke snaze EK o revizi směrnice 96/71/ES. Hájila přitom obdobnou obecnou pozici, kterou zaujímali rovněž zástupci

podnikatelů a zaměstnavatelů. Za to si vysloužila kritiku ze strany ČMKOS směřovanou především k ministryni Michaele Marksové (ČSSD). ČMKOS naopak po celou dobu (2016–2018) vyjadřovala podporu návrhu na revizi směrnice 96/71/ES a uplatnění principu *stejně mzdy za stejnou práci na stejném místě*. Nicméně v roce 2017 došlo ke změnám a v mnohých ohledech až k obratu, protože vláda ČR se zaměřila na hledání kompromisu mezi členskými zeměmi a institucemi EU, začala uznávat problematiku sociálního dumpingu jako společný problém všech členských států, pozitivně hodnotila některá opatření v návrhu na revizi směrnice 96/71/ES a kriticky se v tomto ohledu vymezovala především už jen proti uplatnění stejných pravidel v sektoru dopravy. V tomto roce se projevoval větší soulad mezi pozicí ČMKOS a vládou ČR než mezi vládou ČR a zástupci zaměstnavatelů a podnikatelů. Ovšem v roce 2018 opět došlo k posunu rétoriky vlády ČR, především pak u MD, které mělo ve svých vyjádřeních (orientujících se hlavně na změny pravidel v sektoru dopravy) blíže ke způsobu vedení argumentace v roce 2016. I v tomto roce zástupci podnikatelů a zaměstnavatelů zůstali k vládě ČR kritičtí, ale nedošlo k nějaké zásadní změně v pozici odborů, protože ČMKOS čekala na reakce nové vlády, které ovšem v rámci problematiky vysílání pracovníků nebyly tak četné (vyjma MD) jako v předcházejících letech.

Jednou z nejdůležitějších diskurzivních strategií, užívanou v celém analyzovaném období, byla diskurzivní strategie nominace a perspektivizace (framingu nebo diskurzivní reprezentace). Jednalo se o utváření kategorizace a polarizace „my“ a „oni“. Ve všech letech byla ve vyjádřeních vlády ČR kategorie „my“ použita pro všechny země EU, pouze pokud se jednalo o obhajobu volného pohybu, vnitřního trhu bez bariér apod. V roce 2016 byli pod kategorií „my“ zahrnuti především ti, kteří odmítali návrh na revizi směrnice 96/71/ES, především pak země střední a východní Evropy. V roce 2017 došlo, z důvodu snahy vlády ČR o hledání kompromisu (v rámci kterého se prezentovala jako mediátor) při jednáních mezi členskými státy a institucemi EU, o revizi směrnice 96/71/ES, k výraznému posunu v rámci kategorizace a polarizace „my“ a „oni“. V textech pod kategorií „my“ vystupovaly daleko více všechny členské státy, které podle vlády ČR spojují základní hodnoty EU (i ty země, které nejsou součástí EU, ale sdílejí její hodnoty). Nicméně tato pozice byla v roce 2018 minimalizována a v rámci hlavního tématu (vysílání řidičů v mezinárodní dopravě a s ním spojená jednání o balíček mobility) došlo k posunu v kategorizaci a polarizaci „my“ a „oni“. Použití kategorií „my“ a „oni“ mělo blíže k vymezení v roce 2016 než v roce 2017. Podobně jako v roce 2016 byla používána vcelku výrazná polarizace, uplatněná především v oblasti dopravy a vyjednávání o balíček mobility. Vláda ČR mezi kategorií „my“ zahrnovala především země střední a východní Evropy (stejně jako i další podobně smýšlející země), které prosazovaly, aby silniční doprava byla prozatím z nových pravidel vyňata.

Pod kategorií „oni“ byli po celou dobu uvedeni (podle mého pojmenování): *oni – ti, kteří obcházejí a zneužívají stávajících pravidel vysílání pracovníků*. V roce 2016 bylo toto označení použito především pro západní firmy, v roce 2017 bylo toto tvrzení využito především pro sektor dopravy a také v roce 2018 se využívalo v sektoru dopravy. V roce 2016 byli pod označením „oni“ zahrnuti také (podle mého pojmenování): *oni – prosazovatelé a podporovatelé revize směrnice 96/71/ES* (EK, staré členské státy, západoevropské státy, konkrétně pak Francie a Německo). V roce 2017 byla stále, ale v menší míře než v roce 2016, uplatňována kritika starých členských států, v tomto roce především z důvodu protekcionistické politiky. Na druhou stranu, oproti roku 2016, byl vládou ČR např. sociální dumping prezentován jako společný problém všech členských států. Celkové vyznění této diskurzivní strategie bylo v roce 2017 takové, že česká vláda (včetně ministerstva dopravy) prezentovala v analyzovaných textech to, že polarizace ve stylu „my“ a „oni“ nemá být jakousi binární dichotomií, nemá tedy směřovat k „boji Východu proti Západu“, ale má pouze upozorňovat na problematické sociální, ekonomické a politické rozdíly mezi členskými státy. V roce 2018 byly do kategorie „oni“ zahrnuty také země, pro které obecná pravidla, obsažená v návrhu na revizi směrnice 96/71/ES (především s ohledem na sektor dopravy), slouží jako ochranná opatření (západní země, zejména Francie a Německo).

V analýze textů jsem se dále zaměřil na kritiku užití několika typů falacií. Co se týče falacií použitých v roce 2016, v argumentaci vlády ČR se objevilo využití argumentace *ad hominem* proti EK a „starým členským státům“, které podle interpretace vlády navrhuje nepotřebná opatření v podobě návrhu na revizi směrnice 96/71/ES, přičemž v tomto druhu argumentace chyběly důkazy či doklady a zdůvodnění argumentace potvrzující toto tvrzení. Velká část argumentace vlády ČR by mohla být označena za poziční argumentaci (informování o názorech aktéra), subjektivní, hypotetickou či spekulativní, protože mnohdy v argumentaci vlády ČR chyběly důkazy či zdůvodnění. Argumentace byla v těchto případech tedy neúplná a mnohdy také příliš obecná a vágní. Další užití argumentace typu *ad hominem* se objevilo např. při poukazování na protekcionistická opatření v Německu a Francii (které ovšem mělo svůj reálný základ), ale především obecné obviňování západoevropských zemí a firem z porušování pravidel stávající směrnice 96/71/ES, které postrádalo konkrétní příklady či důkazy pro tato tvrzení (vyjma jedné kontroly zahraničních řidičů organizované MD a MPSV). Domnívám se, že v tomto případě je možné hovořit o nepřímé agresivitě (Svobodová 2017, s. 319) vedoucí k dehonestování protivníka, utváření stereotypních představ, utváření binárních dichotomií „my“ a „oni“.

Dalším použitým typem falacií bylo v roce 2016 využití argumentace falešné stopy (angl. red herring) v tezích zaměřujících se na problematiku sociálního dumpingu. Vláda ČR totiž nepovažovala rozdílnou úroveň mezd za projev sociálního dumpingu jako EK a staré členské státy

EU a transformovala tedy problematiku sociálního dumpingu do odlišné významové roviny. Argumentace s cílem odvést pozornost jinam byla využita také při minimalizování důležitosti celého návrhu na revizi směrnice 96/71/ES, kdy vláda ČR argumentovala, že důležitějšími problémy jsou např. agenturní zaměstnávání nebo nízká mobilita evropských zaměstnanců. V argumentaci vlády ČR jsem jako další typ falacií, použitých v roce 2016, našel rovněž využití argumentačních prostředků, jako jsou: hodnotící výrazy (např. že návrh na revizi 96/71/ES je *nesystémový*), které mají funkci předpojatých slov; argumentace nepřiměřených břemen; hypotetická či spekulativní argumentace při poukazování na negativní důsledky v budoucnosti. U návrhových tezí se objevila také argumentace opírající se o výhody pro občany, kterou je možné dle mého názoru v některých případech označit jako argumentaci *ad populum*; např. zaměření se na návrhy s konkrétními výhodami pro občany (Bydžovská 2016b). V argumentaci vlády ČR se objevil také rozpor a nekonzistence, když obhajovala fungování EU a při této obhajobě vyzývala k věcné, pravdivé a přesné argumentaci, ale sama v tematice vysílání pracovníků využívala argumentaci typu *ad hominem*, nedostatečně podložená zobecnění, předpojatá slova a další typy falacií.

V roce 2017 byly v textech patrné hodnotové posuny v argumentaci sledovaných představitelů české vlády. Vláda ČR souhlasila se změnami např. v oblasti odpovědnosti firem za ubytování vyslaných pracovníků; ocenila pragmatická řešení některých konkrétních problémů, jako posílení a zefektivnění spolupráce mezi členskými státy v otázkách vymáhání pravidel nebo zpřísnění pravidel proti letter-box firmám. Dále došlo k uznání platnosti argumentace, že vysílání pracovníků podle pravidel směrnice 96/71/ES může vést k sociálnímu dumpingu (i když bylo především použito k poukázání na to, že zahraniční společnosti na zaměstnancích v ČR šetří, že podstatou problému nejsou vysílání pracovníci, ale velké rozdíly v různých částech EU). Nicméně opakovalo se využití některých typů argumentace *ad hominem*, např. při jednáních o pravidlech v sektoru dopravy, kdy ministr dopravy Dan Ťok (ANO) spolu se zástupci dalších jedenácti států předložil nesouhlas se zaváděním ochrannářských opatření (především Francie a Německo) a kdy ministryně Michaela Marksová (ČSSD) hrozila, že vláda ČR bude oplácet stejnou mincí a zavádět protiopatření. V tomto případě ministryně podle mého soudu spojila argumentaci typu *ad hominem* navíc s nepřímou agresivitou. Dalším typem falacií bylo v roce 2017 použití argumentace pomocí příkladu kontrol řidičů organizovaných MPSV a MD, které měly dokázat, že jsou to západní dopravci, kteří nedodržují pravidla. Jednalo se dle mého soudu o příklad falacie, protože byl v argumentaci přítomen lokálpatriotismus (místní skutečnost je prezentována jako všeobecně platná) a z jednoho příkladu byla vyvozována obecná tvrzení. Argumentace tak dle mého názoru nebyla dostatečně podložená a jednalo se o unáhlené zobecnění. Přesto v porovnání s rokem 2016

v roce 2017 ubylo útočnější argumentace a využívání falacií, argumentace byla prohloubena, argumenty byly více propojeny a daleko více se objevovaly věcné argumenty typu *ad rem*.

V roce 2018 se vláda ČR (především MD) vrátila k mnohým argumentačním postupům z roku 2016. Argumentační fauly byly využity hlavně v otázce aplikace obecných pravidel na sektor dopravy, které podle představitelů vlády jdou na ruku západoevropským zemím (zejména Francii), které si jen chtějí zajistit ochranu svého národního trhu. Opět bylo tedy využito falacií typu *ad hominem*. Vláda ČR např. upozorňovala na ohrožení konkurenceschopnosti českých dopravců na evropském trhu, ale jednalo se dle mého názoru o subjektivní, hypotetickou či spekulativní argumentaci, protože vláda ČR nedodala dostatek důkazů, které by její tvrzení podložily. Dalším typem nedostatků v argumentaci vlády ČR bylo nedostatečně podložené či unáhlené zobecnění a lokálpatriotismus v případě opětovného použití kritiky řidičů ze západních států (jako v roce 2017) na základě zjištění z výše popsaných kontrol organizovaných MPSV a MD. Lokálpatriotismus ve spojitosti s poziční argumentací (prezentace pohledu aktéra) se dále objevil v případě poukazování na to, že je potřeba obhajovat české zájmy. Dalším typem subjektivní, hypotetické či spekulativní argumentace byla např. kritika návrhu EK ustavit Evropský orgán pro pracovní záležitosti (ELA), který podle vlády ČR, stejně jako i jiná kontroverzní pravidla, může vést k dalším sporům mezi členskými státy, tvoření bariér na vnitřním trhu apod., protože tyto své teze vláda ČR nepodložila žádným rozsáhlejším zdůvodněním či důkazy.

Co se týče sledovaných topoi, jejichž analýza sloužila k hlubšímu pochopení použité argumentace, potvrdilo se mé zjištění, že v roce 2017 argumentace vybraných představitelů vlády ČR vykazovala největší propracovanost, prohloubení argumentace a provázanost argumentačních schémat (srovnání jednotlivých topoi v letech 2016–2018 viz příloha 5). Podle mého soudu nejzajímavějším jevem bylo to, že v argumentačních schématech (vyjma ČMKOS) zcela chyběla topoi humanitarismu, zaměřující se na neslučitelnost daného jednání s lidskými právy nebo jeho možnými humanitárními důsledky.

Posledním důležitým problematickým jevem, který vyplývá z mé analýzy, byla dezinterpretace reality. Tato dezinterpretace se projevila především tehdy, když vláda ČR upozorňovala na hlavní problémy spojené s vysíláním pracovníků, mezi které patří nelegální práce, falešná samostatná výdělečná činnost a vytváření fingovaných společností (*letter-box firm*). V roce 2016 vláda ČR tvrdila, že návrh EK na revizi směrnice 96/71/ES neřeší tyto hlavní problémy spojené s vysíláním pracovníků. Jedná se dle mého soudu o dezinterpretaci reality z toho důvodu, že mezi hlavními důvody, které vedly k vytvoření tohoto návrhu, byly přezkumy nekalých praktik, snaha o zefektivnění spolupráce mezi členskými státy v otázkách vymáhání pravidel

a zpřísnění pravidel proti letter-box firmám (viz např. Evropská komise 2016a). Dále vláda ČR tvrdila (především v roce 2016), že tyto výše zmíněné problémy jsou spojeny především s nekalým jednáním západních firem a problémem starých členských států. Toto tvrzení doložila vláda ČR pouze výše zmíněnými kontrolami řidičů. Jako hlavní problém spojený se zneužíváním mechanismu vysílání pracovníků bylo obecně v rámci analyzovaných dat zmiňováno vysílání ukrajinských pracovníků do ČR, především přes tzv. polská víza, tedy přes Polsko, zemi, která byla zahrnuta do užšího okruhu pomyslné množiny kategorie „my“ a mezi tzv. nové členské státy. Nicméně zjištění kontrol SÚIP, odhalujících falešné vysílání ukrajinských pracovníků, nebylo, na rozdíl od kontrol zaměřených na západní řidiče, použito při argumentaci věnující se revizi směrnice 96/71/ES.

5. Závěr

Reakce vybraných představitelů vlády ČR na návrh Evropské komise na revizi směrnice 96/71/ES se podle mého názoru a výsledků mé analýzy prolínají s popsáním fenoménu deteritorializace ve všech třech jeho vybraných podobách, kterými jsem se zabýval v teoretické části disertační práce (konkrétně část 3.1): za první v podobě deteritorializace moderního (evropského) státu; za druhé deteritorializace jeho hranic; za třetí deteritorializace práce. Deteritorializace moderního (evropského) státu se v analyzovaných textech projevila jak v politické dimenzi deteritorializace (např. v souvislosti s proměnami suverenity, evropskou integrací apod.), tak v ekonomické dimenzi (např. v souvislosti s rušením bariér pro volný pohyb kapitálu, zboží a služeb). V případě politické dimenze vláda ČR především poukazovala na to, že by měla být zachována a respektována různorodost členských států, rovněž uplatňovány právní předpisy a principy subsidiarity a proporcionality a posílena role národních parlamentů. V roce 2016 se vláda ČR připojila k deseti dalším členským státům, které v květnu 2016 zaslaly EK stanoviska, podle kterých návrh na revizi směrnice 96/71/ES není v souladu se zásadou subsidiarity a tyto země spustily mechanismus žluté karty. Evropská komise však po přezkumu na návrhu trvala, což bylo vládou ČR kritizováno jako nevyslyšení vůle členských států. V tomto ohledu lze tedy jednání o pravidlech pro vysílání pracovníků dát do souvislosti se zpochybněním „tradičního“ pojetí organizace politické, ekonomické a sociální sféry v moderním státu skrze evropskou integraci, restrukturalizující vztahy mezi státy a dalšími aktéry (Wagner 2015, s. 26; viz část 3.1).

Jednání o revizi směrnice 96/71/ES je tedy dle mého názoru příkladem zvyšování míry mezinárodních politických vztahů, které ovšem nevede ke zpochybnění principu státní suverenity, ale její proměně směrem k transnacionalizaci politiky, vlády a správy.¹²⁴ To, že se v případě jednání o revizi směrnice 96/71/ES jedná o proměnu suverenity moderního (evropského) státu, ale ne její zpochybnění, podle mého názoru v rámci fenoménu vysílání pracovníků dokládá např. implementace směrnice 2014/67/EU, která byla v České republice zavedena v roce 2017, protože vláda ČR měla možnost implementaci přizpůsobit české legislativě. Měla tedy možnost do jisté míry interpretovat pravidla směrnice 2014/67/EU. Tento fakt potvrzuje teorii, že moderní stát zůstává v případě deteritorializace své suverenity stále politicky významným aktérem (více viz např. Rankin 2003; viz část 3.1).

Další typ kritiky deteritorializace moderního (evropského) státu vládou ČR se v textech objevil v souvislosti s návrhovými tezemi vlády, které se zaměřovaly na občany členských států

¹²⁴ Viz např. koncept postmoderní suverenity v rozlišení mezi moderním, postkoloniálním a postmoderním pojetím suverenity u Georga Sørensen (Sørensen 2005, s. 171–187).

(hlavně české občany) především v tom ohledu, že je potřeba získat zpět jejich důvěru v EU a překlenout stávající propast mezi evropskými institucemi a očekáváním lidí. Vláda ČR používala také tezi, že s proměnou suverenity národních států se u obyvatel objevuje pocit ztráty možnosti politického jednání (k tématu deterritorializace demokracie viz např. Fraser 2007). Tento druh postojů vlády ČR podle mého názoru koresponduje s tím, že problematika deterritorializace moderního (evropského) státu bývá spojena s narůstáním počtu rozhodnutí učiněných reálně mimo hranice státu a narůstáním míry nadnárodní politické integrace, což může mít za následek vytvoření demokratického deficitu v národních státech a ztrátu odpovědnosti v politickém a institucionálním rozhodovacím procesu (Cauvet 2011, s. 79; viz část 3.1).

V případě ekonomické dimenze deterritorializace moderního (evropského) státu se podle výsledků mé analýzy ve vyjádřeních vlády ČR objevila především kritika nerovností mezi členskými státy. Vládou ČR bylo tedy obecně upozorňováno na to, že nedošlo k dostatečné integraci EU, což se projevuje v rozdílech v politické i hospodářské oblasti mezi starými členskými státy (západoevropskými zeměmi) a novými členskými státy (středoevropskými zeměmi). Tuto kritiku je podle mne možné propojit s teoriemi, které poukazují na to, jak nejen jednotlivci či sociální skupiny, ale rovněž celé lokality či regiony na jednu stranu spojuje transnacionální vzájemná závislost, ale mnohé aktéry na druhou stranu vyčleňuje nerovnoměrný geografický vývoj, především s ohledem na míru participace na utváření transnacionální ekonomiky (Balibar 2004; Cochrane, Pain 2000; Massey 1993; Sassen 1991).

Dalším příkladem, který koresponduje nejen s touto teorií, byla kritika vlády ČR (v roce 2016 obdobná jako kritika zástupců podnikatelů a zaměstnavatelů), že návrh na revizi směrnice 96/71/ES může být spojen s ohrožením konkurenceschopnosti malých a středních podniků z ekonomicky slabších členských států (především ze střední a východní Evropy) a může vést k omezení atraktivity firem a pracovníků z chudších států EU či narušit proces sblížení životní úrovně nebo omezit volný pohyb služeb v rámci jednotného trhu EU. Tato kritika má podle mého názoru blízko ke dvěma dalším teoriím (viz část 3.1). Za prvé k teorii, že nadnárodní mobilita kapitálu může podkopávat a narušovat územní organizaci a místní nebo národní ekonomiky se nyní musí přizpůsobit realitě této nové decentralizované a nadnárodní mobility kapitálu (Cauvet 2011, s. 79). Za druhé, že v těchto podmínkách se pak z teritoriálních států mohou, stejně jako z jedinců, stát flexibilní útvary, které jsou nuceny pružně reagovat na příležitosti na trhu práce (viz např. Keller 2006). Co se týče např. kritiky protekcionistických opatření některých zemí (především Německa a Francie) vládou ČR, ta je podle mého soudu podobná teorii, že ekonomická transnacionalizace může vést k novým formám geopolitické rivality mezi státy a jejich vládami (Mraovic 2011). Vláda ČR totiž tuto kritiku využívala k prosazení svých zájmů (v roce 2016 např.

odmítnutí návrhu na revizi 96/71/ES), které byly odlišné např. od zájmů Německa a Francie (podpora návrhu na revizi směrnice 96/71/ES od jeho zveřejnění).

Na druhou stranu vláda ČR vystupovala jako vláda proevropská, obecně vítala evropskou integraci, obecné hodnoty a principy fungování EU. To se projevilo rovněž ve vyjádřeních, které spojují s ekonomickou dimenzí deterritorializace moderního (evropského) státu. V tomto ohledu byla vládou ČR obecně vyzdvižována užitečnost a výhodnost prohlubování vnitřního trhu EU. Dále vláda ČR např. poukazovala na užitečnost, výhodnost konvergence a kohezní politiky. Tyto a další příklady podle mého názoru dokazují, že vláda ČR hodnotila kladně ekonomickou dimenzi deterritorializace moderního (evropského) státu v podobě přijímání opatření vedoucích k posilování vnitřního trhu, tedy k transnacionalizaci ekonomiky. Korespondují podle mého úsudku navíc s teorií, že procesy deterritorializace moderního (evropského) státu jsou vnímány nejen jako jednoduché rozšíření ekonomických aktivit přes státní hranice, ale také jako funkční integrace mezinárodně rozptýlených ekonomických aktivit (Rankin 2003, s. 710; viz část 3.1).

V případě druhé podoby analyzovaného fenoménu deterritorializace hranic moderního (evropského) státu jsem (viz také část 3.1) chtěl obecně doložit to, že pravidla pro vysílání pracovníků přispívají k propustnosti hranic evropských států ve smyslu rušení bariér ve prospěch vyšší mobility služeb, pod které spadá vysílání pracovníků v EU. Pravidla totiž přispívají ke zjednodušení možností společností dočasně vysílat své zaměstnance do hostitelského členského státu (viz více např. Dumancic, Preloznjak 2018). Vzhledem k popsaným jednáním o návrhu na revizi směrnice 96/71/ES a implementací jednotlivých směrnic k vysílání pracovníků (v roce 2017 v ČR implementace směrnice 2014/67/EU) deterritorializace hranic moderního (evropského) státu v tomto ohledu podle mého názoru odpovídá teorii, že v procesu evropské integrace (v tomto případě přijímání pravidel pro vysílání pracovníků) jsou hranice neustále transformovány a konstruovány různými aktéry (v tomto případě především institucemi EU a členskými státy), a nejsou tedy v rámci jednotného evropského vnitřního trhu zrušeny, ale spíše rekonstruovány (Wagner 2015, s. 31–32). V souvislosti se státními hranicemi se navíc projevilo také to, že hranice není jen linií, na které se odehrává dělení prostoru, ale při deterritorializaci (odúzemnění) hranic směrem dovnitř hranice zasahuje do vnitřního území teritoria a při externalizaci hranic mimo něj. To podle mé analýzy dokládají kontroly organizované ve spolupráci MPSV a MD zaměřené na zahraniční řidiče a externalizaci hranic pak nadnárodní spolupráce SÚIP s dalšími institucemi členských států (podporovaná EK).

Třetí analyzovanou podobou fenoménu deterritorializace byla deterritorializace práce, projevující se v podobě: za prvé uvolnění pracovníků ze vztahu k národnímu trhu práce, za druhé transnacionálního využití pracovníků, za třetí transnacionalizace vybraných pracovněprávních

systemů a transnacionalizace ekonomiky (viz část 3.1). Vyslaní pracovníci byli vládou ČR prezentováni jako podtéma svobody volného poskytování služeb, které je jedním ze základních kamenů evropského integračního procesu (Chmelař a kol. 2016a, s. 1). Proto se vláda ČR nestavěla ani v roce 2016 proti vysílání jako takovému, ale jen proti jeho nové definici, tedy proti novým pravidlům v návrhu na revizi směrnice 96/71/ES, od čehož v roce 2017 ustoupila a zaměřila se již jen na kritiku aplikace těchto pravidel na sektor dopravy. Korelace se vzdáleností u vyslaných pracovníků podle vlády ČR podtrhuje pravděpodobnou roli vyslaných pracovníků jako pohodlný nástroj podniků expandovat za hranice spíše než systematický způsob vytěžování mzdového rozdílu (tamtéž, s. 11). Tato a podobná tvrzení podle mne dokládají, že vláda ČR nevnímala jako problematickou otázku to, že jsou vyslaní pracovníci považováni za „pracovní sílu“, a jsou tedy regulováni v rámci volného pohybu služeb namísto volného pohybu osob, a tím pádem vysílající společnosti vytvářejí na území přijímající země „ostrovy cizího práva“ nebo „prostory výjimky“ (Wagner 2015, s. 16; viz část 3.2.1). V textech vlády ČR se rovněž objevila doporučení směřující k další flexibilizaci pracovních úvazků a forem práce.

Vláda ČR tedy neprezentovala jako problematický aspekt vysílání pracovníků ani sociální dumping v té podobě, kdy pracovníci ze zemí s nižšími náklady na práci jsou vysláni do zemí s vyššími mzdovými náklady.¹²⁵ Volný pohyb pracovních sil skrze mechanismus vysílání pracovníků vláda ČR nepopisovala jako narušení spravedlivé hospodářské soutěže, tak jak je možné se s ním setkat v odborné literatuře (viz část 3.2.1; nebo např. Cremers 2004, s. 8; Dumancic, Preloznjak 2018, s. 117), tedy jako zdroj nejistoty pro pracovníky a důsledek mzdového dumpingu. Mezi zdůvodněními tohoto postoje se v roce 2016 objevila např. argumentace, kterou zastávali také zástupci podnikatelů a zaměstnavatelů, totiž, že se jedná o konkurenční výhodu nejen pro české podniky, ale také pro vyslané pracovníky z ČR, protože si i za stávajících podmínek vydělají více než jejich kolegové, kteří pracují v zemích s nižšími platy (viz také Keller 2017a, s. 137). To bylo zajímavé především z toho důvodu, že na rozdíl od nových členských států ČR nepatří mezi země, které více pracovníků do ciziny vysílají, než kolik jich na svém území přijímají. Nicméně je to pochopitelné vzhledem k tomu, že vysílání pracovníků je na evropské úrovni spíše druhotný způsob zaměstnávání zahraničních pracovníků z jiných členských států a stejně tak z pohledu vlády ČR byl dopad vysílání pracovníků na českou ekonomiku popisován jako malý (Chmelař et al. 2016a, s. 6). Nicméně na druhou stranu moje analýza potvrdila teorii, že i když jsou celkové počty vysílání pracovníků v rámci EU relativně malé, je

¹²⁵ Sociální dumping, jako jeden z hlavních důvodů EK pro vytvoření návrhu na revizi směrnice 96/71/ES, dopadající na staré členské státy, bude dle interpretace vlády ČR probíhat do té doby, dokud zůstane vysoký mzdový diferenciál uvnitř EU, proto je cestou k jeho zamezení vyšší mzdová konvergence uvnitř vnitřního trhu (Chmelař et al. 2016a, s. 2).

jeho dopad (vysílání pracovníků) důležitý pro politickou ekonomii EU, pro další sociální, politické a ekonomické jevy (Kall, Lillie 2017, s. 16; viz část 3.2.1), protože problematika vysílání pracovníků byla vládou ČR propojena např. jak s fungováním vnitřního trhu, tak s jednáním o evropském pilíři sociálních práv.

Vláda ČR tedy volný pohyb služeb obecně podle mého názoru vnímala spíše jako alokaci lidského kapitálu než jako zdroj nejistoty pro pracovníky a mzdového dumpingu, které jsou spojeny s tím, že pracovní mobilita uvnitř EU může vést k problematickým důsledkům (využívání mzdového rozdílu mezi členskými státy ke snižování nákladů firem apod.; viz část 3.2.1) z důvodu nerovnováhy v ekonomických strukturách a společenských podmínkách mezi jednotlivými členskými státy (Mussche, Corluy, Marx 2017, s. 2). To sice na druhou stranu bylo tématem české vlády, ale tuto nerovnováhu využila pro argumentaci zaměřující se proti nerovnostem (ekonomicko-sociálně-politické rozdíly) mezi členskými státy, ne na situaci vysílaných pracovníků.

Ve svých vyjádřeních k návrhu na revizi směrnice 96/71/ES vláda ČR dále nijak významně nerefletovala ani další problematické aspekty vysílání pracovníků, jako porušování práv vyslaných zaměstnanců, bariéry při prosazování pracovních práv vyslaných pracovníků nebo růst šedé ekonomiky, daný zapojením různých zprostředkovatelů práce v mechanismu vysílání pracovníků. Rovněž se v analyzovaných textech neobjevilo, že mechanismus vysílání pracovníků podkopává koncept tzv. průmyslového občanství (*industrial citizenship*, viz část 3.2.1). Kritika vlády ČR se totiž nevěnovala tomu, že europeizace trhů práce potlačuje vztah mezi státem, jeho územím a občany, což omezuje kolektivismus pracovníků a jejich zastupování (např. skrze odbory; více k tématu viz Haidinger et al. 2018). Jako konkrétní příklad negativních důsledků, které může aplikace pravidel z návrhu na revizi směrnice 96/71/ES mít na sektor dopravy, byl vládou ČR několikrát použit případ českého řidiče, který si v Německu vymohl doplacení mzdy na tamější úroveň. Tento případ byl vládou ČR ohodnocen jako nebezpečný precedent, který by mohl vést k dalším obdobným žalobám a k tlaku odborů, které by mohly způsobit negativní dopad na fungování mnohých firem nebo jejich krach, a zasažena by tak mohla být celá česká ekonomika (MD 2018a, 2018b; MZV 2018b; Euroskop 2018d; Úřad vlády 2018a). V textech vlády ČR se v tomto duchu objevila také kritika návrhu EK ustavit Evropský orgán pro pracovní záležitosti (ELA), který podle vlády ČR (stejně jako návrhy na další kontroverzní pravidla) může vést k dalším sporům mezi členskými státy, tvoření bariér na vnitřním trhu apod., což ovšem vláda ČR nepodložila žádným rozsáhlejším zdůvodněním či důkazy. Také z toho důvodu soudím, že vláda ČR spíše podporovala snahy o co nejvyšší účinnost fungování systému vnitřního trhu (více k tématu viz např. Keller 2017a, 132–133) než např. ochranu práv zaměstnanců apod.

V analyzovaných textech bylo dalším důležitým tématem falešné vysílání. To mělo ve vyjádřeních vlády ČR dvě základní podoby: za prvé se vyskytovalo v podobě porušování pravidel u zahraničních řidičů ze západních států, za druhé v podobě vysílání ukrajinských pracovníků. V prvním případě vláda ČR v rámci jednání o balíček mobility využívala zjištění z kontrolních akcí, uskutečněných MD ve spolupráci s MPSV (první kontroly proběhly v září 2017; na přelomu července a srpna 2018 pak byly zopakovány), které byly zaměřeny na plnění administrativních povinností pro vysílané pracovníky v sektoru dopravy. Česká vláda poukazovala na to, že jsou to západoevropští řidiči a jejich zaměstnavatelé, kdo většinou netuší, jaké doklady potřebují podle platných evropských předpisů (MD 2017d). Tyto kontroly byly zvláštní především z toho důvodu, že už předem byla připravena informační brožura o povinnosti mít ve vozidle kopie dokladů prokazujících existenci pracovního vztahu přeložených do českého jazyka ve čtyřech jazykových verzích – češtině, angličtině, němčině a francouzštině. Tedy v jazycích starých členských států (Německo a Francie), se kterými vláda ČR vedla spor o konečné podobě pravidel balíčku mobility. Z toho lze dle mého názoru vyvodit, že se jednalo o předem připravené kontroly za účelem odhalovat právě řidiče ze západních států, aby tato informace mohla být dále využita při jednáních o balíček mobility, protože státy jako Francie a Německo požadovaly přísnější regulaci sektoru dopravy v rámci revize směrnice 96/71/ES.

Vláda se sice obecně při jednáních o revizi směrnice 96/71/ES stavěla proti obcházení pravidel vysílání pracovníků, tedy proti falešnému vysílání (např. v rámci problematiky letter-box firem), nicméně falešné vysílání ukrajinských pracovníků do ČR bylo pro vládu ČR vedlejším tématem a nebylo v textech využíváno v rámci reakcí vlády ČR na jednotlivá jednání o revizi směrnice 96/71/ES. Samotné obcházení pravidel (falešné vysílání) ukrajinských pracovníků bylo prezentováno především jako obecná problematika nelegální práce (viz konkrétní definice: SÚIP 2017b; 2017c), jen okrajově jako problematika vyplývající z mechanismu vysílání pracovníků. Vláda ČR tedy dle mého názoru nereflektovala, že mechanismus vysílání pracovníků může rozšíření nezákonné praxe v oblasti pracovní migrace, která ohrožuje trh práce ČR a zneužívá princip volného pohybu služeb v rámci EU, podporovat, jak dokazují praktiky falešného vysílání ukrajinských pracovníků přes polská víza (viz část 4.1.2).

Při kontrole případů vysílaných ukrajinských pracovníků převážně z Polska do Česka SÚIP zjistil jen velmi málo lidí, kteří by splnili správnou definici vysílání, a docházelo k odhalení falešného vysílání, a to především prostřednictvím polských firem (SÚIP 2017, 2018a). Mezi zjištěními těchto kontrol SÚIP a vyjádřeními vlády ČR, že se jedná především o západoevropské firmy, které porušují pravidla vysílání pracovníků, je tedy očividný rozpor (viz více část 4.1.2). V rámci kontrol SÚIP navíc spatřuji především dvě problematické oblasti související

s uplatňováním práv pracovníků: za první, kontroly SÚIP se zaměřovaly především na zákonnost zaměstnání a regulérnost vysílání, ale mzdové a pracovní podmínky nebyly v centru pozornosti; za druhé, inspektoři věnující se BOZP byli zapojeni pouze v menší míře (viz také Čaněk 2018, s. 5, 8). Kontroly zaměřené na nelegalitu pak nemusely vést k potlačení problematických jevů oslabení právní odpovědnosti za zaměstnance v subdodavatelských řetězcích a úspory pro zprostředkovatele a zaměstnavatele v oblasti sociálního zabezpečení a dalších plateb (Čaněk 2018, s. 5; více viz přílohu 5.). Vzhledem k nelegálnímu nebo částečně legálnímu statusu se pracovníci nemohli u institucí státu dožadovat uplatnění svých práv (Hofmannová, Čaněk 2018, s. 7).

Různá soudní rozhodnutí (např. rozhodnutí C-113/89 Rush Portuguesa; viz část 4.1.2) potvrzují výklad, že vysílání pracovníků z Ukrajiny do ČR prostřednictvím tzv. polských víz spolu s pracovním povolením nebo prohlášením zaměstnavatele z Polska je možné, aniž by měl vyslaný pracovník ze třetí země v ČR pracovní povolení. Přestože souhlasím s tím, že polských víz se v mnohých případech (ne-li ve většině případů) využívá k záměrnému obcházení pravidel pro pracovní migraci do ČR (nejen ze strany pracovníků, ale také ze strany zprostředkovatelů a zaměstnavatelů; viz SÚIP 2016, 2017, 2018a; Hofmannová, Čaněk 2018; Čaněk 2018; Čaněk et al. 2018), domnívám se, že v případě uplatnění polských víz se nutně nemusí jednat o nelegální migraci, protože mohou být naplněny podmínky vysílání pracovníků. Pokud jsou porušena některá pravidla, bylo by potřeba přihlížet na specifikum kategorie částečné legality (semi-legal), která však nemá v českém přístupu k migraci tradici (k tomuto problému více viz část 4.1.2).

Na základě těchto zjištění se mi tedy podle mého soudu podařilo v rámci otázek nastolených v úvodu dojít především ke třem hlavním závěrům. Za první, i když vysílání pracovníků podporuje proměnu suverenity států a přispívá ke zvýšení nadnárodní flexibilizace práce, přesto tyto jevy nebyly v konečném důsledku hodnoceny vládou ČR negativně. V textech vlády ČR se naopak objevovala doporučení směřující k flexibilizaci pracovních úvazků a forem práce (MZV 2018a; MPSV 2018a). I když by se dalo namítnout, že počty vyslaných pracovníků jsou v celounijním průměru nízké (0,9 % z celkového počtu zaměstnaných v EU v roce 2015), podoba pravidel pro vysílání pracovníků vypovídá podle mého soudu o hlubších souvislostech, např. o tom, kam EU směřuje v nastavení pravidel pro fungování vnitřního trhu. Vláda ČR v tomto ohledu prosazovala po celé analyzované období posilování neoliberálního prostoru tzv. volného trhu.

Za druhé, došel jsem k závěru, že vysílání pracovníků skýtá řadu problematických aspektů, mezi které patří rovněž to, že v rámci úsilí o regulaci a vyvážení volného pohybu služeb a ochrany práv a sociálních zájmů vyslaných pracovníků převažovalo u vlády ČR zdůrazňování svobody volného trhu (a spolu s ním tedy i volného pohybu služeb). Vláda ČR by podle mého soudu měla

více reflektovat problematiku ochrany práv a sociálních zájmů vyslaných pracovníků, protože každý stát je zodpovědný za to, co se děje uvnitř jeho vlastní jurisdikce, je tedy rovněž zodpovědný za přijatelné normy, týkající se pracovních podmínek na svém území a jejich dodržování (viz více např. Carens 2013, s. 115). Co se týče porušování pravidel vysílání pracovníků (v ČR v analyzovaném období především v podobě tzv. zastřehého zprostředkování zaměstnání), za nelegalitu pracovních úvazků byli potrestáni především falešně vysílání pracovníci, kteří museli opustit území ČR, ne jejich zaměstnavatelé. Pokud zaměstnavatelé za nelegální zaměstnávání obdrželi pokuty, pak na druhou stranu lze ovšem konstatovat, že špatné pracovní podmínky, mzdové ohodnocení, bezpečnost práce vyslaných nebyly nijak významně ze strany institucí českého státu reflektovány, zkoumány a postihovány.

Třetím závěrem je, že interpretace vybraných představitelů vlády ČR ke specifickému projevu vysílání pracovníků do České republiky – ukrajinských pracovníků skrze tzv. polská víza – byla kritická, ale přesto kritické zhodnocení tohoto fenoménu nehrálo důležitou roli při posouzení obecného mechanismu vysílání pracovníků (jako specifického příkladu obecnější tematiky pracovní mobility vnitřního trhu EU), u kterého vláda ČR zdůraznila jeho ekonomickou prospěšnost. Vysílání pracovníků by se přitom dalo zařadit pod obecnější kategorii dočasné pracovní migrace a jako součást fenoménu prekarizace práce (Standing 2015, 2018). Úvazky nízkokvalifikovaných vyslaných pracovníků totiž (stejně jako u dalších typů prekarizované práce) nejsou plnohodnotné, protože jsou krátkodobé a dočasné, mohou být spojené s nedostatečným finančním ohodnocením, s nejistým přístupem k bydlení, nízkou pravděpodobností sociální mobility apod. (Standing 2015, s. 16–22). Podle mého názoru nejen u vysílání pracovníků, ale obecně u pracovní migrace je možné pozorovat jejich spojení s pracovní deregulací (viz např. Wills et al. 2010, s. 1–27). U vysílání pracovníků o tom svědčí například to, že vysílání pracovníci mohou být agenturními pracovníky nebo že v rámci svobody služeb na vnitřním trhu EU mohou plnit třeba jen konkrétní subdodávky. Zneužívání subdodavatelských vztahů, také skrze agenturní zaměstnávání, bylo přitom třeba vládou ČR označeno jako zásadní problém na současném pracovním trhu (Chmelař et al. 2016a, s. 13).

Domnívám se, že v rámci vysílání pracovníků je možné navíc hovořit nejen o deteritorializaci (odúzemnění), ale rovněž o reteritorializaci ve významu nového utváření fyzických hranic a rozvíjení myšlenek teritoriality. Nepochází totiž podle mého názoru pouze k oslabení hranic moderních (evropských) států, teritorialita totiž nepřestala hrát důležitou roli, např. v definování nových podob suverenity. V této souvislosti transnacionalizace a deteritorializace by tak měly být spíše konceptualizovány jako kontext, ve kterém národy, státy a teritoria nejsou rozděleny, ale novým způsobem propojeny, což znamená, že nejsme svědky

konce teritoriality, ale můžeme sledovat nejednoznačné a někdy i protichůdné deteritorializační a reteritorializační účinky transnacionalizace (Cauvet 2011, s. 79–80). To se v rámci revize směrnice 96/71/ES projevilo v tom ohledu, že na jednu stranu se podařilo prosadit stejnou mzdu za stejnou práci na stejném místě, což zlepšilo postavení vysílaných pracovníků, ale na druhou stranu mechanismus vysílání pracovníků přispívá k flexibilizaci práce, vysílání pracovníci jsou jen dočasnými pracovníky, což podkopává jejich případné zapojení do průmyslového občanství, omezuje kolektivismus pracovníků a jejich zastupování ve vyjednávání o výši mzdy nebo jejich pracovních právech.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

- Anderson, Malcolm. (1996) *Frontiers: Territory and State. Formation in the Modern State*. Cambridge: Polity Press.
- Appadurai, Arjun. (2013) Disjunkce a odlišnost v globální kulturní ekonomii. In: Lánský, Ondřej; Havránek, Vít (eds.). *Postkoloniální myšlení IV*. Praha: Tranzit, s. 84–99.
- Balibar, Etienne. (2004) *We, the People of Europe? Reflections on Transnational Citizenship*. Princeton: Princeton University Press.
- Barša, Pavel; Císař, Ondřej. (2008) *Anarchie a řád ve světové politice*. Praha: Portál.
- Bernard, Josef; Leontiyeva, Yana. (2013) *Cizinci jako obtížně dosažitelná populace*. *Data a výzkum – SDA Info*, ročník 7, číslo 1, s. 57–80. Dostupné také z: http://dav.soc.cas.cz/uploads/cffba873645374315170573eab28d219c81ce85_DaV_2013-1_p57-80_Bernard_Leontiyeva.pdf.
- Besnard, Philippe; Hunter, Anthony. (2008) *Elements of Argumentation*. Cambridge, Massachusetts, London: The MIT Press.
- Bičáková, Olga. (2017) Novela zákona o zaměstnanosti. *Sondy revue*, číslo 9, s. XI–XV.
- Branch, Jordan. (2011) Mapping the Sovereign State: Technology, Authority, and Systemic Change. *International Organization*, Vol. 65, No. 1, s. 1–36.
- Carens, Joseph H. (2013) *The Ethics of Immigration*. Oxford: Oxford University Press.
- Case C-319/06, Commission v. Luxembourg, ECR 2008, I-4323. *curia.europa.eu*. [on-line]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-319/06> [cit. 2018-10-10].
- Case C-341/05, Laval un Partneri Ltd, ECR 2007, I-11767. *curia.europa.eu*. [on-line]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-341/05> [cit. 2018-10-10].
- Case C-346/06 Rüffert, ECR 2008, I-1989. *EUR-Lex.europa.eu*. [on-line]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A62006CJ0346> [cit. 2018-10-10].
- Case C-438/05 Viking, ECR 2007, I-10779. *curia.europa.eu*. [on-line]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-438/05> [cit. 2018-10-10].
- Cauvet, Philippe. (2011) Deterritorialisation, reterritorialisation, nations and states: Irish nationalist discourses on nation and territory before and after the Good Friday Agreement. *GeoJournal*, Vol. 76, No. 1, s. 77–91.
- Cochrane, Allan; Pain, Kathy A. (2000) Globalizing Society?. In: Held, David (ed.). *A Globalising World? Culture, Economics, Politics*. London and New York: Routledge, s. 5–46.

Cremers, Jan. (2004) Introduction. In: Cremers, Jan; Donders, Peter (eds). (2004) *The free movement of workers in the European Union*. Bruxelles: European Institute for Construction Labour Research, s. 7–14.

Cremers, J. (2011a) Introduction. In: Cremers, J. (ed.). *In search of cheap labour in Europe – Working and living conditions of posted workers*. Bruxelles: European Institute for Construction Labour Research, s. 5–6.

Cremers, J. (2011b) Basic findings related to the posting rules. In: Cremers, J. (ed.). *In search of cheap labour in Europe – Working and living conditions of posted workers*. Bruxelles: European Institute for Construction Labour Research, s. 7–25.

Cremers, J. (2013). Free provision of services and cross-border labour recruitment. *Policy Studies*, Vol. 34, No. 2, s. 201–220.

Cremers, J. (2016). Economic freedoms and labour standards in the European Union. *Transfer: European Review of Labour and Research*, Vol. 22, No. 2, s. 149–162.

Cremers, J. (2018) Posting of workers in practice. *INT-AR paper 8 English*. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323999618_Posting_of_workers_in_practice_-_INT-AR_paper_8_English [cit. 2018-10-15].

Čaněk, Marek et al. (2018) *Transnational cooperation among labour enforcement agencies in Europe: Challenges and opportunities related to posting of workers*. Brussels: Solidar. Dostupné také z: http://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/000/776/original/TNC_Report_Challenges_and_Opportunities_Related_to_the_Posting_of_Workers_Attachments.pdf?1527502331.

Čaněk, Marek. (2018) *Transnational Monitoring and Enforcement of Posted Work: The Case of Czech Republic*. Brussels: Solidar. Dostupné také z: https://drive.google.com/file/d/1RL3odCNLCCV9fX3E_jjhRWo-7IJUVpNQ/view.

Čermáková, Dita. (2008) Klientický systém a jeho specifika. In: Drbohlav, Dušan (ed.). *Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu)*. Praha: Karolinum 2008, s. 167–175.

Čižinský, Pavel et al. (2014) *Zahraniční zaměstnanci na trhu práce v ČR a ve vybraných zemích EU*. Praha: Sdružení pro integraci a migraci.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2015a) Program ČMKOS 2014–2018. *Českomoravská konfederace odborových svazů*. [on-line] 27. 5. 2016 (zveřejněno: 21. 8. 2015). Dostupné z: <https://www.cmkos.cz/obsah/263/program-cmkos-2014-2018/13308> [cit. 2018-23-10].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017d) Postoj ČMKOS k revizi směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES o vysílání pracovníků. *Českomoravská konfederace odborových svazů*. [on-line] 22. 2. 2017. Dostupné z: <https://www.cmkos.cz/obsah/223/postoj-cmkos-k-revizi-smernice-evropskeho-parlamentu-rady-96/18373> [cit. 2018-23-10].

ČSÚ [Český statistický úřad]. (2016) *Život cizinců v ČR*. Praha: Český statistický úřad. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32846249/29002616.pdf/3c72c912-44e6-4c90-8aae-75c7a166f044?version=1.0> [cit. 2018-03-11].

ČSÚ [Český statistický úřad]. (2018). Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – roční průměry – 2017. *Český statistický úřad*. [on-line] 29. 6. 2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-rocni-prumery-2017> [cit. 2018-03-11].

De Wispelaere, Frederic; Pacolet, Jozef. (2017) *The Size and Impact of Intra-EU Posting on the Belgian Economy. With a special focus on the construction sector*. Leuven: KU Leuven.

Deleuze, Gilles; Guattari, Félix. (1972) *Capitalisme et schizophrénie. L'anti-Œdipe*. Paris: Les Éditions de Minuit.

Deleuze, G.; Guattari, F. (2010) *Tisíc plošin*. Praha: Herrmann & synové (přeložila Marie Caruccio Caporale).

Drbohlav, Dušan. (2003) Immigration and the Czech Republic (with a Special Focus Labor Force). *The International Migration Review*. Vol. 37, No. 1, s. 194–224. Dostupné také z: https://is.muni.cz/el/1490/jaro2014/CZS13/um/8_Drbohlav_Immigration.pdf.

Drbohlav, D. (ed.). (2008) *Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu)*. Praha: Karolinum.

Drbohlav, D. et al. (2010) *Migrace a (imigranti) v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: SLON.

Drbohlav, Dušan; Džúrová, Dagmar. (2013) Illegal Migration across the Czech State Border “before the Schengen” (... apprehended migrants in Czech detention centers). *Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti* [on-line], 2013, ročník 6, speciální č. Migrace. Dostupné také z: <http://www.bozpinfo.cz/josra/josra-migrace/illegal-migration.html>.

Dumancic, Kosjenka; Preloznjak, Barbara. (2018) Revision of the Posted Workers Directive – Is There Equality of Opportunity for Posted Workers?. *31st International Scientific Conference on Economic and Social Development – “Legal Challenges of Modern World”*, 7–8 June 2018, Split, s. 1–6.

Eemeren, Frans H. van; Greebe, Henriette. (2004) *A Systematic Theory of Argumentation. The pragma-dialectical approach*. New York: Cambridge University Press.

Evju, Stein; Novitz, Tonia. (2012) The evolving regulation: dynamics and consequences. *ResearchGate* [on-line], uploaded by Stein Evju 3. 2. 2015. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/268198836_The_evolutionary_regulation_dynamics_and_consequences [cit. 2018-11-10].

Evropská komise (2016a). Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. 12. 1996 o vysílání pracovníků

v rámci poskytování služeb. *EUR-Lex.europa.eu*. [on-line]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2016:0128:FIN:CS:PDF> [cit. 2018-05-10].

Evropská komise (2016b). Cesta k prohloubenějšímu a spravedlivějšímu evropskému trhu práce: Komise představuje reformu směrnice o vysílání pracovníků. Tisková zpráva. *European Commission*. [on-line] Štrasburk 8. 3. 2016. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-466_cs.htm [cit. 2018-05-10].

Evropská komise. (2016c) *Revize směrnice o vysílání pracovníků – často kladené otázky*. Přehled údajů. *European Commission*. [on-line] 8. 3. 2016. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-467_cs.htm [cit. 2018-05-10].

Evropská komise. (2016d) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a vnitrostátním parlamentům o návrhu směrnice, kterou se mění směrnice o vysílání pracovníků, s ohledem na zásadu subsidiarity, v souladu s protokolem č. 2. *EUR-Lex.europa.eu*. [on-line] 20. 7. 2016. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0505&from=EN> [cit. 2018-05-10].

Evropská komise. (2017) Únorové případy porušení právních předpisů: hlavní rozhodnutí. Přehled údajů. *European Commission*. [on-line] 15. 2. 2017. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-234_cs.htm [cit. 2018-05-10].

Evropská komise. (2018) Joint statement on the revision of the Posting of Workers Directive. Statement. *European Commission*. [on-line] 28. 2. 2018. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-18-1405_en.htm [cit. 2018-05-10].

Evropská rada, Rada EU. (2018) Vysílání pracovníků. *Evropská rada, Rada EU*. [on-line] Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/labour-mobility/posting-workers/> [cit. 2018-05-10].

Evropský parlament. (2016) Same work, same pay – MEPS react to new proposal on posted workers. *News – European Parliament*. [on-line] 9. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20160303IPR16939/same-work-same-pay-meps-react-to-new-proposal-on-posted-workers> [cit. 2018-05-10].

Evropský parlament. (2017) *Vysílání pracovníků: reforma pravidel (infografika)*. *Zpravodajství – Evropský parlament*. [on-line] 16. 10. 2017. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20171012STO85930/vysilani-pracovniku-reforma-pravidel-a-stanoviska-parlamentu-infografika> [cit. 2018-05-10].

Fairclough, Norman. (1989) *Language and Power*. London: Longman.

Foucault, Michel. (1994) Řád diskurzu. In týž. *Diskurz, autor, genealogie: tři studie*. Praha: Svoboda (přeložil Petr Horák), s. 7–40.

Foucault, M. (2016) *Archeologie vědění*. 2. vyd. Praha: Herrmann & synové (přeložil Čestmír Pelikán).

Fraser, Nancy. (2007) *Rozvíjení radikální imaginace*. Praha: Filosofia (přeložili Martin Brabec et al.).

Grygar, Jakub. (2016) *Děvušky a cigarety. O hranicích, migraci a moci*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.

Haidinger, Bettina et al. (2018) *Enhancing Economic Democracy for Posted Workers*. Brussels: Solidar. Dostupné z: [http://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/000/823/original/Enhancing Economic Democracy for Posted Workers - PROMO report.pdf?1541517126](http://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/000/823/original/Enhancing_Economic_Democracy_for_Posted_Workers_-_PROMO_report.pdf?1541517126) [cit. 2018-15-10].

Hofmannová, Zdena; Čaněk, Marek. (2018) *Enhancing Economic Democracy for Posted Workers: The Case of Czech Republic*. COUNTRY STUDY – CZECH REPUBLIC. Brussels: Solidar. Dostupné z: [http://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/000/825/original/EEDPW - Czech Republic report.pdf?1541517208](http://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/000/825/original/EEDPW_-_Czech_Republic_report.pdf?1541517208) [cit. 2018-5-11].

Chmelař, Aleš et al. (2016a) Pracovní mobilita v EU v české perspektivě. OSTEU Podkladový materiál – 3/2016. Úřad vlády ČR. Dostupné z: [https://www.dropbox.com/s/csrey32qorp92zq/Podkladovy dokument pracovni mobilita.pdf?dl=0](https://www.dropbox.com/s/csrey32qorp92zq/Podkladovy_dokument_pracovni_mobilita.pdf?dl=0) [cit. 2018-5-11].

Joklová, Kateřina; Ryšavá, Jitka. (2009) *Zaměstnávání cizinců a vysílání pracovníků do zahraničí*. Praha: ASPI.

Kall, Kairit; Lillie, Nathan. (2017) *Protection of Posted Workers in the European Union: Findings and Policy Recommendations based on existing research (PROMO briefing paper)*. Brussels: Solidar. Dostupné z: [http://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/000/700/original/2017_09_26 PROMO Briefing Paper Kall final.pdf?1506505471](http://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/000/700/original/2017_09_26_PROMO_Briefing_Paper_Kall_final.pdf?1506505471) [cit. 2018-15-10].

Kasmir, Sharryn; Carbonella, August. (2014) Toward a Global Anthropology of Labor. In: Kasmir, S.; Carbonella, A. (eds.). *Blood and Fire. Toward a Global Anthropology of Labor*. New York: Berghahn Books, s. 1–29.

Keller, Jan. (2017a) *Evropské rozpory ve světle migrace*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.

Kopecký, Jakub. (2011) Topos. *Naše řeč*, ročník 94, číslo 5, s. 264–267. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=8221> [cit. 2018-02-10].

Kraus, Jiří. (1998) *Rétorika v evropské kultuře*. Praha: Academia.

Lillie, Nathan. (2016) The Right Not to Have Rights: Posted Worker Acquiescence and the European Union Labor Rights Framework. *17 Theoretical Inquiries in Law*, Vol. 17, No. 39. Dostupné také z: <http://eial.tau.ac.il/index.php/til/article/view/1372>.

Massey, Douglas. (1993) Power-geometry and a progressive sense of place. In: Bird, Jon et al. *Mapping the Futures: Local Cultures, Global Change*, London: Routledge.

Mezzadra, Sandro; Neilson, Brett. (2013) What is a Border? In: Mezzadra, S.; Neilson, B. *Border as Method, or, the Multiplication of Labor*. Duke University Press, s. 4–9.

Moore, Margaret. (2015) What Is Territory? Conceptual Analysis and Justificatory Burdens. In: Moore, M. *A Political Theory of Territory*. Oxford: Oxford University Press, s. 15–33.

Moskvina, Yuliya; Trčka, Michal. (2018) *Zaměstnanci v supermarketech: Prekarita a solidarita na fragmentovaných pracovištích*. Za sdílené zájmy zahraničních a místních pracovníků – česká případová studie. Praha: Multikulturální centrum Praha. Dostupné také z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/zamestnanci-v-supermarketech_web.pdf.

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR – Sekce průmyslu; Odbor ekonomických analýz]. (2017) Analýza vývoje ekonomiky ČR za rok 2016. *Ministerstvo průmyslu a obchodu*. [on-line] 11. 7. 2017. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/analyticke-materialy-a-statistiky/analyticke-materialy/2017/7/Analyza_2016.pdf [cit. 2018-06-11].

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR] (2018) Analýza vývoje ekonomiky ČR za rok 2017. *Ministerstvo průmyslu a obchodu*. [on-line] 30. 7. 2018. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/analyticke-materialy-a-statistiky/analyticke-materialy/2018/7/Analyza_rok_2017.pdf [cit. 2018-06-11].

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí]. (2017c) Souhrnná informace o aktivitách realizovaných příslušnými resorty v oblasti potírání nelegálního zaměstnávání cizinců za rok 2016. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [on-line]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/33751/Souhrnna_informace_nelegalni_zamestnavani_2016.pdf [cit. 2018-21-11].

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí]. (2018c) Výkon práce cizince vysílaného zahraničním zaměstnavatelem. *Integrovaný portál MPSV*. [on-line] aktualizace 19. 11. 2018. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zz_zamest_cizincu/zz_vykon_cizince [cit. 2018-21-11].

Mraovic, Branka. (2011) A free market capitalism or a speculative market capitalism?. *Social Responsibility Journal*, Vol. 7, No. 4, s. 578–591.

Mussche, Ninke; Corluy, Vincent; Marx, Ive. (2017) How posting shapes a hybrid single European labour market. *European Journal of Industrial Relations*, Vol. 24, No. 2. Dostupné také z: https://www.researchgate.net/publication/317136272_How_posting_shapes_a_hybrid_single_European_labour_market.

MV ČR [Ministerstvo vnitra České republiky]. (2017) Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2016. *Ministerstvo vnitra České republiky*. [on-line] 18. 7. 2018. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx> [cit. 2018-21-11].

- MV ČR [Ministerstvo vnitra České republiky]. (2018) Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2017. *Ministerstvo vnitra České republiky*. [on-line] 18. 7. 2018. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx> [cit. 2018-21-11].
- Nădrag, Lavinia; Bala, Monica. (2014) A Study of the Term Globalisation. *Linguistic and Philosophical Investigations*, Vol. 13, s. 641–649.
- Nařízení č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení. *EUR-Lex.europa.eu*. [on-line] 7. 6. 2004. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0883R\(01\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0883R(01)&from=CS) [cit. 2018-05-10].
- Nekorjak, M. (2006). Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky. *Sociální studia*, ročník 3, číslo 1, s. 89–109.
- Newman, David. (2006) The lines that continue to separate us: borders in our ‘borderless’ world. *Progress in Human Geography*, Vol. 30, No. 2, s. 143–161.
- Paradiso, Maria. (2016) The Mediterranean: Bridging, Bordering and Cross-bordering in a Global Mobile Reality. *European Review*, Vol. 24, No. 1, 105–131.
- PČR [Policie České republiky – Služba cizinecké policie]. (2017) Nelegální migrace v ČR za rok 2016. *Policie České republiky*. [on-line]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-v-cr-za-rok-2016.aspx> [cit. 2018-21-11].
- PČR [Policie České republiky – Služba cizinecké policie]. (2018a) Nelegální migrace v České republice za rok 2017. *Policie České republiky*. [on-line] 23. 1. 2018. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-v-ceske-republice-za-rok-2017.aspx> [cit. 2018-21-11].
- PČR [Policie České republiky – Služba cizinecké policie]. (2018b) Nelegální migrace v ČR za první pololetí 2018. *Policie České republiky*. [on-line] 18. 7. 2018. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-v-cr-za-prvni-pololeti-2018.aspx> [cit. 2018-21-11].
- Pinos, Jaume Castan. (2013) Assessing the significance of borders and territoriality in a globalized Europe. *Regions & Cohesion*, Vol. 3, No. 2, s. 47–68.
- Prokopová, Kateřina; Orságová, Zuzana; Martinková, Petra. (2014) *Metodologie Výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Ptáčková, Leona. (2014) *Vysílání pracovníků v rámci Evropské unie*. Rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, katedra Pracovního práva a práva sociálního zabezpečení.
- Rankin, Katharine N. (2003). Anthropologies and geographies of globalization. *Progress in Human Geography*, Vol. 27, No. 6, s. 708–734.
- Reisigl, Martin; Wodak, Ruth. (2001) *Discourse and discrimination. Rhetorics of racism and antisemitism*. London: Routledge.

Rush, Martin; Anderson, Bridget (2010). Semi-Compliance and Illegality in Migrant Labour Markets: An Analysis of Migrants, Employers and the State in the UK. *Population, Space and Place*, Vol. 16, No. 3. s. 195–211.

Samek, Tomáš. (2016) *Tahle země je naše: český a německý veřejný prostor v deiktické perspektivě*. Pardubice: Univerzita Pardubice.

Sassen, Saskia. (1991) *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton: Princeton University Press.

Schebelle, Danica; Kubát, Jan. (2016) *Spolupráce Úřadu práce ČR se zaměstnavateli při umisťování cizinců z třetích zemí na trh práce ČR s možností dalšího využití pro průběžný monitoring*. Praha: VÚPSV, v. v. i.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb. *EUR-Lex.europa.eu*. [on-line]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31996L0071&from=CS> [cit. 2018-05-10].

Směrnice Evropského parlamentu a Rady o prosazování směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb ze dne 15. května 2014 (směrnice 2014/67/EU) *EUR-Lex.europa.eu*. [on-line]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0067&from=cs> [cit. 2018-05-10].

Směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb. *European Council*. [on-line]. Dostupné z: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-18-2018-INIT/cs/pdf> [cit. 2018-05-10].

Sørensen, Georg. (2005) *Stát a mezinárodní vztahy*. Praha: Portál.

Standing, G. (2018) *Prekariát*. Praha: Rubato (přeložili Antonín Handl a Petr Janus).

Standing, Guy. (2015) *A Precariat Charter. From denizens to citizens*. London – New York: Bloomsbury.

SÚIP [Státní úřad inspekce práce]. (2016) Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekci práce za rok 2015. *Státní úřad inspekce práce*. [on-line]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-ff052a3c86273e3ed0bcaab9504b0042/rocni-souhrnna-zprava-o-vysledcich-kontrolnich-akci-provedenych-inspekci-prace-v-roce-2015.pdf [cit. 2018-21-11].

SÚIP [Státní úřad inspekce práce]. (2017d) Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekci práce za rok 2016. *Státní úřad inspekce práce*. [on-line]. Dostupné z: www.suip.cz/_files/suip-3f221754366f01e240f10778f21fe5fa/rocni-souhrnna-zprava-o-vysledcich-kontrolnich-akci-provedenych-inspekci.pdf [cit. 2018-21-11].

SÚIP [Státní úřad inspekce práce]. (2018a) Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí provedených inspekci práce za rok 2017. *Státní úřad inspekce práce*. [on-line]. Dostupné z:

<http://www.suip.cz/files/suip-f8430a051a6eab838f616a95e862660e/rocni-souhrnna-zprava-o-vysledcich-kontrolnich-akci-za-rok-2017.pdf> [cit. 2018-21-11].

SÚIP [Státní úřad inspekce práce]. (2018b) Vysílání pracovníků. Informace o pracovních a mzdových podmínkách zaměstnanců vyslaných v rámci poskytování služeb na území České republiky. *Státní úřad inspekce práce*. [on-line]. Dostupné z: <http://www.suip.cz/vysilani-pracovniku/> [cit. 2018-21-11].

Suša, Oleg. (2010) *Globalizace v sociálních souvislostech současnosti: diagnóza a analýza*. Praha: Filosofia.

Svobodová, Jindřiška. (2017) Falešná argumentace a verbální agrese v politické komunikaci. *Bohemistika*, číslo 4., s. 317–332.

Szaló, Csaba. (2007) *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich*, Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury).

Štefko, Martin. (2009) *Vysílání zaměstnanců do zahraničí*. Praha: C. H. Beck.

Švandová, B. (1999a) Argumenty a logika. In: Jelínek, Milan a kol. *Argumentace a umění komunikovat*. Brno: Masarykova univerzita, s. 101–134.

Švandová, B. (199b) Chybné argumenty (fallaciae). In: Jelínek, Milan a kol. *Argumentace a umění komunikovat*. Brno: Masarykova univerzita, s. 135–184.

Timmermans, Frans; Thyssen, Marianne. (2017) *Reply from the Commission*. Brussels: European Commission 26. 1. 2017 C (2017) 264 final. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/reactions/reactions_other/npo/docs/czech_republic/2016/com20160505/com20160505_deputies_reply_en.pdf [cit. 2018-05-10].

Tindale, Christopher W. (2007) *Fallacies and Argument Appraisal*. New York: Cambridge University Press.

Trčka, Michal. (2016) Kritická analýza diskurzu a vnímání evropských hranic. In: Balogová, Beáta; Poklembová, Zuzana (eds.). *Prístupy a prostriedky poznávania v sociálnovednom výskume*. Zborník príspevkov zo VII. doktorandskej konferencie konanej 24. novembra 2016 v Prešove. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, s. 159–166.

Trčka, M. (2017) *Ne-prostupné hranice Evropy. Teritorialita, biopolitika a etika*. Praha: Epoque.

Trčka, Michal et al. (2018a) *Zaměstnávání ukrajinských pracovníků s polskými vízy v České republice: od mechanismů vykořisťování k možnostem intervence (shrnutí výsledků výzkumu)*. Praha: Multikulturální centrum Praha. Dostupné také z: https://drive.google.com/file/d/1-EQZzpgfOO_4V1x7161GpDdtmBNRnniK/view.

Trčka, M. et al. (2018b) *Employment of Ukrainian Workers with Polish Visas in the Czech Republic: From the Main Patterns of Labour Exploitation towards Points of Intervention*. Praha: Multikulturální centrum Praha. Dostupné také z: <https://drive.google.com/file/d/1o0nt8w9mmuMhilFgphe4hj5jq8JTmZid/view>.

Večerník, Jiří (ed.). (2016) *Práce, hodnoty a blahobyť. České realie v evropském kontextu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

Voss, Eckhard et al. (2016) Posting of Workers Directive – current situation and challenges. *European Parliament*. [on-line]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/579001/IPOL_STU\(2016\)579001_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/579001/IPOL_STU(2016)579001_EN.pdf) [cit. 2018-05-10].

Wagner, Ines. (2015) *Posted Work and Deterritorialization in the European Union. A study of the German Construction and Meat Industry*. Ph.D. Thesis. Jyväskylä: University of Jyväskylä, Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research.

Wills, Jane et al. (2010) The Necessary Connection: Labour Deregulation and International Migration. In: Wills, Jane et al. *Global Cities at Work: New Migrant Divisions of Labour*. London: Pluto Press, s. 1–27.

Wodak, Ruth. (2001a) The discourse historical approach. In: Wodak, Ruth; Meyer, Michael. (eds.) *Methods of Critical Discourse Analysis*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE, s. 63-94.

Wodak, R. (2001b) What CDA is about – a summary of its history, important concepts and its developments. In: Wodak, Ruth; Meyer, Michael (eds.). *Methods of critical discourse analysis*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, s. 1–13.

Wodak, R. (2007) Critical Discourse Analysis. In: Seale, Clive et al. *Qualitative Research Practice. Reprinted edition*. London: Sage, s. 185–201.

Wodak, R. (2008a) The Contribution of Critical Linguistics to the Analysis of Discriminatory Prejudices and Stereotypes in the Language of Politics. In: Wodak, Ruth; Koller, Veronika (eds). *Handbook of Communication in the Public Sphere*. (Handbook of Linguistics, Vol. 4). Berlin: de Gruyter, s. 297–316.

Wodak, R. (2008b) Introduction: Terms and concepts. In: Wodak, Ruth; Krzyżanowski, Michał (eds.). *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*. Basingstoke: Palgrave, s. 1–42.

Wodak, R. et al. (2009) *The Discursive Construction of National Identity*. Second edition. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Wodak, R.; Weiss, Gilbert. (2005) Analyzing European Union discourses. Theories and applications. In: Wodak, Ruth; Chilton, Paul (eds). *A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis*. Amsterdam: Benjamins, s. 121–135.

Analyzované materiály¹²⁶

Benešik, Ondřej (2016). *Resolution No. 323*. Parliament of the Czech Republic, Chamber of Deputies, Committee for European Affairs. [on-line] Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/relations/relations_other/npo/docs/czech_republic/2016/com20160505/com20160505_deputies_opinion_en.pdf [cit. 2018-07-12].

Bydžovská, Marie. (2016a) Vysílání pracovníků: Jak se ČR staví k návrhům na revizi. *Euroskop.cz*. [on-line] 26. 4. 2016. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9002/27286/clanek/vysilani-pracovniku-jak-se-cr-stavi-k-navrhum-na-revizi/> [cit. 2018-07-12].

Bydžovská, M. (2016b) V4: Unie musí překlenout propast mezi lidmi a institucemi. *Euroskop.cz*. [on-line] 21. 7. 2016. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9002/27674/clanek/v4-unie-musi-preklenout-propast-mezi-lidmi-a-institucemi/> [cit. 2018-07-12].

Bydžovská, M. (2017) Visegrád se s Macronem dohodl na uspořádání summitu. *Euroskop.cz*. [on-line] 23. 6. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9007/29240/clanek/visegrad-se-s-macronem-dohodl-na-usporadani-summitu/> [cit. 2019-09-01].

Cerqueirová, Andrea. (2017a) Středula u Jílkové: Nesrážejme už tak extrémně nízkou cenu práce v ČR. *Sondy revue*, č. 3, s. 14.

Cerqueirová, A. (2017b) Z koncepční novely zákoníku práce se stal boj o práva zaměstnanců. *Sondy revue*, č. 4, s. 10.

Cerqueirová, A. (2017c) Vláda zlepšila postavení zaměstnanců. Motorem byla i kampaň odborů Konec levné práce. *Sondy revue*, č. 8, s. 10.

Čáp, Bohumil. (2018) Evropská výzva: Firmy a zaměstnanci - Průkopníci nové cesty pro Evropu. *Českomoravská konfederace odborových svazů*. [on-line] 13. 7. 2018. Dostupné z: <https://www.cmkos.cz/obsah/219/evropska-vyzva-firmy-zamestnanci-prukopnici-nove-cesty-pro-e/22418> [cit. 2019-17-02].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2015a) Program ČMKOS 2014–2018. *Českomoravská konfederace odborových svazů*. [on-line] 27. 5. 2016 (zveřejněno: 21. 8. 2015). Dostupné z: <https://www.cmkos.cz/obsah/263/program-cmkos-2014-2018/13308> [cit. 2018-23-10].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2015b) *Vize změny hospodářské strategie České republiky*. Praha: SONDY.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2016a) Historicky poprvé jednali sociální partneři Visegrádské čtyřky. *e-Sondy*. [on-line] 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/5449-3/historicky-poprve-jednali-socialni-partneri-visegradske-ctyrky>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2016b) Evropská komise zpřísnila pravidla pro vysílání pracovníků do zahraničí. *e-Sondy*. [on-line] 10. 3. 2016. Dostupné z: <https://www.esondy.cz/obsah/110/evropska-komise-zprisnila-pravidla-pro-vysilani-pracovniku-d/15258> [cit. 2018-07-12].

¹²⁶ Datum citace uvádím pouze u těch elektronických zdrojů, které byly citovány přímo v textu disertace.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2016c) Národní konvent zorganizoval kulatý stůl s názvem Pracovní mobilita v EU. *Odbory Info*. [on-line] 5. 4. 2016. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/narodni-konvent-zorganizoval-kulaty-stul-s-nazvem-pracovni-m/15411>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2016d) Trh práce v Česku funguje mizerně, tvrdí čtenář serveru Esondy. *e-Sondy*. [on-line] 14. 4. 2016. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/5601-3/trh-prace-v-cesku-funguje-mizerne-tvrdi-ctenar-serveru-esondy> [cit. 2018-07-12].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2016e) Ministr Jan Mládek doporučil Komisi stáhnout návrh revize směrnice o vysílání pracovníků. *Odbory Info*. [on-line] 27. 5. 2016. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/ministr-jan-mladek-doporucil-komisi-stahnout-navrh-revize-sm/15969>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2016f) Vysílání pracovníků: Komise diskutuje o připomínkách předložených národními parlamenty. *Odbory Info*. [on-line] 21. 7. 2016. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/26/vysilani-pracovniku-komise-diskutuje-o-pripominkach-predloze/16416>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2016g) Problémy s minimální mzdou ve Francii a Německu mají čeští dopravci i na výstavách a veletrzích. *e-Sondy*. [on-line] 12. 10. 2016. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/5981-3/problemy-s-minimalni-mzdou-ve-francii-a-nemecku-maji-cesti-dopravci-i-na-vystavach-a-veletrzich>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2016h) Firmy už nebudou moci vysílat zaměstnance do zahraničí, aby ušetřily. *e-Sondy*. [on-line] 15. 11. 2016. Dostupné z: <https://www.esondy.cz/obsah/110/firmy-uz-nebudou-moci-vysilat-zamestnance-do-zahranici-aby-u/17526> [cit. 2018-07-12].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2016ch) Vláda schválila nová pravidla pro vysílání pracovníků. *e-Sondy*. [on-line] 16. 11. 2016. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/6053-3/vlada-schvalila-nova-pravidla-pro-vysilani-pracovniku> [cit. 2018-07-12].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017a) Sociální nerovnost v Evropské unii je příliš velká. *e-Sondy*. [on-line] 25. 1. 2017. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/6227-3/socialni-nerovnost-v-evropske-unii-je-prilis-velka> [cit. 2019-09-01].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017b) Marksová jednala v Bruselu o evropském pilíři sociálních práv. *e-Sondy*. [on-line] 25. 1. 2017. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/6226-3/marksova-jednala-v-bruselu-o-evropskem-piliri-socialnich-prav>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů] (2017c) Ministryně práce Česka a Francie jednaly o postupu proti podvodným firmám na evropském trhu práce. *Odbory Info*. [on-line] 22. 2. 2017. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/ministryne-prace-ceska-francie-jednaly-o-postupu-proti-podvo/18368>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017d) Postoj ČMKOS k revizi směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES o vysílání pracovníků. *Českomoravská konfederace odborových svazů*. [on-line] 22. 2. 2017. Dostupné z: <https://www.cmkos.cz/obsah/223/postoj-cmkos-k-revizi-smernice-evropskeho-parlamentu-rady-96/18373> [cit. 2018-23-10].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017e) Česká a slovenská tripartita se sešla na druhém společném jednání. Tématy byly vysílání pracovníků i zkušenosti se sociálním dialogem. *Odbory Info*. [on-line] 31. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/ceska-slovenska-tripartita-se-sesla-na-druhem-spolecnem-jedn/18754> [cit. 2019-09-01].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017f) Sněmovna zpřísnila pravidla agenturního zaměstnávání. *e-Sondy*. [on-line] 12. 4. 2017. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/6441-3/snemovna-zprisnila-pravidla-agenturniho-zamestnavani> [cit. 2019-09-01].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017g) Senát schválil zpřísnění pravidel agenturního zaměstnávání. *e-Sondy*. [on-line] 9. 6. 2017. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/6573-3/senat-schvalil-zprisneni-pravidel-agenturniho-zamestnavani> [cit. 2019-09-01].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017h) ČMKOS vyzývá poslance: Prosaďte důstojné pracovní podmínky zaměstnanců pro 21. století. Tisková zpráva. *Českomoravská konfederace odborových svazů*. [on-line] 12. 6. 2017. Dostupné z: <https://www.cmkos.cz/obsah/221/cmkos-vyzyva-poslance-prosadte-dustojne-pracovni-podminky-za/19398>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017ch) Ministryně Marksová se zúčastnila zasedání Rady EPSCO v Lucemburku. *Odbory Info*. [on-line] 16. 6. 2017. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/ministryne-marksova-se-zucastnila-zasedani-rady-epsco-v-luce/19437>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017i) ČR přijímá víc vysílaných pracovníků, než sama vysílá. *Odbory Info*. [on-line] 26. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/cr-prijima-vic-vysilanych-pracovniku-nez-sama-vysila/19973>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017j) Kontroly inspekce práce odhalily zneužívání zahraničních zaměstnanců. *e-Sondy*. [on-line] 27. 9. 2017. Dostupné z: <https://www.esondy.cz/obsah/110/kontroly-inspekce-prace-odhalily-zneuzivani-zahranicnich-zam/20306> [cit. 2019-09-01].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017k) Mimořádné kontroly inspekce práce v oblasti vysílání zaměstnanců z tzv. třetích států do ČR. *Odbory Info*. [on-line] 30. 9. 2017. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/mimoradne-kontroly-inspekce-prace-v-oblasti-vysilani-zamestn/20309>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017l) Středula: Tlak na příchod zahraničních pracovníků podporuje kriminální jednání. *e-Sondy*. [on-line] 17. 10. 2017. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/6813-3/stredula-tlak-na-prichod-zahranicnich-pracovniku-podporuje-kriminalni-jednani> [cit. 2019-09-01].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017m) Ministryně Marksová jednala v Lucemburku o vysílání pracovníků v silniční dopravě. *Odbory Info*. [on-line] 25. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/ministryne-marksova-jednala-v-lucemburku-o-vysilani-pracovni/20459>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017n) Komentář SP ČR k evropské úpravě o vysílání pracovníků. *Odbory Info*. [on-line] 27. 10. 2017. Dostupné z:

<https://www.odborny.info/obsah/5/komentar-sp-cr-k-evropske-uprave-o-vysilani-pracovniku/20480>.

ČMKOS – e-Sond ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017o) Pětina českých zaměstnanců si hledá jinou práci. *e-Sondy*; převzato z: e15.cz; redakčně upraveno. [on-line] 11. 2017. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/6861-3/petina-ceskych-zamestnancu-si-hleda-jinou-praci>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2017p) Potřebuje české firmy více Ukrajinců? *e-Sondy*. [on-line] 20. 12. 2017. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/6961-3/potrebuje-cesko-vic-ukrajincu> [cit. 2019-09-01].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018a) Průlom: EU přijala evropský pilíř sociálních práv. *Sondy revue*, č. 1, s. 22.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018b) Česko zvýší dovoz pracovníků z Ukrajiny, Mongolska a Filipín. *e-Sondy*. [on-line] 1. 2. 2018. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/7068-3/cesko-zvysi-dovoz-pracovniku-z-ukrajiny-mongolska-a-filipin> [cit. 2019-17-02].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018c) Firma CommScope nezákonně půjčovala zaměstnance sesterské společnosti. *e-Sondy*. [on-line] 6. 2. 2018. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/7080-3/firma-commscope-nezakonne-pujcovala-zamestnance-sesterske-spolecnosti> [cit. 2019-17-02].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018d) Randstad: tématem roku 2018 bude flexibilita, umělá inteligence a automatizace. *e-Sondy*. [on-line] 12. 2. 2018. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/7114-3/randstad-tematem-roku-2018-bude-flexibilita-umela-inteligence-a-automatizace> [cit. 2019-17-02].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018e) Ostrá debata o zaměstnávání Ukrajinců v Česku. *e-Sondy*. [on-line] 23. 2. 2018. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/7139-3/ostra-debata-o-zamestnavani-ukrajincu-v-cesku> [cit. 2019-17-02].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018f) Tisíc řidičů kamionů se chce soudit kvůli nízkým mzdám za cesty do Německa. *e-Sondy*. [on-line] 23. 2. 2018. Dostupné z: <https://www.esondy.cz/obsah/110/tisic-ridicu-kamionu-se-chce-soudit-kvuli-nizkym-mzdam-za-ce/21387> [cit. 2019-17-02].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018g) Špeditéři si oddychnou. Minimální mzda se podle EU řidičům doplácet nebude. *Českomoravská konfederace odborových svazů*; převzato z <https://ekonomika.idnes.cz/> [on-line] 1. 3. 2018. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/kamionova-doprava-novela-vysilani-pracovniku-f4o/eko-doprava.aspx?c=A180301_105653_eko-doprava_div [cit. 2019-17-02].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018h) Ministryně práce a sociálních věcí se zúčastnila jednání Rady EPSCO v Bruselu. *Odbory Info*. [on-line] 19. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/ministryne-prace-socialnich-veci-se-zucastnila-jednani-rady/21541>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018ch) Napjatý trh práce nahrává zaměstnávání cizinců v tuzemských firmách. *e-Sondy*. [on-line] 27. 3. 2018. Dostupné z:

<http://www.e-sondy.cz/aktualne/7217-3/napjaty-trh-prace-nahrava-zamestnavani-cizincu-v-tuzemskych-firmach>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018i) Evropský parlament schválil novou směrnici o vysílání pracovníků. *e-Sondy*. [on-line] 30. 5. 2018. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/7346-3/evropsky-parlament-schvalil-novou-smernici-o-vysilani-pracovniku> [cit. 2019-17-02].

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018j) Aktuální informace z Evropského parlamentu a Rady. *Odbory Info*. [on-line] 30. 5. 2018. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/aktualni-informace-z-evropskeho-parlamentu-rady/22119>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018k) Chvályhodný cíl, pro mnoho domácích firem však neúnosná zátěž. *e-Sondy*. [on-line] 4. 6. 2018. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/aktualne/7363-3/chvalyhodny-cil-pro-mnogo-domacich-firem-vsak-neunosna-zatez>.

ČMKOS [Českomoravská konfederace odborových svazů]. (2018l) Čeští zaměstnanci jsou na tom bídě, v Evropě patří k podprůměru (S europoslankyněmi K. Konečnou a M. Dlabajovou o postavení zaměstnanců v ČR). *e-Sondy*. [on-line] 16. 8. 2018. Dostupné z: <http://www.e-sondy.cz/sondy-sond/7488-3/cesti-zamestnanci-jsou-na-tom-bidne-v-evrope-patri-k-podprumeru> [cit. 2019-17-02].

Dandová, Eva. (2018) *Rub a líc agenturního zaměstnávání. Učební text*. Praha: SONDY. Dostupné také z: <https://www.cmkos.cz/cs/obsah/775/ucebni-text-rub-lic-agenturniho-zamestnavani/21828>.

Ehler, Tomáš. (2018) V Plzni se sešli daňoví poradci z České republiky a z Německa. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 2. 5. 2018 aktualizováno 3. 5. 2018. Dostupné z: https://www.mzv.cz/berlin/cz/obchod_a_ekonomika/aktuality/v_plzni_se_sesli_danovi_poradci_z_ceske.html.

Euroskop. (2016a) Komise chce zpřísnit pravidla pro vysílání pracovníků do zahraničí. *Euroskop.cz*. [on-line] 9. 3. 2016. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9007/27091/clanek/komise-chce-zprisnit-pravidla-pro-vysilani-pracovniku-do-zahranici/> [cit. 2018-07-12].

Euroskop. (2016b) Zaměstnanost a sociální věci v březnu 2016. *Euroskop.cz*. [on-line] 8. 4. 2016. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8450/27211/clanek/zamestnanost-a-socialni-veci-v-breznu-2016/> [cit. 2018-07-12].

Euroskop. (2016c) Pravidla pro zaměstnance-cizince: Komise odmítla výhrady. *Euroskop.cz*. [on-line]; zdroj čtk. 21. 7. 2016. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8955/27669/clanek/pravidla-pro-zamestnance-cizince-komise-odmitla-vyhrady/>.

Euroskop. (2017a) Sobotka: Země EU musejí hledat kompromis, jinak přijde zlom. *Euroskop.cz*. [on-line] 31. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8952/28743/clanek/sobotka-zeme-eu-museji-hledat-kompromis-jinak-prijde-zlom/> [cit. 2019-09-01].

Euroskop. (2017b) Macron vyzval EU, aby bojovala proti sociálnímu dumpingu. *Euroskop.cz*. [on-line] 26. 5. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8953/29067/clanek/macron-vyzval-eu-aby-bojovala-proti-socialnimu-dumpingu/> [cit. 2019-17-02].

Euroskop. (2017c) Zaměstnanost a sociální věci v červenci 2018. *Euroskop.cz*. [on-line] 10. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8450/sekce/zamestnanost-a-socialni-veci/> [cit. 2019-17-02].

Euroskop. (2017d) Macron: EU by mohla do října mít shodu na směrnici o vysílání. *Euroskop.cz*. [on-line] 24. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8953/29557/clanek/macron-eu-by-mohla-do-rijna-mit-shodu-na-smernici-o-vysilani/> [cit. 2019-09-01].

Euroskop. (2017e) Macron: Daňový dumping může vést k rozkladu EU. *Euroskop.cz*. [on-line] 24. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8953/29562/clanek/macron-danovy-dumping-muze-vest-k-rozkladu-eu/> [cit. 2019-09-01].

Euroskop. (2017f) V Bratislavě začíná summit V4 o dvojí kvalitě potravin. *Euroskop.cz*. [on-line] 13. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8954/29824/clanek/v-bratislave-zacina-summit-v4-o-dvoji-kvalite-potravin/>.

Euroskop. (2017g) Premiéři V4 jednali v Bratislavě s předsedou Evropské rady Tuskem o budoucnosti EU. *Euroskop.cz*. [on-line] 13. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premieri-zemi-v4-jednali-v-bratislave-s-predsedou-evropske-rady-tuskem-o-budoucim-smerovani-eu--160658/> [cit. 2019-09-01].

Euroskop (2017h) Ministři zemí EU dnes projednají směrnici o vysílání pracovníků. *Euroskop.cz*. [on-line] 23. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8953/29871/clanek/ministri-zemi-eu-dnes-projednaji-smernici-o-vysilani-pracovniku/> [cit. 2019-09-01].

Euroskop. (2018a) ČR chce vyjmout dopravu ze směrnice EU o vysílání pracovníků. *Euroskop.cz*. [on-line] 15. 2. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8952/30500/clanek/cr-chce-vyjmout-dopravu-ze-smernice-eu-o-vysilani-pracovniku/> [cit. 2019-17-02].

Euroskop. (2018b) Politiky EU - Kamionová doprava vypadla z návrhu novely o vysílání pracovníků. *Euroskop.cz*. [on-line] 1. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9007/30566/clanek/kamionova-doprava-vypadla-z-navrhu-novely-o-vysilani-pracovniku> [cit. 2019-17-02].

Euroskop. (2018c) Státy EU dnes jednají s dopravci o reformě dopravního sektoru. *Euroskop.cz*. [on-line] 6. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9003/30591/clanek/staty-eu-dnes-jednaji-s-dopravci-o-reforme-dopravniho-sektoru> [cit. 2019-17-02].

Euroskop. (2018d) Babiš: Pro české dopravce by bylo zpětné vyplácení mezd likvidační. *Euroskop.cz*. [on-line] 7. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8952/30601/clanek/babis-pro-ceske-dopravce-by-bylo-zpetne-vyplaceni-mezd-likvidacni/> [cit. 2019-17-02].

Euroskop. (2018e) Zaměstnanost a sociální věci v březnu 2018. *Euroskop.cz*. [on-line] 10. 4. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8450/30785/clanek/zamestnanost-a-socialni-veci-v-breznu-2018/>.

Euroskop. (2018f) Europoslanci schválili směrnici o vysílání pracovníků. *Euroskop.cz*. [on-line] 29. 5. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8953/31087/clanek/europoslanci-schvalili-smernici-o-vysilani-pracovniku/>.

Euroskop. (2018g) Členské země EU potvrdily směrnici o vysílání pracovníků. *Euroskop.cz*. [on-line] 22. 6. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8953/31254/clanek/clenske-zeme-eu-potvrdily-smernici-o-vysilani-pracovniku/> [cit. 2019-17-02].

Fassmann, Martin; Ungerman, Jaroslav. (2017) Stanovisko ČMKOS k návrhu státního rozpočtu na rok 2018 a prognóza ekonomického vývoje v roce 2018. In: ČMKOS. *Očekávaný ekonomický vývoj v roce 2018*. Praha: SONDY, Pohledy 2/2017, s. 7–24.

Fassman, M.; Ungerman, J. (2018) *Přínosy a náklady přistoupení ČR k eurozóně*. Praha: SONDY, Pohledy 1/2018.

Habáň, Petr. (2016) *Michaela Marksová předsedala jednání tripartit zemí V4*. MPSV <https://www.mpsv.cz/cs/>. [on-line] 16. 2. 2016. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/24053> [cit. 2018-07-12].

Habáň, P. (2017a) Ministryně práce Česka a Francie jednaly o postupu proti podvodným firmám na evropském trhu práce. Tisková zpráva. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*. [on-line] 21. 2. 2017. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/29605/Ministryne_prace_Ceska_a_Francie_jednaly_o_postup_u_proti_podvodnym_firmam_na_evropskem_trhu_prace.pdf [cit. 2019-09-01].

Habáň, P. (2017b) Novela zákona o zaměstnanosti přináší změny nejen u agenturního zaměstnávání. Tisková zpráva. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*. [on-line] 1. 8. 2017. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31209/TZ_-_Novela_zakona_o_zamestnanosti_prinasi_zmeny_nejen_u_agenturniho_zamestnavani.pdf [cit. 2019-09-01].

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2016a) Možnosti mezinárodní spolupráce; pravidla pro vysílání pracovníků a přeshraniční poskytování služeb. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 3. 3. 2016. Dostupné z: <https://www.komora.cz/event/moznosti-mezinarodni-spoluprace-pravidla-pro-vysilani-pracovniku-a-preshranicni-poskytovani-sluzeb/>.

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2016b) *EU 12/16* Revize směrnice o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 18. 4. 2016. Dostupné z: <https://www.komora.cz/legislation/eu-1216-revize-smernice-o-vysilani-pracovniku-v-ramci-poskytovani-sluzeb-t-18-4-2016/> [cit. 2018-07-12].

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2016c) Možnosti mezinárodní spolupráce; pravidla pro vysílání pracovníků a přeshraniční poskytování služeb & podmínky vstupu na rakouský trh. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 4. 5. 2016. Dostupné z: <https://www.komora.cz/event/moznosti-mezinarodni-spoluprace-pravidla-pro-vysilani-pracovniku-a-preshranicni-poskytovani-sluzeb-podminky-vstupu-na-rakousky-trh/>.

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2016d) Evropská asociace obchodních a průmyslových komor EUROCHAMBRES podpořila odmítavé stanovisko HK ČR k revizi směrnice o vysílání pracovníků. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 6. 5. 2016. Dostupné z: https://www.komora.cz/tiskova_zprava/evropska-asociace-obchodnich-a-prumyslovych-komor-eurochambres-podporila-odmitave-stanovisko-hk-cr-k-revizi-smernice-o-vysilani-pracovniku/ [cit. 2018-07-12].

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2016e) Revize směrnice o vysílání pracovníků. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 20. 9. 2016. Dostupné z: <https://www.komora.cz/event/revize-smernice-o-vysilani-pracovniku/> [cit. 2018-07-12].

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2016f) Debata o vysílání pracovníků rozděluje nejen EU, ale i ČR. Tisková zpráva. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 22. 9. 2016. Dostupné z:

https://www.komora.cz/tiskova_zprava/debata-o-vysilani-pracovniku-rozdeluje-nejen-eu-ale-i-cr/ [cit. 2018-07-12].

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2016g) Pravidla pro vysílání pracovníků a přeshraniční poskytování služeb, možnosti mezinárodní spolupráce. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 18. 10. 2016. Dostupné z: <https://www.komora.cz/event/pravidla-pro-vysilani-pracovniku-a-preshranicni-poskytovani-sluzeb-moznosti-mezinarodni-spoluprace/>.

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2017a) Vysílání pracovníků a přeshraniční poskytování služeb (novinky a praktické příklady), informace o dalších službách sítě EEN. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 23. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.komora.cz/event/vysilani-pracovniku-a-preshranicni-poskytovani-sluzeb-novinky-a-practicke-priklady-informace-o-dalsich-sluzbach-site-een/>.

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2017b) Problematika zaměstnávání cizinců a vysílání pracovníků do zahraničí. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 11. 5. 2017. Dostupné z: <https://www.komora.cz/event/problematika-zamestnavani-cizincu-a-vysilani-pracovniku-do-zahranici/>.

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2017c) Vysílání pracovníků do zahraničí. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 17. 9. 2017. Dostupné z: <https://www.komora.cz/event/vysilani-pracovniku-zahranici/>.

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2017d) Vysílání pracovníků a přeshraniční poskytování služeb, informace o dalších službách sítě EEN. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 14. 12. 2017. Dostupné z: <https://www.komora.cz/event/vysilani-pracovniku-preshranicni-poskytovani-sluzeb-informace-dalsich-sluzbach-site-een/>.

HK ČR [Hospodářská komora ČR]. (2018) Revize směrnice o vysílání pracovníků. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 10. 6. 2018. Dostupné z: <https://www.komora.cz/revize-smernice-o-vysilani-pracovniku/> [cit. 2019-17-02].

Chlebounová, Tereza. (2017a) ČR jako jediný nový člen přijímá z EU víc pracovníků, než vysílá. *Euroskop.cz*. [on-line] 24. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9003/29558/clanek/cr-jako-jediny-novy-clen-prijima-z-eu-vic-pracovniku-nez-vysila/> [cit. 2019-09-01].

Chlebounová, T. (2017b) Směrnice o vysílání pracovníků se nebude vztahovat na kamiony. *Euroskop.cz*. [on-line] 24. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9003/29876/clanek/smernice-o-vysilani-pracovniku-se-nebude-vztahovat-na-kamiony/> [cit. 2019-09-01].

Chlebounová, T. (2018a) Co bude hýbat EU v roce 2018? *Euroskop.cz*. [on-line] 4. 1. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9007/30277/clanek/co-bude-hybat-eu-v-roce-2018/> [cit. 2019-17-02].

Chlebounová, T. (2018b) Chmelař: Češi jsou přehnaně sebekritičtí, v EU jsme konstruktivní. *Euroskop.cz*. [on-line] 24. 4. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/44/30880/clanek/chmelar-cesi-jsou-prehnane-sebekriticti-v-eu-jsme-konstruktivni/> [cit. 2019-17-02].

Chmelař, Aleš et al. (2016a) *Pracovní mobilita v EU v české perspektivě*. OSTEU Podkladový materiál – 3/2016. Úřad vlády ČR. Dostupné z:

https://www.dropbox.com/s/csrey32qorp92zq/Podkladovy_dokument_pracovni_mobilita.pdf?dl=0 [cit. 2018-5-11].

Chmelař, A. et al. (2016b) Sociální pilíř v komparativní perspektivě ČR, EU a eurozóny. OSTEU Podkladový materiál – 4/2016. Úřad vlády ČR. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/analyzy-EU/Social_cs_FINAL.pdf [cit. 2018-07-12].

Janičko, Pavel. (2016) Přestanou Češi být druhořadými zaměstnanci v EU? *Sondy revue*, č. 6, s. 23.

Kašparová, Jana. (2016) Historicky poprvé se sešla tripartita Visegrádské čtyřky. *Sondy revue*, č. 3, s. 14.

Kašparová J. (2017a) Češi si rozhodně zaslouží lepší mzdy. *Sondy revue*, č. 1, s. 10.

Kašparová, J. (2017b) Analýza odlivu zisků: Důsledky pro českou ekonomiku. *Sondy revue*, č. 2, s. 12–13.

Kašparová, J. (2017c) Bez silné sociální dimenze nemá Evropská unie dobrou budoucnost. *Sondy revue*, č. 4, s. 22.

Kašparová, J. (2017d) Minimální mzda v roce 2018? Návrh odborů je nejméně 12 500 korun! *Sondy revue*, č. 5, s. 12-13.

Kašparová, J. (2017e) Česko by nemělo konkurovat levnou prací a daňovým dumpingem. *Sondy revue*, č. 6, s. 10–12.

Kašparová, J. (2018) Anne Seyfferth: České odbory za posledních 25 let velmi úspěšně modernizovaly. *Sondy revue*, č. 3, s. 24.

Keller, Jan. (2016a) Konkurenční výhoda, nebo jarní únava? Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 3, s. 4.

Keller, J. (2016b) Jaké mzdy za práci v cizině? Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 5, s. 4.

Keller, J. (2016c) Jak věci vysvětlila naše ministryně. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 6, s. 4.

Keller, J. (2016d) Dále, více laciněji. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 7, s. 4.

Keller, J. (2016e) Podivná konvergence. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 8, s. 4.

Keller, J. (2016f) Takhle Západ nedoženeme. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 9, s. 4.

Keller, J. (2016g) Debata o sociálním pilíři. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 10, s. 4.

Keller, J. (2017b) Slabina pilíře sociálních práv. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 1, s. 4.

- Keller, J. (2017c) Evropský sociální pilíř: dohady zůstávají. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 2, s. 4.
- Keller, J. (2017d) Evropa více rychlostí. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 4, s. 4.
- Keller, J. (2017e) Přiměřeně? Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 5, s. 4.
- Keller, J. (2017f) V čem jsem kapitalističtější než Západ. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 7, s. 4.
- Keller, J. (2017g) Vyhledky sociálního pilíře. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 9, s. 4.
- Keller, J. (2017h) Konec levné práce a národní hrdost. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 10, s. 4.
- Keller, J. (2018a) Agenturní práce v Česku. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 1, s. 4.
- Keller, J. (2018b) Bludný kruh. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 2, s. 4.
- Keller, J. (2018c) EU ke sladění práce a rodiny. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 3, s. 4.
- Keller, J. (2018d) Jak je to s vysílanými pracovníky. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 5, s. 4.
- Keller, J. (2018e) Spor o ELA. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 6, s. 4.
- Keller, J. (2017f) Závod ke dnu pokračuje. Postřehy europoslance Jana Kellera. *Sondy revue*, č. 11, s. 4.
- Kolev, Petr. (2017a) Josef Středula: Evropa se inspirovala kampaní Konec levné práce. *Sondy revue*, č. 8, s. 14.
- Kolev, P. (2017b) Na jednání Evropské rady zaměstnanců firmy Skanska zaznělo: Klíčem k úspěchu je stabilizace kvalitních zaměstnanců. *Sondy revue*, č. 11, s. 18.
- Kolev, Petr. (2018) Minimální mzdy v 10 zemích EU jsou hluboko pod hranicí chudoby. *Sondy revue*, č. 5, s. 26.
- Korál, Petr. (2017) Odboráři se opět naučili zvedat hlavy. *Sondy revue*, č. 10, s. 8.
- Kraffer, Robert. (2016) Pracovní mobilita v EU. Shrnutí a doporučení vyplývající z diskuze kulatého stolu Národního konventu o EU konaného dne 1. dubna 2016. *Národní konvent*. [on-line] Dostupné z: https://www.dropbox.com/s/fzrn4ntvffjmnph/Doporuceni_pracovni_mobilita_v_EU.pdf?dl=0# [cit. 2018-07-12].
- Krutílek, Ondřej. (2018) Únorový přehled dění v EU. *Euroskop.cz*. [on-line] 12. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9248/30635/clanek/unorovy-prehled-deni-v-eu/> [cit. 2019-17-02].

Mastantuono, Alena. (2016) Revize směrnice o vysílání pracovníků – QUO VADIS? *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 21. 4. 2016. Dostupné z: <https://www.komora.cz/revize-smernice-o-vysilani-pracovniku-quo-vadis/> [cit. 2018-07-12].

Mastantuono, A. (2017a) Vysílání není fraška. *Odbory Info*. [on-line] 30. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/vysilani-neni-fraska/18741>.

Mastantuono, A. (2017b) Balíček mobility - vysílání pracovníků v silniční dopravě. *Odbory Info*. [on-line] 12. 6. 2017. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/balicek-mobility-vysilani-pracovniku-v-silnicni-doprave/19385>.

Matera, Jan. (2018) Komise navrhla balíček opatření pro oblast sociální spravedlnosti. *Euroskop.cz*. [on-line] 13. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8952/30637/clanek/komise-navrhla-balicek-opatreni-pro-oblast-socialni-spravedlnosti> [cit. 2019-17-02].

MD [Ministerstvo dopravy ČR]. (2017a) Ministerstvo dopravy odmítá ochranná opatření v silniční dopravě. *Ministerstvo dopravy ČR*. [on-line] 9. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.mdcz.cz/Media/Media-a-tiskove-zpravy/Ministerstvo-dopravy-odmita-ochranarska-opatreni-v> [cit. 2019-09-01].

MD [Ministerstvo dopravy ČR]. (2017b) Ťok: Minimální mzda pro řidiče pracující přes tři dny v zahraničí poškozují dopravce. *Ministerstvo dopravy ČR*. [on-line] 8. 6. 2017. Dostupné z: <https://www.mdcz.cz/Media/Media-a-tiskove-zpravy/Tok-Minimalni-mzda-pro-ridice-pracujici-pres-tri> [cit. 2019-09-01].

MD [Ministerstvo dopravy ČR]. (2017c) V Česku proběhla kontrola vysílání pracovníků v silniční dopravě. *Ministerstvo dopravy ČR*. [on-line] 9. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.mdcz.cz/Media/Media-a-tiskove-zpravy/V-Cesku-probehla-kontrola-vysilani-pracovniku-v-si> [cit. 2019-09-01].

MD [Ministerstvo dopravy ČR]. (2017d) Ministr dopravy Ťok v Bruselu jednal o vysílání pracovníků v silniční dopravě. *Ministerstvo dopravy ČR*. [on-line] 6. 12. 2017. Dostupné z: <https://www.mdcz.cz/Media/Media-a-tiskove-zpravy/Ministr-dopravy-Tok-v-Bruselu-jednal-o-vysilani-pr> [cit. 2019-09-01].

MD [Ministerstvo dopravy ČR]. (2018a) *Pravidla pro silniční dopravce jdou na ruku západu*. ČR má poslední možnost to ovlivnit. MD <https://www.mdcz.cz/>. [on-line] 15. 2. 2018. Dostupné z: <https://www.mdcz.cz/Media/Media-a-tiskove-zpravy/Pravidla-pro-silnicni-dopravce-jdou-na-ruku-zapadu> [cit. 2019-17-02].

MD [Ministerstvo dopravy ČR]. (2018b) Ťok hájí v Lucemburku práva českých dopravců, ministři rozhodnutí o balíčku mobility odložili. *Ministerstvo dopravy ČR*. [on-line] 8. 6. 2018. Dostupné z: <https://www.mdcz.cz/Media/Media-a-tiskove-zpravy/Tok-hajil-v-Lucemburku-prava-ceskych-dopravcu.-min> [cit. 2019-17-02].

MD [Ministerstvo dopravy ČR]. (2018c) Řidiči západoevropských států nedodržují pravidla vysílání pracovníků, zjistila kontrola. *Ministerstvo dopravy ČR*. [on-line] 24. 8. 2018. Dostupné z: <https://www.mdcz.cz/Media/Media-a-tiskove-zpravy/Ridici-zapadoevropskych-statu-nedodrzuji-pravidla> [cit. 2019-17-02].

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR]. (2012) Exportní strategie České republiky pro období 2012–2020. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR*. [on-line]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/45705/51548/587267/priloha001.pdf> [cit. 2019-09-01].

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR – Sekce průmyslu, Odbor ekonomických analýz]. (2016a) Analýza vývoje ekonomiky ČR za rok 2016. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR*. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/55772/63966/656431/priloha001.pdf>.

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR]. (2016b) *Komise představila návrh revize směrnice o vysílání pracovníků*. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR*. [on-line] 9. 3. 2016. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/komise-predstavila-navrh-revize-smernice-o-vysilani-pracovniku--170734/> [cit. 2018-07-12].

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR]. (2016c) Ministr Jan Mládek doporučil Komisi stáhnout návrh revize směrnice o vysílání pracovníků. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR*. [on-line] 26. 5. 2016. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/cr-v-eu/radu-eu-konkurenceschopnost/ministr-jan-mladek-doporucil-komisi-stahnout-navrh-revize-smernice-o-vysilani-pracovniku--175354/> [cit. 2018-07-12].

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR]. (2016d) Administrativní spolupráce v EU se rozvíjí prostřednictvím IMI systému. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR*. [on-line] 14. 12. 2016. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podnikani-v-eu/vnitri-trh-eu/administrativni-spoluprace-v-eu-se-rozviji-prostrednictvim-imi-systemu--223270/>.

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR]. (2016e) Terminologie používaná v souvislosti se Směrnicí o službách na vnitřním trhu. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR*. [on-line] 21. 12. 2016. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podnikani-v-eu/vnitri-trh-eu/terminologie-pouzivana-v-souvislosti-se-smernici-o-sluzbach-na-vnitrim-trhu--25396/>.

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR – Sekce průmyslu; Odbor ekonomických analýz]. (2017) Analýza vývoje ekonomiky ČR za rok 2016. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR*. [on-line] 11. 7. 2017. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/analyticke-materialy-a-statistiky/analyticke-materialy/2017/7/Analýza_2016.pdf.

MPO [Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR] (2018) Analýza vývoje ekonomiky ČR za rok 2017. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR*. [on-line] 30. 7. 2018. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/analyticke-materialy-a-statistiky/analyticke-materialy/2018/7/Analýza_rok_2017.pdf [cit. 2018-06-11].

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR – tiskové oddělení]. (2016a) Zpráva o plnění Aktivizačních opatření k řešení nepříznivé situace na trhu práce. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*. [on-line] 24. 2. 2016. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/24215>.

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR]. (2016b) Minimální mzda v dopravě? Brusel je na straně Česka, říká Marksová. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*; převzato z *globe24.cz*. [on-line] 14. 10. 2016. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/28148> [cit. 2018-07-12].

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR]. (2017a) Marksová: Kontroly, že řidiči pobírají francouzskou mzdu, budeme oplácet a chtít potvrzení v češtině. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*; převzato z *ct24.cz*. [on-line] 31. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/30089> [cit. 2019-09-01].

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR]. (2017b) Ministryně Marksová jednala v Lucemburku o vysílání pracovníků v silniční dopravě. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*. [on-line] 1. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/31904> [cit. 2019-09-01].

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR]. (2018a) Ministryně práce a sociálních věcí se zúčastnila jednání Rady EPSCO v Bruselu. Tisková zpráva Brusel, 15. března 2018. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*. [on-line] 15. 3. 2018. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/files/clanky/33010/TZ -
Ministryne prace a socialnich veci se zucastnila jednani Rady EPSCO v Bruselu.pdf](https://www.mpsv.cz/files/clanky/33010/TZ_-_Ministryne_prace_a_socialnich_veci_se_zucastnila_jednani_Rady_EPSCO_v_Bruselu.pdf) [cit. 2019-17-02].

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR]. (2018b) Slovo ministryně. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*. [on-line] 31. 7. 2018. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/34021>.

MV [Ministerstvo vnitra ČR]. (2015) Strategie migrační politiky České republiky. *Ministerstvo vnitra ČR*. [on-line]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx>.

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2016a) ČR doporučila Komisi stáhnout návrh revize směrnice o vysílání pracovníků. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 26. 5. 2016. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/cr_doporucila_komisi_stahnout_navrh.html.

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2016b) Rada EPSCO zasedala v Lucemburku. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 17. 6. 2016. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/rada_epSCO_zasedala_v_lucemburku.html [cit. 2018-07-12].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2016c) Evropský sociální pilíř a vysílání pracovníci tématy Rady EPSCO. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 8. 12. 2016. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/evropsky_socialni_pilir_a_vysilani.html [cit. 2018-07-12].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2017a) Nová pravidla pro vysílání pracovníků k poskytování služeb na území Itálie. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 13. 2. 2017 aktualizováno 6. 12. 2017. Dostupné z: https://www.mzv.cz/rome/cz/obchod_a_ekonomika/nova_pravidla_pro_vysilani_pracovniku_k_h.html [cit. 2019-09-01].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2017b) Koordinace sociálních systémů tématem Rady EPSCO. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 3. 3. 2017. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/koordinace_soicv_rady_epSCO.html [cit. 2019-09-01].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2017c) Silniční doprava hlavním tématem ministrů dopravy. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 8. 6. 2017 aktualizováno 09. 6. 2017. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/silnicni_doprava_hlavnim_tematem.html [cit. 2019-09-01].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2017d) Vysílání pracovníků tématem Rady EPSCO. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 15. 6. 2017. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/vysilani_pracovniku_tematem_rady_epsco.html [cit. 2019-09-01].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2017e) Setkání předsedů vlád zemí Slavkovského formátu a prezidenta Macrona v Salzburgu dne 23. srpna 2017. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 25. 8. 2017. Dostupné z: https://www.mzv.cz/vienna/cz/zpravy_a_udalosti/setkani_predsedu_vlad_zemi_slavkovskeho.html [cit. 2019-09-01].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2017f) Ministryně Marksová jednala v Lucemburku o vysílání pracovníků v silniční dopravě. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 24. 10. 2017. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/ministryne_marksova_jednala_v_lucemburku.html [cit. 2019-09-01].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2017g) Ministři dopravy jednali o mobilitě. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 5. 12. 2017. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/ministri_dopravy_jednali_o_mobilite.html [cit. 2019-09-01].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2018a) Ministryně Jaroslava Němcová na zasedání EPSCO. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 16. 3. 2018. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/ministryne_jaroslava_nemcova_a_na_zasedani.html [cit. 2019-17-02].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2018b) Ministři dopravy odložili rozhodnutí o Balíčku mobility. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 8. 6. 2018. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/ministri_dopravy_odlozili_rozhodnuti_o.html [cit. 2019-17-02].

MZV [Ministerstvo zahraničních věcí ČR]. (2018c) Rada EPSCO o sociálním zabezpečení, evropském semestru či dopadech digitalizace a automatizace. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [on-line] 21. 6. 2018 aktualizováno 22. 6. 2018. Dostupné z: https://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/rada_epsco_o_socialnim_zabezpeceni.html [cit. 2019-17-02].

Palata, Luboš (2017). Dopravci si oddechli. Směrnice EU řidiče kamionů neřeší. *Českomoravská konfederace odborových svazů*; převzato z *iDnes.cz*. [on-line] 27. 10. 2017. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/dopravci-smernice-eu-kamiony-diu-ekonomika.aspx?c=A171026_212214_ekonomika_jn.

Pavelka, Tomáš. (2018) Proč odbory přicházejí s požadavkem na zvýšení minimální mzdy o 1500 korun? *Sondy revue*, č. 6, s. 10–13.

Popelková, Hana. (2018) EHSV podpořil směrnici o sladování pracovního a rodinného života. *Sondy revue*, č. 3, s. 14.

Pospíšil, Petr. (2017) Jak se vyvíjel vztah Francie a východních členů EU? *Euroskop.cz*. [on-line] 23. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9003/29554/clanek/jak-se-vyvijel-vztah-francie-a-vychodnich-clenu-eu/> [cit. 2019-09-01].

- Presová, Eva. (2017a) Luca Visentini: Naším prvořadým cílem jsou vyšší mzdy a platy. *Sondy revue*, č. 10, s. 14.
- Presová, E. (2017b) Mladí Evropané jsou častou obětí prekarizace práce. *Sondy revue*, č. 10, s. 22.
- Presová, E. (2018) Bude zaměstnanec chránit evropský pilíř sociálních práv? *Sondy revue*, č. 4, s. 26.
- Prouza, Tomáš. (2016) Jak (ne)informovat o EU. *Euroskop.cz*. [on-line] 4. 8. 2016. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9002/27720/clanek/jak-ne-informovat-o-eu/> [cit. 2018-07-12].
- Radová, Jana. (2016) Konec volného pohybu služeb v Evropské unii? *Svaz průmyslu a dopravy ČR*. [on-line] 30. 11. 2016. Dostupné z: <https://www.spcr.cz/aktivity/evropske-a-mezinarodni-vztahy/eu-infoservis/10369-konec-volneho-pohybu-sluzeb-v-evropske-unii> [cit. 2018-07-12].
- Rašek, Vít. (2017) Experimentují Němci s rizikovou společností? *Sondy revue*, č. 3, s. 20–21.
- Rašek, Antonín. (2018) Kam směřuje česká politika? *Sondy revue*, č. 4, s. 20.
- Seidl, Petr. (2017) Příloha: Shrnutí závěrečné zprávy RIA. In: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů. *Úřad vlády ČR; Informační systém ODok*. [on-line] datum poslední úpravy 30. 3. 2017. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSAAZFXWQ2> [cit. 2019-09-01].
- Sondy Revue. (2017a) Příliv Ukrajinců zakonzervuje levnou práci v Česku (Stalo... a stane se...). *Sondy revue*, č. 1, s. 4.
- Sondy Revue. (2017b) Náklady na práci v ČR jsou hluboko pod průměrem EU (Stalo... a stane se...). *Sondy revue*, č. 8, s. 5.
- Sondy Revue. (2017c) Odhalení: Skutečné mzdové rozdíly na východě a západě EU (Stalo... a stane se...). *Sondy revue*, č. 10, s. 5.
- Sondy Revue. (2017d) Vzkaz z mítinku Konec levné práce: Odbory ve firmách budou žádat v kolektivním vyjednávání vyšší mzdy o 8 až 10 procent. *Sondy revue*, č. 10, s. 10–11.
- Sondy Revue. (2017e) Co přineslo kolektivní vyjednávání zaměstnancům v roce 2016. *Sondy revue*, č. 12, s. 12–13.
- SP ČR [Svaz průmyslu a dopravy ČR]. (2016) Stanovisko k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady (KOM (2016) 128), kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb. *Svaz průmyslu a dopravy ČR*. Dostupné z: https://www.spcr.cz/images/EU/SPCR_stanovisko_PWD.pdf.
- SP ČR [Svaz průmyslu a dopravy ČR]. (2017) Komentář SP ČR k evropské úpravě o vysílání pracovníků. Tisková zpráva. *Svaz průmyslu a dopravy ČR*. [on-line] 24. 10. 2017. Dostupné z: <http://www.spcr.cz/pro-media/tiskove-zpravy/11255-komentar-sp-cr-k-evropske-uprave-o-vysilani-pracovniku> [cit. 2019-09-01].
- Staněk, Evžen. (2017) Minimální mzdy v 10 zemích EU jsou hluboko pod hranicí chudoby. *Sondy revue*, č. 12, s. 10.

Středula, Josef; Šulc, Jaroslav. (2017) Trh práce na pozadí předpokládaného demografického vývoje a nástupu digitalizace společnosti. In: ČMKOS. *Digitální ekonomika nemá budoucnost bez odborů a sociálního rozměru*. Praha: SONDY, Pohledy 1/2017, s. 45–56.

Středula, J. (2018) Po levné práci otevřeme další velké téma k řešení. Novoroční slovo Josefa Středuly, předsedy ČMKOS. *Sondy revue*, č. 1, s. 5.

SÚIP [Státní úřad inspekce práce] (2017a) Informace k povinnosti týkající se vysílaných zaměstnanců ze zemí EU v rámci poskytování služeb do České republiky. *Státní úřad inspekce práce*. [on-line] Dostupné např. z: <https://www.mdcz.cz/getattachment/Media/Media-a-tiskove-zpravy/V-Cesku-probehla-kontrola-vysilani-pracovniku-v-si/brozura.pdf.aspx> [cit. 2018-21-11].

SÚIP [Státní úřad inspekce práce]. (2017b) Vysílání ukrajinských občanů do České republiky k výkonu práce z jiného členského státu Evropské unie. *Státní úřad inspekce práce*. [on-line]. Dostupné z: <http://www.suip.cz/files/suip-54ac3f98648a32dd57b0bec77969de5d/letak2.pdf> [cit. 2018-21-11].

SÚIP [Státní úřad inspekce práce] (2017c) Společné stanovisko státních orgánů k problematice vysílání občanů třetích států do České republiky zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státě Evropské unie. *Státní úřad inspekce práce*. Dostupné z: <http://www.suip.cz/files/suip-714f024228bc90b95b3eaff7ec1b8ba4/stanovisko.pdf> [cit. 2018-21-11].

Šulc, Jaroslav. (2017a) Digitální ekonomika nemá budoucnost bez odborů a sociálního rozměru. In: ČMKOS. *Digitální ekonomika nemá budoucnost bez odborů a sociálního rozměru*. Praha: SONDY, Pohledy 1/2017, s. 7–44.

Šulc, Jaroslav. (2017b) Postoj ČMKOS k evropskému pilíři sociálních práv. In: ČMKOS. *Digitální ekonomika nemá budoucnost bez odborů a sociálního rozměru*. Praha: SONDY, Pohledy 1/2017, s. 57–72.

Ungermaň, Jaroslav. (2017) Analýza mezd v nákladech českých firem. In: ČMKOS. *Digitální ekonomika nemá budoucnost bez odborů a sociálního rozměru*. Praha: SONDY, Pohledy 1/2017, s. 73–78.

Úřad vlády ČR. (2015a) Koncepce politiky ČR v EU: Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě. *Úřad vlády ČR*. [on-line]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Koncepce-CR-v-EU.pdf> [cit. 2018-07-12].

Úřad vlády ČR. (2015b) Otevřeně o Evropě Komunikační strategie o evropských záležitostech. *Úřad vlády ČR*. [on-line]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/organizace-utvaru/odbor-informovani-o-ez/Otevrene-o-Evrope--Komunikacni-strategie-o-evropskych-zalezitostech.pdf>.

Úřad vlády ČR. (2016) Společné prohlášení předsedů vlád zemí V4, Bratislava, 16. září 2016. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 16. 9. 2016. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/dokumenty/spolecne-prohlaseni-predsedu-vlad-zemi-v4--bratislava--16--zari-2016-155331/> [cit. 2018-07-12].

Úřad vlády ČR. (2017) Otevřeně o Evropě. Komunikační strategie o evropských záležitostech – aktualizace pro rok 2017. *Úřad vlády ČR*. [on-line]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/organizace-utvaru/odbor-informovani-o-ez/Otevrene-o-Evrope--Komunikacni-strategie-o-evropskych-zalezitostech-aktualizace-2017.pdf> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017b) Zpráva vlády o přejímání legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii za rok 2016. *Úřad vlády ČR*. [on-line]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/doc2html/1071669537/index.html> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017c) Společné prohlášení předsedů vlád zemí V4 „Silná Evropa – důvěryhodná a akceschopná Unie“, 2. března 2017. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 6. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/dokumenty/spolecne-prohlaseni-predsedu-vlad-zemi-v4-silna-evropa-duveryhodna-a-akceschopna-unie---2--brezna-2017-155330/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017d) 30. března 2017: Společné zasedání Rad hospodářské a sociální dohody ČR a SK, TK v 15.00 hod. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 23. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/ocakavane-udalosti/30--brezna-2017-spolecne-zasedani-rad-hospodarske-a-socialni-dohody-cr-a-sk--tk-v-15-00-hod-154660/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017e) Česká a slovenská tripartita se sešla na druhém společném jednání. Tématy byly vysílání pracovníků i zkušenosti se sociálním dialogem. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 30. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ceska-a-slovenska-tripartita-se-sesla-na-druhem-spolecnem-jednani--tematy-byly-vysilani-pracovniku-i-zkusenosti-se-socialnim-dialogem-154836/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017f) Tisková konference po společném zasedání Rad hospodářské a sociální dohody České a Slovenské republiky, 30. března 2017. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 30. 3. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-po-spolecnem-zasedani-rad-hospodarske-a-socialni-dohody-ceske-a-slovenske-republiky--30--brezna-2017-154875/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017g) Římská deklarace, 25. března 2017 (Prohlášení vedoucích představitelů 27 členských států a Evropské rady, Evropského parlamentu a Evropské komise Římské prohlášení). *Úřad vlády ČR*. [on-line] 18. 4. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/dokumenty/rimska-deklarace--25--brezna-2017-155380/>.

Úřad vlády ČR. (2017h) Premiér Sobotka: Základním principem sociální Evropy je sblížení příjmů a životní úrovně. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 27. 4. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/premier-sobotka-zakladnim-principem-socialni-evropy-je-sblizovani-prijmu-a-zivotni-urovne--155716/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017ch) Premiéři zemí V4 jednali s prezidentem Egypta o vzájemném obchodě i bezpečnostní situaci. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 4. 7. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premieri-zemi-v4-jednali-s-prezidentem-egypta-o-vzajemnem-obchode-i-bezpecnostni-situaci-158183/>.

Úřad vlády ČR. (2017i) Premiéři zemí V4 jednali o budoucnosti EU a dalším postupu v otázkách migrační politiky. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 4. 7. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premieri-zemi-v4-jednali-o-budoucnosti-eu-a-dalsim-postupu-v-otazkach-migracni-politiky--158186/>.

Úřad vlády ČR. (2017j) Tisková konference po jednání premiéra Sobotky s předsedou ČMKOS Středulou a EU tajemníkem Chmelařem, 15. srpna 2017. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 16. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-po-jednani-premiera-sobotky-s-predsedou-cmkos-stredulou-a-eu-tajemnikem-chmelarem--15--srpna-2017-159003/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017k) Premiéři jednali ve Slavkovském formátu o hospodářské a sociální konvergenci, bezpečnosti i migraci. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 24. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premieri-jednali-ve-slavkovskem-formatu-o-hospodarske-a-socialni-konvergenci--bezpecnosti-i-migraci-159171/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017l) Premiér Sobotka jednal s portugalským ministrem zahraničí Silvou o spolupráci v oblasti digitalizace. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 24. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-jednal-s-portugalskym-ministrem-zahranici-silvou-o-spolupraci-v-oblasti-digitalizace-159322/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017m) S kancléřem Rakouska Kernem jednal předseda vlády Sobotka o střeoevropské spolupráci. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 24. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/s-kanclerem-rakouska-kernem-jednal-predseda-vlady-sobotka-o-stredoevropske-spolupraci-159169/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017n) Tisková konference po bilanční schůzce premiéra Sobotky se státním tajemníkem pro evropské záležitosti Chmelařem, 28. září 2017. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 28. 9. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-po-bilancni-schuzce-premiera-sobotky-se-statnim-tajemnikem-pro-evropske-zalezitosti-chmelarem--28--zari-2017-160312> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017o) Premiér Sobotka: ČR významně ovlivňuje politiku EU v oblasti bezpečnosti a obrany, udržení jednotného trhu i zrychlení hospodářské konvergence. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 28. 9. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-cr-vyznamne-ovlivnuje-politiku-eu-v-oblasti-bezpecnosti-a-obrany--udrzeni-jednotneho-trhu-i-zrychleni-hospodarske-konvergence-160306/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2017p) Premiér Sobotka zahájil v Brně Sněm Svazu průmyslu a dopravy ČR. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 9. 10. 2017. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-zahajil-v-brne-snem-svazu-prumyslu-a-dopravy-cr-160479/> [cit. 2019-09-01].

Úřad vlády ČR. (2018a) Premiér Babiš jednal s vedením ČESMAD o mzdách českých řidičů v Německu. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 6. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-babis-jednal-s-vedenim-cesmad-o-mzdach-ceskych-ridicu-v-nemecku--163750/> [cit. 2019-17-02].

Úřad vlády ČR. (2018b) Zasedání Evropské rady (28. června 2018) – závěry, 29. 6. 2018. *Úřad vlády ČR*. [on-line] 29. 6. 2018. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/dokumenty/zasedani-evropske-rady-28--cervna-2018---zavery-167811/>.

Vonderka, František. (2017a) Mzdy v českých podnicích jsou otřesně nízké, říká předseda rakouské odborové centrály ÖGB Erich Foglar. *Sondy revue*, č. 10, s. 12.

Vonderka, F. (2017b) Stále agresivnější zaměstnavatele musíme přimět k lepším kolektivním smlouvám, zdůrazňuje Reiner Hoffmann, předseda německé odborové centrály DGB. *Sondy revue*, č. 10, s. 13.

Zahradník, Petr (2016a). Revize směrnice o vysílání pracovníků: Umělé limity a administrativní požadavky překážkou při vyrovnávání mzdové úrovně i volném pohybu osob. *Hospodářská komora ČR*. [on-line] 3. 8. 2016. Dostupné z: <https://www.komora.cz/revize-smernice-o-vysilani-pracovniku-umele-limity-a-administrativni-pozadavky-prekazkou-pri-vyrovnavani-mzdove-urovne-i-volnem-pohybu-osob/> [cit. 2018-07-12].

Zahradník, P. (2016b) Revize směrnice o vysílání pracovníků. *Odbory Info*. [on-line] 4. 8. 2016. Dostupné z: <https://www.odborny.info/obsah/5/revize-smernice-o-vysilani-pracovniku/16574> [cit. 2018-07-12].

Zachová, Aneta. (2017) Jana Radová: Dopravci čelí diskriminaci pod nálepkou sociálního dumpingu. *Českomoravská konfederace odborových svazů*; převzato z *EURACTIV*. [on-line] 14. 3. 2017. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/interview/jana-radova-dopravci-celi-diskriminaci-pod-nalepkou-socialniho-dumpingu/>.

Seznam zkratk

CDA	Kritická diskurzivní analýza
ČMKOS	Českomoravská konfederace odborových svazů
ČSÚ	Český statistický úřad
DHA	Diskurzivně-historický přístup
EK	Evropská komise
ELA	Evropský orgán pro pracovní záležitosti
ESD	Evropský soudní dvůr
ETUC	Evropská odborová konfederace
EU	Evropská unie
HK ČR	Hospodářská komora České republiky
MD	Ministerstvo dopravy České republiky
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MV	Ministerstvo vnitra České republiky
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
PČR	Policie České republiky
Rada EPSCO	Rada EU pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele
SP ČR	Svaz průmyslu a dopravy České republiky
SÚIP	Státní úřad inspekce práce
ÚP ČR	Úřad práce České republiky

Přílohy

Příloha 1.

Základní typy diskurzivních strategií podílejících se na způsobu prezentace

Strategie	Cíl strategie	Nástroje/prostředky/ způsoby k dosažení cíle strategie	Základní otázka/postup DHA
Nominace	Diskurzivní konstrukce sociálních aktérů/objektů/jevů /událostí/procesů.	Kategorizace členství: depersonalizující metafory, metonymie a synekdochy.	<i>Jak jsou aktéři/objekty/jevy/události/procesy pojmenovány, jak je k nim odkazováno?</i> Sledování prostředků určujících příslušnost ke kategoriím – konkrétní jména; deiktické výrazy (já, my, vy, oni, apod.); profesionální antroponyma (politik, inspektor, apod.).
Predikace	Diskurzivní označování, hodnocení, kvalifikace sociálních aktérů/objektů/jevů /událostí/procesů (více či méně pozitivně nebo negativně).	Stereotypní, hodnotící přiřazení negativních nebo pozitivních znaků, implicitní a explicitní predikáty.	<i>Jaké charakteristiky, kvality, rysy, atributy jsou připojeny sociálním aktérům/objektům/jevům/událostem/procesům?</i> Sledování stereotypů, evaluativních atributů s negativními či pozitivními příznaky, predikátů, predikativních substantiv/adektiv/zájmen, kolokací.
Argumentace	Zdůvodnění, ospravedlnění, zpochybnění pozitivních nebo negativních atribucí, nároku na pravdu a normativní správnost.	<i>Topoi</i> použité např. k ospravedlnění politické inkluze nebo exkluze, diskriminace, preferenčního zacházení apod.	<i>Jaké argumenty/argumentační postupy jsou použity při určení charakteristiky, kvality, rysů, atributů sociálních aktérů/objektů/jevů/událostí/procesů?</i> Analýza argumentace k ospravedlnění nebo zpochybnění vybraných hlavních tvrzení (hlavních tvrzení, <i>topoi</i> a <i>falacií</i>).
Perspektivizace, framing nebo diskurzivní reprezentace	Umístění hlediska mluvčího nebo autora a vyjádření zaujetí nebo odstupu apod.	Např. podávání zpráv, deskripce, narace nebo citace diskriminačních událostí a výroků.	Sledování perspektivizace, framingu nebo diskurzivní reprezentace – sledování umístění hlediska mluvčího nebo autora a jeho úhlu pohledu, vyjádření zaujetí nebo odstupu. Zaměření se na užití přímé, nepřímé, polopřímé řeči; metafor; zdrobnělých a zveličených slov.
Intenzifikace nebo zeslabení	Změna epistemického statusu promluvy.	Zintenzivnění nebo zeslabení ilokuční síly.	Sledování modifikace – intenzifikace nebo zeslabení – ilokuční síly. Konkrétně je analýza strategie zaměřená na modální částice, váhání, vágní vyjadřování, hyperboly, litotes, slovesa mluvení, cítění, myšlení apod.

Zdroj: Vlastní zpracování podle Wodak 2008a, s. 302; Prokopová, Orságová, Martinková 2014, s. 40–41.

Příloha 2.

Hlavní body směrnice z roku 1996, 2014, návrhu na revizi z roku 2016 a směrnice z roku 2018

<p>Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb (směrnice 96/71/ES)</p>	<ul style="list-style-type: none"> vyslání pracovníci jsou zaměstnanci vysílající společnosti, na které se vztahují právní předpisy členského státu, ze kterého jsou vysláni ve stavebnictví platí pravidla obecně použitelných kolektivních smluv (pokud se členské státy rozhodnou, mohou toto pravidlo uplatnit také v jiných odvětvích) směrnice se nezabývá aspekty sociálního zabezpečení <p>Minimální podmínky, na něž mají vyslaní pracovníci nárok (zaměstnavatelé mohou poskytnout příznivější podmínky):</p> <ul style="list-style-type: none"> sazby minimální mzdy, maximální délka pracovní doby a minimální doba odpočinku, minimální placená řádná dovolená, podmínky pro zaměstnávání pracovníků prostřednictvím pracovních agentur, ochrana zdraví, bezpečnost a hygiena při práci, rovné zacházení s muži a ženami.
<p>Směrnice Evropského parlamentu a Rady o prosazování směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb ze dne 15. května 2014 (směrnice 2014/67/EU)</p>	<ul style="list-style-type: none"> cílem směrnice zlepšit praktické uplatňování pravidel pro vysílání pracovníků směrnici měly členské státy implementovat ve svých vnitrostátních právních předpisech před 18. červnem 2016 <p>Směrnice zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozvíjí spolupráci mezi vnitrostátními orgány odpovědnými za vysílání, řeší problematiku společností s fiktivním sídlem (tzv. letter-box firem), které vysílání pracovníků zneužívají k obcházení pravidel směrnice a zákonů, definuje povinnosti ČS, co se týče kontroly plnění pravidel pro vysílání pracovníků a věnuje se uplatňování a výběru správních sankcí a pokut, stanovuje požadavky zajištění transparentnosti informací pro vysílající firmy, zmocňuje odborové svazy a další subjekty k podávání stížností a přijímání právních či správních kroků vůči zaměstnavatelům vyslaných pracovníků, kteří porušují jejich práva.
<p>Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb</p>	<ul style="list-style-type: none"> revize směrnice navržena EK 8. března hlavní část návrhu: zásada stejné odměny za stejnou práci na stejném místě kolektivní smlouvy mají být povinně závazné pro vyslané pracovníky ve všech hospodářských odvětvích zásada rovného zacházení s místními zaměstnanci pracovních agentur má být uplatněna také na vyslané zaměstnance pracovních agentur na pracovníky, kteří jsou vysláni na určitou dobu (dlouhodobé vyslání), by se měla vztahovat závazná pravidla na ochranu pracovního práva hostitelského členského státu
<p>Směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb</p>	<ul style="list-style-type: none"> na vyslané pracovníky se mají vztahovat stejná pravidla odměňování jako na místní pracovníky hostitelského členského státu zavádí dlouhodobé vysílání (po 12 měsících), s první možností prodloužení o šest měsíců – po uplynutí této lhůty se na vyslaného pracovníka mají vztahovat téměř všechny aspekty pracovního práva hostitelského členského státu zvyšuje počet možných kolektivních smluv, nad rámec sektoru stavebnictví agentury práce musí vyslaným pracovníkům zaručit stejné podmínky, jaké platí pro agenturní zaměstnance, kteří uzavřeli pracovní poměr v členském státu, kde je práce vykonávána zaměřuje se na posílení spolupráce v oblasti boje proti podvodům a zneužívání mechanismu vysílání pracovníků

Zdroj: Převzato a upraveno podle Evropská komise 2016c; 2018; Evropská rada, Rada EU 2018.

Příloha 3.

Základní příklady falešného vysílání

Předstíraná neznalost pravidel	<ul style="list-style-type: none"> • předstíraná neznalost pravidel vysílání pracovníků zaměstnavateli, aby se vyhnuli určitým pravidlům a předpisům
Fiktivní společnosti (letter-box firmy)	<ul style="list-style-type: none"> • firmy vytvářejí fiktivní společnosti v zahraničí, ze/do kterých pak své zaměstnance vysílají (registrují v daných zemích své sídlo, ale v podstatě v nich nevykonávají žádnou ekonomickou činnost; např. tzv. <i>letter-box firmy</i>)
Vysílání pracovníků, kteří nemají obvykle práci v zemi, odkud byli vysláni	<ul style="list-style-type: none"> • pracovník nemá práci v zemi, odkud byl vyslán (ve skutečnosti se tam např. vůbec nevyskytoval), nemá s firmami se sídlem v těchto zemích žádné pracovní vztahy, neexistuje přímý pracovní poměr v zemi vyslání • firmy využívají své sídlo jen k fiktivnímu náboru vyslaných pracovníků, kteří se již ale nacházejí v hostitelské zemi • nelze prokázat činnost vysílající firmy ve státu EU, ze kterého je pracovník vyslán
Subdodavatelství	<ul style="list-style-type: none"> • vyslaný pracovník nezůstává při výkonu práce podřízen vysílající společnosti • dochází k řetězení subjektů a rozměňování zodpovědnosti za pracovníky (za vyplácení mzdy, dohled nad pracovní dobou apod.)
Fiktivní OSVČ (<i>fake freelancers</i>; v ČR tzv. švarcsystém)	<ul style="list-style-type: none"> • vyslaní zaměstnanci jsou deklarováni jako osoby samostatně výdělečně činné, aby se mohly obejít pravidla vysílání (např. ohledně nároku na minimální mzdu, protože nespádají do působnosti směrnice o vyslaných pracovnících) nebo ustanovení zákoníku práce v hostitelských zemích
Porušení pravidel odměňování a manipulace s pracovní dobou	<ul style="list-style-type: none"> • poskytovatelé služeb neoprávněně odečetli platy za ubytování, cestovní nebo jiné náklady, manipulovali s pracovní dobou a odměňováním, bez ohledu na maximální pracovní dobu a odměňování za kalendářní rok (manipulací s odpracováním pracovní doby se společnosti mohou vyhnout placení přesčasů, příplatků za noční práce nebo bonusů za práci o víkendu) • zaměstnavatelé odměňují vysoce kvalifikované pracovníky platy pro pracovníky s nižšími kvalifikacemi
Využití falešných dokladů a smluv	<ul style="list-style-type: none"> • např. využití falešných formulářů A1 nebo neověřitelných faktur za poskytování služeb
Manipulace s dobou vyslání	<ul style="list-style-type: none"> • není dodržena povinnost oznámit zahájení a ukončení vyslání • vyslání není dočasné
Nedeklarovaná práce	<ul style="list-style-type: none"> • vyslaný pracovník pracuje v podstatě <i>na černo</i>; jedná se o nelegální pracovní poměr • zaměstnanecký vztah je zastřený, pracovník pracuje přímo pro firmu, ale ta se odvolává na to, že byl vyslán
Falešné vysílání pracovníků ze třetích zemí	<ul style="list-style-type: none"> • zneužití mechanismu vysílání pracovníků (nedodržení jeho pravidel) pro zaměstnání státních příslušníků třetích zemí k obcházení postupů omezujících pracovních povolení v některých členských státech

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím poznatků z Cremers 2013, 2018; Čaněk 2018; Kall, Lillie 2017; Keller 2017a; Mussche, Corluy, Marx 2017; Wagner 2015.

Příloha 4.

Přehled problematiky vysílání ukrajinských pracovníků z Polska do ČR

Ohlášení vysílání	<ul style="list-style-type: none"> • porušení povinnosti oznámit Úřadu práce ČR zahájení a ukončení vysílání, nejpozději v den vysílání
Povolení k práci a pobytu ve vztahu k vysílání	<ul style="list-style-type: none"> • pracovníci nespĺňují definici vysílání, např.: přicházejí přímo z Ukrajiny do ČR; zaměstnavatel je jen formálně usazen v Polsku; jsou v závislém vztahu k českému zaměstnavateli (zastřené zaměstnávání); fungují jako neoficiální pracovníci dočasné agentury a jsou vysíláni k různým zaměstnavatelům v ČR atd.
Informace o právech	<ul style="list-style-type: none"> • do listopadu roku 2017 chyběla jasná definice vysílání a existovaly různé postoje různých státních institucí ohledně podmínek legality zaměstnání a pobytu
Pracovní vztah	<ul style="list-style-type: none"> • polské pracovní povolení je možné získat s mandátní smlouvou (SÚIP tyto smlouvy nepovažuje za dostatečné k naplnění definice vysílání pracovníků), pracovník má tedy občanskoprávní smlouvu, u které není podle polské legislativy stanovena žádná minimální mzda, ani platby sociálního zabezpečení nejsou vždy povinné
„Skryté“ dočasné agenturní zaměstnání a práce na subdodávkách	<ul style="list-style-type: none"> • nejasný pracovní poměr vycházející z použití obchodních nebo občanských smluv mezi společnostmi poskytujícími pracovní sílu • zastřené zprostředkování zaměstnání (např. pracovníci s polskými vízy jsou dočasně pronajati společnostmi ke splnění služby, ve kterých ve skutečnosti pracují jako zaměstnanci) • zakládání českého subdodavatele subjektu nebo řetězce v Polsku z důvodu snahy zastřít nelegální způsoby zaměstnávání • odhalení řetězce subdodavatelů/zaměstnavatelů je časově náročné a komplikované nadnárodním nastavením
Výdaje na sociální zabezpečení	<ul style="list-style-type: none"> • v Polsku jsou nižší platby za sociální zabezpečení (20,74 % placené zaměstnavatelem) než v ČR (25 % platí zaměstnavatel) • řada pracovníků zůstává v Polsku (co se týče sociálního zabezpečení) nezajištěná (falešné nebo žádné formy A1) • ČSSZ není dostatečně zapojena do kontroly vysílání; do systému IMI je zapojena pouze zprostředkovaně přes SÚIP
Mzdy	<ul style="list-style-type: none"> • pracovníci obvykle oficiálně pobírají minimální mzdy (v ČR po dobu až 30 dní vysílání pracovníci nemusí získat ani minimální mzdy) • pracovníci pracují přesčasy, za které nedostávají příplatky a překračují maximální stanovenou délku pracovní doby • část mzdy je vyplácena tzv. na ruku • na základě obchodní nebo občanské smlouvy, které jsou podepsány mezi koncovým uživatelem (nebo jeho subdodavatelem) a subdodavatelem zaměstnávajícím pracovníky je pro inspektory SÚIP obtížné zjistit, jaké mzdy byly vyplaceny • je porušeno pravidlo, že vysílání pracovníci jako zaměstnanci dočasné agentury, by měli obdržet srovnatelnou odměnu se svými českými kolegy na podobných pozicích
Pracovní podmínky	<ul style="list-style-type: none"> • pracovníci s částečně legálním statusem se snaží získat co nejvíce financí během omezeného období svého a jsou tím pádem ochotni pracovat hodně hodin bez příplatků a ve špatných pracovních podmínkách • pracovníci nemají dovolenou • SÚIP u tohoto typu pracovníků kontroluje především nelegální práci, jen okrajově pracovní podmínky • neexistuje žádná ochrana typu „firewall“ pro pracovníky s částečně legálním statusem (SÚIP naopak podává zprávy cizinecké policii) • SÚIP nemá dostatek tlumočnicků (pro lepší komunikaci nebo k získání důvěry u migrujících pracovníků)

Zdroj: Převzato a upraveno podle Čaněk 2018, s. 5–7; Trčka et al. 2018.

Příloha 5.

Argumentační schémata (topoi) v letech 2016–2018

Topoi	2016	2017	2018
<i>Užitečnost, výhodnost</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>užitečnost, výhodnost stávajícího regulačního rámce</i> • <i>užitečnost, výhodnost členství v EU</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>užitečnost, výhodnost členství v EU</i> • <i>užitečnost, výhodnost hledání kompromisu mezi postoji členských států a institucí EU</i> • <i>užitečnost, výhodnost konvergence a kohezní politiky</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>užitečnost, výhodnost členství v EU</i> • <i>užitečnost, výhodnost hledání kompromisu mezi postoji členských států a institucí EU</i> • <i>užitečnost, výhodnost vyjmutí sektoru dopravy z obecných pravidel vysílání pracovníků</i> • <i>užitečnost, výhodnost konvergence a kohezní politiky</i>
<i>Neužitečnost, nevýhodnost</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES v případě pravidel pro odměňování</i> • <i>neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES v případě aplikace pravidel na sektor dopravy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES v případě pravidel pro odměňování</i> • <i>neužitečnost, nevýhodnost revize směrnice 96/71/ES v případě aplikace pravidel na sektor dopravy</i>
<i>Definice a interpretace (pojmu vysílání pracovníků)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>z definice a interpretace vysílání pracovníků vyplývá krátkodobost jejich práce</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>definice a interpretace vysílání pracovníků nerozlišuje mezi vysláním zaměstnance do ciziny za práci a služební cestou</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>definice a interpretace vysílání pracovníků se vztahuje k pracovníkům v sektoru stavebnictví, ne v sektoru dopravy</i>
<i>Nebezpečí, hrozba</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění nových pravidel</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění některých nových pravidel</i> • <i>nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění ochranných opatření některými členskými státy</i> • <i>nebezpečí, hrozba fragmentace EU</i> • <i>nebezpečí, hrozba plynoucí z porušování a obcházení pravidel vysílání pracovníků</i> • <i>nebezpečí, hrozba plynoucí ze sociálního dumpingu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění některých nových pravidel</i> • <i>nebezpečí, hrozba plynoucí ze zavádění ochranných opatření některými členskými státy</i> • <i>nebezpečí, hrozba fragmentace EU</i>
<i>Humanitarismus</i>	–	–	–
<i>Spravedlnost</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>spravedlnost jako rovnost mezi členskými státy, institucemi EU a sociálními partnery</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>spravedlnost jako rovnost mezi členskými státy v ekonomické, sociální i politické rovině</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>spravedlnost jako rovnost mezi členskými státy v ekonomické, sociální i politické rovině</i>
<i>Zodpovědnost</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>zodpovědnost západní firem a států</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>zodpovědnost některých evropských firem</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>zodpovědnost některých evropských firem</i>

	<ul style="list-style-type: none"> • zodpovědnost pravdivě a přesně informovat o EU 	<ul style="list-style-type: none"> • zodpovědnost západních států EU 	<ul style="list-style-type: none"> • zodpovědnost západních států
<i>Břemeno, zátěž</i>	<ul style="list-style-type: none"> • břemeno, zátěž z vytváření překážek pro fungování vnitřního trhu 	<ul style="list-style-type: none"> • břemeno, zátěž vytváření překážek vnitřním trhu vyplývající z aplikace pravidel v dopravě 	<ul style="list-style-type: none"> • břemeno, zátěž vytváření překážek vnitřním trhu vyplývající z aplikace pravidel v dopravě
<i>Finance</i>	<ul style="list-style-type: none"> • finance pokrývající náklady spojené s administrativou a pracovníky 	<ul style="list-style-type: none"> • problém nízkých mezd v některých členských státech • vyrovnávání rozdílů mezi centrem a periferií 	<ul style="list-style-type: none"> • finance pokrývající náklady spojené s administrativou a pracovníky v sektoru dopravy
<i>Realita</i>	<ul style="list-style-type: none"> • návrh na revizi směrnice 96/71/ES neřeší realitu zneužívání stávajících pravidel 	<ul style="list-style-type: none"> • návrh na revizi směrnice 96/71/ES přehlíží odlišnou ekonomickou realitu v členských státech 	<ul style="list-style-type: none"> • návrh na revizi směrnice 96/71/ES neodpovídá realitě v sektoru dopravy.
<i>Čísla</i>	<ul style="list-style-type: none"> • nízký počet vysílaných pracovníků 	<ul style="list-style-type: none"> • nízký počet vysílaných pracovníků • pomalé tempo konvergence 	<ul style="list-style-type: none"> • nízký počet vysílaných pracovníků
<i>Zákon a právo</i>	<ul style="list-style-type: none"> • porušení zákonů západními firmami a dále protiprávnost protekcionistických opatření západních států • rovné uplatňování právních předpisů, důraz na principy subsidiarity a proporcionality 	<ul style="list-style-type: none"> • zamezení porušování platné legislativy • protiprávnost protekcionistických opatření západních států v sektoru dopravy • dodržování principů právního státu • řešení nerovných podmínek pro kmenové a agenturní pracovníky novelou zákona o zaměstnanosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • zamezení porušování platné legislativy v sektoru dopravy • protiprávnost protekcionistických opatření západních států v sektoru dopravy
<i>Dějiny</i>	<ul style="list-style-type: none"> • nejprve posuďme dopad směrnice 2014/67/EU 	<ul style="list-style-type: none"> • poučení plynoucí z brexitu 	–
<i>Kultura, stát</i>	<ul style="list-style-type: none"> • problémy kolem vysílání jsou spojeny s praktikami západních států a firem 	<ul style="list-style-type: none"> • problémy kolem vysílání v dopravě jsou spojeny s praktikami západních států a firem • západní státy vytvářejí protekcionistická opatření 	<ul style="list-style-type: none"> • problémy kolem vysílání v dopravě jsou spojeny s praktikami západních států a firem • západní státy vytvářejí protekcionistická opatření
<i>Zneužívání</i>	<ul style="list-style-type: none"> • zneužití svých pravomocí k přijímání protekcionistických opatření 	<ul style="list-style-type: none"> • zneužití svých pravomocí k přijímání protekcionistických opatření • zneužívání pravidel vysílání pracovníků některými firmami • zneužívání pravidel vysílání v sektoru dopravy některými západními firmami 	<ul style="list-style-type: none"> • zneužití svých pravomocí k přijímání protekcionistických opatření • zneužívání pravidel vysílání v sektoru dopravy některými západními firmami